

UNIVERZITA KARLOVA

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Mgr. Iva Gavrilova

ŘEŠENÍ SPORŮ Z MEZINÁRODNÍ KUPNÍ SMLOUVY

DISERTAČNÍ PRÁCE

Školitelka: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Studijní program: Mezinárodní právo soukromé a právo mezinárodního obchodu

Datum uzavření rukopisu: 1. února 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou čítá 358 376 znaků včetně mezer.

V Praze dne

disertantka

Děkuji tímto své školitelce, prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., za její trvalou podporu, rady a povzbuzující laskavý přístup, jenž mne vedl k napsání této práce.

Děkuji své rodině a přátelům za jejich neocenitelnou péči. Děkuji Petře, Janě, Miroslavovi a Davidovi za korekturu.

A konečně děkuji JUDr. Martinovi Smolkovi, Ph.D., LL.M., za jeho podporu v rozhodné chvíli a za to, jakou je motivující osobou.

Tuto práci věnuji Bořkovi.

OBSAH

A. MEZINÁRODNÍ KUPNÍ SMLOUVA

1.	ÚMLUVA OSN O SMLOUVÁCH O MEZINÁRODNÍ KOUPI ZBOŽÍ	1
1.1	Prostorová působnost	3
1.1.1	<i>Výbrada České republiky a její odvolání</i>	4
1.1.2	<i>Místo podnikání</i>	5
1.2	Struktura a obsah	6
1.2.1	<i>Vnější meze úpravy</i>	6
1.3	Předmět úpravy	7
1.3.1	<i>Mezinárodní kupní smlouva</i>	7
1.3.2	<i>Zboží</i>	8
1.4	Negativní vymezení předmětu úpravy	10
1.4.1	<i>Odlišení kupní smlouvy od smlouvy o dílo</i>	10
1.4.2	<i>Výslovné vyloučení určitých obchodů</i>	13
1.5	Autonomie vůle	15
1.5.1.	<i>Vyloučení aplikace CISG</i>	16
1.6	Mezery v úpravě	17
1.6.1	<i>Vyplňování pomocí obecných zásad</i>	19
1.7	Interpretace	20
1.7.1	<i>Interpretace CISG</i>	20
1.7.2	<i>Interpretace jednání stran</i>	23
1.8	Obchodní zvyklosti a praktiky	24
1.8.1	<i>Smluvní zvyklosti a praktiky stran</i>	24
1.8.2	<i>Mezinárodní zvyklosti</i>	26
1.8.3	<i>Volba mezinárodních obchodních zvyklostí</i>	27
2.	UZAVÍRÁNÍ MEZINÁRODNÍ KUPNÍ SMLOUVY PODLE CISG	30
2.1	Forma	30
2.2	Návrh	31
2.2.1	<i>Náležitosti návrhu</i>	32
2.2.2	<i>Účinnost návrhu</i>	34
2.2.3	<i>Zánik návrhu</i>	34
2.3	Přijetí návrhu	36
2.3.1	<i>Způsoby přijetí</i>	36

2.3.2	<i>Účinnost přijetí a okamžik uzavření smlouvy</i>	37
2.4	Shoda přijetí s návrhem	40
2.4.1	<i>Mirror image rule</i>	40
2.4.2	<i>Modifikované přijetí</i>	41
2.5	Bitva forem	43
2.5.1	<i>Last shot rule</i>	45
2.5.2	<i>Knock out rule</i>	46
2.5.3	<i>First shot rule</i>	48

B. VOLBA SOUDU

3.	NAŘÍZENÍ BRUSEL I BIS	51
3.1	Právní základ Nařízení	52
3.1.1	<i>Vztah Nařízení ke jiným právním aktům sekundárního práva</i>	54
3.2	Teritoriální působnost Nařízení	54
3.2.1	<i>Vztah vůči Spojenému království, Irsku a Dánsku</i>	54
3.2.2	<i>Brexit</i>	55
3.2.3	<i>Zámořská území</i>	58
3.2.4	<i>Luganská úmluva</i>	59
3.3	Časová a věcná působnost Nařízení	60
3.3.1	<i>Časová působnost</i>	60
3.3.2	<i>Časová působnost ve vztahu ke prorogační době</i>	61
3.3.3	<i>Občanské a obchodní věci</i>	62
3.4	Autonomní výklad Nařízení	63
3.4.1	<i>Základní principy</i>	64
3.5	Soudní řízení v interakci s rozhodčím řízením	65
3.5.1	<i>Řešení relace soudního a rozhodčího řízení před Nařízením</i>	65
3.5.2	<i>Případ Gazprom</i>	68
3.5.3	<i>Nová výkladová pasáž Nařízení</i>	70
4.	JURISDIKCE ZALOŽENÁ PŘI ABSENCI DOHODY O VOLBĚ SOUDU	76
4.1	Obecná příslušnost	76
4.1.1	<i>Domicil</i>	77
4.1.2	<i>Dopad pravidel o obecné příslušnosti na třetí státy</i>	79
4.2	Zvláštní příslušnost	80
4.2.1	<i>Místo dodání zboží</i>	82
4.2.2	<i>Prodej zboží v. poskytování služeb</i>	84

5.	VOLBA SOUDU V REŽIMU NAŘÍZENÍ.....	86
5.1	Role prorogační dohody	86
5.2	Vztah k ostatním příslušnostem zakotveným Nařízením.....	87
5.2.1	Vylučná příslušnost podle čl. 24.....	87
5.2.2	Otázka derogálního účinku dohody vůči příslušnosti podle čl. 35.....	88
5.3	Příslušnost daná souhlasem žalovaného podle čl. 26	91
5.3.1	Obrana ve prospěch dohody o volbě soudu.....	91
5.4	Základní prvky volby soudu	94
5.4.1	Soud jako východisko aplikace	95
5.4.2	Volba soudu nečlenského státu.....	97
5.4.3	Pravidlo mezinárodní překážky lis pendens	99
5.4.4	Volba soudu v čistě vnitrostátních případech	102
5.4.5	Osobní působnost dohod o volbě soudu	105
5.5	Formální platnost	106
5.5.1	Písemná forma.....	106
5.5.2	Obchodní podmínky.....	108
5.5.3	Elektronické obchodování.....	109
5.5.4	Ústně uzavřené smlouvy a zvyklosti zavedené mezi stranami.....	110
5.5.5	Uzavření dohody ve formě odpovídající obecným obchodním zvyklostem	113
5.5.6	Určitost obsahu ujednání.....	114
5.6	Materiální platnost	115
5.6.1	Posuzování platnosti dohody nezvoleným soudem.....	117
5.6.2	Uznání rozhodnutí o platnosti jurisdikčního ujednání.....	118
5.6.3	Dohody o vylučné příslušnosti	119
5.6.4	Nevylučné dohody reciproční a asymetrické dohody.....	120
5.6.5	Samostatnost dohody o volbě soudu	121
5.6.6	Rozhodné hmotné právo pro posouzení materiální platnosti	122
5.7	Existence konsenzu smluvních stran.....	125
5.7.1	Battle of forms.....	128
5.8	Lis pendens ve vztahu k dohodě o volbě soudu	129
5.8.1	Výjimka z pravidla překážky lis pendens ve prospěch dohod o vylučné příslušnosti	129
5.8.2	Jiné než absolutně vylučné dohody	131
5.8.3	Související řízení.....	133
6.	VOLBA SOUDU V REŽIMU HAAGSKÉ ÚMLUVY.....	137
6.1	Základní charakteristika Haagské úmluvy	137
6.1.1	Rozsah působnosti	138

6.1.2	<i>Mezinárodnost sporu</i>	139
6.2	Dohoda o výlučné příslušnosti	140
6.2.1	<i>Pojem</i>	140
6.2.2	<i>Podstatné náležitosti</i>	141
6.2.3	<i>Účinky dohody</i>	142
6.3	Interakce s Nařízením	143
6.3.1	<i>Řešení vztahu obou instrumentů</i>	143
6.3.2	<i>Ochrana unijních principů</i>	145
ZÁVĚR	148
SEZNAM ZKRATEK	153

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

KNIHY	155
ČLÁNKY	160
ZPRÁVY	165
JINÉ PRAMENY	166
ROZHODNUTÍ SDEU	167
ROZHODNUTÍ VNITROSTÁTNÍCH SOUDŮ A ROZHODČÍ NÁLEZY	172

NÁZEV DISERTAČNÍ PRÁCE V ČESKÉM JAZYCE, ABSTRAKT V ČESKÉM JAZYCE A 3 KLÍČOVÁ SLOVA V ČESKÉM JAZYCE 175

NÁZEV DISERTAČNÍ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE, ABSTRAKT V ANGLICKÉM JAZYCE A 3 KLÍČOVÁ SLOVA V ANGLICKÉM JAZYCE 177

A. MEZINÁRODNÍ KUPNÍ SMLOUVA

Tato práce pojednává o řešení sporů z mezinárodních obchodních vztahů. Za reprezentanta těchto vztahů byla vybrána smlouva o mezinárodní koupi zboží. Právě tento typ smlouvy totiž společně se smlouvou o poskytování služeb představuje drtivou většinu transakcí mezinárodního obchodu.¹ V následujících kapitolách úvodní části A.² se tak za účelem vymezení pojmu mezinárodní kupní smlouvy zaměříme na z našeho pohledu relevantní úpravu a přiblížíme si rovněž zásadní momenty v rámci uzavírání této smlouvy.

1. ÚMLUVA OSN O SMLOUVÁCH O MEZINÁRODNÍ KOUPI ZBOŽÍ

Jedním z fenoménů této doby jsou dynamicky se rozvíjející přeshraniční obchodní styky. Tento rozmach si mimo jiné vyžádal i zaměření odborníků z celého světa na odstraňování právních překážek v navazování těchto vztahů a vytváření harmonizovaných standardů a pravidel mezinárodního obchodu. Děje se tak v rámci nejruznějších platforem, mezi které patří Mezinárodní institut pro sjednocování soukromého práva (UNIDROIT) v Římě, Mezinárodní obchodní komora (ICC) v Paříži, Haagská konference mezinárodního práva soukromého a konečně i orgány Evropské unie a Organizace spojených národů. Prozatím nejúspěšnějším počinem unifikačních snah na poli mezinárodního obchodu bylo přijetí Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží („CISG“ nebo „Vídeňská úmluva“ nebo „Úmluva“) vypracované Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo. Stalo se tak v dubnu roku 1980 na diplomatické konferenci OSN ve Vídni.³ Úmluva posléze vstoupila v platnost dne 1. ledna 1988. V současnosti je jí vázáno již 85 států⁴, včetně významných ekonomických velmocí (vyjma Velké Británie⁵).

¹ Ostatní typy smluv tvoří pouze fragment celkového objemu, srov. např. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 120.

² Tato část vychází v podstatné míře z autorčiny diplomové práce.

³ *Schwenzer – Hachem 2009*, s. 459-461.

⁴ Oficiální stránky UNCITRAL: *United Nations Commission on International Trade Law* [online]. 2017 [cit. 2017-09-28]. Seznam smluvních států (2 z nich stále neratifikovaly/k ní nepřistoupily) dostupný z: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html.

⁵ Z členských států Evropské unie se režimu Úmluvy kromě Velké Británie neúčastní také Irsko, Portugalsko a Malta.

Pracovní skupina UNCITRAL složená ze zástupců z různých koutů světa byla pověřena navrhnout text Úmluvy, jež by byl přijatelný zeměmi z rozdílných právních, sociálních a ekonomických systémů.⁶ Mezi jejími zástupci byla v pozdější fázi přípravy rovněž tehdejší Československá socialistická republika, jež v roce 1981 Úmluvu podepsala. V platnost vstoupila Úmluva pro tehdejší Českou a Slovenskou Federativní Republiku až v roce 1991. Česká republika se stala smluvní stranou Úmluvy jakožto nástupnický stát ke dni svého vzniku.⁷

CISG poskytuje uniformní celek pravidel relativně vyvážených z pohledu exportérů i importérů s cílem posílit jejich právní jistotu a přispět tak k rovnovážné bilanci zahraničního obchodu ve prospěch smluvních států.⁸ I přes nesporný přínos Úmluvy zde existuje několik kritických pohledů ohledně určitých jejích ustanovení, na některé z nich poukážeme. Zřejmě největší slabinou Úmluvy je dodnes její nejednotná interpretace a aplikace národními či rozhodčími soudy i právními učenými.⁹ Snaha o vytvoření uniformních pravidel kompatibilních v rámci možností s rozličnými sociálními, ekonomickými a právními systémy totiž přirozeně vedla k tomu, že výsledný text Úmluvy je jednak v určitých ohledech nutně neutrální a jednak kompromisem. Zatímco první znak je příčinou problémů spojených s interpretací Úmluvy, druhý se projevuje ve výskytu mezer právní úpravy.¹⁰

Úmluva představuje ucelenou hmotněprávní regulaci mezinárodní kupní smlouvy včetně jejího uzavírání. Je pro smluvní státy závazná a její normy jsou bezprostředně aplikovatelné vůči subjektům vnitrostátního práva bez nutnosti uchýlení se k normám mezinárodního práva soukromého daného státu.¹¹ Tvoří ji totiž především přímé normy, jež obsahují konkrétní práva a povinnosti stran a použijí se přednostně před normami kolizními¹². Teprve nenalezneme-li k určité otázce příslušnou přímou normu, hledáme řešení v normách kolizních, které nás nasměrují na příslušný právní řád.

⁶ GILLETTE, Clayton P., WALT, Steven D. *The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods: Theory and Practice*. Cambridge University Press, 2016, s. 6.

⁷ Viz http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html [cit. 2017-09-28].

⁸ Srov. VIZCARRA, Ana E. V. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. In: *Thirty-five Years of Uniform Sales Law: Trends and Perspectives*. UNCITRAL [online]. 2015 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/35_Years_of_Uniform_Sales_Law-E.pdf.

⁹ *Schwenzer – Hachem 2009*, s. 467.

¹⁰ *Ferrari 1996*, s. 813.

¹¹ Za předpokladu naplnění podmínek aplikace Úmluvy.

¹² Funkcí kolizních norem je provádět výběr práva, určit, který z právních řádů se použije na daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem. Podrobněji mj. *Kučera a kol. 2015*.

1.1 Prostorová působnost

Je nezbytné si vymezit, kdy se Úmluva bude aplikovat. V souladu s článkem 1 se vztahuje na smlouvy o koupi zboží mezi stranami, jejichž místa podnikání se nacházejí v různých státech, a to ve dvou případech. Účelem stanovení těchto dvou podmínek je, aby se Úmluva aplikovala pouze tam, kde existuje vztah mezi kupní smlouvou a státem, jenž je smluvní stranou Úmluvy.¹³

Prvním případem podle čl. 1 odst. 1 písm. a) je, že tyto státy jsou smluvními stranami Úmluvy. Jinými slovy, pakliže obchodníci, kteří mají místo podnikání v různých smluvních státech CISG, spolu uzavřou kupní smlouvu, bude se tato smlouva automaticky řídit CISG a soudy těchto smluvních států jsou při případném sporu povinny ji aplikovat.¹⁴

Druhým alternativním případem podle čl. 1 odst. 1 písm. b) je ten, kdy se podle ustanovení mezinárodního práva soukromého má použít právního řádu některého smluvního státu. Tato podmínka dovoluje uplatnění CISG i v situaci, kdy jedna z kontraktujících stran má místo podnikání ve státě, který není smluvní stranou CISG. Pod pojmem „mezinárodní právo soukromé“ se zde rozumí kolizní normy vnitrostátního právního řádu státu, ve kterém se nachází soud, který rozhoduje daný spor mezi stranami. Uveďme modelový příklad. Obchodník s místem podnikání ve Velké Británii uzavře kupní smlouvu s obchodníkem majícím sídlo ve Švýcarsku. Mezi stranami vznikne spor, načež je podána žaloba ke švýcarskému soudu. Švýcarský soud nemůže automaticky aplikovat CISG jako ve výše uvedeném prvním případě, jelikož Velká Británie není jejím smluvním státem. Použije kolizních norem švýcarského mezinárodního práva soukromého¹⁵, a pokud na základě nich shledá, že rozhodným právem v této věci je právo švýcarské, tedy právo smluvního státu Úmluvy, bude Úmluvu aplikovat. Ta je přeci součástí jeho právního řádu. Pakliže by žalobce otevřel tuto záležitost u britského soudu, došlo by obdobně k aplikaci příslušných kolizních norem. Jen s tím rozdílem, že vzhledem k tomu, že je Velká Británie, na rozdíl od Švýcarska, členem Evropské unie, aplikoval by soud za účelem stanovení rozhodného práva kupní smlouvy kolizní normy unifikované Uníí v podobě Nařízení Řím I¹⁶, popřípadě Římské úmluvy. Analogicky může nastat i situace, kdy ani jedna ze stran smlouvy nemá místo podnikání v některém ze smluvních států Úmluvy, a přesto se na základě ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. b) může Úmluva aplikovat. V opačném případě, kdy by se rozhodným právem

¹³ Bernasconi 1999, s. 145, [cit. 2017-05-03].

¹⁴ Lookofsky 2008, s. 3.

¹⁵ Čl. 118 švýcarského RS 291 *Loi fédérale sur le droit international privé* odkazuje v této věci na Haagskou úmluvu o právu použitelném pro smlouvy o mezinárodní koupi zboží z roku 1955 (Švýcarsko je jedním z 8 smluvních států této úmluvy), která obsahuje předmětné hraniční určovatele v čl. 3.

¹⁶ V případě absence ujednání stran o volbě práva bude rozhodným právem země, v níž má prodávající obvyklé bydliště (čl. 4 odst. 1 písm. a) Nařízení Řím I).

ukázalo být právo státu nesmluvního, by aplikace CISG byla v zásadě ¹⁷vyloučena, ledaže by si strany dohodou zvolily její právní režim dobrovolně.

Všimněme si, že ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. a) i b) mají charakter kolizní normy, písm. a) vlastně jednostranně stanovuje použitelnost Úmluvy, zatímco písm. b) odkazuje na ustanovení mezinárodního práva soukromého.¹⁸ Jedná se o výjimku z pravidla, že je Vídeňská úmluva souborem přímých norem.

Úmluva se aplikuje na smlouvy uzavřené poté, co nabyla platnosti pro smluvní stát určený podle výše citovaných ustanovení písm. a) nebo b). Lze ji však použít i v otázce uzavírání smlouvy za předpokladu, že návrh na uzavření smlouvy je učiněn v den nabytí platnosti Úmluvy pro daný smluvní stát či po tomto dni.¹⁹

1.1.1 Výhrada České republiky a její odvolání

V souladu s čl. 95 Úmluvy učinilo tehdejší Československo výhradu vůči ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. b), načež ji převzaly i nástupnické státy. Česká republika tak donedávna nebyla tímto ustanovením vázána. V praxi to znamenalo, že pokud například již zmíněný britský obchodník uzavřel kupní smlouvu s obchodníkem českým, CISG se neaplikovala ani v případě, že rozhodným právem se ukázalo být právo české. Tuto výhradu učinily například i Spojené státy americké, Čína, Singapur či Arménie.

Z pohledu *A. Kandy* je možnost výhrady dle čl. 95 jednoznačně na místě v situaci, kdy spolu obchodují dva nesmluvní státy.²⁰ Na druhou stranu podle *M. Pauknerové* je výhrada v případě Česka naprosto neopodstatněná. V době ratifikace Úmluvy Československem byla důvodem pro učinění výhrady tehdejší právní úprava již dávno zrušeného zákoníku mezinárodního obchodu.²¹

Ve světle nejen nového komplexního právního uspořádání v podobě občanského zákoníku účinného od 1. ledna 2014 předmětná výhrada ČR již nemá relevanci. Vláda ČR rovněž na základě podnětu Sekretariátu UNCITRAL v roce 2016 schválila a předložila k vyslovení souhlasu Parlamentu ČR návrh na odvolání výhrady, a to jak vůči Úmluvě, tak vůči Dodatkovému protokolu k Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží z roku 1974, který přizpůsobil předmět působnosti této úmluvy Vídeňské úmluvě. Předkládací zpráva pro Parlament uvádí, že současná česká právní úprava již obsahově vychází z Úmluvy a odpadly tak důvody trvat na

¹⁷ Na druhou stranu daný soud sice v takovém případě není povinen aplikovat CISG, ovšem není mu ani zakázáno ji použít. Srov. *Wimshijp 2017*, s. 218.

¹⁸ *Pauknerová OR 2012*, s. 169, *Kanda 1999*, s. 28-29.

¹⁹ Srov. čl. 100 Úmluvy.

²⁰ *Kanda 1999*, s. 28-29.

²¹ *Pauknerová OR 2012*, s. 169.

učiněné výhradě. Stažení výhrady dle vlády „*přispěje ke sjednocení a zefektivnění právní úpravy mezinárodní kupní smlouvy v ČR*“, což je v souladu s trvalou snahou ČR na „*odstraňování překážek a sblížení právních úprav v oblasti mezinárodního obchodu*“.²² Po vyslovení souhlasu obou komor Parlamentu ČR a podepsání prezidentem bylo v roce 2017 odvolání výhrady ze strany ČR v souladu s čl. 97 odst. 4 Vídeňské úmluvy oficiálně oznámeno generálnímu tajemníkovi OSN, který je podle čl. 89 Úmluvy jejím deponitářem. O odvolání předmětné výhrady se v současnosti uvažuje rovněž ve Spojených státech.²³

1.1.2 Místo podnikání

CISG neobsahuje samostatnou definici místa podnikání. Je obecně přijímán názor, že se jedná o stálé, stabilní místo skutečného výkonu činnosti. Dočasná nebo fiktivní *letter box* sídla pro tuto kvalifikaci nejsou dostačující. Na druhou stranu pod pojem „místo podnikání“ pokrývaný Úmluvou spadá rovněž místo pobočky či závodu.²⁴

Úmluva v článku 10 sice předvídá případy, kdy strana smlouvy nemá místo podnikání anebo jich má naopak více, tím však nejen nepřispívá k vymezení pojmu, ale ani pro oba případy nepřináší jednoznačné řešení. Jestliže má místa podnikání ve více státech, je dle Úmluvy rozhodné to z nich, které má nejužší vztah ke smlouvě a jejímu plnění. Jenomže pro určité situace plurality míst podnikání není tento test nejužšího vztahu příliš nápomocný. Představme si, že kupní smlouva bude uzavřena v hlavním sídle společnosti, její plnění se však uskutečňuje v rámci místa její pobočky, které se nachází v jiném státě. Složitě pak bude určení místa podnikání s nejužší vazbou.²⁵ V případě, že obchodník stálé místo podnikání nemá, je podle čl. 10 Úmluvy rozhodující jeho bydliště. Je potřeba zdůraznit, že státní příslušnost či občanství obchodníka zde nehraje roli.

Problematické je rovněž znění ustanovení čl. 1 odst. 2 Úmluvy, jež ve svém důsledku podmiňuje aplikovatelnost Úmluvy vědomím smluvních stran o tom, že se jejich místa podnikání nacházejí v různých státech. Úmluva tím chrání stranu, která je v dobré víře a která s určitou okolností nebyla seznámena. Pokud by strana uzavřela kupní smlouvu v domněnání, že uzavírá obchod vnitrostátní, jelikož má za to, že její obchodní partner má místo podnikání ve stejném státě, avšak pravé místo podnikání jeho partnera se ve skutečnosti bude nacházet v zahraničí,

²² Předkládací zpráva pro Parlament ze dne 25. 5. 2016 ke sněmovnímu tisku č. 823, resp. senátnímu tisku č. 282. Dostupná též z: <http://www.psp.cz/>.

²³ Podrobněji mj. *Winslip 2017*.

²⁴ *Bernasconi 1999*, s. 148, [cit. 2017-05-03].

²⁵ Podrobněji *Fawcett a kol. 2005*, s. 926.

Úmluva se aplikovat nebude.²⁶ *M. Bridge* v tomto ohledu odmítá extenzivní výklad ustanovení a předpokládá použití Úmluvy v případě vědomí dané skutečnosti alespoň jednou ze stran.²⁷

1.2 Struktura a obsah

Úmluva čítá celkem 101 článků a je rozdělena do čtyř částí. V první části nalezneme vymezení předmětu úpravy, druhá upravuje proces vzniku kupní smlouvy, třetí část je věnována regulaci práv a povinností smluvních stran a čtvrtá část obsahuje závěrečná ustanovení. O něco podrobněji se budeme v úvodní části této práce zabývat prvními dvěma částmi.

Jádrem úpravy jsou část druhá a třetí. Úmluva však v čl. 92 umožňuje smluvním státům učinit vůči jedné z nich výhradu podle čl. 92. Stát může prohlásit, že nebude vybranou částí vázán a vyloučí tak její obsah vůči sobě z aplikace. Vůči druhé části zaměřené na uzavírání smlouvy takto učinily nordické státy (Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko a Island).²⁸

Předmětem úpravy CISG je mezinárodní kupní smlouva. Jak vyplývá z její struktury i samotného znění čl. 4, komplexněji upravuje dvě domény: uzavírání kupní smlouvy a práva a povinnosti stran jím vznikající z této smlouvy nebo z jejího případného porušení. Úmluva nepokrývá všechny otázky, což také napomáhá její akceptovatelnosti státy. Ze svého rozsahu působnosti výslovně v rámci čl. 4 a 5 vylučuje určité instituty. Jejich úprava pak spadá do režimu národního práva určeného jako rozhodného kolizními normami mezinárodního práva soukromého účinnými v místě řešení sporu.

1.2.1 Vnější meze úpravy

První výslovně vyloučenou je otázka materiální platnosti smlouvy, jejího ustanovení nebo zvyklosti. CISG se ve své úpravě omezuje pouze na fázi vzniku smlouvy a její formu. Otázka právní způsobilosti k uzavírání smluv nebo institut zastoupení tímto stojí mimo pole působnosti Úmluvy. Důvodem je především značná rozdílnost jednotlivých úprav ve světě v dané věci, zejména mezi právem kontinentálním a právem *common law*.²⁹ Mimo daný rámec stojí i otázky vývozu, dovozu zboží či soutěžního práva, které by měly na platnost vliv a které jsou upraveny vnitrostátními veřejnoprávními normami.³⁰

²⁶ *Rožehnalová 2006*, s. 262.

²⁷ *Tamtéž*, s. 923-925.

²⁸ Viz http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html [cit. 2017-09-29].

²⁹ *Audit 1990*, s. 31-32.

³⁰ *Rožehnalová 2006*, s. 262.

Druhým nedotčeným tématem je účinek kupní smlouvy na vlastnické právo k prodávanému zboží. Důvodem je opět různorodost úprav národních právních řádů, které se liší jak v otázce okamžiku převodu vlastnického práva, tak i v řešení konfliktu mezi nabyvatelem v dobré víře a původním vlastníkem. Úmluva stanovuje pouze v čl. 30 povinnost prodávajícího vlastnické právo převést.

Z dosahu CISG se vymanila i otázka odpovědnosti prodávajícího za škodu na zdraví a na životě zbožím způsobenou. To je vysvětlováno skutečností, že pravidla týkající se odpovědnosti jsou v zásadě považována za normy imperativní nebo veřejného pořádku státu, někde jsou součástí práva deliktního. Vyloučena je tato problematika jak v rámci vztahu prodávajícího ke kupujícímu, tak i v případě škody způsobené třetím osobám. Na druhou stranu škody vzniklé zbožím na majetku kupujícího či na prodané věci samé zůstávají v režimu Úmluvy.³¹ Touto distinkcí se zabýval kupříkladu švýcarský soud v Curychu³². V daném věci šlo o kupní smlouvu mezi švýcarskou a německou společností na dodání a instalaci speciálního fitness zařízení (nádrže na vodu s vysokou koncentrací soli). Voda však po nějaké době začala z nádrže unikat. Soud ve svém rozhodnutí uvedl, že *„zatímco újma na zdraví či dokonce smrt způsobená vadou výrobku jsou z působnosti Úmluvy vyňaty, škoda způsobená únikem slané vody do prostor budovy kupujícího pod režim Úmluvy spadá.“*

1.3 Předmět úpravy

Za účelem vytyčení rozsahu působnosti CISG zcela je na tomto místě nezbytné vymezit ve smyslu této úmluvy dva pojmy: kupní smlouvu a zboží v mezinárodním obchodním styku.

1.3.1 Mezinárodní kupní smlouva

Kupní smlouva je bezpochyby základním titulem vzniku soukromoprávního vztahu. Její počátky sahají až do doby starověkého římského práva, ne-li dále, načež prošla obrovským vývojem. Její zjednodušená podstata dnes spočívá *de facto* i *de iure* ve výměně určité věci za peníze. Český občanský zákoník ji obecně vymezuje jako smlouvu, kterou *„se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se*

³¹ *Audit 1990*, s. 33-36.

³² Rozhodnutí švýcarského *Handelsgericht* Zürich ze dne 26. 4. 1995, č. HG920670. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=166>.

zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu“.³³ S jistými odchylkami ji obdobně upravuje i například francouzský *Code Civil* či německý BGB.³⁴ Vídeňská úmluva vychází v základu ze stejné koncepce. Definicí kupní smlouvy neobsahuje, její podstatné náležitosti jsou však čitelné z jejích ustanovení v čísti třetí o povinnostech prodávajícího (čl. 30), resp. kupujícího (čl. 53).

K jádru v podobě kupní smlouvy přistupuje tzv. mezinárodní prvek. V literatuře nalezneme různá kritéria, jež tvoří cizí prvek, díky nimž se kupní smlouva stává mezinárodní.³⁵ Vídeňská úmluva je založena na kritériu spočívajícím v tom, že strany, mezi nimiž dochází k uzavření kupní smlouvy, mají místa podnikání v různých státech, tedy nikoli na území jednoho státu. Jak bylo výše zmíněno, za místo podnikání se obvykle považuje místo, kde má podnikatel skutečné sídlo, resp. kde je zboží vyráběno. Absence přesné definice umožňuje soudům větší diskreci v rozhodování, zda uznají konkrétní místo za místo podnikání a tím i podmínku aplikovatelnosti Úmluvy.

Jak bude v následujícím výkladu blíže rozebráno, mezinárodní kupní smlouvou ve smyslu CISG není smlouva, jejímž účelem je koupě pro osobní potřebu.³⁶ Jedná se tedy v zásadě o smlouvu obchodní, nikoli spotřebitelskou.

Pro shrnutí lze uvést namátkou vybranou definici právníckého slovníku, která zní: „*Smlouva o mezinárodní koupi zboží je obchodní kupní smlouva, na níž se podílí alespoň jeden účastník, který má sídlo nebo místo podnikání, popř. bydliště na území jiného státu než ostatní účastníci.*“³⁷

1.3.2 Zboží

Předmětem mezinárodní kupní smlouvy ve smyslu CISG je zboží. Definicí pojmu zboží však v Úmluvě rovněž nenalezneme. Ta se omezuje pouze na jeho negativní vymezení v čl. 2, který výslovně vyjmenovává koupě, jež jsou z režimu Úmluvy vyloučeny (a jež jsou rozebrány v následující podkapitole). Neexistence obecné definice vede nezdědká k položení otázky, které statky lze pod pojem zboží podřadit a které již nikoliv. Autonomní interpretace termínu vychází výlučně z ustanovení Úmluvy. Teoretikové se shodují, že za zboží se obecně považuje věc movitá a hmotná. O tom, že zbožím nebude nemovitost, není pochyb. Předmětem diskuzí se ovšem stává otázka nehmotných statků. V zásadě jsou nehmotné statky v podobě práv duševního

³³ § 2079 odst. 1 občanského zákoníku.

³⁴ Srov. čl. 1582 francouzského *Code Civil* a § 433 německého BGB.

³⁵ Základní kritéria vymezil například prof. A. Kanda, zároveň odkazuje i na P. Kahna: *Kanda 1999*, s. 14-17.

³⁶ S ohledem na čl. 2 písm. a) CISG.

³⁷ *Hendrych 2009*.

vlastnictví z působnosti Úmluvy vyňaty. Německý soud v Kolíně ve svém judikátu³⁸ uvedl, „že prodej zboží je charakterizován převodem vlastnického práva k předmětu koupě a za takový nelze považovat transfer práv k užití myšlenek.“ Práva jako taková (jejichž povaha připouští, že jsou věcmi nehmotnými) tedy Úmluvou pokrytá nejsou.

Zaměříme se na klasifikaci takových počítačových programů. Lze je pokládat za zboží ve smyslu CISG? Práva autora k počítačovému programu spadají pod ochranu autorského práva. V úvahu by zde připadla licenční smlouva, která však umožňuje pouze poskytnutí práva počítačový program jakožto autorské dílo užívat. Vlastnictví k autorskému dílu převoditelné není, přičemž vycházíme-li ze zmíněného rozhodnutí, autorská práva k počítačovému programu bychom tak mezi zboží nezahrnuli. Pokud ovšem budeme vycházet z běžné situace, kdy nedochází k převodu práv autora k danému softwaru, nýbrž na základě licence k prodeji samotného programu jako takového, odpověď již bude kladná. Odborníci se shodují, že dodání softwaru je koupí zboží ve smyslu CISG, a to i přesto, že předmět koupě je sám o sobě nehmotelný. Názory znějící ve prospěch tohoto závěru se opírají zejména o argumenty, že obecně je software vysoce funkční věcí, v profesní činnosti má tak značný význam, a navíc ho lze přece dodávat v materiální movité podobě. Konečný způsob jakým je software dodán, tedy ať už na hmotném disku či elektronicky přes internet, pak považují za irelevantní.³⁹

Dále vyvstává otázka ohledně práv průmyslového vlastnictví. Takové know-how, jež nelze inkorporovat na hmotný nosič, pod pojem zboží jistě nespadá. Odborná analýza trhu, ať už vyjádřená v podobě listinné, zbožím není, neboť hlavním účelem zde není převod vlastnictví k onomu listu papíru, nýbrž již zmíněný *transfer práv k užití myšlenek*.

Co však takový patent? V tomto případě existuje vedle licenční smlouvy dokonce možnost uzavřít smlouvu o převodu práv k patentu. Dochází zde k převodu absolutního práva k patentu, tedy i práva vlastnického.⁴⁰ Odpovídá to již charakteristice prodeje zboží, jakou uvedl výše zmíněný soud. Je pravdou, že v praxi zpravidla dojde k prodeji stroje s tím, že si prodejce práva nezbytná k jeho fungování v podobě patentu ponechá. Nicméně lze shrnout, že si koupí práv k určitým nehmotným statkům jakožto zboží představit lze, a to i v mezinárodním obchodě (a i přes existenci tradičního teritoriálního prvku v ochraně duševního vlastnictví).

V prospěch těchto úsudků vyznívá také fakt, že nehmotné statky nejsou výslovně vyloučeny z pojetí zboží a tím i aplikace CISG, jako je tomu v případech statků vyjmenovaných v čl. 2.

³⁸ Rozhodnutí německého *Oberlandesgericht Köln* ze dne 26. 8. 1994, č. 19 U 282/93. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=66>.

³⁹ *Lookofsky* 2008, s. 19-21.

⁴⁰ MALÝ, Josef. *Obchod nehmotnými statky: patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*. Praha: Beck, 2002, s. 95.

Obecně by výklad tohoto článku mohl vést k značnému rozšíření pojmu zboží.⁴¹ Kloním se tak spíše k zásadě *in dubio pro conventionem*.

1.4 Negativní vymezení předmětu úpravy

V rámci komplexního vymezení kupní smlouvy ve smyslu CISG je zapotřebí upozornit na její mantinely. Dovedíme je při podrobnějším výkladu dalších negativních ustanovení Úmluvy, která výslovně vyjmenovávají kontrakty, resp. zboží, z jejího pole působnosti vyloučené.

1.4.1 Odlišení kupní smlouvy od smlouvy o dílo

Pro patřičnou kvalifikaci kupní smlouvy spadající pod režim CISG je zapotřebí její vymezení vůči smlouvě o dílo. Nalezení hranice mezi těmito smluvními typy nám dovolí určit, kdy se jedná o kupní smlouvu ve smyslu CISG a kdy už nikoli. Úmluva sama se tomuto rozlišení věnuje v článku 3. Mimochodem úprava koupě v českém občanském zákoníku se s tou vídeňskou v lecčems v podstatě shoduje a platí to i v této otázce.⁴²

Úmluva počítá s uzavřením kupní smlouvy na dodávku zboží, které má být teprve vyrobeno nebo vyhotoveno. O kupní smlouvu zde půjde za předpokladu, že zhotovitel zboží dodal podstatnou část materiálu, věci nutných pro výrobu, resp. zhotovení tohoto zboží. *A contrario* pokud by tak učinil kupující, šlo by již o smlouvu o dílo a Úmluva by se na daný vztah neaplikovala. Dodávám, že se jedná o přispění hmotným materiálem, nikoli o participaci nemateriální povahy, jakým může být know-how nebo kupujícím poskytnutá licence, jež na povaze kontraktu koupě nic nemění. Problémem je ovšem vágnost obsažené formulace „podstatná část“. V některých jazycích totiž pojem „podstatná“ významově zahrnuje jak měřítko kvantitativní, tak často i kvalitativní. Obtížně se pak jako kritérium uplatňuje.⁴³ Ve většině případů je vykládán ve smyslu kvantitativním, dochází k poměrování ekonomické hodnoty toho, čím strana k výrobě produktu přispěla.⁴⁴ Nelze to však považovat za pravidlo a v závěru bude tak či tak záležet na zhodnocení konkrétního případu.

Častým jevem v praxi je dále ujednání, které v sobě obsahuje vedle závazku dodání zboží i závazek v podobě určité práce nebo služby. Jedná se o smíšenou smlouvu. Hraničním momentem z hlediska klasifikace je zde určení, zda převažující část závazků strany dodávající

⁴¹ *Bridge 2007*, s. 519-520.

⁴² § 2086 občanského zákoníku.

⁴³ *Audit 1990*, s. 25-26.

⁴⁴ *Schlechtriem – Schwenzger 2010*, s. 63-65.

zboží nespočívá právě ve vykonání prací nebo poskytnutí služeb. Jde o případ, kdy dodávka zboží zahrnuje rovněž jejich instalaci či montáž, přičemž objem těchto prací převažuje nad ostatními povinnostmi, tedy i nad samotným dodáním zboží. V tomto případě se o kupní smlouvu nejedná a Úmluva zůstane bez povšimnutí. Lze tedy konstatovat, že součástí dodání zboží může být i jeho montáž a stále půjde o kupní smlouvu ve smyslu CISG, avšak za podmínky, že hlavní převažující částí závazků prodávajícího bude jednoznačně dodávka zboží. Jakožto doplňkovou povinnost ve formě vykonání práce nebo poskytnutí služby lze vedle příkladu montáže uvést například podání instrukcí kupujícímu ohledně správného užití zboží, skladování zboží prodávajícím po určitou dobu, apod. Zde je význam těchto služeb očividně nepatrný ve srovnání s dodávkou. Na druhou stranu vypracování konkrétní odborné analýzy, ačkoli dodané v tištěné formě, za kupní smlouvu považováno jistě nebude.⁴⁵

Ve výše uvedeném vycházíme z předpokladu, že oba závazky prodávajícího – dodat zboží i vykonat určenou práci či poskytnout službu – jsou předmětem jedné smlouvy. Pakliže by byly odděleně inkorporovány do rozdílných smluv, CISG by se pochopitelně použila jen na smlouvu o prodeji a smlouvy týkající se služeb by se řídily rozhodným národním právem. Častým důvodem tendence stran zahrnout veškeré závazky do jedné smlouvy je stanovení jediné celkové ceny za všechna plnění. Není však snadné rozpoznat, kdy jde o jednu všezahrnující smlouvu a kdy o více separovaných smluv. Jak si uvedeme dále, Vídeňská úmluva je založena na neformálním principu, pro platné uzavření kupní smlouvy nevyžaduje písemnou formu. Těžko se pak zjišťuje, zda měly smluvní strany v úmyslu uzavřít smlouvu na prodej zboží a oddělit od toho jinou smlouvou související montáž, čímž by tuto montáž vymanily z aplikace Úmluvy, anebo byla jejich úmyslem komplexní kupní smlouva obsahující minoritní závazek montáže, jež by jako celek spadala pod režim Úmluvy. Ve většině případů se závěr dovozuje ze zavedených zvyklostí mezi stranami. Nicméně lépe je mít toto při uzavírání smlouvy na paměti a separování závazků případně upřesnit.

Co se týká jedné kupní smlouvy sjednocující všechny závazky, problematickým je termín „převažující“ část závazků. V případě, kdy převažujícím závazkem bude oproti dodávce zboží právě související práce nebo služba, totiž dojde ke stejnému rozdělení právního režimu, tedy že část týkající se prodeje se bude řídit Úmluvou a část týkající se práce nebo služby rozhodným národním právem. Dominující přístup srovnává ekonomickou hodnotu dodávaného zboží na straně jedné s hodnotou služeb na straně druhé, zkrátka vyšší cen.⁴⁶ Tato teorie však z mého pohledu trpí značnými nedostatky. Strany mohou ceny stanovit cíleně, anebo neuvedou přesnou

⁴⁵ Tamtéž s. 67-70.

⁴⁶ *Schlechtriem – Schwenger 2010*, s. 70-71.

částku ceny vůbec, načež je *de facto* téměř nemožné převažující cenu dovodit. Může též dojít ke zvýšení původní ceny. Bude opět záležet na výsledku porovnání jednotlivých závazků soudcem, resp. rozhodcem, v konkrétních případech.

Na závěr této problematiky je potřeba se zmínit o dalších příkladech smíšených smluv, tedy ujednání stran, která v sobě obsahují vícero vzájemných závazků. Jak bylo výše vysvětleno, CISG se na smíšenou smlouvu aplikuje pouze v případě, že se jedná o jednu solitérní kupní smlouvu, ve které část týkající se dodání zboží převažuje nad tou týkající se jiných povinností. V opačném případě bude režimu CISG podléhat výlučně část o koupi a prodeji a ve zbytku použijeme vnitrostátní právo.

Jedním z příkladů je distributorská smlouva. Označuje se za ni smlouva, jejímž smyslem je, že se jedna strana zavazuje k odběru zboží od druhé strany za zvýhodněnou cenu a prodává ho pak ve vlastní režii.⁴⁷ Mnohdy je povinna dodržovat určité smluvní pokyny při prodeji, někdy může využívat ochrannou známku velkododavatele. Distributorskou smlouvou se zabýval kupříkladu francouzský odvolací soud v Grenoblu⁴⁸. Jednalo se o smlouvu uzavřenou mezi italským prodávajícím a francouzským kupujícím. Smlouva stanovila, že kupující je jediným obchodním zástupcem prodávajícího a současně jediným dovozcem cukrovinek vyráběných prodávajícím a za tímto účelem je zavázán k prodeji tohoto zboží. Nicméně po uskutečněním přepravy cukrovinek kupující nezaplatil prodávajícímu za ně obdrženou kupní cenu, načež prodávající podal žalobu. Francouzský soud mimo jiné shledal, že smlouva uzavřená mezi stranami je z části dohodou distributorskou a z části smlouvou kupní, a konstatoval, že Vídeňská úmluva se použije jen co do části ujednání o koupi a prodeji.

Rozhodovací praxe soudů obecných i rozhodčích je poměrně jednotná. Vychází ze závěru, že distributorská smlouva a jiné obdobné smlouvy obstaravatelského typu nepodléhají Vídeňské úmluvě, avšak dílčí kupní smlouvy uzavírané v návaznosti na tyto smlouvy hlavní její regulaci podléhají.⁴⁹ Stejná dikce platí pochopitelně i pro případ obchodního zastoupení.

⁴⁷ BEJČEK, Josef, ELIÁŠ, Karel, RABAN, Přemysl a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 404-405.

⁴⁸ Rozhodnutí francouzského *Cour d'Appel* v Grenoblu, *Chambre Commerciale*, ze dne 26. 4. 1995, č. 213. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=127>.

⁴⁹ *Rozehnalová 2006*, s. 258-259.

1.4.2 Výslovné vyloučení určitých obchodů

Ne všechny případy koupě zboží spadají do sféry působnosti CISG, ne každá koupě zboží se profiluje jako mezinárodní kupní smlouva. Vztahy vyloučené z právního rámce Úmluvy vyjmenovává čl. 2.

Spotřebitelské obchody

V první řadě jsou z režimu Úmluvy a potažmo z definice mezinárodní kupní smlouvy vyňaty smlouvy spotřebitelské, resp. situace, kdy je zboží kupováno pro osobní spotřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti. *A contrario* prodej zboží od soukromníka obchodníkovi již do působnosti Úmluvy spadá.⁵⁰ Vyloučena je koupě zamýšlená k osobnímu užití, tudíž nejen typicky takové věci jako jídlo, oblečení nebo nábytek, ale i předměty získané například v souvislosti s osobním koníčkem. Účelem může být osobní spotřeba, ale i obdarování. Mezinárodní kupní smlouvou se proto rozumí zpravidla smlouva obchodní, kdy je zboží poptáváno za účelem jeho dalšího obchodního využití, přičemž není myšleno nutně jen to průmyslové, ale obecně jakékoli využití související s profesní činností, včetně například vybavení kanceláře.⁵¹ Současně však CISG nezapomíná na ochranu osoby v dobré víře. Její aplikace tak bude na místě v případě, kdy má prodávající za to, že předmětná koupě zboží k osobní potřebě neslouží.

Na první pohled se může zdát, že kupní smlouva ve smyslu CISG je uzavírána výlučně mezi podnikateli. Není tomu tak. Ve skutečnosti se dle čl. 1 odst. 3 Úmluvy nepřihlíží k tomu, zda strany nebo smlouva mají povahu obchodní či neobchodní, tedy zda by se smlouva dle národního práva řešila podle obchodního nebo občanského zákoníku. Ostatně řada národních úprav (například česká, švýcarská nebo nizozemská) již dualismus v úpravě kupní smlouvy ani nezná, pouze spotřebitelské smlouvy zvláště ošetřuje institutem ochrany spotřebitele. Podstatné je, že účelem koupě není osobní potřeba. Neznamená to tedy, že spotřebitel nikdy nebude stranou mezinárodní kupní smlouvy. Lze si představit situaci, kdy spotřebitel, resp. osoba, která jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo samostatného výkonu svého povolání⁵², bude prodávat zboží ve smyslu CISG podnikateli z jiného státu pro jeho podnikatelské účely. Nejenže takové případy budou spíše vzácné, nelze je ani kvalifikovat jako spotřebitelské smlouvy, pakliže

⁵⁰ *Audit 1990*, s. 27.

⁵¹ *Schlechtriem – Schwenzger 2010*, s. 50.

⁵² Srov. § 419 občanského zákoníku.

podnikatel nevystupuje v roli prodávajícího. *Causa essentialis* úpravy spotřebitelských smluv je ochrana spotřebitele jakožto kupujícího.⁵³

Exempci spotřebitelských obchodů posiluje i fakt, že Úmluva výslovně v čl. 5 vylučuje svou aplikaci rovněž na otázku odpovědnosti prodávajícího za škody na zdraví či životě.⁵⁴

Jiné vyloučené obchody

Zatímco spotřebitelské obchody jsou z aplikace CISG vyřazeny z důvodu jejich účelu, další kategorií jsou koupě vyloučené pro jejich značnou odlišnost, zejména v charakteru převodu věci na nabyvatele. Patří mezi ně kupní smlouvy v rámci dražeb, koupě při výkonu rozhodnutí či podle rozhodnutí soudu.

A konečně zbylou kategorií tvoří koupě, které jsou ze sféry Úmluvy vyloučeny pro povahu jejich předmětu. Jedná se o koupi cenných papírů nebo peněz, koupi lodí, člunů, vznášedel, letadel a náleží sem i dodávka elektrické energie. Dlužno svou dodatků. První se týká cenných papírů. Interpretace tohoto termínu totiž není jednoznačná, zejména pokud jde o náložný list, dokument, při jehož předložení je dopravce povinen vydat zásilku v souladu s obsahem dokumentu. Odborníci tvrdí, že koupě cenného papíru tohoto typu ve skutečnosti není koupí cenného papíru, nýbrž koupí zboží, jež je obsahem zásilky.⁵⁵ Tento výklad je však poněkud diskutabilní. Druhý dodatek se týká vyloučení elektrické energie. Tato výjimka nesmí být extenzivním výkladem za použití analogie rozšířena na prodej benzínu, nafty či jiné zdroje energie. Návrh takového rozšíření byl při přípravě textu Úmluvy výslovně zamítnut.⁵⁶

Nutno podotknout, že taktéž věci, se kterými je podle vnitrostátního právního řádu tradičně zakázáno obchodovat, jinak zvané *res extra commercium*, zůstávají ve smyslu Úmluvy zbožím. Nicméně koupě těchto věcí bude shledána neplatnou podle příslušného vnitrostátního práva.

Na závěr této podkapitoly je zapotřebí uvést, že výše vymezený pojem mezinárodní kupní smlouvy není jediným existujícím. Preferujeme jej s ohledem na šíři smluvních států CISG a povahu její úpravy⁵⁷. Mezi jinými účinnými právními instrumenty můžeme jmenovat Haagskou

⁵³ Za prodávajícího označuje podnikatele výslovně např. § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 634/1992 Sb., zákona o ochraně spotřebitele.

⁵⁴ *Bridge 2007*, s. 522.

⁵⁵ *Rožehnalová 2006*, s. 261.

⁵⁶ *Schlechtriem – Schwenzger 2010*, s. 60.

⁵⁷ Tedy fakt, že se jedná o úpravu hmotně právní, nikoli kolizní.

úmluvu o právu použitelném pro smlouvy o mezinárodní koupi zboží z 15. června 1955⁵⁸, která operuje s širším pojetím mezinárodní kupní smlouvy – z rozsahu své působnosti vylučuje pouze koupi cenných papírů, námořních plavidel, lodí a letadel, a koupě z rozhodnutí soudu a při výkonu rozhodnutí⁵⁹. Vzhledem k tomu, že je staršího data, není divu, že se nijak nezmiňuje o smlouvách spotřebitelských. Její plánovanou nástupkyní měla být Úmluva o právu rozhodném na smlouvy o mezinárodní koupi zboží podepsaná 22. prosince 1986, která sice spotřebitelské smlouvy již výslovně ze své působnosti vyňala, nikdy ovšem nenabyla účinnosti.

1.5 Autonomie vůle

Vídeňská úmluva je v oblasti mezinárodní koupě závazným právním pramenem. Ratifikovaná a následně vyhlášená Úmluva, kterou je smluvní stát vázán, se stává nedílnou součástí vnitrostátního právního řádu a stanoví-li Úmluva něco jiného než vnitrostátní zákon, použije se přednostně před zákonem.⁶⁰ Jinými slovy, jsou-li splněny všechny podmínky, aplikuje se CISG na právní vztah automaticky. Nicméně existuje princip, kterým lze tento imperativní charakter značně potlačit. Ustanovení čl. 6 Úmluvy totiž kontraktujícím stranám dává možnost ve vztahu ke své kupní smlouvě změnit účinky kteréhokoliv jejího ustanovení, či jej rovnou vyloučit z aplikace, s výjimkou čl. 12, nebo dokonce vyloučit použití Úmluvy jako celku. Toto ustanovení je ukázkovým výrazem fundamentálního principu smluvního práva, kterým je autonomie vůle stran.

Tento princip se ostatně může projevit i v opačném směru, ačkoli o tom Úmluva výslovně nehovoří. Pakliže na danou kupní smlouvu Úmluva z určitého důvodu nedopadá, mohou ji strany vzájemnou dohodou pro sebe učinit závaznou. Lze si tak představit v případech, kdy místa podnikání obou smluvních stran se nachází v jednom státě, a není tak splněn požadavek čl. 1 odst. 1 CISG, anebo kupní smlouva není nijak spojena se smluvním státem Úmluvy, jak předepisuje čl. 1 odst. 1 písm. a) nebo b). Dovoleno je dokonce i ujednání stran o tom, že se budou Úmluvou řídit v případě koupě, který sama Úmluva ze své působnosti vylučuje v čl. 2 nebo 3. Vždy je však potřeba mít na paměti existenci domácích vnitrostátních mandatorních norem, z hlediska veřejného zájmu pro stát natolik zásadních, že nikdy nemohou být volbou práva dotčeny.

⁵⁸ Jedná se o unifikovanou kolizní úpravu účinnou pouze v Dánsku, Finsku, Francii, Itálii, Švédsku, Norsku, Švýcarsku a Nigeru.

⁵⁹ Čl. 1 odst. 2 této úmluvy.

⁶⁰ Vycházíme-li z obecného postavení mezinárodních smluv ve vnitrostátním právu podle čl. 10 Ústavy ČR.

1.5.1. Vyloučení aplikace CISG

Pokud se vrátíme k článku 6, lze konstatovat, že je zde princip autonomie vůle posílen vskutku štědrě. Stranám je v zásadě umožněno se od ustanovení Úmluvy jak odchýlit, tak modifikovat pro sebe jejich právní účinky, tak tyto účinky vyloučit zcela. Vypovídá to o ryze dispozitivní povaze norem a ve výsledku znamená, že je stranám při tvorbě jejich smlouvy dokonale povolena uzda v rozhodování. Variantou může být zkombinování právních úprav, kdy pro řešení určité otázky strany vyloučí použití Úmluvy a zvolí si úpravu jiného právního řádu. A konečně možné je vyřadit Úmluvu ze hry jako celek⁶¹. V tomto případě bude žádoucí, aby si strany rozhodné právo namísto Úmluvy samy zvolily, jinak bude toto právo určeno kolizními normami a k překvapení stran může být výsledkem jiný, než se kterým počítaly.⁶² Z hlediska zásady předvídatelnosti a právního jistoty je volba práva v závazkových obchodních vztazích s mezinárodním prvkem obecně doporučeněhodným řešením.

Přejí-li si smluvní strany účinně vyloučit použití Úmluvy nebo jejich jednotlivých ustanovení, měly by tak učinit s rozvahou a důkladně. Toto vyloučení musí být výslovné. Shoduje se na tom nejen teorie, ale i judikatura. Důvod je jasný. Dohoda o toliko obecném určení rozhodného právního řádu některého ze smluvních států Vídeňské úmluvy bez jakékoliv specifikace ohledně použití této úmluvy sama o sobě k jejímu vyloučení nepostačí. Úmluva je totiž, jak bylo výše řečeno, součástí právních řádů smluvních států a uplatní se přednostně před národním právem. *A contrario* v případě, že by si však strany zvolily za rozhodné právo státu nesmluvního, k vyloučení by takováto volba byla postačující.⁶³ Je nezbytné vůli vyloučení pečlivě formulovat. Kupříkladu formulace typu „*Tato smlouva se řídí českým právem*“ by jistě žádnou změnu v aplikaci nepřinesla. Vídeňská úmluva je přeci také českým právem, jen mezinárodního původu. Řešením by možná byla formulace konkrétnější, která by například stanovila, že kupní smlouva se bude řídit českým občanským zákoníkem. Nejjistějším postupem je, kdy strany ve smlouvě prohlásí, že se daná kupní smlouva Vídeňskou úmluvou neřídí, nejlépe s výslovným odkazem na čl. 6 Úmluvy za současného zvolení jiné právní úpravy jakožto rozhodného práva. Například: „*Otázky neupravené touto smlouvou se nebudou řídit Úmluvou OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, nýbrž českým právem vnitrostátního původu.*“⁶⁴ V případě, že strany usilují o vyloučení pouze vybraných ustanovení nebo částí Vídeňské úmluvy, dosáhnou toho tím, že jimi upravená ustanovení kupní

⁶¹ Čl. 12 Úmluvy však zůstane nedotčen.

⁶² HANZL, Martin. Mezinárodní kupní smlouva. *Právní rádce*. Praha: Economia, 2003, č. 7, s. 7.

⁶³ Huber – Mullis 2007, s. 63-64.

⁶⁴ Rozehnalová 2006, s. 263-264.

smlouvy budou v rozporu s těmi obsaženými v Úmluvě, anebo nechtěná ustanovení opět výslovně vyloučí.⁶⁵

Tato flexibilita založená článkem 6 je jednou z výhod činící Vídeňskou úmluvu tolik atraktivní a objasňující tak velký počet jejích smluvních států. Jak se také přesvědčíme, zásada autonomie vůle má v této právní oblasti skutečně zásadní význam.

1.6 Mezery v úpravě

Ačkoli je Vídeňská úmluva základní úpravou mezinárodní kupní smlouvy, nepokrývá veškeré její aspekty. Narážíme zde na mezery v úpravě. Určité otázky Úmluva upravuje jen částečně a některé neupravuje vůbec. Skutečnost, že CISG není obsáhlým zdrojem zahrnujícím do detailů veškerou problematiku, je taktéž jedním z důvodů ochoty tolika států ji přijmout. Nicméně se tato mezerovitost a způsob jejího vyplňování ukázaly být jasným negativem.

V první řadě jsou zde témata, která CISG z dosahu své aplikace vylučuje výslovně, někteří teoretikové mluví o vnějších mezích přímé úpravy neboli *intra legem*. O těchto mezerách byla již řeč výše.⁶⁶ Jedná se o otázky, které s kupní smlouvou úzce souvisí, nicméně byly záměrně postaveny mimo dosah CISG a jsou uvedeny v jejích člancích 4 a 5. Poněvadž není k dispozici mezinárodně unifikovaná přímá hmotněprávní úprava těchto otázek, za pomoci kolizních norem mezinárodního práva soukromého hledáme rozhodně národní právo, které na ně použijeme.

Složitější situace nastává v případech mezi vnitřních. Hovoříme o nich tehdy, pakliže určitá otázka sice do předmětu úpravy CISG spadá, avšak není v ní nijak výslovně upravena. Jedná se například o úroky z prodlení. Úmluva sice v čl. 78 pro případ opožděného placení jednou stranou přiznává druhé straně úroky z prodlení, nestanoví však již způsob jejich výpočtu. Právní režim takovýchto mezer je poněkud problematictější, způsob jeho řešení byl centrem sporů již při sjednávání CISG a ani konečný kompromis se neseťkal s příznivým ohlasem.⁶⁷

Existují tři základní metody vyplňování takovýchto mezer. První je založena na tvrzení, že se nelze automaticky obrátit na mezinárodní právo soukromé, jak je tomu v případě mezi vnějších. Jde přeci o otázky spadající do předmětu CISG, a proto bychom v jejím rámci měli zůstat. V jejím souboru přímých norem je zapotřebí hledat vhodná ustanovení obsahující pravidla,

⁶⁵ McMAHON, John P. Drafting CISG Contracts and Documents and Compliance Tips for Traders. *Pace Law School Institute of International Commercial Law: CISG Database* [online]. 2008. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/contracts.html>.

⁶⁶ Srov. podkapitola 1.2. Za vnější mezery nepovažují případy vyčtené v čl. 2 a 3 CISG (podkapitola 1.4), jelikož jde o případy, které nelze za kupní smlouvu ve smyslu Vídeňské úmluvy vůbec považovat.

⁶⁷ Pavlová 2007, s. 206.

kterými bychom mohli dané mezery za použití analogie vyplnit. Případně není-li takových pravidel, vycházet z obecných principů a zásad, na kterých je CISG postavena. Druhá metoda naopak umožňuje zaplnit vnitřní mezery pomocí vnitrostátního práva určeného kolizními normami mezinárodního práva soukromého. Třetí metoda spočívá v kombinaci obou předchozích modelů a právě tuto kompromisní metodu zakotvila CISG v čl. 7 odst. 2.⁶⁸

V souladu s poslední zmíněnou technikou bychom tam, kde narazíme na vnitřní mezeru v rámci CISG a potřebnou úpravu nenalezneme ani v samotné mezinárodní kupní smlouvě, měli hledat řešení v první řadě v obecných zásadách Úmluvy. Pokud však takové zásady vodítko k nalezení řešení neposkytují, aplikujeme národní právo určené unifikovanými nebo národními kolizními normami. A právě tato možnost subsidiárního použití „externího“ národního práva se stala dosti kritizovanou.

Již z preambule Vídeňské úmluvy lze vyvodit, že jejím základním posláním je přispět k jednotnosti v úpravě mezinárodního obchodu. Uvedeným odkázáním z nouze na právo zvnějšku se však Úmluva *de facto* od tohoto původního účelu odklání. Soudy pak z pohodlnosti příliš nevěnují jejím obecným principům pozornost a raději automaticky postupují podle *lex fori*⁶⁹, což je vzhledem k účelu CISG poněkud kontraproduktivní.⁷⁰ Navíc samotný odkaz na mezinárodní právo soukromé nevyvolává jen nejistotu stran, ale často znamená i komplikace, ke kterým obecně při procesu určování rozhodného práva kolizními normami dochází. Jde o problémy způsobené rozdílností kolizních norem jednotlivých právních řádů připadajících v úvahu při absenci norem unifikovaných a možným vznikem zpětných odkazů mezi nimi. Strany se samozřejmě mohou problému vyhnout předběžnou volbou práva pro tento případ připojením formulace ve smlouvě typu (uvedeného N. Rožehnalovou): „*Tato smlouva se řídí Úmluvou OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. Otázky neupravené touto úmluvou ani smlouvou mezi stranami se budou řídit českým právem*“. Volbu práva je vždy dobré mít na paměti, problémem však často bývá nalézt ohledně rozhodného práva vzájemnou shodu. Dalším řešením mezer je jejich vyplnění samotnými stranami tím, že si neupravené otázky výslovně ve smlouvě upraví, například že si samy stanoví přiměřenou výši úroků z prodlení, tedy takovou, která nebude považována národním právem za neplatnou. Nelze pochopitelně očekávat, že budou strany vždy takto prozřetelné.

⁶⁸ *Valdhan a kol. 2004*, s. 34.

⁶⁹ Právo místa sídla soudu.

⁷⁰ *Pavlová 2007*, s. 211.

1.6.1 Vyplňování pomocí obecných zásad

Po shrnutí všech výše uvedených argumentů nezbyvá než konstatovat nezbytnost pečlivě se věnovat metodě vyplňování vnitřních mezer pomocí obecných zásad, na kterých CISG spočívá. Její čl. 7 odst. 2, který tento postup jasně upřednostňuje, musí být v tomto ohledu vykládán extenzivně, přičemž v rámci vyplňování pomocí těchto zásad existují dva komplementární způsoby. První spočívá v aplikaci určitého pravidla, obsaženého v některém z ustanovení CISG, analogicky na případ, pro nějž pravidlo chybí. To pochopitelně vyžaduje důkladné prozkoumání ustanovení Úmluvy. Teprve když použitelné pravidlo nenalezneme, přistoupíme sekundárně k dalšímu způsobu vyplňování, kterým je přímá aplikace obecných zásad, na nichž Úmluva stojí.⁷¹

Úmluva žádný výčet těchto zásad neobsahuje, dovozujeme je tak z literatury nebo rozhodovací praxe. Nalezeny jsou jednak v rámci Úmluvy, jednak mimo něj. V textu Úmluvy najdeme v některých ustanoveních výslovně vyjádřené například tyto zásady: zásadu autonomie vůle stran (čl. 6), zásadu dobré víry (čl. 7 odst. 1), zásadu hodnocení jednání osoby objektivními kritérii (čl. 8), zásadu neformálnosti právních úkonů (čl. 11, čl. 29 odst. 1, výjimkou je pouze čl. 12), vzájemnou informační povinnost stran (čl. 72, 79), nebo zásadu náhrady utrpěných škod (čl. 74). Nevýřčenou zásadou je zásada přiměřenosti, resp. rozumnosti, kterou Úmluva užívá ve spojitosti s časem (čl. 72 odst. 2) či s náklady (čl. 85), a dále zásada mírnosti, zejména při porušení smlouvy (čl. 77) nebo zásada *favor contractus* znějící vždy ve prospěch existence kupní smlouvy.

Vídeňská úmluva je sice celosvětově unifikovaným dokumentem upravujícím mezinárodní koupi zboží, ovšem zásady, ze kterých vychází, nalezneme rovněž v jiných zdrojích. Takovými jsou zejména Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT⁷² vypracované mezivládní organizací sídlící v Římě zvanou Mezinárodní institut pro sjednocování soukromého práva a známou právě pod akronymem UNIDROIT. Tato organizace se zabývá kodifikováním a unifikací určitých oblastí mezinárodního obchodu v podobě závazných aktů, jako jsou mezinárodní smlouvy, i dokumentů nezávazných, jakým je například jmenovaný soubor principů. Dalším důležitým zdrojem „externích“ zásad CISG jsou Principy evropského smluvního práva (PECL)⁷³ či Návrh společného referenčního rámce (DCFR)⁷⁴ z dílny Evropské unie. I přes jejich nezávaznost se tyto *soft-law* dokumenty těší značné autority a velmi často jsou soudci a rozhodci

⁷¹ Tamtéž s. 207.

⁷² Dostupné z: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf>.

⁷³ *Principles of European Contract Law*, zpracovávala *Commission on European Contract Law (Lando Commission)*, Haag, 1999 (část I a II), 2003 (část III). Dostupné z: https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/.

⁷⁴ *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law - Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, vypracovala *Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*. Sellier European Publishers, Mnichov, 2009. Dostupné z: http://ec.europa.eu/-justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf. DCFR převzal a mírně zrevidoval rovněž PECL.

citovány. Vzhledem k obsaženým zásadám, je lze šikovně využít i k zaplňování mezer Vídeňské úmluvy.⁷⁵ Jediným rizikem může být, že by vzhledem k oné nezávaznosti měly soudy tendenci se jím vyhýbat, značná část případů však prokazuje opak.

Za zmínku stojí známý případ zvaný *Bonaventure*.⁷⁶ Francouzský prodávající uzavřel kupní smlouvu s americkým kupujícím na dodávku jeansů s tím, že je bude kupující dále distribuovat do Jižní Ameriky a Afriky. Ovšem následně se zjistilo, že kupující v rozporu se smlouvou distribuoval jeansy do Španělska. Prodávající je tudíž odmítl dále kupujícímu dodávat, načež proti němu kupující podal žalobu. Francouzský soud konstatoval porušení zájmů prodávajícího a jeho právo na odstoupení od smlouvy z důvodu jednání kupujícího v rozporu s dobrou vírou. Zároveň soud uložil kupujícímu povinnost zaplatit náhradu škody, ne však z titulu porušení dobré víry, nýbrž pro zneužití procesního práva podat žalobu. Také Principy UNIDROIT či právní nauka obecně považují dodržování dobré víry při jednání za nezbytné, nicméně s jejím porušením automaticky nespojují právní následek v podobě náhrady škody nebo práva od smlouvy odstoupit. Ostatně mocný princip dobré víry je v rozhodovací praxi často uplatňován. Ať již jako obecný standard chování stran nebo jako prostředek zákazu zneužití práv či dokonce jako zdroj práv a povinností.⁷⁷

S problematikou vnitřních mezer CISG se dále setkáme i při uzavírání kupní smlouvy, zejména pak v otázce obchodních podmínek.

1.7 Interpretace

Předpokladem správné aplikace kteréhokoli právního aktu je jeho správná interpretace, kterou se zjišťuje obsah pravidel v textu předpisu obsažených. V rámci Vídeňské úmluvy lze spatřovat dva rozměry interpretace: interpretaci textu samotné Úmluvy a interpretaci smlouvy uzavřené mezi stranami, resp. jejich jednání.

1.7.1 Interpretace CISG

Interpretace mezinárodních úmluv může být v praxi problematickou záležitostí, jelikož je prováděna národními soudy, které se v ní mohou jeden od druhého lišit. Tyto úmluvy sice mohou být součástí vnitrostátního právního řádu, to však nemění nic na jejich mezinárodním

⁷⁵ Pavlová 2007, s. 207-209, Bridge 2007, s. 538.

⁷⁶ Rozhodnutí francouzského *Cour d'appel* v Grenoblu ze dne 22. 2. 1995, č. 53. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=83>.

⁷⁷ Více o tématu dobré víry: Hýbllová 2008.

původu. Podstatou Vídeňské úmluvy stejně jako některých jiných úmluv je jednotná hmotněprávní úprava. Tato jednotnost úpravy by však částečně ztrácela smysl bez její jednotné interpretace. Je proto nanejvýš nezbytné, aby interpretace úmluvy byla prováděna autonomně, nezávisle na právu vnitrostátním. Jak někteří autoři poznamenávají, rozdílná interpretace unifikovaného předpisu by mohla vést až k nežádoucímu jevu *forum shopping* neboli účelné volbě sudiště stranou sporu podle toho, kde by díky určitému způsobu interpretace měla větší šanci daný spor zvítězit.⁷⁸ Nejúčinnějšího řešení v tomto směru dosáhla Evropská unie, kdy závazný výklad unijního práva provádí Soudní dvůr Evropské unie se sídlem v Lucemburku. Stejně tak Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy je autonomně vykládána Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku. Pro jiné úmluvy byly zřízeny podobné speciální instituce. Ve vztahu k Vídeňské úmluvě však žádný mezinárodní soud pro její závazný výklad neexistuje. Odpovědnost za jednotný výklad tak leží na bedrech soudů smluvních států a mezinárodních rozhodčích soudů (jejichž prostředí je k tomu bezesporu příhodnější). Proto, aby alespoň zčásti zabezpečila jednotný výklad kompatibilní se svojí hlavní vizí, formuluje Úmluva v čl. 7 odst. 1 vlastní interpretační pravidla. Vedle toho zde bylo ze soukromé iniciativy vytvořeno nemálo informačních systémů či databází, které umožňují soudcům a rozhodcům sledovat dosavadní rozhodovací praxi v rámci Úmluvy.

Podle čl. 7 odst. 1 CISG se má při interpretaci jejích ustanovení přihlídnout k následujícím faktorům. V první řadě je to mezinárodní povaha Úmluvy. Ač je CISG součástí národního práva, její výklad by měl brát zřetel na její mezinárodní původ. Jelikož šlo při její přípravě o unifikaci práva, výsledkem této snahy bylo vytvoření jednotných institutů, které však mohou být optikou jednotlivých národních úprav pojaty různorodě. Takový institut může mít stejné nebo podobné označení jako má v právu vnitrostátním, jeho význam však může být chápán odlišně a nelze ho proto „podomácku“ interpretovat. Je zapotřebí pojem autonomně vykládat tak, jak jej chápe Úmluva.⁷⁹ V tomto ohledu nelze při interpretaci Úmluvy s jistotou vycházet ani z obecných pravidel pro výklad mezinárodních smluv stanovených Vídeňskou úmluvou o smluvním právu z roku 1969 (použitelný je toliko čl. 33 týkající se výkladu cizojazyčných textů).⁸⁰ Je tomu tak zejména proto, že je tato úmluva určena státům, zatímco CISG ve svém základu reguluje vztahy jedinců.⁸¹

⁷⁸ Židek 2008, s. 82, odkazující na J. O. Honnolda či F. Ferraribo.

⁷⁹ Ferrari 1996 [online], s. 828-830, [cit. 2013-03-04].

⁸⁰ Rozehnalová 2006, s. 274.

⁸¹ DIEDRICH, Frank. Maintaining Uniformity in International Uniform Law Via Autonomous Interpretation: Software Contracts and the CISG. *Pace International L. Rev.* [online]. 1996, č. 8. [cit. 2013-03-04]. Dostupný z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/Diedrich.html>.

Druhým aspektem, ke kterému je žádoucí přihlížet, je potřeba zabezpečení jednotnosti aplikace Vídeňské úmluvy. Tato zásada úzce souvisí s tou první a spočívá jednoduše v tom, že výklad pojmů užitých v Úmluvě by neměl být ovlivněn některým z právních řádů a jeho interpretačními metodami. Soudci a rozhodci z anglosaské oblasti inklinují v zásadě k odlišným metodám než soudci kontinentální oblasti. Celkově jako vhodnější pro interpretaci Úmluvy se podle teorie ukázaly metody kontinentálního práva.⁸²

Třetím a posledním požadavkem pro správnou interpretaci Úmluvy citovaným v jejím čl. 7 odst. 1 je dodržování dobré víry v mezinárodním obchodu. Jak již bylo řečeno, jedná se o jednu ze zásad, na kterých je Úmluva postavena a pomocí kterých lze zaplňovat vnitřní mezery její úpravy. Tato zásada tak v rámci Úmluvy sehraje dvě úlohy, k této první přistupuje druhá v podobě interpretačního východiska. Dodržování dobré víry je fundamentální princip vlastní mnoha právním řádům. Problémem však je, že je dobrá víra v různých národních rádech různě vnímána. Například ve Francii a Spojených státech je jednání v rozporu s dobrou vírou důvodem pro přiznání práva na náhradu škody či odstoupení od smlouvy. Zato například v Německu porušení dobré víry může vést ke korekci aplikace smlouvy či dokonce zákona. A různost nalezneme i ve funkci, jakou v národních právech dobrá víra plní. Oproti Francii a USA má v Německu primárně funkci interpretační. Při komparaci více právních řádů zjistíme, že jednotná koncepce dobré víry rozhodně neexistuje. Je tedy jasné, že zmíněné ustanovení Úmluvy neodkazuje na kteroukoliv z těchto koncepcí, nýbrž vyžaduje nezávislé mezinárodní pojetí dobré víry.⁸³

Jaký je však obsah tohoto pojetí? I. *Schwenzer* s P. *Hachemem* předpokládají, že standardy dobré víry v mezinárodním obchodu „se mohou odrážet v úmluvách nebo jejich návrzích, v praktikách dodržovaných v určitých odvětvích, ve zvyklostech ..., tzv. mezinárodních principech smluvního práva, atd.“ Jiný přístup lze nalézt v podání M. J. *Bonella*, který navrhuje dovést mezinárodní pojetí dobré víry z principů, ve kterých se jednotlivé právní systémy shodují. Z. *Nový* toto „dovození společného jádra právních systémů na základě komparace“ však nepovažuje za správné, jelikož není jasné, které právní systémy mají být vybrány ke srovnání. Zároveň dodává, že tato dobrá víra je v mezinárodním obchodu „vyčerpávajícím způsobem upravena v Úmluvě a její výklad je třeba provádět výhradně na základě systému této Úmluvy, tj. z jejího textu, přípravných prací a rozhodovací činnosti soudů a rozhodců, kteří Úmluvu aplikují.“⁸⁴ Lze podotknout jedinou slabinu této teze, a tou je riziko tendence soudů a rozhodců vykládat Úmluvu a potažmo zásadu dobré víry rozličně.

⁸² *Židek* 2008, s. 86.

⁸³ *Nový* 2012, s. 83-84 a 86.

⁸⁴ Tamtéž s. 91-93.

V otázce výkladu Úmluvy lze opět odkázat na Principy UNIDROIT či PECL, jež jsou uplatňovány nejen při vyplňování mezer Úmluvy (čímž *de facto* doplňují její ustanovení), ale také k interpretaci jejích ustanovení. Jsou také považovány za zdroje obecných principů mezinárodního obchodního práva jako celku.⁸⁵ Je však potřeba mít při výkladu Úmluvy na paměti, že se s ní tyto instrumenty neshodují bez výjimky (rozdílnosti nalezneme kupříkladu v otázkách týkajících se plnění smlouvy, resp. řešení jejího neplnění⁸⁶).

Na závěr této problematiky důležitý poznatek. Mnoho teoretiků dospělo k závěru, že ačkoliv čl. 6 Úmluvy dovoluje smluvním stranám dohodou pro sebe vyloučit jakékoliv její ustanovení z aplikace (vyjma čl. 12), ve vztahu k čl. 7 by jim to tak úplně dovoleno být nemělo, obzvláště pokud jde o princip dobré víry. Na tomto ustanovení stojí zajišťování jednotného výkladu Úmluvy a jeho vyloučení by tak bylo nepřímým ohrožením jejího základního cíle. Nadto je zásada dobré víry stěžejním a nepostradatelným prvkem celé úpravy. Lze ji proto vnímat jako určitý limit autonomie vůle.⁸⁷

1.7.2 Interpretace jednání stran

Vedle interpretace Úmluvy jako takové je nutno zabývat se také interpretací kupní smlouvy uzavírané v jejím režimu. Z jednání stran totiž nemusí být vždy zřetelné, jaký cíl doopravdy sledují. Úmluva v článku 8 upravuje pravidla, dle kterých se lze ve výkladu jejich právních úkonů orientovat. Podle odst. 1 daného ustanovení je pro výklad chování nebo prohlášení jedné strany rozhodný její úmysl, pakliže byl znám nebo nemohl být neznám straně druhé. Z toho vyplývá, že záměr jedné strany může mít právní účinky jen za předpokladu, že si tohoto záměru je vědoma i druhá strana. Ovšem pokud je tento záměr vyjádřen jasným relevantním právním úkonem, nemůže jeho adresát namítat, že si ho vědom nebyl. A stejné kritérium se uplatní i v opačném případě, kdy strana svůj záměr buď nesdělí, nebo dokonce úmyslně zastře, avšak druhé straně je její opravdový záměr znám. Vždy je rozhodující skutečná vůle.⁸⁸

V případě, že takovýmto výkladem vůli stran vyčíst nelze, použije se subsidiárně pravidlo čl. 8 odst. 2 Úmluvy, dle kterého je daný úkon interpretován podle významu, který by mu přikládala za týchž okolností rozumná osoba v témže postavení jako je druhá strana.

⁸⁵ Podrobněji NOVOTNÁ, Petra. Prameny evropského smluvního práva. *Právní fórum*. Praha: ASPI, 2008, č. 7, s. 289-293.

⁸⁶ KARTON, Joshua. Contract Law in International Commercial Arbitration: The Case of Suspension of Performance. *International and Comparative Law Quarterly*. British Institute of International and Comparative Law: Glasgow, 2009, č. 4, s. 863-896.

⁸⁷ *Hýblová 2008*, s. 301, *Nový 2012*, s. 99.

⁸⁸ *Valdhans a kol. 2004*, s. 36.

Zároveň se při výkladu v souladu s oběma pravidly berou vždy v potaz všechny relevantní okolnosti případu, jako předmluvní jednání, praktiky zavedené mezi stranami, zvyklosti či následné jednání stran. Současně je potřeba zmínit, že oproti čl. 7 CISG, v rámci čl. 8 není stranám nikterak bráněno dohodnout se na vlastních pravidlech ohledně interpretace jejich smlouvy, kterými by ty výše popsané vyloučily.

1.8 Obchodní zvyklosti a praktiky

V návaznosti na zmínku o principu svobody vůle je nutné se blíže zabývat otázkou, nakolik jsou v mezinárodní koupi zboží relevantní obchodní zvyklosti a praktiky. Jak si dokážeme, sehrávají zde roli vskutku mimořádnou.

Z ustanovení Vídeňské úmluvy, konkrétně článku 9, lze vyvodit a rozlišit dvě oblasti zvyklostí. První oblastí ve smyslu čl. 9 odstavce prvního jsou zvyklosti, které figurují mezi stranami konkrétní smlouvy. Vytvářejí se na základě jejich dohody nebo je lze rozpoznat z jejich vzájemného chování, každopádně jsou odvislé od jejich vůle. Druhou oblast podle čl. 9 odst. 2 tvoří všeobecně známé mezinárodní obchodní zvyklosti, které se vytvářejí nezávisle na existenci stran a jejich vůli.

1.8.1 Smluvní zvyklosti a praktiky stran

Vídeňská úmluva v čl. 9 odst. 1 stanovuje, že „[s]trany jsou vázány jakoukoli zvyklostí, na které se dohodly, a praxí, kterou mezi sebou zavedly“. Rozeznáváme zde zaprvé zvyklosti stranami dohodnuté a zadruhé praxi mezi stranami zavedenou, načež oba tyto instituty nelze směřovat.

Dohodnutá zvyklost je vlastně takové soukromé pravidlo včleněné do smlouvy, které si strany mezi sebou ujednají a mají zájem, aby se mezi nimi uplatňovalo. Takovou dohodnutou zvyklostí jsou pak pochopitelně obě strany vázány. Svou vůli ohledně zavedení daného pravidla mohou vyjádřit jak výslovně, tak konkludentně. Při konkludentním projevu ovšem může nastat v budoucnu problém s jeho dokazováním. Obecně rozšířeným se stal způsob, kdy strany přímo odkáží na konkrétní již kodifikovaná pravidla.

Zavedená praxe stran nespočívá v dohodě stran, nýbrž v jejich faktických úkonech. Vzniká souladným chováním, ať už v podobě jednání či zdržení se určitého jednání, které strany poměrně dlouhou dobu vzájemně praktikují u stejného typu svých vztahů. Důležité je jednak hledisko osobní, praxe se odehrává vždy mezi týmiž konkrétními subjekty, jednak hledisko časové, pro vznik této praxe je nezbytné delší časové období. A vyžadována je i určitá frekvence.

Aby se dané chování stalo zvykem, je podle ustáleného mínění odborníků potřeba, aby se opakovalo více než dvakrát. Praxe stran se pak stává taktéž jejich soukromým pravidlem, které dodržují, na rozdíl od zvyklostí daných dohodou k tomu však dochází projevem čistě konkludentním. Vedle objektivního chování zde tedy existuje i subjektivní přesvědčení jedinců o závaznosti pravidla takového chování, jež pak od sebe očekávají a vzájemně se na něj spoléhají. A skutečnost, že jejich praxe běžně rozšířená není, je irelevantní. Tyto praktiky se mohou týkat například způsobu přijetí nabídky, dodání zboží, reklamace atd.⁸⁹

Zásadním požadavkem je, aby šlo o stejný druh smluvních vztahů z těch, které mezi sebou smluvní partneri mají. U odlišných se stejné praktiky aplikovat nemusí. To platí i v případě změny vztahů, ve kterých se aplikovaly. Tím, že se změní druh smlouvy nebo druh dodávaného zboží, může pochopitelně dojít k přetržení ustálené praxe. A praktika přestává být pro strany závazná i v případě, kdy jedna strana oznámí druhé její změnu nebo zrušení, či se na tom společně dohodnou.⁹⁰

Ustálenou praxí stran se zabýval i Rozhodčí soud v Paříži⁹¹. Shledal ji v jejich pravidelném způsobu plateb po určitá léta, vždy v konstantních intervalech po uskutečněním dodání zboží. Uvedl, že pro změnu dané praktiky na návrh jedné ze stran je vždy nutný souhlas druhé strany. Tím, že strana jednostranně změní praxí zavedenou lhůtu pro uskutečnění plateb, nedojde automaticky ke změně této praxe, a tudíž skutečnost, že druhá strana novou lhůtu nesplní, není důvodem k vypovězení smlouvy. Z uvedeného lze také dovodit, že jednostranné ukončení ustálené praxe je účinné pouze vůči budoucím smlouvám, pro změnu stávajících smluv je nezbytná dohoda stran.

Vyvstává také otázka, zda může ustálená praxe stran změnit obsah smlouvy včetně dohodou včleněných zvyklostí. V zásadě obsah smlouvy změnit může, ledaže by smlouva výslovně obsahovala ustanovení o nemožnosti změny smlouvy jinou než písemnou formou.⁹²

Vytvořením svých smluvních zvyklostí, ať už dohodou nebo zavedenou praxí, mohou strany například zaplnit hluchá místa Úmluvy, tedy pokrýt otázky Úmluvou neupravené. Stejně tak ale jimi mohou nahradit ustanovení Úmluvy jim nevyhovující. V takovémto konfliktu s Úmluvou budou mít tyto zvyklosti před její úpravou vždy přednost. Explicitně sice toto Úmluva neříká, nicméně vyplývá tak z jejího čl. 6 a jím zakotvené autonomie vůle ve spojitosti s čl. 8 odst. 3. Speciální ustanovení vyslovující tuto přednost by tak bylo vyloženo nadbytečné. Zvyklosti stran se

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ HONNOLD, John O. Article 9 – Usages and Practices Applicable to Contract. In: *Honnold – Flechtner 2009*, s. 171.

⁹¹ Nález rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži ze dne 1. 12. 1997, č. 8817. Dostupný z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=398>.

⁹² *Rozěbnalová 2006*, s. 278.

mohou uplatnit jak v rámci samotného kontraktačního procesu, tak i v průběhu života smlouvy při plnění konkrétních práv a povinností.

1.8.2 *Mezinárodní zvyklosti*

Ustanovení čl. 9 odst. 2 Úmluvy věnované mezinárodním obchodním zvyklostech bylo a je velkým kořenem nesvárů. Výslovně totiž presumuje vůli stran. Pro případ, že se strany nedohodly jinak, se má za to, že se *nepřímo dohodly, že na smlouvu nebo její uzavírání má být použita zvyklost, která splňuje následující předpoklady. Úmluva tak konstruuje jakousi domněnku použití zvyklosti i bez jakéhokoli souhlasného projevu stran s touto zvyklostí. Aby se však mohla aplikovat, musí být naplněny následující podmínky. Zaprvé, tuto zvyklost obě smluvní strany znaly nebo měly znát. Zadruhé, tato zvyklost je v mezinárodním obchodu v široké míře známa stranám smlouvy téhož druhu v příslušném obchodním odvětví a zpravidla jimi dodržována. Není divu, že již formulace obou podmínek vzbuzuje rozpaky. Pokud totiž usuzujeme, že má dojít k jejich splnění kumulativně, nelze přehlédnout jejich vzájemné protiřečení. Na jedné straně se upřednostňuje subjektivní znalost stran a na straně druhé postačí, že je tato zvyklost pro tentýž druh smlouvy v daném odvětví mezinárodně všeobecně známá. Z toho všeho vyplývá, že na konkrétní kupní smlouvu by se eventuálně mohlo aplikovat pravidlo, které si strany nejen nedohodly, ba ho ani neznají.*⁹³

Problematickými jsou z mého pohledu jak samotná presumpce vůle smluvních stran, tak i poněkud abstraktní vymezení dané zvyklosti. Vzhledem k její aplikaci nezávisle na vůli stran dostává tato zvyklost fakticky vysoce normativní charakter a přednost před Úmluvou. V první řadě tedy víme, že zde existuje zvyklost značné právní síly. V druhém kroku se proto ptáme, jak tato zvyklost vypadá, co přesně je jejím obsahem? Úmluva její definici neobsahuje, lze dovodit pouze určité znaky. Předně jde o zvyklost ustálenou a dodržovanou v konkrétním obchodním odvětví či prostředí trhu. Jistě budou mít obchodníci s automobily osvojeny jiné zvyklosti než obchodníci s rybami. Současně půjde o zvyklost všeobecně zavedenou na mezinárodní úrovni, nikoli lokální úrovni v rámci jednoho státu. Žádné konkrétnější vodítko však poskytnuto není. Ve výsledku zde pak může existovat nespočet různých relevantních obchodních zvyklostí a není přeci v moci obchodníka znát je všechny.⁹⁴ Nasnadě je tak otázka, zda bychom neměli znát přesnější obsah pravidla takovéto normativní povahy. Nezbyvá než doporučit řešení. Nejúčinnějším vyvarováním se problému bude, když strany aplikaci tohoto ustanovení kvalifikovaně vyloučí ve svojí smlouvě, jak jim to dovoluje čl. 6 Úmluvy.

⁹³ *Valdhans a kol. 2004, s. 37.*

⁹⁴ *Kapitán 2008, str. 288.*

Mezi příklady uplatnění mezinárodní obchodní zvyklosti lze uvést rozhodnutí Rozhodčího soudu v Paříži⁹⁵, který konstatoval, že revize kupní ceny s ohledem na její aktuální výkyvy je takovouto zvyklostí podle čl. 9 odst. 2 CISG. V tomto ohledu soudy velmi často uplatňují úpravu zmíněných Principů UNIDROIT.⁹⁶

Někteří autoři staví mezinárodní zvyklosti ve smyslu čl. 9 odst. 2 vzhledem k jejich normativnosti na úroveň zákona. Tvůrcům Úmluvy však údajně nešlo o založení nových právních norem či obyčejového práva, nýbrž o „pouhé“ určení obsahu vůle smluvních stran. Cílem bylo upřednostnit pravidla, jež mohou lépe odrážet realitu obchodních transakcí.⁹⁷ Prosadila se tak zde angloamerická koncepce. Ať tak či onak, toto ustanovení je považováno za kontroverzní a jednou z největších slabín Vídeňské úmluvy.

Obchodní zvyklosti vzniklé na základě vůle, ať už skutečné nebo presumované, mají přednost před ustanoveními Úmluvy. V souvislosti s tím vzniká klíčová otázka, zda je existence takové zvyklosti případně stranou prokazována, či je zkoumána *ex officio* soudem. V principu její existenci a obsah prokazuje ta strana, která se jí dovolává. Shoduje se na tom úprava většiny národních právních řádů. Jiné pravidlo by však mohlo platit před rozhodčími soudy, poněvadž současné právní úpravy arbitrážního řízení rozhodcům povolují a mnohdy i ukládají povinnost při rozhodování přihlížet k relevantním obchodním zvyklostem. Může se rovněž vyskytnout situace, kdy daná zvyklost bude shledána neplatnou. Kupříkladu pakliže se jedna ze stran zmýlila v obsahu zvyklosti nebo byl její souhlas s ní vynucen či získán podvodem. Neplatnost z důvodu vadného souhlasu by přicházela pochopitelně v úvahu jen u zvyklostí smluvních, nikoliv těch mezinárodních. Narazit by obchodní zvyklost mohla také na rozpor s vnitrostátními imperativními normami, resp. veřejným pořádkem.⁹⁸ V moci CISG však není tyto důsledky posoudit, protože otázka platnosti zvyklosti je z jejího pole výslovně vyloučena a zůstává v režii národního práva.⁹⁹

1.8.3 Volba mezinárodních obchodních zvyklostí

Unifikační tendence v právu mezinárodního obchodu jsou příznačné především pro 20. století. Nicméně počátky těchto tendencí sahají až do doby středověku v souvislosti se

⁹⁵ Nález Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži z roku 1995, č. 8324. Dostupný z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=240>.

⁹⁶ *Bridge 2007*, s. 539.

⁹⁷ *Kapitán 2008*, s. 288.

⁹⁸ BONELL, Michael Joachim. Article 9. In: *Bianca – Bonell 1987* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bonell-bb9.html>.

⁹⁹ Čl. 4 písm. a) v souvislosti s čl. 7 odst. 2 CISG, viz podkapitola 1.2.

vznikem tzv. *lex mercatoria*, neboli mezinárodních zvyklostí zažitých mezi obchodníky cestujícími po trzích napříč tehdejší civilizovaným světem.¹⁰⁰ Tyto neformální zvyklosti se postupně rozvíjely a fungují i v dnešních transnacionálních obchodních styčích. Ke vzniku mezinárodních obchodních zvyklostí dochází pochopitelně samovolně bez ingerence státu. Jejich kodifikací se v současnosti zabývá nemálo mezinárodních obchodních institutů či komor. Významné psané kolekce zvyklostí existují například v oblasti obchodu s dřevem, bavlnou, ale i v jiných odvětvích. Jedny z nejznámějších a nejpoužívanějších jsou mezinárodní pravidla smluvních doložek (neboli zkratk týkajících se plnění smlouvy, konkrétně způsobu dodání zboží) zvané INCOTERMS, vypracované Mezinárodní obchodní komorou v Paříži. Významnými kodifikacemi obecných principů a obyčejů mezinárodního obchodu jsou zajisté Principy UNIDROIT a PECL, resp. DCFR. Tyto dokumenty se řadí mezi nestátní prostředky úpravy, vytvořené nestátními institucemi, jež obecně nejsou právně závazné a slouží spíše jako doporučující návody či inspirativní prameny (*soft law*).

Jak víme, obchodní zvyklosti mohou hrát na poli mezinárodní koupě významnou roli (významnější než v právu vnitrostátním). Díky ustanovení čl. 9 odst. 2 CISG může tato role skýtat i jistá nebezpečí pro obchodníky, kteří se tak často účinku mezinárodních zvyklostí vyhýbají tím, že je ujednáním ve smlouvě vyloučí pro sebe z aplikace. Na druhou stranu se setkáme i s obchodníky znalými určitých psaných kodifikací, kteří naopak usilují o to, aby se obchodními zvyklostmi jejich smlouva řídila. Poměrně častými jsou případy, kdy strany ve své smlouvě odkazují na *lex mercatoria* typu Principy UNIDROIT, PECL apod. Nasnadě je otázka, zda je možné provést platnou volbu obchodních zvyklostí jakožto rozhodného práva. Úpravu týkající se volby práva nalezneme kupříkladu v ustanoveních § 87 ZMPS, resp. čl. 3 Nařízení Řím I, která umožňují účastníkům smlouvy zvolit si právo, jímž se bude jejich závazkový právní vztah řídit. Užívají v této souvislosti shodně termínu „právo“, kterým se myslí právní řád určitého státu. Obchodní zvyklosti ovšem za takové právo nemohou být považovány. Proto se dosavadní teorie shodla na úsudku, že obchodní zvyklosti, popřípadě jiné nestátní prostředky úpravy, nemohou být zvoleny rozhodným právem. Hlavním důvodem je, že tvorba těchto pramenů úpravy uniká kontrole států. Nicméně postupem času byl přijat kompromis. Platí, že strany v rámci svého smluvního vztahu mohou na nestátní prostředky úpravy odkázat, uplatní je ovšem pouze do určité míry. V kombinaci se *soft law* bude rozhodným právem vždy určitý národní právní řád zvolený stranami, resp. řád určený podle příslušných kolizních norem mezinárodního práva soukromého. Zvolené nestátní prameny úpravy však nahradí toto rozhodné státní právo co do

¹⁰⁰ Ferrari 1996, s. 816.

regulace dané jeho dispozitivními ustanoveními. Jinými slovy, mají přednost před těmi ustanoveními, od kterých se lze obecně odchýlit.¹⁰¹ Takový závěr lze podpořit i úpravou obchodních zvyklostí v českém občanském zákoníku, který v § 558 odst. 2 stanoví, že „[n]ení-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před ustanovením zákona, jež nemá donucující účinky.“ Bude-li se jednat o kupní smlouvu v režimu Vídeňské úmluvy, nabízí se otázka, nakolik se tato úmluva použije. Jak již bylo zmíněno, s výjimkou článku 12 mají totiž všechna ustanovení CISG dispozitivní povahu.

¹⁰¹ *Bonomi 2011.*

2. UZAVÍRÁNÍ MEZINÁRODNÍ KUPNÍ SMLOUVY PODLE CISG

Základním stavebním kamenem závazkových vztahů je smlouva, tedy rovněž v oblasti mezinárodní koupě zboží. Mezinárodní prvek však přináší kupní smlouvě mnohá specifika oproti kupní smlouvě vnitrostátní. Procesy vzniku smlouvy bývají poněkud rozmanitější, stejně jako způsoby samotného plnění ze smlouvy. Při uzavírání smlouvy je tak zapotřebí větší důkladnosti. Prozřetelnost v určitých otázkách se stranám vyplatí jakožto prevence potenciálních sporů vzniklých ze smlouvy ohledně toho, co je jejím obsahem.

Předpokladem vzniku smlouvy je konsenzus stran. Stejně jako většina právních úprav včetně té české vychází Vídeňská úmluva z tradiční koncepce vzniku založené na dvou vzájemně korespondujících projevech stran: určitého návrhu jedné strany a jeho jasného přijetí stranou druhou. Kritikové tohoto pojetí poukazují na to, že ne vždy lze zřetelně nabídku od přijetí rozeznat, tím spíše v rámci dnešních moderních způsobů komunikace.¹⁰² Jedná-li se případ klasického (a pro některé již nejspíše zastaralého) ručního současného podepisování smlouvy, dá se říci, že určitou abstrakcí jednání stran směřujících k uzavření smlouvy lze vždy tyto dva vzájemné jednostranné úkony rozeznat. Jenomže v mezinárodních soukromých vztazích je v praxi zásadním problémem právě dosažení shody mezi nabídkou a akceptací.

Proces vzniku kupní smlouvy upravuje Vídeňská úmluva ve své části druhé. Je opět potřeba mít na paměti, že otázka věcné platnosti smlouvy je z její působnosti vyloučena. Úmluva řeší pouze dosažení konsenzu a formu smlouvy. Národním úpravám jsou tak ponechány otázka způsobilosti stran a jejich zastoupení, otázka týkající se vadné vůle a jejího projevu, dovolenosti předmětu smlouvy či omezení souvisejícího s licencemi nebo zákazem dovozu a vývozu zboží.¹⁰³ Mimo dosah Úmluvy stojí také problematika odpovědnosti za škodu vzniklou v rámci předmluvního jednání. Úmluva se omezuje pouze na úpravu esenciálních otázek. I přesto však nebyl tento model akceptovatelný všemi státy, což vedlo k zakotvení možnosti učinění výhrady vůči celé předmětné části úpravy podle čl. 92 (a kterou, jak víme, využily severské státy).

2.1 Forma

Otázku formy smlouvy, resp. právních úkonů stran vedoucí k jejímu uzavření, upravuje čl. 11 Úmluvy. Úprava je založena na principu neformálnosti. Nevyžaduje písemné uzavření smlouvy ani žádné jiné formální náležitosti. Smlouva tedy může být uzavřena i ústně, návrh i jeho

¹⁰² *Rozehnalová 2006*, s. 285-288.

¹⁰³ *Tamtéž*.

přijetí mohou být ústní či provedeny konkludentně. To samé platí pro změnu či ukončení smlouvy podle čl. 29, ledaže by si strany předem doložkou ve smlouvě vyměnily, že veškeré změny či doplnění smlouvy lze provést pouze písemně. I to však může být překonáno zásadou zákazu *venire contra factum proprium* (v *common law* zvanou *estoppel*) vyjádřenou čl. 29 odst. 2, dle které pokud se strana chová tak, že je evidentní, že na dodržení písemné formy netrvá, ztrácí možnost se takové doložky dovolávat v rozsahu, v jakém se druhá strana na toto chování spoléhá.¹⁰⁴ Jinak řečeno, strana nemůže uplatnit určité nároky a námitky tehdy, kdy dává najevo, že nemá v úmyslu je uplatnit. Ustanovení je výrazem jedné z významných zásad Úmluvy, kterou je ochrana důvěry mezi obchodníky. Souvisí s ní úzce obecný princip dobré víry. Kromě doložek o písemné formě se může pochopitelně jednat o jakékoli ujednání stran.¹⁰⁵

Smlouva nejenže nemusí být písemně uzavřena, ale konečně ani písemně dokazována (připouští se její prokazování prostřednictvím svědků). Jedinou brzdou v tomto ohledu může být, pokud stát, na jehož území má jedna ze stran místo podnikání, uplatní výhradu podle čl. 96 s úmyslem nebýt ustanoveními zakotvujícími neformálnost vázán. Strany svým projevem vůle nemohou účinky této výhrady vyloučit. Jedná se o onu jedinou výjimku z principu autonomie vůle citovanou v čl. 6 Úmluvy. To ovšem bez dalšího neznamena automatickou povinnost stran uzavřít smlouvu písemně, nýbrž že ustanovení Úmluvy ohledně formy smlouvy, resp. právních úkonů, se nepoužijí a strany se v této otázce budou řídit pravidly mezinárodního práva soukromého onoho státu s výhradou podle čl. 96. Jeho právo však může odkázat na právní řád docela jiného státu, který písemnou formu vůbec nemusí vyžadovat. Písemná forma bude ke vzniku smlouvy zapotřebí jen v případě, že rozhodným bude vnitrostátní právo státu s výhradou či právo jiného státu, které by ji požadovalo.¹⁰⁶

2.2 Návrh

Návrh neboli oferta je jednostranný právní úkon strany směřující k uzavření smlouvy, který splňuje náležitosti čl. 14 Úmluvy. Lze rozeznat tři nezbytné základní náležitosti. Způsobilým návrhem je pouze ten, který je dostatečně určitý, jasně specifikuje svého adresáta a je z něho zřejmý úmysl navrhovatele být tímto návrhem vázán v případě jeho přijetí.

¹⁰⁴ *Kanda 1999*, s. 75-76.

¹⁰⁵ Ilustrativním příkladem může být i náleží Vídeňského rozhodčího soudu ze dne 15. 6. 1994, č. SCH-4318, který se stejným odůvodněním odmítl námitku prodávajícího, že kupující oznámil vady zboží pozdě v rozporu s jejich smluvním ujednáním. Dostupný z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=56>.

¹⁰⁶ *Audit 1990*, s. 72-73.

2.2.1 *Náležitosti návrhu*

Vůle být vázán a adresáti návrhu

Navrhovatel musí mít úmysl být v případě akceptace jeho kvalifikovaného návrhu vázán vzniklou smlouvou. Za takový návrh nelze považovat pouhý reklamní materiál, zaslání prospektu či katalogu. Rozpoznat vůli navrhovatele není ovšem vždy snadné, proto je zapotřebí jeho projev posuzovat s ohledem na čl. 8 odst. 1 Úmluvy a hledat jeho skutečný úmysl. V praxi se totiž objevuje formulace typu *without obligation*, resp. *sans engagement*, která je jednou vykládána jako pouhá výzva k jednání a podruhé jako návrh s výhradou možnosti jej kdykoli odvolat.¹⁰⁷

Návrh musí být adresován jedné nebo více osobám, přičemž je musí dostatečně identifikovat. Navrhovatel tak potvrzuje vážnost své vůle být návrhem vázán. Úkon, jenž nesměruje ke konkrétním osobám, může být považován za pouhou výzvu k podávání nabídek, ledaže by osoba tento úkon činící jasně uvedla, že jde o návrh veřejný. Výzva k celé řadě předem neurčitelných osob je podnětem k podávání nabídek na uzavření smlouvy, které autor výzvy teprve může a nemusí přijmout. Jedná se například o běžné rozesílání katalogů zboží do schránek. Ty sice jsou zaslány na adresu konkrétních osob, avšak takových osob je nespočet, a kdyby reakce každé z nich koneckonců byla považována za akceptaci nabídky, prodávajícího by to nejspíš zruinovalo. Adresností se zde proto myslí, že návrh a celá komunikace navrhovatele je omezena jen na určitého adresáta. Současně musí být zřetelná vůle navrhovatele být návrhem vázán. Pokud by tedy distribucí katalogů prodávající měl na mysli veřejný návrh vůči všem adresátům, musel by tento úmysl výslovně sdělit.¹⁰⁸

Určitost obsahu návrhu

Návrh musí být určitý co do předmětu kupní smlouvy, tedy specifikace zboží, a v zásadě i kupní ceny. Bez těchto *essentialia negotii* pro nedostatečnou určitost nemusel být za návrh vůbec považován.

Je vyžadováno, aby navrhovatel náležitě označil druh či individuální zboží a stanovil jeho množství, a to přímo (popisem) nebo odkazem na pravidla umožňující jeho určení (odkaz na vzorek, katalog či třetí osobu). Stejně tak kupní cenu může navrhovatel určit přímo, nebo odkazem na ceny určitého trhu či burzy, nebo na určitého experta. Činí tak zpravidla výslovně, určení zboží a ceny mlčky si lze představit jen za určitých okolností, např. za předpokladu takto zavedené praxe stran nebo jejich zvyklostí. Problém může nastat v případě, kdy se strany

¹⁰⁷ Rožehnalová 2006, s. 289-290.

¹⁰⁸ Honnold – Flechtner 2009, s. 203-204.

dohodnou, že nějakou z náležitostí stanoví jedna z nich. Platnost takového ustanovení se totiž bude posuzovat podle národního práva, přičemž většina z nich takovou možnost kategoricky odmítá.¹⁰⁹ Za určitý se považuje například i návrh kupujícího koupit jakékoliv množství zboží s tím, že jej určí akceptant.¹¹⁰

Zboží, včetně jeho množství, a kupní cena jsou tedy minimálním nezbytným obsahem návrhu. Strany si dohodou nebo vlastní zavedenou praxí mohou pochopitelně určit jako podstatné i další požadavky, například kvalitu zboží, splatnost ceny a jiné platební podmínky, dobu a místo dodání, záruky apod. Žádoucí je dohoda o podmínkách a procesu reklamace či nárocích z odpovědnosti za vady (je totiž otázkou, nakolik je dostačující úprava Úmluvy). A konečně je potřeba mít na paměti i doložky o volbě práva a volbě soudu. Často jsou náležitosti návrhu dány i mezinárodními obchodními zvyklostmi.¹¹¹

Nejvíce dohadů se vede kolem požadavku stanovení kupní ceny v návrhu. Zahrnutí ceny do *essentialia negotii* se již během sjednávání Úmluvy stalo zdrojem nespokojenosti států. Zejména země severské a anglosaského práva prosazovaly možnost tzv. *open price* vzhledem k její flexibilitě umožňující lépe reagovat na případné změny v rámci obchodního vztahu. Nutno podotknout, že v *common law* je zpravidla smlouva závazná i bez jakékoliv zmínky o ceně.¹¹² Nutnost určení ceny byla jedním z důvodů zakotvení možnosti výhrady podle čl. 92.

V souvislosti s tímto požadavkem způsobilo další dohady ustanovení čl. 55 v části třetí Úmluvy. Stanovuje totiž náhradní řešení pro případ, že by cena nebo způsob jejího určení nebyly v návrhu obsaženy. S článkem 14 podmiňujícím vznik smlouvy stanovením ceny si tak *de facto* protirečí. Jedna větev odborníků podává vysvětlení, že pro případ, kdy smluvní stát uplatní výhradu podle čl. 92 vůči celé druhé části (tedy včetně čl. 14), nastupuje náhradní určení ceny dle čl. 55. Jiná větev poukazuje na dispozitivní povahu Úmluvy a spatřuje význam podpůrného určení ceny v situaci, kdy strany projevem vůle vyloučí účinky čl. 14.¹¹³ V praxi momentálně převládá názor *J. Honnolda*, dle kterého bez stanovení kupní ceny smlouva mezi stranami uzavřena nebude, ledaže by jasně indikovaly svůj úmysl uzavřít smlouvu bez jejího určení, načež by tuto úlohu převzal čl. 55.¹¹⁴ Dle *Honnolda* přeci čl. 14 explicitně nedeklaruje, že úkon navrhovatele postrádající stanovení ceny nemůže být návrhem.

¹⁰⁹ *Schlechtriem – Schwenzler 2010*, s. 259-264.

¹¹⁰ EÖRSI, Gyula. Article 14. In: *Bianca – Bonell 1987* [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/eorsi-bb14.html>.

¹¹¹ *Rožebnalová 2006*, s. 292 a 305.

¹¹² *Bridge 2007*, s. 556.

¹¹³ *Valdbans a kol. 2004*, s. 39.

¹¹⁴ *Hulmák 2005*, s. 1223-1224.

2.2.2 Účinnost návrhu

Návrh se stává účinným v okamžiku, kdy dojde osobě, které je adresátovi, tedy přesněji, jak vymezuje čl. 24, kdy je jí ústně sdělen nebo v případě písemného návrhu doručen jakýmkoliv způsobem do vlastních rukou, do jejího místa podnikání nebo na její poštovní adresu a pokud jich nemá, do jejího bydliště (sídla). Není přitom rozhodující, kdy se příjemce s obsahem návrhu seznámí, o doručení ani nemusí vědět.¹¹⁵ Emailová schránka plní roli klasické poštovní schránky, tudíž email zasláný v pátek večer se stane účinným od pondělního rána.¹¹⁶

Z časového hlediska je otázkou, jak dlouho účinky návrhu trvají, tedy jak dlouho bude návrh vůči adresátovi působit. V ideálním případě navrhovatel sám určí lhůtu, po kterou hodlá být návrhem vázán a po kterou má příjemce možnost návrh akceptovat. Navrhovatel tím také vyjadřuje nemožnost odvolání návrhu během této lhůty. Lhůta pro přijetí pochopitelně běží od okamžiku, kdy se návrh dostane k adresátovi (v případě dopisu běží od data uvedeného v dopise či na obálce). V případě, že navrhovatel lhůtu neuvede, presumuje se následující: ústně učiněná nabídka je přijata ihned, ledaže z okolností vyplývá něco jiného, v jiných případech musí být nabídka přijata v rozumné době, přičemž se přihlíží k běžné rychlosti sdělovacích prostředků (doba cesty návrhu a odpovědi závisí na formě zaslání), k povaze zboží (zda jde o zboží podléhající rychlé zkázce anebo určitým povolením), složitosti kontraktu¹¹⁷ či samotnému účelu transakce (např. fixní dodání vánočních stromků ve stanovený den¹¹⁸).

2.2.3 Zánik návrhu

Návrh je možné zrušit do chvíle, kdy se stane účinným, tedy než dojde příjemci. Takto může být kdykoliv zrušen i návrh předem určený jako neodvolatelný, a to dokonce bez udání důvodů. Vyloučeno je to zajisté u ústního návrhu, který je účinný jeho vyslovením.

Od zrušení návrhu je nutné odlišovat jeho odvolání. Navrhovatel má právo svůj návrh odvolat v zásadě do té doby, než příjemce odešle svou akceptaci návrhu. To však neplatí ve dvou případech. Prvním je, kdy navrhovatel stanoví adresátovi lhůtu pro jeho přijetí anebo z návrhu jiným způsobem vyplývá, že je neodvolatelný. Zadruhé, aniž to navrhovatel stanoví, návrh nelze odvolat, jestliže příjemce mohl důvodně spoléhat na neodvolatelnost návrhu a podle toho i jednal

¹¹⁵ *Lookofsky 2008*, s. 52.

¹¹⁶ *Chlebcová 2008*, s. 303.

¹¹⁷ *Valdhans a kol. 2004*, s. 40.

¹¹⁸ *Schlechtriem – Schwenzger 2010*, s. 327.

(připravoval se k výrobě, pořídil pro to nástroje, vydal určité s tím související náklady atp.).¹¹⁹ Odvolání v těchto případech bude neúčinné a příjemce si jej nemusí vůbec všímat. Nicméně v situaci, kdy nabídka neoprávněně odvolána bude, Úmluva neuplatňuje náhradu škody vzniklé příjemci v rámci kontraktačním procesu (jak bylo výše řečeno, Úmluva se nevztahuje na škodu vzniklou v předmluvní fázi, tedy ani na *culpa in contrahendo*). Pokud bude takto škoda způsobena, bude nutné postupovat podle rozhodného národního práva.

Z právně komparatistického hlediska se nejedná o sjednocený institut, úprava odvolání návrhu se v jednotlivých právních řádech podstatně liší. Zejména pokud porovnáme oblast civilního práva s oblastí *common law*. Podle práva českého, německého či švýcarského je na rozdíl od Úmluvy oferta neodvolatelná v zásadě bez výjimky. V právu francouzském či italském je vedle možnosti odvolání současně zakotvena odpovědnost za odvolání protiprávní. Na druhou stranu právo britské je postaveno na volnosti odvolání, návrh může být odvolán kdykoliv, dokonce i v případě, kdy návrhovač slíbil, že návrh neodvolá, *a fortiori* v případě pouhého spoléhání se příjemce, že návrh je neodvolatelný. Slib anglického obchodníka, že zachová nabídku otevřenou k přijetí druhou stranou, aniž by byl poskytnut tzv. *consideration*¹²⁰, podle jeho práva obecně není závazný. Jedná se o jeden z nejmarkantnějších rozdílů oproti úpravě CISG. Je zapotřebí si při svých obchodech o to více uvědomit, že Velká Británie není její smluvní stranou. Výjimku z této tradiční anglosaské zásady představuje tzv. *firm offer*, neboli jinak zvaný *option contract*. Jedná se o výslovné písemné prohlášení návrhovače ve zvláštním dokumentu o tom, že nabídka je neodvolatelná před vypršením stanovené lhůty, jinak doby rozumné (ta by ovšem neměla přesáhnout tři měsíce).¹²¹ Ustanovení čl. 16 CISG bylo koncipováno jako jistý kompromis mezi civilní a anglosaskou oblastí.¹²²

Návrh na uzavření smlouvy může mimo uvedené způsoby také zaniknout uplynutím lhůty určené návrhovačem k jeho přijetí (jinak doby rozumné) či jeho prostým odmítnutím, resp. v důsledku protinávrhu. Účinnost návrhu zaniká v okamžiku doručení jeho odmítnutí návrhovači. Následné přijetí původního návrhu z důvodu změny názoru jeho původního

¹¹⁹ Huber – Mullis 2007, s. 83.

¹²⁰ V systému *common law* je pro vznik závazku vyžadováno tzv. *consideration*. Jedná se o určitou výměnu hodnot, kdy každá ze stran něco poskytuje a zároveň přijímá. *De iure* by tedy bylo potřeba něco poskytnout výměnou za závazný slib návrhovače, že svůj návrh neodvolá. Poskytnutí určité protihodnoty dostatečné pro závaznost slibu má být osvědčena vážnost vůle. Více např. Bridge 2007, s. 550-551, Fawcett a kol 2005, s. 40, HULMÁK, Milan. *Uzavírání smluv v civilním právu*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 12-13.

¹²¹ Srov. s ustanovením § 2-205 amerického *Uniform Commercial Code* (UCC). Tuto záruku návrhovač poskytuje i v případě chybějícího *consideration*, viz Honnold – Flechtner 2009, s. 216.

¹²² WINSHIP, Peter. Formation of International Sales Contract under the 1980 Vienna Convention. *International Lawyer* [online]. Chicago: American Bar Association, 1983, č. 17, s. 7. [cit. 2013-03-08]. Dostupný z: <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/winship3.html>.

adresáta na tom nic nemění, ledaže by se toto přijetí dostalo k navrhovateli dříve než samotné odmítnutí (např. včasným telefonátem).¹²³

2.3 Přijetí návrhu

Předpokladem vzniku smlouvy je souhlas strany, vůči níž návrh na uzavření smlouvy směřuje. Právní úkon, kterým tato strana vyjádří navrhovateli svůj souhlas, nazýváme přijetím neboli akceptací. Smlouva je pak uzavřena ve chvíli, kdy se toto přijetí stane účinné, resp. kdy vyjádření souhlasu dojde navrhovateli.

2.3.1 Způsoby přijetí

Akceptace může mít ve smyslu CISG následující podoby. V první řadě může strana návrh přijmout prostým prohlášením, ať už kladnou odpovědí navrhovateli či podpisem smlouvy. Zda tak učiní stejnými komunikačními prostředky jako navrhovatel či jinými, nehraje roli, ledaže by si navrhovatel určitou formu přijetí předem vymínil anebo takové omezení vyplývá ze zavedené praxe stran. Každopádně však musí být z projevu znatelná vůle přijetí. Pouhé potvrzení přijetí nabídky, poděkování či dotazy k ní nelze vykládat jako její akceptaci.

Jako účinné přijetí lze kvalifikovat i určité jednání příjemce nabídky, které není výslovným prohlášením, avšak jeví známky souhlasu. Takovým jednáním v návaznosti na nabídku může být kupříkladu odeslání zboží, zaplacení kupní ceny, přijetí zboží, započetí s výrobou, otevření akreditivu aj. Podle čl. 18 odst. 3 Úmluvy musí být takový způsob přijetí předvídan nabídkou nebo vyplývat ze zavedené praxe stran či z obchodních zvyklostí.¹²⁴ Přesný výčet právních úkonů, které lze za akt přijetí považovat, v Úmluvě pochopitelně nenalezneme, záležet bude na *ad hoc* posouzení. Německý soud v Mnichově se kupříkladu zabýval situací, kdy příjemce po obdržení návrhu rovnou zahájil přípravu plnění obstaráváním dodávaného zboží od subdodavatele. Dané jednání soud kvalifikoval jako akceptaci.¹²⁵

Mlčení nebo nečinnost adresáta nabídky samy o sobě nemůžou být považovány za akt přijetí. Pochopitelně je tím sledována ochrana příjemce, který došlou nabídku míní ignorovat. Můžeme

¹²³ Honnold – Flechtner 2009, s. 226-228.

¹²⁴ Uzavření smlouvy podle čl. 18 odst. 3 CISG potvrdil například český Nejvyšší soud, dle kterého smlouva vznikla poskytnutím požadovaného plnění dle objednávky (dodáním zboží). Rozhodnutí ze dne 29. 3. 2006, č. 32 Odo 725/2004. Dostupné z: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060329cz.html>.

¹²⁵ Rozhodnutí *Oberlandesgericht* München ze dne 8. 3. 1995, č. U5460/94. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=119>.

však narazit na situaci, kdy si strany předem rámcově ujednají, že v případě, kdy strana do určité doby neuplatní žádnou námitku vůči navrhovaným podmínkám smlouvy, bude smlouva brána za uzavřenou. Za určitých okolností tak mlčení bude posouzeno jako přijetí nabídky. Takovými okolnostmi jsou nejen zmíněná rámcová ujednání stran, ale samozřejmě i zavedené praktiky stran či mezinárodní obchodní zvyklosti.¹²⁶

2.3.2 Účinnost přijetí a okamžik uzavření smlouvy

Jak bylo předesláno v rámci pojednání o náležitostech návrhu, účinnost návrhu je časově omezena. Příjemci je tak dána určitá lhůta, ve které může návrh akceptovat. Pokud tuto lhůtu opomene stanovit navrhovatel, má se za to, že ústní nabídka je přijata ihned sdělením, návrh učiněný jiným způsobem musí být přijat v době rozumné s přihlédnutím k určitým okolnostem. Základním požadavkem je, aby akceptace do uplynutí relevantní lhůty došla navrhovateli. Podle komentářů je lhůta dodržena i v případě sdělení o akceptaci prostřednictvím třetí osoby, například banky pověřené z podnětu příjemce provést platbu. Tento podnět je vykládán jako vyjádření souhlasu s nabídkou. Důkazní břemeno ohledně skutečnosti, že se přijetí dostalo k navrhovateli, bude vždy spočívat na straně dovolávající se uzavření smlouvy. Tato strana nicméně nemusí dokazovat, že přijetí návrhu došlo včas, čas přijetí by dokazovala spíše osoba prohlašující pozdní přijetí.¹²⁷

Rozhodným se stává okamžik, kdy se akceptace dostane do sféry navrhovatele. Pro srovnání s úpravou CISG lze poukázat na rozdílné pravidlo existující v *common law* zvané *mailbox rule*, podle kterého je smlouva uzavřena již v okamžiku odeslání akceptace.¹²⁸ Kupříkladu při takové ztrátě akceptace odeslané emailem, podle Úmluvy smlouva uzavřena není, zatímco podle *common law* by uzavřena byla.

Jak bylo výše řečeno, smlouva je uzavřena ve chvíli, kdy se akceptace stane účinnou, tedy kdy dojde navrhovateli. Existují však případy, kdy se oznámení o akceptaci k navrhovateli ani nedostane. Prvním takovým případem je přijetí návrhu mlčky nebo nečinností, které je vykládáno jako přijetí pouze a jedině tehdy, pokud to připouští buď předchozí rámcové ujednání stran (popsané výše) nebo jejich zavedená praxe či zvyklosti. Okamžik uzavření smlouvy zde nastane

¹²⁶ Huber – Mullis 2007, s. 85-86.

¹²⁷ MURRAY, John E. Contract Formation: UCC and CISG. In: Flechtner – Brand – Walter 2008, s. 279-280.

¹²⁸ Kröll – Mistelis – Viscasillas 2011, s. 279-280.

po uplynutí doby stanovené v rámcovém ujednání, v ostatních případech uplynutím rozumné doby od obdržení návrhu.¹²⁹ Vycházíme tak z dikce čl. 18 odst. 2 Úmluvy.

Druhým případem může být situace, kdy je dle čl. 18 odst. 3 Úmluvy příjemce oprávněn vyjádřit svůj souhlas s návrhem určitým jednáním bez explicitního vyrozumění navrhovatele (odesláním zboží nebo zaplacením kupní ceny). Podmínkou je založení tohoto oprávnění v návrhu nebo v důsledku zavedené praxe stran či zvyklostí a provedení daného úkonu před uplynutím předepsané nebo rozumné lhůty. Velká část teoretiků se domnívá, že účinnost takového přijetí nastává již v okamžiku samotného jednání. Smlouva je tak uzavřena, aniž by byl nejprve obeznámen navrhovatel.¹³⁰ S tímto názorem nesouhlasí *J. Honnold*, podle kterého se akceptace provedená například odesláním zboží stává účinnou až oznámením navrhovatelí o tomto odeslání. Jiný závěr připouští jedině v případě, že návrh, praxe stran či zvyklosti dovolují akceptaci provést přímo jednáním a bez notifikace.¹³¹ Lze tomu rozumět tak, že pokud je příjemce na základě návrhu, praxe či zvyklostí výslovně zproštěn povinnosti notifikace, připadá v úvahu uzavření smlouvy v momentě odeslání zboží. V opačném případě smlouva je uzavřena až oznámením. Ohledně čl. 18 odst. 3 tak lze vyvodit dvě výkladové doktríny. První vychází ze zásady, že v dané situaci příjemce není povinen oznámit přijetí navrhovatelí, ledaže takovou povinnost vyžaduje návrh, ustálená praxe stran či obchodní zvyklosti. Druhá *Honnoldova* teorie naopak říká, že notifikace ze zásady nutná je a vyloučena může být jen na základě uvedených tří faktorů. Soudím, že není korektní, aby byl navrhovatel ze smlouvy zavázán dříve, než by si byl toho vědom, a z důvodu jeho ochrany bych se přiklonila k výkladu *Honnolda*. Pravdou však je, že první doktrína, jež nehledí na vědomost navrhovatele, má více zastánců a je natolik běžně uplatňovaná (v *common law* se díky *mailbox rule* nehledí na tuto vědomost vůbec), že je potřeba z ní vycházet. Argument pro tuto doktrínu lze nalézt i v souvislosti s otázkou odvolání návrhu. Podle Úmluvy může navrhovatel svůj návrh odvolat, dokud není smlouva uzavřena. Pokud bychom vycházeli z toho, že je smlouva uzavřena až v okamžiku notifikace, mohl by nastat problém v situaci, kdy příjemce v reakci na návrh odešle zboží navrhovatelí, ten však v mezidobí návrh odvolá, tedy dříve, než je o tomto odeslání zpraven nebo než zboží obdrží. Vyvozují proto následující závěr: účinnost přijetí podle čl. 18 odst. 3 Úmluvy sice nastává okamžikem provedení úkonu, ovšem je zapotřebí, aby příjemce, který tímto úkonem vlastně způsobí uzavření smlouvy, o něm vždy patřičně informoval navrhovatele, a to současně s provedením onoho úkonu nebo nejlépe před tím. Oznámení je tudíž žádoucí i v případě, kdy není na základě čl. 18 odst. 3

¹²⁹ *Valdhans a kol. 2004*, s. 41.

¹³⁰ *Schlechtriem – Schwenzger 2010*, s. 331-332.

¹³¹ HONNOLD, John. O. Article 18. Acceptance: Time and manner for Assent. In: *Honnold – Flechtner 2009*, s. 230-231.

předpokládáno. Jde o potvrzení první doktríny za současné snahy o ochranu navrhovatele. Ostatně preferování notifikace lze založit i na tom, že jednou ze zásad Úmluvy je vzájemná informační povinnost stran.¹³²

Rozlišení přesného momentu uzavření kupní smlouvy může být důležité rovněž z hlediska aplikace jiných ustanovení Úmluvy. Například již zmíněný článek 55 upravuje náhradní určení kupní ceny podle ceny, „*kteřá se všeobecně účtovala v době uzavření smlouvy*“. Důležitá je tato determinace i ve vztahu k článku 68, podle kterého nebezpečí škody na zboží „*přechází na kupujícího od doby uzavření kontraktu*“.¹³³

Pozdní přijetí návrhu

Zbývá otázka pozdního přijetí, na které Úmluva rovněž pamatuje ve svém čl. 21. Nedodržení relevantní lhůty může být zhojeno tím, že navrhovatel bezodkladně vyrozumí akceptanta o tom, že jeho byť pozdní akceptaci bere za účinnou. Je zde zjevný princip *favor contractus* upřednostňující zájem stran na uzavření smlouvy. Vedle toho existuje domněnka včasného přijetí návrhu v případě, kdy je přijetí odesláno včas, ovšem v důsledku nenadálé *vis maior*¹³⁴ způsobené v rámci přepravy je navrhovateli doručeno po lhůtě. Nebýt této objektivní překážky, navrhovatel by jej obdržel včas. V tomto případě je smlouva uzavřena okamžikem doručení akceptace navrhovateli, načež žádný jeho projev není vyžadován. Naopak chce-li navrhovatel takové uzavření smlouvy zvrátit, musí bezodkladně informovat akceptanta o tom, že nabídku považuje za zaniklou. Opět odbočka k anglickému právu: nebýt CISG, dle vnitrostátního práva by pozdní přijetí nabídky nebylo účinné nikdy.¹³⁵

Obdobně jako může být návrh navrhovatelem zrušen, může být ze strany akceptanta přijetí vzato zpět, a to do nebo v okamžiku, kdy přijetí dojde navrhovateli. V případě současného doručení přijetí s jeho zpětvzetím bude mít přednost dané zpětvzetí, a to bez ohledu na to, že se navrhovatel v reálu seznámí nejprve s přijetím. Zpětvzetí nebude připadat v úvahu nejen u ústního přijetí, ale i u přijetí provedeného určitým jednáním kvalifikovaným jako přijetí podle čl. 18 odst. 3 Úmluvy (odesláním zboží nebo jeho zaplacením).

¹³² Ztotožňuji se tak s názorem obsaženým ve čtvrtém revidovaném vydání *Honnold – Flechtner 2009*, s. 234-240.

¹³³ FARNSWORTH, Allan E. Article 23. In: *Bianca – Bonell 1987* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/farnsworth-bb23.html>.

¹³⁴ Přírodní katastrofa, stávka v dopravě, apod.

¹³⁵ *Favette a kol. 2005*, s. 40.

2.4 Shoda přijetí s návrhem

2.4.1 *Mirror image rule*

Předpokladem uzavření smlouvy jsou dva proti sobě jdoucí právní úkony, jež se obsahově překrývají. Tradičním pravidlem v oblasti *common law* i některých evropských právních řádů kontinentálních včetně toho českého je, že smlouva je uzavřena jedině v případě perfektní shody akceptace s nabídkou. Smlouva v zásadě není uzavřena, vyskytnou-li se diskrepance mezi nabídkou a akceptací. Prizmatem těchto právních řádů je odpověď, která jakkoli mění původní návrh, vlastně protinávrhem. Jakýkoliv dodatek nebo odchylka od nabídky se bere za její odmítnutí. Tato koncepce dostala název *mirror image rule*, neboť vyžaduje akceptaci, která je vlastně zrcadlovým odrazem nabídky. Výhodou této doktríny je, že zde nevzniká žádných pochybností, zda kontrakt je nebo není uzavřen. Nevýhodou je však její rigidita. Aby byla smlouva řádně uzavřena, musí návrhovač přijmout všechny změny dané akceptací. V tomto ohledu tato koncepce rozhodně neusnadňuje průběh obchodních transakcí. Přesné shody se ve většině případů dá stěží dosáhnout. Nicméně strany často pokládají smlouvu za uzavřenou a rovnou započnou s jejím plněním. Takové jednání je z hlediska *common law* často vykládáno jako tacitní přijetí protinávrhu a smlouva je považována za uzavřenou podle podmínek uvedených v akceptaci, resp. ve verzi posledního výstřelu (*last shot rule*).¹³⁶

Vídeňská úmluva sice z *mirror image rule* ve svém základu vychází, připouští však i významné odchylky od tohoto pravidla. Rozlišuje totiž mezi změnami návrhu podstatnými a nepodstatnými. Dle čl. 19 odst. 2 Úmluvy „*dodatky nebo odchylky, které podstatně nemění podmínky nabídky*“ nebrání vzniku smlouvy, jestliže proti nim návrhovač bez zbytečného odkladu nevznesl námitky. Taková odpověď na nabídku je pak považována za přijetí a smlouva je uzavřena ve znění jejích změn. Jedná se tedy taktéž o *last shot rule*. Úmluva se tím nepochybně snaží usnadnit proces vzniku smlouvy. Opět se zde projevuje zásada *favor contractus*. Na druhou stranu to však znamená nutnost řešit otázku, zda je konkrétní změna nepodstatnou či podstatnou změnou a zda tedy smlouva vznikla či nikoliv. Úmluva sice napomáhá nalézt tuto hranici, když v odstavci třetím čl. 19 vypočítává příklady, jež považuje za podstatnou modifikaci původní nabídky, tento výčet je však pouze demonstrativní. To způsobuje řadu problémů a tím i bohatší judikaturu.¹³⁷

¹³⁶ Druckman 2011.

¹³⁷ Tamtéž.

2.4.2 Modifikované přijetí

Rozlišení podstatných a nepodstatných změn

Je běžnou záležitostí, že spolu nabídka a akceptace obsahově nekorespondují. Úmluva sice připouští vznik smlouvy i v případě vzájemných odlišností těchto dvou úkonů, to však neplatí, jedná-li se o odlišnosti podstatného rázu. Úmluva v čl. 19 odst. 3 vyjmenovává příklady odchylek či dodatků, které jsou pokládány za podstatné změny a znamenají tak protinabídku. Jsou jimi změny týkající se „*kupní ceny, placení, jakosti a množství zboží, místa a doby dodání, rozsahu odpovědnosti jedné strany vůči druhé straně nebo řešení sporů*“. Uvedené příklady jsou podstatnými změnami *a priori* a bez nutnosti dokazování. Nejde ovšem o domněnku nevyvratitelnou. Na základě jasné projevené vůle stran, jejich praxe, zvyklostí, zvláštních okolností případu či procesu vyjednávání smlouvy lze prokázat, že se jedná o změnu nepodstatnou.¹³⁸ Rakouský soudce toto potvrdil ve svém judikátu¹³⁹, kdy shledal za nepodstatnou modifikaci návrhu týkající se kvantity zboží a práva navrhovatele k jejímu výhradnímu určení. Opět je předně zohledňována autonomie vůle stran a jejich obchodní zvyklosti.

Jak bylo řečeno, výčet odstavce 3 je pouze názorný a jako podstatné mohou být posouzeny i změny zde neuvedené. Veškeré ostatní odchylky a doplňky v akceptaci budou hodnoceny podle konkrétních okolností. Na rozdíl od podstatných změn uvedených v odst. 3, kdy se tvrzení stran a skutečnosti prokazující opak posuzují až sekundárně, u těch neuvedených budou okolnosti případu naopak hrát prim a soudce se na ně bez dalšího zaměří. Podstatný charakter dané odchylky může být prokázán tedy zejména na základě praxe stran, zvyklostí a procesu vyjednávání. Pokud se vydáme na průzkum judikaturou, zjistíme, že mimo rámec odst. 3 jsou za podstatné změny zpravidla považována ustanovení o smluvní pokutě a jiném zajištění, o rozšíření možnosti odstoupení od smlouvy či o jejím vypovězení, klauzule zakazující ústní změny písemné smlouvy, doložky o volbě rozhodného práva apod. Německý soud v Saarbrückenu¹⁴⁰ kvalifikoval jako podstatnou změnu i doplňující ustanovení stanovující lhůtu k reklamaci. Naopak nepodstatnými byly shledány odchylky ohledně balení zboží či způsobu dopravy. Určitým interpretačním vodítkem při určování hranice podstatnosti by mohlo být ustanovení čl. 25 Úmluvy, které definuje podstatné porušení smlouvy. Metrem, kterým je tato podstatnost

¹³⁸ Chlebcová 2008, s. 304.

¹³⁹ Rozhodnutí rakouského *Oberster Gerichtshof* ze dne 20. 3. 1997, č. 2 Ob 58/97m. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=254>.

¹⁴⁰ Rozhodnutí německého *Oberlandesgericht Saarbrücken* ze dne 13. 1. 1993, č. 1 U 69/92. Dostupné z: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/930113g1.html>.

posuzována, by se dala měřit i podstatnost změn nabídky, a vyplnit tak mezera čl. 19 odst. 3.¹⁴¹ Obecně se nepokládá za podstatnou ta změna, která zní výlučně ve prospěch navrhovatele (poskytnutí větší slevy, doprava zboží zdarma atd.).¹⁴²

Dále je nezbytné uvést, které změny se obecně nepovažují za podstatné, resp. nepovažují se za změny vůbec. Jedná se o nepřesnosti způsobené překladem či rozličnostmi v jazyku, kdy pro některé pojmy zkrátka nelze najít v jiném jazyce ekvivalent, dále o překlepy a konečně o citování kogentních norem rozhodného práva. Má-li dané právo použít a akceptant jen opíše znění jeho kogentní normy do akceptace, pochopitelně se nejedná o změnu návrhu, jelikož takové normy platí vždy a má se za to, že jsou i součástí nabídky. Pokud by šlo o ustanovení dispozitivní, zde by ohledně jeho přepsání do akceptace platilo totéž, ledaže by navrhovatel projevil v návrhu vůli jinou.¹⁴³ Při porovnávání akceptace s nabídkou je proto vždy nutné si nejprve uvědomit, zda se vůbec jedná o změnu a pokud ano, pak teprve zkoumat, zda jde o změnu nepodstatnou.

Důsledky podstatných a nepodstatných změn

Akceptace obsahující podstatnou odchylku od návrhu se považuje za protinabídku. Jako každá jiná nabídka musí splňovat obecné náležitosti ve smyslu čl. 14 Úmluvy. Jelikož jde ve skutečnosti o reakci na původní nabídku, jejím obsahem jsou zpravidla pouze jednotlivé změny, a proto hrozí, že podstatné náležitosti nesplňuje. S ohledem na skutečný úmysl stran uzavřít smlouvu a za použití pravidel pro interpretaci jejich úkonů v čl. 8 lze vycházet z toho, že takováto protinabídka implicitně zahrnuje i údaje z původní nabídky. Aby však došlo k uzavření smlouvy, je nutné tuto protinabídku přijmout. Původní navrhovatel tak na ní musí reagovat, a to opět v náležité lhůtě. Pokud nejde o protinabídku ústní, je vyžadováno, aby reakce navrhovatele proběhla v rozumné době od obdržení protinabídky (nepředpokládáme, že protinabídka obsahuje specifickou lhůtu k jejímu přijetí, v úvahu připadá leda převzetí lhůty z původního návrhu). Pokud však tuto lhůtu navrhovatel nestihne, resp. v rozumné době nereaguje, dojde k zániku protinabídky. Původní navrhovatel si často ani neuvědomí, že by na protinávrh měl reagovat. Stává se, že po nějaké době započne s plněním smlouvy (např. zašle zboží). Vycházíme-li z toho, že protinabídka zanikla, je toto jednání *de iure* novým návrhem a smlouva vznikne zpravidla až přijetím tohoto plnění (převzetím poslaného zboží, zaplacením jeho ceny). Smlouva tedy vznikne, avšak nikoli na základě podmínek, jež si strany domlouvaly původně. Ty totiž zanikly společně s tehdejší protinabídkou a strany se jich nemohou dovolávat u soudu v případě, že vznikne spor.

¹⁴¹ Kröll – Mistelis – Viscasillas 2011, s. 285-287, Chlebcová 2008, s. 304-305.

¹⁴² Hulmák 2005, s. 1233.

¹⁴³ Chlebcová 2008, s. 304.

Podle mého mínění lze však vždy přihlédnout ke skutečnému úmyslu stran, jejich dobré víře či zavedené praxi a vyvodit (například prodloužením rozumné doby), že původně navrhovaná smlouva vznikla a rozhodovat spor podle ní.

Dojde-li k uzavření smlouvy včasnou souhlasnou reakcí navrhovatele na protinabídku, vyvstává otázka, jaký bude mít obsah. Pokud by měl původní navrhovatel výhrady k protinabídce, dostáváme se do „bludného kruhu“. V praxi však na protinabídku navrhovatel zareaguje faktickým jednáním. Plnění ze smlouvy se považuje za implicitní přijetí protinabídky, tudíž smlouva vznikne ve verzi změn obsažených v této protinabídce (podle *last shot rule*). Problém nastává, jsou-li součástí jak původního návrhu, tak i protinabídky všeobecné obchodní podmínky. Ty totiž strany zpravidla ani nečtou, a nevědí tak, co přijímají.

Co se týká změn nepodstatných, opět se uplatní *last shot rule*, o němž byla řeč již v předchozí podkapitole. Jedinou možností, jak toto zvrátit a nepodstatné změny vyřadit ze hry, je se proti nim ohradit. Navrhovatel tak musí učinit bez zbytečného odkladu. Komentáře uvádějí, že tím nemyslí okamžitě, neprodleně, a navrhovatel tak nemůže být postihnut za nutné prodlení. Stačí, aby své námitky vznesl ústně nebo je písemně odeslal. Riziko nedoručení jde na vrub akceptanta. Takováto námitka pak vlastně retroaktivně zruší již uzavřenou smlouvu.¹⁴⁴

2.5 Bitva forem

Doposud byla řeč o individuálně sjednaných smlouvách, založených na vzájemné dohodě stran o všech jednotlivých podmínkách smlouvy. Velmi běžným jevem v praxi a zejména při mezinárodní koupi zboží ovšem je, že každá ze stran ke své nabídce, resp. akceptaci, přiloží své obchodní podmínky. Adresát nabídky s touto nabídkou sice souhlasí, k potvrzení jejího přijetí ze své strany však připojí odlišné podmínky. Na základě individuálního přijetí individuální nabídky vznikne smlouva, jejíž součástí jsou obchodní podmínky. Ke specifickým podmínkám, na kterých se strany společně dohodly, přidávají doplňující podrobné podmínky. Ty zpravidla obsahují ustanovení o odpovědnosti stran, reklamaci, přechodu vlastnického práva, rozhodčí doložku, apod. Ostatně ustanovení CISG jsou značně obecná, tudíž se i předpokládá, že budou strany nuceny konkrétnější podmínky podle svých potřeb dodávat. Nezbytné je ovšem jejich řádné včlenění do smlouvy pomocí doložek či odkazů. Stačí, pokud na ně strana odkáže tak, aby to bylo pro druhou stranu pochopitelné a zároveň měla možnost se s nimi seznámit (tzn., že obchodní podmínky jsou vytištěny na druhé straně smlouvy, k ní přiloženy anebo jsou

¹⁴⁴ Kröll – Mistelis – Viscasillas 2011, s. 293-294.

natolik obecně známé, že je na ně pouze odkázáno ve smlouvě).¹⁴⁵ Dále existuje způsob, kdy si strany předloží či zašlou již vypracovanou smlouvu v podobě předtištěného formuláře, do kterého jen zbývá doplnit potřebné údaje. Kompletní formulářová smlouva pak zahrnuje všechny podmínky.

Většinou má každá ze stran vlastní formuláře či obchodní podmínky, účelně vypracované jí na míru a v její prospěch. Není proto divu, že si strany vzájemně předkládají rozdílné formuláře a snaží se prosadit ty své. V dnešní době k osobnímu jednání často nedochází a strany si pouze na dálku vyměňují formuláře. Standardizované formy se užívají s cílem průběh uzavírání smluv urychlit a zjednodušit, ve výsledku jsou však často kamenem úrazu a předmětem sporů o tom, zda smlouva vůbec vznikla a pokud ano, pak co je jejím obsahem. V drtivé většině případů právě proto, že jim dopředu strany nevěnují příliš pozornosti a přečtou si je, až jakmile nastane spor, načež zjistí, že jsou jejich obchodní podmínky v rozporu: určitou věc upravují odlišně, nebo o ní jedny mlčí a druhé ji doplňují. Jindy vznikne rozpor jednoduše tím, že strana použije tzv. obrannou doložku, v níž prohlásí, že smlouva může být uzavřena pouze podle jejích obchodních podmínek s vyloučením jiných. Mezi danými obchodními podmínkami, resp. formuláři, se tak odehrává tichá bitva, tzv. bitva forem (*battle of forms*).

Vídeňská úmluva explicitně neupravuje uzavírání smlouvy pomocí obchodních podmínek, a tedy neřeší speciálně ani otázku bitvy forem. Většina teoretiků je toho názoru, že se jedná o vnitřní mezeru Úmluvy. Je proto zapotřebí tuto otázku řešit podle obecných principů Úmluvy a není-li takových použitelných principů, pak podle vnitrostátního právního řádu, který je pro daný případ rozhodný (určený dle kolizních norem práva v místě sudiště). Oproti tomu většina národních soudů řeší bitvu forem na základě čl. 19 Úmluvy. Téměř všechna rozhodnutí se shodují v tom, že i přes konflikt forem potvrzují vznik platné smlouvy. Liší se však již v posouzení, co je jejím obsahem.¹⁴⁶

V judikatuře i právní nauce se setkáváme s několika způsoby řešení, jakými se soudci a teoretikové vypořádávají s danou problematikou. Existují tři základní pravidla, jež se v případě bitvy forem aplikují a plní tak funkci rozhodčího v ringu: *first shot rule*, *last shot rule*, *knock out rule*. Lze zmínit i případné čtvrté pravidlo, kterým je *mirror image rule* a které je blíže popsáno v podkapitole 2.4. Na rozdíl od těch ostatních tří zmíněných by však aplikace tohoto pravidla vzhledem k rozdílnosti obchodních podmínek či formulářů vedla vždy k závěru, že žádná smlouva nevznikla.

¹⁴⁵ Hulmák 2005, s. 1227. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Standardizované formy uzavírání smluv v mezinárodním obchodě*. Brno: Masarykova univerzita, 1991, s. 42.

¹⁴⁶ DiMatteo 2005 [online], s. 66-68 [citováno 2013-03-18].

2.5.1 *Last shot rule*

Pravidla posledního výstřelu jsme se dotkli již v obecném povídání o shodě přijetí s nabídkou. Tato doktrína je založena na tom, že smlouva je uzavřena podle toho, kdo má poslední slovo. Akceptace odchylicí se od návrhu je vlastně protinávrem a může být původním návrhatelem přijata implicitně, tedy faktickým jednáním (plněním ze smlouvy). V případě odlišných obchodních podmínek bude obsah smlouvy odpovídat těm podmínkám, které byly zaslány jako v pořadí poslední. Jednání strany reagující na posledně zasláné podmínky je totiž vykládáno jako souhlas s těmito podmínkami.

Uveďme si modelový příklad. Jedna strana zašle nabídku s příloženými obchodními podmínkami druhé straně. Reakce na tuto nabídku, která se zdá být jejím přijetím, však obsahuje rozdílné obchodní podmínky. První strana bez povšimnutí si těchto odlišných obchodních podmínek začne ze smlouvy plnit, čímž vlastně vyjádří souhlas se změnami v oněch posledně zasláných podmínkách. Je očividné, že na základě tohoto pravidla lze nejlépe zneužít takovéto neznalosti protistrany, a prosadit tak své obchodní podmínky. Kritikové poukazují na to, jak se strany snaží ve zlé víře prosadit své požadavky jejich ukrytím do miniaturního písma vlastních obchodních podmínek. Jak trefně poznamenává R. Chlebcová, „poslední rebel bere vše“. Jakmile se však v praxi každá ze stran bude snažit být tímto posledním rebelem, vyvolá to pingpongový efekt.

O *last shot rule* se opřela řada soudních rozhodnutí. Ve prospěch posledně zasláných obchodních podmínek rozhodl například německý soud v Koblenzi¹⁴⁷. V daném případě prodávající ve své nabídce prodeje břidlicového betonu stanovil určitou cenu za jeho dopravu, načež si kupující beton objednal, ovšem s požadavkem dopravy zdarma. Taková odpověď založila protinávrem podle čl. 19 odst. 1 CISG, jelikož změna v ceně dopravy byla shledána podstatnou změnou nabídky. Prodávající tuto objednávku potvrdil s tím, že znovu stanovil konkrétní cenu za dopravu, reagoval tak také protinávrem. Kupující posléze zaplatil částku za dodaný beton včetně požadované ceny za dopravu. Soud konstatoval, že smlouva byla platně uzavřena podle podmínek prodávajícího obsažených v jeho potvrzení objednávky.

Zmínit lze také rozhodnutí rakouského soudu v Linci¹⁴⁸, které je pro nás zajímavé ve dvou ohledech. Jednak soud poznamenal, že pokud obchodní podmínky jedné strany upravují otázky, o nichž podmínky druhé strany mlčí, jedná se vždy o konflikt těchto podmínek. Vysvětlil to tím,

¹⁴⁷ Rozhodnutí *Oberlandesgericht Koblenz* ze dne 4. 10. 2002, č. 8 U 1909/01. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=920>.

¹⁴⁸ Rozhodnutí *Oberlandesgericht Linz* ze dne 23. 3. 2005, č. 6 R 200/04f. Dostupné z: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050323a3.html>.

že obchodní podmínky, jež výslovně určitou otázku neupravují, jsou v rozsahu této otázky automaticky doplněny ustanoveními rozhodného právního řádu, přičemž tyto jsou v rozporu s ustanoveními obchodních podmínek druhé strany, které tuto neupravenou otázku doplnily. Druhým důležitým aspektem je konstatování soudu, že zaplacením části kupní ceny a převzetím zboží strana mlčky akceptovala kolidující obchodní podmínky své protistrany, které byly řádně včleněny do protinabídky.

2.5.2 *Knock out rule*

Patrně spravedlivějšího výsledku se snaží dosáhnout *knock out rule*, které předpokládá, že strany při uzavírání smlouvy obchodní podmínky příliš nezkoumají. Jestliže se strany jednak shodly na podstatných náležitostech smlouvy a rovněž na základě ní plní své povinnosti, smlouva se bere za platně uzavřenou a rozdíly mezi obchodními podmínkami stran zůstanou bez povšimnutí.¹⁴⁹ Obsahem smlouvy se stane to, na čem se strany dohodly výslovně, a pak ta ustanovení obchodních podmínek každé ze stran, která se shodují, resp. se nevylučují. Rozporná ustanovení jsou automaticky „vyhozena“. Smlouva tak může být platně sjednána i přes podstatné odlišnosti v obchodních podmínkách stran s tím, že je zachováno to, co je jim společné. Toto pravidlo sice upřednostňuje úmysl stran uzavřít smlouvu, někdy však může vést k určitým absurditám a paradoxně tak záměru stran bránit. Příkladem může být rozhodčí doložka. Obě strany ji zahrnou do svých obchodních podmínek, ovšem s určitými rozdíly, například v místě konání rozhodčího řízení či v počtu rozhodčího tribunálu. Obě strany mají evidentní zájem na tom, vést své případně vzniklé spory v rozhodčím řízení. Jenomže rozdíly v doložkách mohou způsobit, že se ani jedna z nich nestane součástí smlouvy a spor místo rozhodce bude řešit soudce.¹⁵⁰ Obdobně v případě doložek o volbě soudu, kterými se tato práce zabývá, může být k překvapení stran ve výsledku příslušným rozhodnout jejich spor soud, který nevyhovuje ani jedné z nich.¹⁵¹ Domnívám se, že strany mohou takovato rigidní pravidla boxu zmírnit tím, že projeví jasnou vůli dodatečně zahrnout do smlouvy i určitá z kolidujících ustanovení obchodních podmínek. V případě doložek upravujících řešení sporů je pak o to více na místě pamatovat na jejich začlenění přímo do smlouvy již při jejím vzniku.

¹⁴⁹ DiMatteo 2005 [online], s. 68 [citováno 2013-03-18].

¹⁵⁰ SVOBODOVÁ, Klára. Bitva forem v mezinárodním obchodním styku. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, č. 6, s. 8.

¹⁵¹ Viz také podkapitola 5.7.1 této práce.

Při řešení *battle of forms* vycházela z *knock out rule* četná rozhodnutí. Příkladem je rozhodnutí německého soudu v Kehl¹⁵². Strany se v rámci koupě pleteniny dohodly na podstatných náležitostech smlouvy a rovněž v souladu s tím plnily. Posléze vznikl spor, zda zboží odpovídá smluvním podmínkám. Jednotlivé obchodní podmínky však obsahovaly rozdílné doložky ohledně řešení sporů. Podle čl. 19 odst. 3 CISG by tato kolize zabránila vzniku smlouvy, jelikož odchylky týkající se řešení sporů se pokládají za podstatnou změnu nabídky. Vzhledem k tomu, že strany plnily v souladu se sjednanými podstatnými náležitostmi smlouvy, soud shledal tuto smlouvu platně uzavřenou. Vyšel při tom z principu autonomie jejich vůle podle čl. 6 CISG, kdy se strany mlčky od čl. 19 Úmluvy odchýlily. Uzavřel, že ani jedny z obchodních podmínek se nestaly součástí smlouvy.

Ke stejnému závěru dospěl například i německý Spolkový soudní dvůr¹⁵³. V dané kauze se obchodní podmínky rozcházel v otázce rozsahu odpovědnosti prodávajícího za vady zboží. Soud konstatoval, že tento rozpor nebrání vzniku smlouvy již z toho důvodu, že nebránil stranám dle smlouvy plnit. Odporující si ustanovení obchodních podmínek nahradil ustanoveními CISG.

Knock out rule aplikoval též francouzský Nejvyšší soud¹⁵⁴. Ve věci, kdy se opět neshodovala ustanovení upravující řešení sporů, soud neprohlásil smlouvu neplatnou, nýbrž aplikoval příslušné normy, aby určil mezinárodní příslušnost soudu.¹⁵⁵

Jak již bylo řečeno, v soudní praxi je bitva forem řešena povětšinou na základě ustanovení článku 19 CISG. Jednotnost panuje ve vůli potvrdit vznik platné smlouvy. Jsme však svědky rozdílných postojů ohledně určení jejího obsahu. Četná rozhodnutí vycházejí z *last shot rule*, jiná zase preferují použití *knock out rule*.

Přístup soudů se liší stát od státu. Pravidlo *last shot* je aplikováno zejména ve státech *common law* (které, jak víme, primárně vycházejí z pravidla *mirror image* a k principu *last shot* se uchylují sekundárně, je-li smlouva plněna). Použití *knock out rule* je naopak příznačné pro právo švýcarské, francouzské, americké (UCC) a v zásadě i pro právo německé.¹⁵⁶

Na rozdíl od rozhodovací praxe soudů se mnoho teoretiků domnívá, že se článek 19 CISG na bitvu forem nevztahuje. Někteří tvrdí, že jde o záležitost platnosti smlouvy, která podle čl. 4 nespadá do působnosti Úmluvy vůbec a je nutné ji řešit přímo podle národního práva. Ostatní

¹⁵² Rozhodnutí německého *Amtsgericht Kehl* ze dne 6. 10. 1995, č. 3 C 925/93. Dostupné z: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/951006g1.html>.

¹⁵³ Rozhodnutí německého *Bundesgerichtshof* ze dne 9. 1. 2002, č. VIII ZR 304/00. Dostupné z: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020109g1.html>.

¹⁵⁴ Rozhodnutí francouzského *Cour de Cassation* ze dne 16. 7. 1998, č. 1309 P. Dostupné z: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=281>.

¹⁵⁵ Aplikoval tehdejší Bruselskou úmluvu současně s francouzským *Code civil*.

¹⁵⁶ *Druckman 2011*.

chápu bitvu mezer jako vnitřní mezeru Úmluvy, kterou se snaží vyplnit v prvé řadě pomocí jejích obecných principů. Sledují úmysl stran uzavřít smlouvu a berou v potaz především zásadu dobré víry. Docházejí tak k výsledku, jaký nabízí *knock out rule*. Ke stejnému závěru by vedla taktéž aplikace Principů UNIDROIT¹⁵⁷ či PECL¹⁵⁸ jakožto podpůrných zdrojů obecných principů k vyplňování mezer CISG. Na rozdíl od Úmluvy totiž problematiku bitvy forem výslovně upravují a zakotvují pravidlo *knock out*.

2.5.3 *First shot rule*

Většina právních systémů je založena na pravidlech *last shot* a *knock out*. Pro kompletnost je však zapotřebí zmínit ještě třetí pravidlo, leč stojící mimo rámec Vídeňské úmluvy. V holandském právu¹⁵⁹ figuruje dosti netradiční pravidlo založené na principu prvního výstřelu, proto nazvané *first shot rule*. Vychází z toho, že smlouva je uzavřena podle podmínek prvního navrhovatele (původního návrhu). Nizozemský občanský zákoník stanovuje: jestliže nabídka a její akceptace odkazují na rozdílné obchodní podmínky, odkaz učiněný jako druhý v pořadí bude bez účinku, ledaže by byly obchodní podmínky v prvním odkazu výslovně zamítnuty.¹⁶⁰ Předpokládá se zde zamítnutí explicitní, které adresát návrhu sdělí přímo navrhovateli, tedy nestačí takové, které se pouze objevuje v jeho obchodních podmínkách.¹⁶¹

Toto pravidlo se zakládá na chronologii, nezkoumá například jednotlivá ustanovení obchodních podmínek z hlediska důležitosti. K určité modifikaci by vedla situace, kdy akceptant podmíní uzavření smlouvy přijetím jeho obchodních podmínek a strany následně na základě smlouvy plní. V tomto případě by se sekundárně uplatnilo *knock out rule*.¹⁶²

Na řadu by se pravidlo *first shot* mohlo dostat tehdy, kdy bude ve věci rozhodným právem právo holandské. Jako takové se může uplatnit z jakéhokoliv důvodu, ať už proto, že se CISG nebude na danou smlouvu vztahovat objektivně, nebo proto, že ji strany z vlastní vůle z aplikace vyloučí.

¹⁵⁷ Principy UNIDROIT 2016, čl. 2.1.22.

¹⁵⁸ PECL, čl. 2:209.

¹⁵⁹ Na poli mezinárodního obchodu může mít holandské právo nemalý význam například vzhledem k petrolejářské společnosti *Sbell*, jejíž sídlo se nachází v Haagu.

¹⁶⁰ Článek 225 odst. 3, kniha 6., nizozemského občanského zákoníku.

¹⁶¹ LANDO, Ole a Hugh BEALE. *Principles of European contract law. Parts I and II, Combined and revised*. Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 184.

¹⁶² *Druckman 2011*.

B. VOLBA SOUDU

V dnešním prostředí dynamicky se rozvíjejících obchodních styků jejich aktéři již běžně nezapomínají na ošetření jejich potenciálního sporu zakotvením adekvátních opatření vedoucích k jeho urovnání, a to až už předběžně při sjednávání smluvních podmínek či na základě zavedených obchodních zvyklostí, nebo ex post za již probíhající rozepře. Mezi v praxi již téměř nepostradatelnými ujednáními mezi obchodníky patří i určení konkrétního soudu, resp. soudů určitého státu, které budou příslušné¹⁶³ jejich spor rozhodnout. Prorogace soudu v civilních věcech se v unijním prostoru řídí nařízením zvaným Brusel I bis („Nařízení“), které upravuje jak podstatné náležitosti prorogační dohody mezi stranami, tak její účinky. Těžiště úpravy jurisdikční dohody nalezneme v článku 25 Nařízení (čl. 23 předchozího Nařízení 2001, čl. 17 Bruselské úmluvy).

3. NAŘÍZENÍ BRUSEL I BIS

Nařízení je pilířem unijního práva v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí.¹⁶⁴ Sjednocuje procesní normy pro určení příslušnosti soudů a uznání a výkon rozhodnutí těchto soudů. Jako každá právní unifikace tak v dané oblasti smazává rozdíly právních řádů členských států a tím usnadňuje přístup k jejich soudům a volnou cirkulaci rozhodnutí mezi nimi. Odstranění bariér znamenajících nutnost zkoumání jednotlivých národních právních řádů je ceněn zejména ve vztazích mezi zeměmi kontinentálního práva a práva anglosaského, kdy rozdíly obou právních kultur způsobovaly právníkům nepraktikujícím v mezinárodních litigacích nemalé potíže.¹⁶⁵

Zorným polem našeho zkoumání jsou mezinárodní závazkové vztahy, resp. mezinárodní koupě zboží. Jak rozvádíme v první části této práce, pod pojmem mezinárodní kupní smlouvy rozumíme smlouvu ve smyslu CISG, resp. nespotebitelskou.¹⁶⁶ Dáváme přednost tomuto pojetí především proto, že je CISG jednoznačně světově nejdříve ratifikovanou přímou právní úpravou. Z uvedených důvodů se tak oblastem úpravy kapitoly II. oddílů 3, 4 a 5 Nařízení v následujících kapitolách nevěnujeme.

¹⁶³ Zmiňují-li se v této práci o dohodě o příslušnosti soudu, mám tím na mysli v zásadě dohodu o mezinárodní příslušnosti výlučné, nestanovím-li jinak. Stejně tak není-li stanoveno jinak, pojmem příslušnost je myšleno mezinárodní příslušnost.

¹⁶⁴ *Nielsen 2013*, s. 503.

¹⁶⁵ *Kyselovská – Rozehnalová 2014*, s. 22.

¹⁶⁶ K tomuto pojetí srov. mezi českými autory např. *Kanda 1999*, s. 15, *Rozehnalová 2010*, s. 260.

3.1 Právní základ Nařízení

Dlouhodobé snahy EU o zajištění jednotného přístupu k soudům na jejím území za účelem posílení právní jistoty a předvídatelnosti se již promítly do široké škály pramenů tvořících evropské právo procesní. Regulace dané oblasti prošla z hlediska formy i obsahu svým vývojem.

Základ evropského justičního prostoru¹⁶⁷ vytvořila Bruselská úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, uzavřená v roce 1968 (platná od 1. února 1973) mezi členskými státy tehdejšího Evropského společenství. Účelem přijetí unifikovaných pravidel bylo usnadnění volného pohybu soudních rozhodnutí¹⁶⁸, potažmo odstranění bariér fungování společného trhu ve smyslu tehdejší Smlouvy o založení evropského hospodářského společenství¹⁶⁹.

Významným mezníkem pro unifikaci mezinárodního práva soukromého a procesního vůbec byla především Amsterodamská smlouva z roku 1997, která převedla část oblasti soudní spolupráce ve vnitřních věcech z tehdejšího třetího pilíře do prvního a v rámci nově vytvořené hlavy IV Smlouvy o založení evropského společenství svěřila Evropskému společenství přijímat na základě článku 61 písm. c) ve spojení s článkem 65 a podle článku 67 opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem za účelem řádného fungování vnitřního trhu. Současně se novým politickým cílem stalo postupné vytvoření společného „prostoru svobody, bezpečnosti a práva“. Integrační snahy se tak intenzivněji zaměřily i na mezinárodní právo soukromé i procesní.¹⁷⁰ Dochází k unifikaci kolizních a procesních norem v dané oblasti pomocí nástrojů sekundárního práva – zejména nařízení. Jako nový instrument pro příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí v občanských a obchodních věcech bylo přijato Nařízení 2001 (tzv. Nařízení Brusel I), které s účinností od 1. března 2002 nahradilo dosavadní Bruselskou úmluvu. Mezery v úpravě¹⁷¹, nežádoucí jevy v praxi¹⁷² způsobené aplikací tohoto nařízení či potřeba dalšího zjednodušení cirkulace soudních rozhodnutí byly hlavními důvody pro jeho přepracování, jehož výsledkem je Nařízení přijaté 12. prosince 2012 a ve skrze účinné od 10. ledna 2015, jež nahradilo předchozí nařízení včetně jeho novel. Jedním z nejvýznamnějších přínosů nového Nařízení bylo mimo jiné i posílení účinnosti prorogačních dohod. Východiskem

¹⁶⁷ *Kyselovská – Rozehnalová 2014*, s. 28.

¹⁶⁸ *Jenardova zpráva*, s. 7.

¹⁶⁹ KOEN, Lenaerts, MASELIS, Ignace a GUTMAN, Kathleen. *EU procedural law*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 717; *Jenardova zpráva*, s. 3, 13.

¹⁷⁰ *Heidelberská zpráva*, s. 26; Podrobněji např. PAUKNEROVÁ, Monika. Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii. *Právník*. 144/12, 2005, s. 1422-1433; ROZEHNALOVÁ, Naděžda a Vladimír TÝČ. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

¹⁷¹ Například pokud jde o posouzení věcné platnosti dohody o volbě soudu.

¹⁷² Zejména taktika *italského torpéda* (viz podkapitola 5.8.1).

pro revizní činnost Komise byla *Heidelberská zpráva* z roku 2007, sloužící jako podklad pro *Zprávu Komise* o uplatňování Nařízení 2001, předloženou v roce 2009 v souladu s jeho čl. 73.

Lisabonská smlouva, jež vstoupila v platnost 1. prosince 2009, zrušila strukturu pilířů a přiznala právní subjektivitu Evropské Unii jakožto nástupkyni Evropského společenství. Vedle Smlouvy o EU a Smlouvy o Euroatomu rovněž novelizovala Smlouvu o založení Evropského společenství (a přejmenovala ji na Smlouvu o fungování Evropské unie).¹⁷³ Justiční spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem je zakotvena v článku 81 SFEU, který tvoří kapitolu 3 hlavy V SFEU s názvem „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“. Právní základ pro přijetí Nařízení pak nalezneme v čl. 67 odst. 4¹⁷⁴ a čl. 81 odst. 2 písm. a), c) a e) SFEU.¹⁷⁵

Nařízení je závazným přímo použitelným unijním právním aktem, který má v rámci své působnosti přednost před vnitrostátní úpravou členského státu a přímý účinek rovněž vůči jednotlivcům.¹⁷⁶ V rozsahu své působnosti se tak nutně použije přednostně rovněž před úpravou obsaženou v českém zákoně o mezinárodním právu soukromém. Ve vztahu k pravidlům o příslušnosti obsaženým v Nařízení (resp. Nařízení 2001) Soudní dvůr EU explicitně potvrdil, že spadá-li daný spor obsahující mezinárodní prvek do věcné působnosti Nařízení a žalovaný má bydliště na území některého členského státu, pak v zásadě mají přednost před vnitrostátními pravidly pro určení příslušnosti.¹⁷⁷ Respekt je však zachován vůči bilaterálním smlouvám mezi členskými státy, jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech¹⁷⁸, a dále úmlouvám mezi členskými státy a třetími státy týkajícím se otázek upravených Nařízením a uzavřeným před vstupem Nařízení 2001 v platnost (tedy před 1. březnem 2002)¹⁷⁹.

¹⁷³ Pauknerová 2013, s. 16.

¹⁷⁴ „Unie usnadňuje přístup ke spravedlnosti, zejména zásadou vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech.“

¹⁷⁵ Čl. 81 odst. 1 a 2 SFEU zní:

„1. Unie rozvíjí **justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem** založenou na zásadě vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí. Tato spolupráce může zahrnovat přijímání opatření pro sblížení právních předpisů členských států.

2. Pro účely odstavce 1 přijímají Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem opatření, která mají, zejména pokud je to nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu, za cíl zajistit:

a) **vzájemné uznávání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí mezi členskými státy;**

b) přeshraniční doručování soudních a mimosoudních písemností;

c) **slučitelnost kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti platných v členských státech;**

d) spolupráci při opatřování důkazů;

e) účinný přístup ke spravedlnosti;

f) **odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby podporou slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech;**

g) rozvíjení alternativních metod urovnávání sporů;

h) podporu dalšího vzdělávání soudců a soudních zaměstnanců.“

¹⁷⁶ Čl. 288 SFEU, rozsudek *Van Gend en Loos*, s. 12, rozsudek *Costa*, s. 594.

¹⁷⁷ Rozsudek *Corman-Collins*, bod 22.

¹⁷⁸ Čl. 71 Nařízení. Podrobněji *Dickinson – Lein* 2015, s 567-573.

¹⁷⁹ Čl. 73 odst. 3 Nařízení.

3.1.1 *Vztah Nařízení k jiným právním aktům sekundárního práva*

V rámci řešení občanských a obchodních sporů reguluje evropský legislativec formou samostatných právních aktů řízení před soudy členských států v celé řadě specifických záležitostí. Příkladem lze uvést nařízení o řízení o evropském platebním rozkazu¹⁸⁰, nařízení o evropském řízení o drobných nárocích¹⁸¹, nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky¹⁸² či poměrně nové (účinné od 18. ledna 2017) nařízení o evropském příkazu k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek¹⁸³. V souladu s čl. 67 Nařízením jím není dotčeno uplatňování speciálních ustanovení o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve zvláštních věcech obsažených v daných právních aktech. Co se však týká určení příslušnosti soudu v obchodních věcech, vyjma posledně jmenovaného¹⁸⁴ uvedená nařízení neobsahují speciální ustanovení a odkazují na úpravu Nařízením 2001, resp. Nařízením Brusel I bis.¹⁸⁵

3.2 **Teritoriální působnost Nařízení**

3.2.1 *Vztah vůči Spojenému království, Irsku a Dánsku*

Specifický vztah má předmětná regulace vůči Velké Británii, Irsku a Dánsku. Klíč k němu nalezneme v Protokolu (č. 21) o postavení Spojeného království a Irsku s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva a v Protokolu (č. 22) o postavení Dánska, obou připojených k SEU.

Všechny tři zmíněné státy se neúčastní přijímání opatření Rady navrhovaných podle výše citované části třetí hlavy V SFEU, tedy v zásadě nejsou vázány jejími ustanoveními, opatřeními vydanými podle této hlavy, ustanoveními mezinárodních smluv uzavřených Uníí podle této hlavy, ani rozhodnutími Soudního dvora EU, kterými jsou taková ustanovení nebo opatření vykládána.¹⁸⁶ Způsob, jakým se může opatření vydané podle uvedené části třetí hlavy V SFEU stát závazné pro Velkou Británii s Irskem, je však rozličný od toho uplatňujícího se vůči Dánsku.

¹⁸⁰ Nařízení EP a Rady (ES) č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.

¹⁸¹ Nařízení EP a Rady (ES) č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích.

¹⁸² Nařízení EP a Rady (ES) č. 805/2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

¹⁸³ Nařízení EP a Rady (EU) č. 655/2014, kterým se zavádí řízení o evropském příkazu k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech.

¹⁸⁴ Čl. 6 nařízení citovaného v předchozím bodě.

¹⁸⁵ *Dickinson – Lein 2015*, s. 34-38.

¹⁸⁶ Srov. čl. 2 Protokolu č. 21, čl. 2 Protokolu č. 22 SEU.

Velká Británie a Irsko mají možnost tzv. *opt-in*, neboli písemného oznámení předsedovi Rady o tom, že se chtějí účastnit přijímání a používání navrženého opatření, učiněného do 3 měsíců od předložení návrhu nebo podnětu tohoto opatření.¹⁸⁷ Neučiní-li tak, opatření je Uníí přijato, aniž by se na ně vztahovalo. Uvedené státy tak mohou kdykoli učinit rovněž v době již přijatého opatření.¹⁸⁸ To samé platí pro novely pro ně závazných opatření.¹⁸⁹ Možnost *opt-in* využily tyto státy rovněž ve vztahu k Nařízení 2001 i Nařízením Brusel I bis.

Naproti tomu Dánsko podle zmíněného protokolu nemá možnost učinit *opt-in* a k unifikovaným pravidlům v oblasti soudní spolupráce podle části třetí hlavy V SFEU přistupuje prostřednictvím uzavření tzv. paralelních dohod s Uníí.¹⁹⁰ Již v rámci procesu přijímání Nařízení 2001 Dánsko figurovalo jako pozorovatel a následně v roce v 2005 uzavřelo s účinností od 1. 7. 2007 s tehdejší Evropským společenstvím dohodu¹⁹¹, která učinila Nařízení 2001 aplikovatelným na vzájemné vztahy. V souladu s ustanovením čl. 3 odst. 2 této dohody učinilo Dánsko posléze notifikaci své vůle implementovat rovněž obsah revize Nařízení 2001 v podobě Nařízení.¹⁹² Dánsko se tak dostalo pod režim jednotné úpravy i interpretace, ohledně níž má v souladu s čl. 6 odst. 2 paralelní dohody možnost pokládat SDEU předběžné otázky.

3.2.2 *Brexit*

V současné době je v důsledku referenda uskutečněného ve Velké Británii v červnu 2016, jež rozhodlo o jejím vystoupení z EU, velkým otazníkem, jak budou do budoucna řešeny vzájemné vztahy Unie a Velké Británie, a to i v rámci justiční spolupráce v civilních věcech. V době zpracování této práce se ocitáme zatím v počátečních fázích vyjednávání o podmínkách vystoupení, jehož dvouletá lhůta započala v návaznosti na podání oficiálního oznámení Británie o vystoupení z EU dne 29. března 2017.

V souladu s článkem 50 SEU se Británie vymaní z režimu SEU a SFEU dnem, kdy vstoupí v platnost finální dohoda o podmínkách jejího vystoupení z EU anebo uplynutím dvouleté lhůty od výše uvedeného oficiálního oznámení o vystoupení, ledaže bude po vzájemné dohodě tato lhůta prodloužena. V návaznosti na okamžik vystoupení z EU pak ze strany Británie padl návrh

¹⁸⁷ Čl. 3 odst. 1 Protokolu č. 21 SEU.

¹⁸⁸ Čl. 4 tamtéž.

¹⁸⁹ Čl. 4a odst. 1 tamtéž.

¹⁹⁰ Podrobněji *Pauknerová 2013*, s. 21-22.

¹⁹¹ Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (GEORGE, M. a A. DICKINSON. *Statutes on the Conflict of Laws*. Oxford, Hart Publishing, 2015, s. 213 a násl.).

¹⁹² Tamtéž s. 213-214; *Dickinson – Lein 2015*, s. 31.

na stanovení určitého časově omezeného implementačního období umožňujícího plynulejší přechod na nová pravidla.¹⁹³ Británie tak přestane být vázána mimo jiné i Nařízením. Den po oficiálním oznámení o odchodu země z EU byla uveřejněna Bílá kniha k tzv. *Great Repeal Bill*¹⁹⁴, který ke dni vystoupení zruší britský *European Communities Act* z roku 1972. Dne 13. července 2017 byl návrh zákona pod novým oficiálním názvem *European Union (Withdrawal) Bill*¹⁹⁵ představen dolní komoře parlamentu. Jak premiérka *Theresa May* předoslala již ve svém proslovu¹⁹⁶ dne 17. ledna 2017, Spojené království prostřednictvím zákona převezme existující právo EU do britského právního řádu tak, aby den po vystoupení z EU na jeho území platila stejná unijní pravidla, jako platila před ním.¹⁹⁷ Princip svrchovanosti unijního práva se nepoužije vůči žádnému aktu přijatému po datu vystoupení, ve vztahu k aktu přijatému před tímto datem se uplatní, pouze pokud jde o jeho interpretaci nebo zrušení.¹⁹⁸ Současně však konvertovaná pravidla budou podléhat případným změnám Parlamentu Spojeného království. Soudům nově „osvobozeného“ království pak nebude zřejmě nic bránit v tom, vrátit se například ke svým tradičním *common law* institutům, jež jsou s Nařízením neslučitelné, a tudíž Soudním dvorem EU zapovězené, jako *anti-suit injunction* či *forum non conveniens*.¹⁹⁹ Co se týká volby soudu, nelze opomenout, že britské soudy tradičně uznávají rovněž dohody o příslušnosti asymetrického typu.²⁰⁰

V souladu s *Withdrawal Bill* by rozsudky SDEU vydané do vystoupení z EU měly mít stejné postavení co do závaznosti a precedentu, jako mají rozhodnutí *Supreme Court* nebo skotského *High Court of Justiciary*.²⁰¹ Co se však týká řízení před SDEU neukončených ke dni vystoupení, je otázkou, jak s nimi naloží dohoda o vystoupení. Z hlediska zkoumané materie nás budou zajímat především neukončená řízení o předběžné otázce ohledně výkladu Nařízení. Lze doufat, že bude díky přechodným ustanovením dohody o vystoupení umožněno dokončit tato řízení po dni vystoupení z EU, přičemž bude zachován jejich závazný účinek i vůči britským soudům. Jak

¹⁹³ Projev *T. May* z 22. září 2017 ve Florencii, dostupný také z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-florence-speech-in-full-read-brex-it-plan-eu-talks-single-market-divorce-bill-a7961596.html> [cit. 2017-09-25].

¹⁹⁴ *The Great Repeal Bill: White Paper* ze dne 30. 3. 2017, s. 16. Dostupný z: <https://www.gov.uk/government/publications/the-great-repeal-bill-white-paper> [cit. 2017-05-21].

¹⁹⁵ *European Union (Withdrawal) Bill*, dostupný z: https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/2017-2019/0005/cbill_2017-20190005_en_1.htm. *Explanatory notes*: <https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/2017-2019/0005/en/18005en.pdf> [cit. 2017-09-25].

¹⁹⁶ Záznam proslovu *T. May* ze dne 17. 1. 2017 dostupný též z: <http://time.com/4636141/theresa-may-brex-it-speech-transcript/> [cit. 2017-05-21].

¹⁹⁷ Čl. 2-3 *EU (Withdrawal) Bill*, bod 19-22 *Explanatory note*.

¹⁹⁸ Čl. 5 odst. 1 a 3 *EU (Withdrawal) Bill*.

¹⁹⁹ Srov. *Abmed 2016*, s. 991-992.

²⁰⁰ Více podkapitola 5.6.4.

²⁰¹ Čl. 6 odst. 5 *EU (Withdrawal) Bill*, bod 23 *Explanatory note* [cit. 2017-09-25].

Velká Británie, tak EU již uveřejnily své pozice i ve vztahu k soudní spolupráci v občanských a obchodních věcech.²⁰² Pokud jde o jurisdikční dohody uzavřené před *exit day*, podle obou stanovisek budou zachovány jejich účinky podle unijních pravidel platných ke dni vystoupení. Britská pozice²⁰³ jde ještě dále a počítá s aplikací unijních pravidel i ve vztahu k rozhodnutím soudů příslušných na základě těchto dohod a vydaným po *exit day*. Z hlediska právní jistoty je rozhodně na místě zachovat vynutitelnost i těchto rozhodnutí podle Nařízení. Mohou zde totiž existovat dávno uzavřené jurisdikční dohody, jež zatím nebyly „aktivovány“, a je vhodné přiznat účinky jakýmkoli rozhodnutím vydaným jimi určenými soudy nehledě na dobu vydání.²⁰⁴

Jak správně poznamenává odborná veřejnost, i kdyby Velká Británie aplikovala stávající pravidla Nařízení po jejich inkorporaci do svého práva vůči členským státům EU, nebude tím nikdy zaručena reciprocita. Soudy členských států již nebudou aplikovat Nařízení ve vztahu k osobám sídlícím v Británii a rozhodnutím vydaným na jejím území.²⁰⁵ Pakliže bude mít Velká Británie zájem efektivně zachovat alespoň z části jak stávající unifikovaný systém pravidel o příslušnosti soudů ve vztahu k žalovaným majícím domicil na jejím území, tak i volný pohyb rozhodnutí těchto soudů, včetně hladkého výkonu rozhodnutí britských soudů na území EU, bude pravděpodobně usilovat o uzavření vzájemně závazné dohody s Unií, která převezme daný právní rámec. Můžeme se dohadovat, zda tak neučiní prostřednictvím speciální bilaterální dohody. Méně pravděpodobné je její přistoupení²⁰⁶ k níže popsané Luganské úmluvě²⁰⁷ (jejíž úprava navíc doposud není sladěna s úpravou Nařízení), přičemž je téměř vyloučené, že se tak stane pomocí obnovení členství v Evropském sdružení volného obchodu (jehož bývala zakládajícím členem).²⁰⁸ Každopádně nejen s ohledem na britský, aktuálně spíše odmítavý, přístup k pravomocem SDEU²⁰⁹ čeká obě jednající strany nelehký oříšek.

Co se týká dohod o výlučné příslušnosti ve vztazích obchodníků ze Spojeného království a z EU (vyjma Dánska), je (v rozsahu její působnosti) předvídána aplikace Haagské úmluvy

²⁰² Stanovisko EU v této věci je datováno 12. 7. 2017, reakce Velké Británie 22. 8. 2017.

²⁰³ Dostupná z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/639609/-Enforcement_and_dispute_resolution.pdf.

²⁰⁴ Příspěvek CLIFFORD CHANCE z 23. 8. 2017: BREXIT: The way forward for applicable law and civil jurisdiction and judgments? *Clifford Chance* [online]. 2017 [cit. 2017-09-11]. Dostupný z: <https://www.cliffordchance.com/microsites/brexit-hub/briefings/Brexit-The-way-forward-for-applicable-law-and-civil-jurisdiction-and-judgments.html>.

²⁰⁵ RÉSIMONT, Nicolas, PHILIPPET, Manon. Jurisdiction and Enforcement of Judgments Post-Brexit: State of Play. *Stibbe*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-22]. Dostupné na: <https://www.stibbe.com/en/news/2017/march/-jurisdiction-and-enforcement-of-judgments-post-brexit-state-of-play>.

²⁰⁶ Tedy v souladu s čl. 70 odst. 1 písm. a) nebo písm. c) Luganské úmluvy.

²⁰⁷ O přistoupení Velké Británie k Luganské úmluvě mnoho odborníků pochybuje, *Ahmed 2016*, s. 990.

²⁰⁸ Vzhledem k projevu *T. May* z 22. září 2017 ve Florencii.

²⁰⁹ *T. May* pochopitelně odmítla možnost interpretace britských norem Soudním dvorem (viz mj. proslov ze 17. 1. 2017).

o dohodách o volbě soudu. Britské soudy tak budou moci vydávat *anti-suit injunctions* na podporu dohod určujících výlučnou příslušnost britských soudů, a to i vůči soudům členských států, nebo také přiznávat náhradu škody za porušení těchto dohod. Naopak soudy členských států budou mít větší manipulační pole²¹⁰ pro to, nalézt důvod pro odmítnutí příslušnosti ve prospěch britských soudů.²¹¹

3.2.3 Zámořská území

K teritoriální působnosti Nařízení je zapotřebí doplnit, že se jeho ustanovení vztahují rovněž na některá zámořská území členských států EU.²¹² V souladu s článkem 355 odst. 1 SFEU jsou jimi všechny francouzské *départements-régions d'outre-mer* (Guadeloupe, Francouzská Guyana, Martinik, Réunion a Mayotte) a jedno *collectivité d'outre-mer* (Svatý Martin), portugalské Azory a Madeira, španělské Kanárské ostrovy, a dále v souladu s odst. 3 britský Gibraltar a podle odst. 4 taktéž finské Ålandy. Ve vztahu k ostatním zámořským zemím a územím se podle čl. 355 odst. 2 a 5 SFEU Nařízení nepoužije (např. Grónsko, Faerské ostrovy, ad.), přičemž v souladu s odstavcem 9 preambule a čl. 68 odst. 1 Nařízení ve spojení s článkem 355 SFEU je Bruselská úmluva nadále použitelná vůči zámořským územím spadajícím do její působnosti na straně jedné a smluvními stranami úmluvy (jedná se např. o zbylá francouzská *collectivité d'outre-mer* či Arubu) na straně druhé.²¹³ Obchodníci by tuto skutečnost měli mít na paměti při obchodování se stranami sídlícími na těchto územích, kupříkladu jsou-li zvyklí na sjednávání smluv, včetně jurisdikčních doložek, prostřednictvím elektronických prostředků.²¹⁴ Nutno dodat, že v souladu s čl. 355 odst. 6 SFEU může Evropská rada z podnětu dotyčného členského státu přijmout rozhodnutí, kterým se vůči Unii mění status určité zámořské země nebo zemí.²¹⁵

²¹⁰ Dané čl. 6 Haagské úmluvy.

²¹¹ *Abmed – Beaumont 2017*, s. 410. Podrobněji v podkapitole 6.3.

²¹² Taková území mají status tzv. nejvzdálenějšího regionu Unie.

²¹³ Podrobněji *Hartley 2013*, s. 44-47, *Stone 2010*, s. 19, *Dickinson – Lein 2015*, s. 31.

²¹⁴ Bruselská úmluva nezná sdělení elektronickými prostředky jakožto formu rovnocennou písemné formě uzavření dohody o příslušnosti, viz podkapitola 5.5 k formálním náležitostem Nařízení.

²¹⁵ Stalo se tak např. na základě podnětu Francie v případě ostrova Mayotte (podle rozhodnutí Evropské Rady ze dne 12. 6. 2012, kterým se mění status ostrova Mayotte vůči Evropské unii, s účinností od 1. 1. 2014) či ostrova Svatého Bartoloměje (dle rozhodnutí Evropské Rady ze dne 29. října 2010, kterým se mění status ostrova Svatý Bartoloměj vůči Evropské unii, pozbyl tento ostrov k 1. 1. 2012 status nejvzdálenějšího regionu Unie).

3.2.4 Luganská úmluva

Idea rozšíření působnosti unifikovaných pravidel Bruselské úmluvy i na další evropské státy vyústila ve sjednání úmluvy mezi tehdy členskými státy Evropského společenství a státy Evropského sdružení volného obchodu (EFTA) a její podepsání v roce 1988 v Luganu²¹⁶. Vzhledem k nahrazení Bruselské úmluvy Nařízením 2001 byla tato úmluva za účelem sladění právních úprav nahrazena v roce 2007 novou Luganskou úmluvou, jejíž text odpovídá znění tohoto nařízení a vstoupila v platnost 1. 1. 2010 (ve vztahu ke Švýcarsku až 1. 1. 2011 a k Islandu 1. 5. 2011). Soudní dvůr ve svém posudku²¹⁷ z roku 2006 konstatoval, že uzavření nové Luganské úmluvy spadá do výlučné pravomoci Evropského společenství. Ačkoli je tak smluvní stranou úmluvy EU jako celek, vázány jsou jí v souladu s článkem 216 odst. 2 SFEU všechny členské státy.²¹⁸ Ze států EFTA jsou stranami Luganské úmluvy Norsko, Island a Švýcarsko²¹⁹, tedy vyjma Lichtenštejnska, které doposud neprojevilo zájem být vázáno jednotnými pravidly v této oblasti, přestože je společně s Norskem a Islandem součástí Evropského hospodářského prostoru.

V souladu s čl. 1 Protokolu č. 2 Luganské úmluvy každý soud při její aplikaci a výkladu „bere řádný ohled na zásady stanovené jakýmkoli významným rozhodnutím vydaným soudy států vázaných úmluvou a Soudním dvorem“ k ustanovením úmluvy. SDEU je tak příslušný k interpretaci Luganské úmluvy, přičemž věnovat pozornost jeho rozhodnutím mají povinnost rovněž soudy Švýcarska, Norska a Islandu, a naopak SDEU má povinnost brát v potaz rozhodnutí těchto soudů.²²⁰

V souladu se svým čl. 64 odst. 2. písm. a) se Luganská úmluva použije vždy ve věcech příslušnosti, má-li žalovaný domicil na území některého z dotčených států EFTA, nebo pokud budou mít soudy těchto států ve věci příslušnost výlučnou²²¹ nebo danou ujednáním stran²²².

Znění Luganské úmluvy bylo prozatím upraveno novelizacemi spíše technického charakteru.²²³ Stálý výbor složený ze zástupců smluvních stran sice již diskutoval²²⁴ možnost adaptace textu úmluvy na znění Nařízení, k rozhodnutí však nedospěl. Za účelem sjednocení právního režimu na území států vázaných Luganskou úmluvou by však její revize, reflektující

²¹⁶ Úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních podepsaná v Luganu 16. září 1988 (88/592/EEC, OJ L 319/9), vstoupila v platnost 1. 1. 1992.

²¹⁷ Posudek SDEU ze dne 7. 2. 2006 ve věci nové Luganské úmluvy, č. 1/03, Sbírnka I-01145.

²¹⁸ *Hartley 2015*, s. 20-21.

²¹⁹ Dále jen „státy EFTA“.

²²⁰ KOHLER, Christian. Homogeneity and renationalisation in the European Judicial Area. In: BAUDENBACHER, Carl, Philipp SPEITLER a Bryndís PÁLMARSDÓTTIR. *The EEA and the EFTA Court: decentred integration : to mark the 20th anniversary of the EFTA court*. Oxford, United Kingdom: Hart Publishing, 2014, s. 241.

²²¹ Podle čl. 22 Luganské úmluvy.

²²² Podle čl. 23 Luganské úmluvy.

²²³ Viz <http://ec.europa.eu/world/agreements/default.home.do>.

²²⁴ Viz web švýcarského *Office fédéral de la justice*: <https://www.bj.admin.ch/bj/fr/home/wirtschaft/privatrecht/lugue-2007.html>.

změny zakotvené Nařízením, byla žádoucí. Tím spíše, když z hlediska účinnosti jurisdikčních dohod znamená nové Nařízení její výrazné posílení.

3.3 Časová a věcná působnost Nařízení

3.3.1 Časová působnost

Nařízení nabylo účinnosti 10. ledna 2015²²⁵ a aplikuje se v rámci své působnosti (1) k určení příslušnosti soudů v řízeních od tohoto data zahájených, (2) v rámci uznání a výkonu rozhodnutí vydaných v takovýchto řízeních a (3) na výkon veřejných listin formálně vydaných nebo registrovaných a soudních smírů schválených či uzavřených toho data nebo po něm. Jemu předcházející nařízení se stále použije na rozhodnutí vydané v řízeních zahájených před uvedeným dnem.²²⁶

Nařízení, stejně jako jeho předchůdce, neobsahuje speciální ustanovení ve vztahu k potenciálním členským státům, které by přistoupily k EU až po jeho vstupu v platnost. V tomto ohledu lze odkázat na judikaturu SDEU, který již řešil problematiku uznání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem členského státu v době, kdy vykonávající stát ještě nebyl členem Unie.²²⁷ V kauze *Wolf Naturprodukte*²²⁸ se rakouská společnost domáhala toho, aby rozhodnutí z roku 2003 ukládající české společnosti uhradit předmětnou pohledávku bylo prohlášeno za vykonatelné na území České republiky. SDEU vyložil pojem „vstup v platnost“ obsažený v původním čl. 66 Nařízení 2001 jako datum, od kterého je toto nařízení použitelné v obou dotčených členských státech, a tedy „*pro založení působnosti tohoto nařízení pro účely uznání a výkonu soudního rozhodnutí je nezbytné, aby v době vydání tohoto rozhodnutí bylo uvedené nařízení platné jak v členském státě původu, tak v dožadovaném členském státě*“. Nařízení Brusel I bis sice ve svých přechodných ustanoveních čl. 66 explicitně neužívá pojem vstup v platnost, nicméně lze uvedený závěr vztáhnout i na jeho aplikovatelnost v potenciálních sporech mezi současným členským státem a nově přistoupivším státem. Jak vyplývá ze sdělení Komise ke strategii rozšíření za rok 2016, je v současnosti reálným kandidátem na vstup do Unie v dohledné době jedině Černá hora.²²⁹

²²⁵ S výjimkou čl. 74 a 75, jež nabyly účinnosti již o rok dříve.

²²⁶ Čl. 66 Nařízení. *Dickinson – Lein* 2015, s. 557.

²²⁷ Srov. *Pauknerová* 2013, s. 91-92.

²²⁸ Rozsudek SDEU ze dne 21. 6. 2012, *Wolf Naturprodukte GmbH proti SEWAR spol. s r. o.*, C-514/10, elektronická Sběrka rozhodnutí SDEU.

²²⁹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Sdělení o politice rozšíření EU pro rok 2016, COM (2016) 715 final. Dostupná také z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/CS/COM-2016-715-F1-CS-MAIN.PDF>.

Naproti tomu je nyní stále neznámou, do jaké míry a zda vůbec se bude Nařízení aplikovat ve vztahu k Velké Británii po jejím vystoupení Unie. Lze zatím pouze spekulovat, zda bude Nařízení použitelné pouze na rozhodnutí vydané v zahájených řízeních, veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a soudní smíry schválené či uzavřené přede dnem určeným podle čl. 50 odst. 3 SEU, či bude výslednou vzájemnou dohodou mezi Uní a Spojeným královstvím o jeho vystoupení nastolen jiný režim.

3.3.2 Časová působnost ve vztahu k prorogační dohodě

Ve vztahu k prorogačním dohodám je potřeba upozornit na to, že rozhodným okamžikem pro aplikaci Nařízení je obecně brán okamžik zahájení řízení u soudu zvoleného dohodou stran, nikoli okamžik, kdy byla dohoda sjednána. Takový závěr ohledně časové působnosti čl. 25 se opírá o rozhodnutí Soudního dvora z roku 1979 ve vztahu k Bruselské úmluvě v kauze *Sanicentral*. SDEU uvedl, že jurisdikční doložka nabývá významu až okamžikem zahájení řízení u soudu, tudíž relevantními pro její posouzení jsou předpisy účinné k tomuto okamžiku.²³⁰ V řízení zahájeném po 10. lednu 2015 tak v souladu se závěrem SDEU budou náležitosti a účinky dohody posuzovány Nařízením nehledě na to, že byla dohoda sjednána dávno před jeho vstupem v platnost.

Překvapivé to může být zejména pro strany ze států nečlenských, jež před vstupem Nařízení v platnost uzavřely jurisdikční dohodu ve prospěch soudu členského státu a vycházely nikoli z předchozích bruselských instrumentů, nýbrž z příslušných vnitrostátních pravidel. Článek 25 Nařízení bude na jejich dohodu použitelný bez ohledu na to, zda se státy jejich sídla v mezidobí staly členskými státy EU²³¹ či nikoli, jelikož se nově vztahuje na jakoukoli jurisdikční dohodu určující za příslušný soud členského státu, třebaže obě z jejích stran pochází ze třetího státu.²³² Jiným případem může být volba soudu nečlenského státu, který mezitím vstoupí do EU.

Soudní dvůr v uvedené kauze označil předmětnou jurisdikční doložku za platnou i pro případ, že dle národního práva účinného v době jejího sjednání by mohla být shledána neplatnou, tedy *in favore* této doložky. Jedná se zde o nepravou, resp. obecně v zásadě tolerovatelnou retroaktivitu. Lze si však představit opačný případ, kdy by sjednané dohodě hrozila neplatnost ve světle Nařízení, ačkoli strany při sjednání učinily svědomitě za dost národnímu právu, dle kterého by splňovala potřebné náležitosti. Jednoznačně souhlasím s *P. Břízou*, že by aplikace Nařízení

²³⁰ Rozsudek *Sanicentral*, bod 6.

²³¹ Naposledy byla EU rozšířena 1. 7. 2013 o Chorvatsko (https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/croatia_en).

²³² Čl. 25 odst. 1., viz podkapitola 5.4.1.

v neprospěch takové dohody byla poněkud v rozporu s právním očekáváním i autonomií smluvní vůle stran, které v době ladění dohody vycházely z v té době pro ně platných pravidel, a proto by v konkrétním případě měla být předmětem předběžné otázky k SDEU.²³³

3.3.3 Občanské a obchodní věci

Oblastí působnosti Nařízení jsou občanské a obchodní vztahy s mezinárodním prvkem, s výjimkou výslovně určených oblastí (zejména povinností vyživovacích). Pro vyloučení pochybností čl. 1 odst. 1 Nařízení uvádí za postavené mimo aplikaci věci daňové, celní či správní a týkající se odpovědnosti státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*).

Vzhledem k tomu, že nenalezneme totožné vymezení mezi soukromým a veřejným právem ve všech členských státech, je dle Soudního dvora nezbytné vykládat termín „občanské a obchodní věci“ čl. 1 odst. 1 Nařízení autonomním způsobem odvozeným od cílů předpisu a obecných principů tvořících základ společný národním právním řádům. Bazálním pravidlem je, že se Nařízení nevztahuje na spory, v nichž veřejnoprávní subjekt jakožto jedna ze stran vykonává svou veřejnoprávní pravomoc, tedy pravomoc jdoucí nad rámec norem upravujících soukromoprávní vztahy, a to i kdyby se jednalo o soukromoprávní věc.²³⁴ Naopak sem budou spadat spory mezi výhradně soukromoprávními subjekty, i když bude nárok jednoho z nich založen na rozhodnutí správního orgánu.²³⁵ Nařízení se sice neaplikuje na trestně právní věci, na adhezní řízení na náhradu škody mezi soukromými osobami však již dopadá.²³⁶

Stranou mezinárodní kupní smlouvy může být pochopitelně i právnická osoba veřejného práva, ať už korporace (typicky stát²³⁷, státní příspěvkové organizace, státní podniky, územně samosprávné celky, profesní komory) či ústavy (mj. veřejné školy, veřejné výzkumné instituce). V soukromoprávních vztazích jsou tyto právnické osoby nositelem subjektivity soukromoprávní, nikoli té veřejnoprávní příkazovací, zakazující či povolovací, neboli vrchnostenské moci.²³⁸ Podíváme-li se na kupní smlouvy uzavírané českými právnickými osobami veřejného práva,

²³³ *Březka 2012*, s. 131.

²³⁴ Srov. např. rozsudek SDEU ze dne 15. 2. 2007, *Lechouritou proti Německu*, C-292/05, Sbírka 2007 I-01519; a rozsudek ze dne 14. 10 1976, *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol*, C- 29/76, Sbírka 1976 01541.

²³⁵ *Stone 2010*, s. 26-27 včetně odkazů na judikaturu v poznámkách pod čarou.

²³⁶ *Rogerson 2013*, s. 59.

²³⁷ Stát je v rámci soukromoprávních vztahů Občanským zákoníkem považován za právnickou osobu (§ 21 Občanského zákoníku). Právní jednání státu v soukromoprávních poměrech je upraveno zák. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

²³⁸ Srov. BURSÍKOVÁ, Lenka, TOMÁŠ SVOBODA, IVO KRÝSA, DAGMAR SOCHOROVÁ, VLASTIMIL VITOUL a JAROSLAV BENÁK. *Právnické osoby veřejného práva z perspektivy veřejnoprávní a soukromoprávní*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, s. 16. Dostupné také z: http://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Bursikova_Pravnicke_osoby_verejneho_prava.pdf.

ve většině případů se v nich setkáme jak s klauzulemi výslovně vylučujícími aplikaci Vídeňské úmluvy na daný právní vztah, tak s jurisdikčními doložkami určujícími jako výlučně příslušné české soudy.²³⁹

Spory vzniklé z mezinárodní kupní smlouvy jsou příkladem obchodní věci spadající do působnosti Nařízení *par excellence* a v tomto ohledu nezpůsobují aplikační potíže. Ledaže by smluvní strany zvolily alternativní formu řešení svého sporu v podobě rozhodčího řízení, čímž by se ze sféry Nařízení v zásadě vymanily.

3.4 Autonomní výklad Nařízení

Ve vztahu k bruselským instrumentům SDEU opakovaně konstatoval, že jejich výklad musí vycházet z nich samotných a v nich obsažených principů, aniž by se při něm užil jakýkoliv z vnitrostátních právních řádů členských států. Již při výkladu Bruselské úmluvy SDEU uvedl, že pojmy užívané v úmluvě, jejichž obsah by se mohl lišit prizmatem jednotlivých právních řádů smluvních států, musí být vykládány nezávisle, s ohledem na systém a cíle úmluvy, a to z důvodu zajištění uniformní aplikace úmluvy.²⁴⁰ Jak se budeme zabývat dále, princip autonomního výkladu platí rovněž pro pojem dohody o příslušnosti, s čímž souvisí nepřipustnost ingerence národních právních řádů ohledně náležitostí dohody nad rámec požadavků zakotvených Nařízením.²⁴¹

Fakt, že budou i smluvní strany vycházet v zásadě pouze z Bruselské úmluvy, přispěje k jejich právní jistotě, přičemž díky jednotnému chápání a aplikaci práv a povinností stanovených úmluvou mají strany tato práva a povinnosti pokud možno stejná ve všech smluvních státech úmluvy.²⁴² Co se týká nástupnických úprav ve formě nařízení, koncepce autonomního výkladu bez uchýlení se ke konkrétnímu národnímu právu přetrvává, ovšem s ohledem na právo unijní jako celek, jehož nejvyšší interpretační instancí je SDEU.²⁴³ Rovnice je to jednoduchá: pravidla v rámci spolupráce mezi členskými státy v civilních věcech s přeshraničním dosahem vyžadují pro kýženu jednotnou aplikaci jednotný výklad. *A. Briggs* ilustruje tento fundamentální požadavek na jednoduchém příkladu. Předpokládejme německého výrobce prodávajícího zboží francouzskému kupujícímu, jenž jej prodá dalšímu francouzskému kupci. Zboží ovšem nebude odpovídat co do kvality vzhledem k účelu, pro který byl původně kupován a konečný francouzský kupující podá

²³⁹ Tak stanovovaly namátkou vybrané smlouvy v registru smluv: <https://smlouvy.gov.cz/>.

²⁴⁰ Srov. rozsudek *Mulox*, bod 10, rozsudek *Benincasa*, bod 12.

²⁴¹ Rozsudek *Reform*, bod 21; rozsudek *Benincasa*, bod 25; rozsudek *Hugo Trumpy*, bod 49; rozsudek *Gasser*, bod 68, rozsudek *Powell Duffryn*, body 13 a 14.

²⁴² Rozsudek *Mulox*, bod 11.

²⁴³ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 32-33 včetně odkazů v poznámkách pod čarou.

žalobu proti německému výrobcí. Podle německého práva by taková žaloba byla postavena na deliktu, zatímco dle francouzského práva by na ní bylo nahlíženo jako na plnění závazku ze smlouvy. Pakliže bude v daném případě příslušnost založena v souladu článkem 7 Nařízení (bude se tedy jednat o příslušnost speciální nikoli obecnou dle čl. 4 Nařízení na základě bydliště žalovaného), bude stěžejní právě otázka, zda se žaloba odvíjí od smluvní či od delikt ní odpovědnosti. Zodpovězena tak musí být užitím jednotných, autonomních pojmů a nikoli na základě vnitrostátního právního řádu toho státu, ve kterém je žaloba podána.²⁴⁴

Autonomní výklad Nařízení je obecně preferován i v případě otázek ne zcela jasných, sporných²⁴⁵, případně Nařízením vůbec neupravených²⁴⁶. V první řadě je potřeba je řešit s ohledem na strukturu a cíle Nařízení. Národní právo se výjimečně použije jen tehdy, kdy to Nařízení dovoluje, resp. na něj výslovně odkáže. Tento nezávislý výklad zahrnuje rovněž užití důvodových zpráv k návrhům bruselských nařízení i oficiálních zpráv vydaných v souvislosti s nimi a s jejich předchůdkyní, Bruselskou úmluvou, jelikož tam, kde se dikce Nařízení neodchyluje od dikce úmluvy, tam se zachovává význam jejího výkladu ze strany SDEU. V rámci výkladu lze konečně vycházet i z mezinárodních instrumentů, jejichž interpretace významně ovlivnila znění Nařízení – takovým příkladem je CISG a její ustanovení čl. 9 odst. 2, které bylo částečnou inspirací pro ustanovení čl. 23. odst. 1 Nařízení 2001 (čl. 25 odst. 1 Nařízení) upravující volbu soudu.²⁴⁷

3.4.1 Základní principy

Nařízení je postaveno na určitých esenciálních principech, jejichž optikou je prováděn výklad jednotlivých ustanovení. Jedním z nich je respektování autonomie vůle smluvních stran²⁴⁸, kterou můžeme vyzdvihnout právě v obchodních vztazích, kde nefiguruje slabší smluvní strana. Mezi dalšími atributy Nařízení můžeme jmenovat právní jistotu a předvídatelnost, kdy je žalobci umožněno snadno identifikovat soud, ke kterému může podat žalobu, a žalovanému rozumně předvídat, kde může být souzen.²⁴⁹ Preambulí obhajovaným pilířem je rovněž vzájemná důvěra mezi členskými státy EU při výkonu spravedlnosti a s tím související minimalizace souběžných

²⁴⁴ BRIGGS, Adrian. *Civil Jurisdiction and Judgments*. 6. vydání. Abingdon: CRC Press, 2015, s. 27.

²⁴⁵ Mj. rozsudek *Mulox*, bod 10 a 11, rozsudek *Benincasa*, bod 12.

²⁴⁶ Rozsudek SDEU ze dne 8. 3. 1988, *SPRL Arcado proti SA Haviland*, C-9/87, Sbírka 1988 01539, bod 10 a 11.

²⁴⁷ *Magnus – Mankowski 2012*, s. 33-34.

²⁴⁸ Srov. zejména odst. 19 preambule Nařízení.

²⁴⁹ Srov. rozsudek *Benincasa*, bod 26.

řízení a zabránění vydání neslučitelných rozhodnutí²⁵⁰, resp. princip volného pohybu soudních rozhodnutí²⁵¹.

V rozsudku *Nipponkoa* Soudní dvůr označil za nedotknutelné zásady, které jsou základem soudní spolupráce ve věcech občanských a obchodních v rámci Unie, zásady „*týkající se volného pohybu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, předvídatelnosti příslušných soudů, a tudíž právní jistoty pro jednotlivce, řádného výkonu spravedlnosti, minimalizace rizika souběžných řízení, jakož i vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie*“.²⁵²

Markantním znakem, který lze vysledovat z judikatury Soudního dvora, je rovněž respektování zavedených mezinárodních obchodních zvyklostí, které mohou být zohledněny jak ve vztahu k článku 25 odst. 1 Nařízení stanovujícím formální náležitosti ujednání o volbě soudu, tak i pro účely výkladu jiných ustanovení tohoto předpisu.²⁵³

3.5 Soudní řízení v interakci s rozhodčím řízením

Nařízení v čl. 1 odst. 2 písm. d) explicitně vylučuje rozhodčí řízení ze své působnosti. Ačkoli je mezinárodní rozhodčí řízení autonomní mimosoudní metodou řešení sporů, ingerence soudů je zde často nevyhnutelná. Navzdory v průběhu revize vzniklým revolučním návrhům včlenit oblast arbitráže do aplikačního rozsahu Nařízení, byla zachována její exkluze obsažená v předchozích právních úpravách, odůvodněná zejména existencí a zabráněním konfliktu s Newyorskou úmluvou o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958. Revizí však došlo z výkladového pohledu k přínosnému relevantnímu doplnění preambule.

3.5.1 Řešení relace soudního a rozhodčího řízení před Nařízením

Nařízení 2001 ani jemu předcházející Bruselská úmluva žádné výkladové ustanovení k rozsahu vyloučení rozhodčího řízení z jejich působnosti neobsahovaly. Otázka rozsahu tohoto vynětí se stala předmětem sporu mezi evropskými kontinentálními a anglosaskými právními školami. Britské soudy jej oproti kontinentálním chápaly v širším slova smyslu. Tyto rozdílné

²⁵⁰ Srov. např. odst. 15, 21, 26 preambule Nařízení.

²⁵¹ Odst. 4, 6, 26, 27 preambule Nařízení, *Dickinson – Lein 2015*, s. 21.

²⁵² Rozsudek *Nipponkoa*, bod 36. Shodně též dřívější rozsudek ze dne 4. 5. 2010, *TNT Express Nederland BV proti AXA Versicherung AG*, C-533/08, Sbirka 2010 I-04107.

²⁵³ Srov. rozsudek *Electrosteel*, body 19 až 21.

postoje mohly mít vliv na uznání a výkon soudních rozhodnutí.²⁵⁴ Dosavadní lakonická úprava tak způsobovala zejména u anglických soudů nesnáze, které pak napravovala judikatura SDEU.²⁵⁵

Dle výkladu Soudního dvora byla z působnosti úpravy vedle rozhodčího řízení jako takového vyloučena soudní řízení, jejichž předmětem je rozhodčí řízení. Spor v případě *Marc Rich* vzešlý z mezinárodní kupní smlouvy podnítl otázky ve vztahu k rozsahu vynětí rozhodčího řízení z působnosti Bruselské úmluvy. Švýcarská společnost, žalující z důvodu vadného plnění ze strany žalované italské společnosti, zahájila v Londýně rozhodčí řízení na základě rozhodčí doložky, kterou považovala za součást smlouvy. To však žalovaná společnost popírala a zahájila řízení u italského soudu. Z důvodu nejmenování jednoho z rozhodců žalovanou, obrátila se žalující na britský soud za účelem jmenování rozhodce. V návaznosti na předběžnou otázku britského odvolacího soudu, zda daný případ spadá pod výjimku z působnosti Bruselské úmluvy, SDEU zkonstatoval, že vyloučení rozhodčího řízení z působnosti úmluvy se vztahuje i na řízení vedené před soudem za účelem jmenování rozhodců, a to dokonce i když je platnost rozhodčí dohody v tomto řízení předmětem předběžné otázky.²⁵⁶

V pozdějším případě *Van Uden* Soudní dvůr odkázal na *Schlosserovu zprávu*²⁵⁷ a doplnil, že řízení podpůrná (doplňková)²⁵⁸ k rozhodčímu řízení jsou obecně z aplikace úmluvy vyloučena, tedy vedle výše zmíněného případu například i stanovení místa rozhodčího řízení, prodloužení lhůty pro vydání rozhodčího nálezu, či řízení na základě žádosti o zrušení, změnu, uznání a výkon nálezu.²⁵⁹ V této věci se ovšem SDEU zabýval vydáním předběžného opatření soudem v rámci sporu podléhajícího v souladu s rozhodčí doložkou rozhodcům. Poznamenal obecně, že spadá-li spor do působnosti Bruselské úmluvy, je soud příslušný k vydání předběžného opatření podle jejího čl. 24 (předchůdce čl. 35 Nařízení) i v případě, že ve věci samé je příslušným rozhodnout soud jiného členského státu. Na to zkonstatoval, že řízení o vydání předběžného opatření není v zásadě podpůrným vůči rozhodčímu řízení, ale je nařízeno paralelně a nezabývá se arbitráží jako takovou, nýbrž ochranou široké škály práv. Určující z hlediska aplikace Bruselské úmluvy je povaha práv, k jejichž ochraně předběžné opatření slouží. SDEU tak vyvodil, že obecný soud je příslušný rozhodnout o vydání předběžného opatření podle čl. 24 Bruselské úmluvy, ačkoli z důvodu sjednané rozhodčí doložky je řízení ve věci samé vedeno před rozhodci. Předpokladem je, že se předmět návrhu na vydání předběžného opatření týká otázky spadající do věcné

²⁵⁴ Stanovisko ve věci *West Tankers*, body 39 a 40.

²⁵⁵ *Stone 2010*, s. 35-36.

²⁵⁶ Rozsudek *Marc Rich*, bod 29.

²⁵⁷ *Schlosserova zpráva*, body 61-65.

²⁵⁸ V překladu *ancillary*.

²⁵⁹ Rozsudek *Van Uden*, bod 32.

působnosti Bruselské úmluvy (tedy že se v meritu jedná o spor občanský nebo obchodní).²⁶⁰ Na bázi zkoumání předmětu sporu tak SDEU v dané situaci související s rozhodčím řízením připustil aplikaci Bruselské úmluvy.

Otázka aplikace bruselských instrumentů byla řešena také v případě posuzování platnosti rozhodčí smlouvy, resp. rozhodčí doložky. Podle koncepce „předmětu sporu“ se zde vyvinul dvojí režim. Kde platnost rozhodčí smlouvy byla hlavním předmětem sporu, aplikace Nařízení 2001 byla vyloučena. V důsledku takového režimu bylo nutno při určování příslušnosti soudce i pozdějším uznání a výkonu jeho rozhodnutí postupovat podle procesních předpisů vnitrostátního práva. Přírozeným rizikem pak bylo, že rozhodnutí o platnosti rozhodčí smlouvy nemusela být uznána v ostatních členských státech.²⁶¹ Naopak tehdy, kdy posouzení platnosti rozhodčí dohody bylo „pouhou“ předběžnou otázkou, přičemž hlavní nárok s rozhodčím řízením nesouvisel, příslušnost soudu byla určena podle Nařízení 2001 a dle něj bylo konečné rozhodnutí soudu také uznáno a vykonáno. Jak uvádí *Evrigenis – Kerameus zpráva* k Bruselské úmluvě, „... na přezkum platnosti dohody o rozhodčím řízení požadovaný na základě procesní námítky účastníkem řízení za účelem popření příslušnosti soudu, před kterým byl proti němu podán návrh na zahájení řízení podle [ú]mluvy, je třeba poblížet tak, že spadá do rozsahu působnosti poslední uvedené [ú]mluvy.“²⁶²

Zlomovým z výkladového hlediska se pak stal rozsudek SDEU ve věci *West Tankers* zabývající se institutem *anti-suit injunction*²⁶³ a jeho použitelností ve prospěch rozhodčího řízení. Otázka spočívala v tom, zda příkaz soudu bránící straně sporu zahájit v téže věci řízení u soudu v jiném členském státě nebo v něm pokračovat pro rozpor takového řízení s ujednanou rozhodčí doložkou porušuje Nařízení 2001. Obecný zákaz vydání příkazu, jímž soud členského státu zakazoval straně řízení probíhajícího před tímto soudem zahájení nebo pokračování v řízení před soudem jiného členského státu, byl dříve Soudním dvorem vysloven v případě *Turner*, a to dokonce výslovně i pro případ, že tato strana jednala ve zlé víře za účelem zmaření existujícího řízení.²⁶⁴ Soudní dvůr argumentačně navázal na svou předchozí judikaturu a navzdory vynětí rozhodčího řízení z působnosti Nařízení 2001 označil použití *anti-suit injunction* za účelem prosazení rozhodčí doložky za neslučitelné s tímto nařízením, bránící soudu jiného členského státu ve výkonu jeho rozhodovacích pravomocí, jež mu toto nařízení přiznává. Zdůraznil, že každý soud rozhoduje o své vlastní příslušnosti podle tohoto nařízení (v souladu s doktrínou

²⁶⁰ Rozsudek *Van Uden*, body 28, 29, 33 a 34.

²⁶¹ Podrobněji *Bobůnová 2009*, s. 1621-1634.

²⁶² *Evrigenis – Kerameus zpráva*, bod 35.

²⁶³ Příkaz vydaný soudem členského státu zakazující určité osobě podat návrh na zahájení řízení k soudům jiného členského státu, nebo v takovém řízení pokračovat; vydáván zejména k zamezení jevu *forum shopping*, kdy si strana sporu vybírá soudiště podle toho, kde pravděpodobně obdrží pro ni nejvýhodnější rozhodnutí.

²⁶⁴ Rozsudek *Turner*, bod 31.

competence – competence). Ze své podstaty pak takový příkaz působí i proti důvěře, kterou členské státy navzájem přiznávají svým právním systémům a soudním institucím a na které spočívá systém příslušností upravený Nařízením 2001. Konečně žalobci, který považuje rozhodčí doložku za neplatnou, by tím bylo bráněno v přístupu k soudům.²⁶⁵ Jak uváděla ve svém stanovisku generální advokátka G. Kokott, pakliže by jinak příslušným vnitrostátním soudům nebyla věc předložena z důvodu vydání *anti-suit injunction*, existovalo by zde rovněž riziko, že by tyto soudy později nemusely uznat a vykonat rozhodčí nález s odvoláním na čl. V Newyorské úmluvy.²⁶⁶ A. Běloblávěk označil tento rozsudek za pokus o opanování rozhodčího řízení jeho ještě větším začleněním do rozsahu tehdejšího komunitárního práva.²⁶⁷

3.5.2 Případ Gazprom

Spor v původním řízení a předběžná otázka

Zárodkem sporu se stala cena plynu, který dodávala do Litevské republiky společnost Gazprom OAO (dále jen „Gazprom“) na základě smlouvy uzavřené s litevskou akciovou společností Lietuvos dujos (dále jen „LD“). Několik let po uzavření této smlouvy se Gazprom stala rovněž jedním z hlavních akcionářů LD vedle Litevské republiky a německé společnosti E.ON Ruhrgas International GmbH, přičemž byla uzavřena akcionářská dohoda, která obsahovala ujednání o rozhodčím řízení, dle kterého jakékoli nároky či spory týkající se dohody měly být řešeny před rozhodčím soudem ve Stockholmu.²⁶⁸

Posléze podalo Ministerstvo energetiky Litevské republiky k litevskému soudu žalobu proti LD domáhajíc se prošetření jejich činností s tvrzením, že cena, za kterou LD nakupovala plyn od společnosti Gazprom, byla nepřiměřená. Ministerstvo požadovalo, aby LD zahájila s Gazprom jednání za účelem sjednání nové spravedlivé kupní ceny. Společnost Gazprom naproti tomu podala ve Stockholmu návrh na zahájení rozhodčího řízení proti ministerstvu. Rozhodčí soud vydal nález, jímž konstatoval porušení ujednání o rozhodčím soudu a ministerstvu uložil, aby vzalo své návrhy podané u litevského soudu zpět nebo je omezilo. Gazprom se poté obrátila na litevský odvolací soud s žádostí o uznání a výkon tohoto rozhodčího nálezu podle Newyorské úmluvy. Odvolací soud toto odmítnul, načež společnost Gazprom podala kasační opravný prostředek k Nejvyššímu soudu Litvy. Ten kvalifikoval příkaz obsažený v předmětném rozhodčím nálezu jako *anti-suit injunction*, kterým rozhodčí soud omezil právo litevského soudu

²⁶⁵ Rozsudek *West Tankers*, body 28 až 34.

²⁶⁶ Stanovisko generální advokátky ve věci *West Tankers*, bod 69.

²⁶⁷ *Běloblávěk 2009*, s. 1589.

²⁶⁸ Stanovisko generálního advokáta ve věci *Gazprom*, body 21 až 29.

rozhodnout, zda je příslušný k projednání věci, která spadá do působnosti Nařízení 2001. Položil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda může vnitrostátní soud členského státu takový nález z tohoto důvodu odmítnout.

Podstatou zkoumání Soudního dvora tedy bylo, zda má být Nařízení 2001²⁶⁹ vykládáno v tom smyslu, že brání tomu, aby soud členského státu uznal a vykonal rozhodčí nález zakazující účastníku řízení podat určité návrhy k soudu tohoto členského státu, resp. zda lze takový nález charakterizovat jako nepřipustný *anti-suit injunction* či nikoliv.

Závěr Soudního dvora

Soudní dvůr připomenul svůj rozsudek ve věci *West Tankers* ohledně nepřipustnosti *anti-suit injunction* jednoho soudu vůči soudu jiného členského státu a uvedl, že příslušnost soudu je určena přímo pravidly stanovenými Nařízením 2001, a soud jednoho členského státu tedy nemá lepší předpoklady k tomu, aby rozhodl o příslušnosti soudu jiného členského státu.²⁷⁰

V dané věci však Soudní dvůr shledal odlišnost od předchozího případu. Poukázal zaprvé na to, že se zde nejedná o příkaz státního soudu jiného členského státu, nýbrž o příkaz vydaný rozhodčím soudem. Rozhodčí řízení jako takové nespadá do působnosti Nařízení 2001, neboť toto nařízení upravuje pouze konflikty příslušností mezi soudy členských států. V daném případě ke konfliktu v tomto smyslu nedochází, a není tak porušena ani zásada vzájemné důvěry. Zadruhé, vzhledem k tomu, že rozhodčí nález následně v jiném státě podléhá řízení o jeho uznání a výkonu, má účastník řízení, kterému nález zakazuje pokračovat v řízení před státním soudem, možnost se takovému uznání a výkonu bránit, a není tedy rozhodčím nálezem nikterak zbaven soudní ochrany. Za třetí Soudní dvůr dodal, že na rozdíl od klasického *anti-suit injunction* ve smyslu rozhodnutí *West Tankers* daný příkaz v podobě rozhodčího nálezu nehrozí ministerstvu žádnou sankcí pro případ nerespektování zákazu, který ukládá. Jeho právní účinky jsou tak v tomto případě odlišné.

Z výše uvedených důvodů Soudní dvůr rozhodl, že Nařízení 2001 „*musí být vykládáno v tom smyslu, že nebrání tomu, aby soud členského státu uznal a vykonal rozhodčí nález zakazující účastníku řízení podat určité návrhy k soudu tohoto členského státu, nebo tomu, aby uznání a výkon tohoto rozhodčího nálezu odepřel, jelikož toto nařízení neupravuje uznání a výkon rozhodčího nálezu vydaného rozhodčím soudem jednoho členského státu v jiném členském státě*“.²⁷¹ Soudní dvůr tak jinými slovy konstatoval, že se na danou záležitost Nařízení 2001 nevztahuje. Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu příkazujícího

²⁶⁹ Řízení v dané věci bylo zahájeno před účinností Nařízení.

²⁷⁰ Rozsudek *Gazprom*, bod 32 až 34.

²⁷¹ Rozsudek *Gazprom*, bod 44.

účastníkovi řízení před soudem členského státu vzdát se, nebo omezit určité své nároky, by se tak měl posuzovat výlučně podle norem vnitrostátních právních řádů a především pak podle Newyorské úmluvy.²⁷² Rozsudek nebyl pro své závěry až tak překvapivý²⁷³, v dané problematice vztahu evropského procesního práva a rozhodčího řízení je však jedním ze zásadních a z výkladového hlediska použitelný i ve vztahu k Nařízení.

3.5.3 Nová výkladová pasáž Nařízení

V návaznosti na předchozí vývoj se jedním z cílů přepracování Nařízení 2001 stalo jasnější vytyčení rozhraní mezi soudním řízením a rozhodčím řízením. Konečným výsledkem je výkladová pasáž bodu 12 preambule Nařízení.

V první řadě je zde uvedeno, že by se Nařízení nemělo vztahovat na rozhodčí řízení. Dále v duchu *favor arbitri* výslovně stanoveno, že žádné jeho ustanovení „by nemělo bránit soudům členského státu, u nichž byla podána žaloba ve věci, ohledně které strany uzavřely rozhodčí dohodu, aby v souladu s vnitrostátním právem odkázaly strany na rozhodčí řízení, nebo aby řízení přerušily nebo zastavily“. Nic jim nebrání ani přezkoumat v souladu s jejich vnitrostátním právem, „zda je rozhodčí dohoda neplatná, neúčinná nebo nezpůsobilá k použití.“²⁷⁴ Znění preambule očividně balancuje se zněním čl. 2 odst. 3 Newyorské úmluvy, které je však imperativnější.

Za zmínku stojí, že v navrženém znění Nařízení 2010/0383 (COD) bylo dokonce obsaženo ustanovení čl. 29 odst. 4 upravující překážku litispendence, jež se namísto časové priority zakládalo na velkorysém upřednostnění rozhodčího řízení se sídlem v členském státě. Zakotvovalo povinnost soudu jiného členského státu, jehož příslušnost je popírána na základě rozhodčí smlouvy, přerušit řízení, jakmile soud v sídle arbitráže nebo rozhodčí soud zahájí řízení, v němž má rozhodnout o platnosti této rozhodčí smlouvy. Ustanovení reagovalo na rozsudek *West Tankers* a mělo za cíl zabránit paralelním řízením před rozhodci a soudci. Toto ustanovení však bylo vypuštěno vzhledem k nejednotnému stanovisku členských států. Text obsažený dnes v preambuli konečného znění je odrazem poněkud odlišné koncepce.

²⁷² BURIANSKI, Markus a Daniel ECKSTEIN. Focus on the practical consequences of the ECJ's Gazprom decision. *Dispute Resolution Magazine* [online]. 2015 [cit. 2015-12-30]. Dostupný také z: <http://www.whitecase.com/publications/article/focus-practical-consequences-ecjs-gazprom-decision>.

²⁷³ Jeho závěry předjímal již profesor Trevor HARTLEY ve svém článku The Brussels I Regulation and arbitration. *International and Comparative Law Quarterly*, roč. 63, č. 4, 2014, s. 855-857.

²⁷⁴ Bod 12 preambule odstavce první Nařízení.

Řízení související s rozhodčím řízením

Soudní řízení s rozhodčím řízením související a mající vůči němu podpůrnou²⁷⁵ nebo kontrolní funkci jsou výslovně postavena mimo rozsah působnosti Nařízení. Jedná se o „žaloby nebo související řízení týkající se zejména ustavení rozhodčího soudu, pravomoci rozhodců, vedení rozhodčího řízení nebo jakýchkoli jiných aspektů takového řízení“, a dále o jakoukoli „žalobu či rozhodnutí týkající se zrušení, přezkumu, odvolání²⁷⁶, uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu“.²⁷⁷ Nařízení tímto evidentně cílí na obecné vyloučení všech souvisejících řízení, aniž by byl konkrétně zkoumán hlavní předmět řízení (jak činil SDEU). Není přitom podstatné, že nevyjmenovává taxativně všechny případy. Na tato řízení tak nedopadají pravidla Nařízení o příslušnosti, litispendenci, ani o uznání a výkonu rozhodnutí.

Posouzení platnosti rozhodčí doložky

Co se týká přezkumu rozhodčí dohody, resp. její platnosti, účinnosti a způsobilosti k použití, Nařízení upouští od dosavadního „dvojitého režimu“. Napříště by již rozhodnutí soudu vydané ohledně této otázky „nemělo podléhat pravidlům pro uznání a výkon stanoveným tímto nařízením bez ohledu na to, zda o této otázce soud rozhodoval ve věci samé nebo jako o předběžné otázce“.²⁷⁸ Rozhodnutí soudu o (ne)platnosti rozhodčí doložky tak nemusí být uznáno v jiných členských státech a v případech souběžných řízení v různých státech může dojít k vydání rozporných rozhodnutí. Jedná se o zásadní rozdíl v účincích mezi rozhodčí dohodou a jurisdikční dohodou, kdy rozhodnutí o platnosti posledně zmíněné je uznatelné a vykonatelné v režimu Nařízení.²⁷⁹ V souladu s čl. 2 odst. 3 Newyorské úmluvy sice soud smluvního státu této úmluvy, u něhož je podána žaloba v záležitosti, ohledně níž strany uzavřely rozhodčí dohodu, může posoudit platnost této dohody, nicméně k účinkům takového posouzení již úpravu v této úmluvě nenalezneme.

V souladu se zněním odstavce prvního bodu 12 preambule mohou soudy členských států odkázat strany sporu na rozhodčí řízení či přezkoumat platnost rozhodčí doložky dle svého národního práva. Odstavec druhý citovaného bodu preambule uvádí, že takové rozhodnutí o platnosti rozhodčí doložky by nemělo podléhat *pravidlům pro uznání a výkon* stanoveným Nařízením. Ačkoli tak není explicitně uvedeno, lze vyvodit, že na řízení těmito rozhodnutím předcházející se nebudou vztahovat ani pravidla pro příslušnost. V opačném případě by se totiž

²⁷⁵ Pomocná řízení jsou nezbytná tam, kde rozhodci postrádají určité pravomoci, především ty donucovací. Tuto asistenční roli má zpravidla soudce ve státě, ve kterém se nachází sídlo rozhodčího řízení.

²⁷⁶ Přezkum či odvolání bývají ojedinělé, zpravidla jen pokud se na nich strany dohodnou (§ 27 zákona č. 216/1994, o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů) nebo při výjimečných okolnostech (čl. 396 švýcarského RS 272 *Code de procédure civile*, čl. 1491 francouzského *Code de procédure civile*).

²⁷⁷ Bod 12 preambule odstavce čtvrtý Nařízení.

²⁷⁸ Bod 12 preambule odstavce druhý Nařízení.

²⁷⁹ Rozsudek *Gothaer*, bod 43.

na tato řízení o posouzení platnosti rozhodčí doložky vztahovala i pravidla překážky litispendence. To by ovšem *de facto* bránilo soudům členských států přezkoumat platnost doložky, a bylo tak v rozporu se zněním odstavce prvního bodu 12 preambule. Navíc druhý odstavec hovoří pouze o *rozhodnutích*, nikoli o řízeních. Je nepochybné, že evropský normotvůrce cílil na to, aby rozhodnutí o platnosti rozhodčí doložky mohly soudy členských států činit bez toho, aby čekaly na rozhodnutí ve stejné věci v řízení zahájeném u jiných soudů, resp. se mu podřídily, což znamená vyloučení rizika žaloby italského torpéda.²⁸⁰ Jak bude dále popsáno, rozhodnutí ve věci samé vydané v návaznosti na to, kdy soud shledá rozhodčí doložku neplatnou, již bude uznáno a vykonáno v režimu Nařízení. Pro případ, kdy posoudí rozhodčí doložku jako neplatnou více soudů členských států, je zde pojistkou ustanovení čl. 45 odst. 1 písm. d) Nařízení zabráňující vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí ve věci samé.²⁸¹

Rozhodnutí ve věci samé v. rozhodčí nález

Shledá-li soud členského státu vykonávající pravomoc podle Nařízení nebo podle vnitrostátního práva rozhodčí doložku neplatnou, neúčinnou nebo nezpůsobilou k použití, nemělo by to podle odstavce třetího bodu 12 preambule „bránit tomu, aby bylo rozhodnutí soudu ve věci samé uznáno a případně vykonáno v souladu s tímto nařízením“. Vedle toho je však v další větě stanoveno, že tím není dotčena pravomoc soudů rozhodnout o uznání a výkonu rozhodčích nálezů v souladu s Newyorskou úmluvou. Nařízení výslovně stanovuje její aplikační přednost před ním samotným jak v preambuli, tak i v čl. 73 odst. 2.

Co když však rozhodce nedbaje toho, že soudce shledá doložku neplatnou, vydá rozhodčí nález ve věci? Soudce v jiném státě následně rozhoduje o uznání rozhodčího nálezu dle Newyorské úmluvy a pro tento účel posoudí platnost rozhodčí dohody. Pokud na rozdíl od prvního soudce shledá dohodu platnou, má před sebou dvě uznatelná rozhodnutí. Vycházejí z uvedené dikce Nařízení, měl by dát nyní zřejmě přednost uznání a výkonu nálezu podle Newyorské úmluvy²⁸² navzdory vydanému soudnímu rozhodnutí.²⁸³ Soudní rozhodnutí je pak uznatelné leda v rozsahu, ve kterém nekoliduje s rozhodčím nálezem. Jiná je však situace, kdy se rozhodčí nález a rozhodnutí soudu jiného členského státu ve stejné věci sejdou před soudem

²⁸⁰ Srov. BEATTY, Elizabeth. Brussels Regulation Recast: changes to EU rules on jurisdiction and the enforcement of judgments. *Harrison Clark Rickerbys* [online]. 2015 [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <https://www.hcrclaw.com/blog/brussels-regulation-recast-changes-eu-rules-jurisdiction-enforcement-judgments/>.

²⁸¹ V souladu s čl. 45 odst. 1 písm. d) se na návrh strany odepré uznání rozhodnutí, jež je „neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v jiném členském státě nebo ve třetí zemi v řízení mezi týmiž stranami a v téže věci, pokud toto dřívější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro uznání v dožadovaném členském státě“.

²⁸² Takový postup by byl v souladu rovněž s čl. 71 odst. 1, kdy zvláště vymezenou věcí je zde arbitráž.

²⁸³ Srov. CAMILLERI, Simon P. Recital 12 of the Recast Regulation: A new hope? *International and Comparative Law Quarterly*, 2013, roč. 62, č. 4, s. 908-910 a 915-916.

členského státu, v němž byl rozhodčí nález vydán. Nejedná se totiž o nález jiného smluvního státu Newyorské úmluvy a nevzniká tak povinnost jej uzнат.²⁸⁴ Tento domácí rozhodčí nález by se tak vzhledem ke znění preambule 12 Nařízení dostal do slabší pozice. S cílem jeho ochrany je tak navrhováno, aby byl *per analogiam* aplikován čl. 45 odst. 1 písm. c) Nařízení s tím, že by byl domácí nález považován za rozhodnutí vydané v dožadovaném členském státě mezi týmiž stranami, a odeprít tak uznání rozhodnutí soudu jiného členského státu.²⁸⁵ Jen dodávám, že takovýto postup musí být dotčenou stranou navrhnut.

V dané otázce se jeví jako nápomocná možnost vydání rozhodčího nálezu obsahujícího *anti-suit injunction* za účelem zabránění vedení řízení před soudem v rozporu s rozhodčí doložkou, jehož uznání a výkon s ohledem na výklad SDEU ve věci *Gazprom* není neslučitelné s Nařízením. Účinek tohoto nálezu by však zřejmě byl teritoriálně omezen pouze na stát tohoto soudu, jelikož dle vyjádření SDEU Nařízení nebrání tomu, aby soud členského státu uznal a vykonal rozhodčí nález zakazující účastníku řízení podat určité návrhy *ke soudu tohoto členského státu*. Za problematické by tak mohlo být označeno uznání a výkon takového rozhodčího nálezu v jiném členském státě než státě soudu, před kterým se řízení v rozporu s rozhodčí doložkou vede.²⁸⁶

Výše uvedené platí v situaci, kdy se rozhodčí nález i rozhodnutí soudu dostanou před dožadovaný soud ve více méně stejnou dobu. Problém však nastává v případě, kdy je rozhodnutí soudu vydáno s velkým předstihem. Dožadovaný soud zde těžko odůvodní odeprění uznání tohoto rozhodnutí tím, že ve stejné věci je vedeno rozhodčí řízení, jehož výsledkem může být potenciálně nález, se kterým by dané rozhodnutí mohlo být v konfliktu. Jak již bylo výše naznačeno, Newyorská úmluva neřeší situaci, v níž soud rozhoduje ve stejné věci paralelně vedle rozhodčího řízení. Podíváme-li se do vnitrostátních prvních řádů, lze vysledovat, že soudy jsou zpravidla povinny odmítnout svou pravomoc ve věci, pro níž byla sjednána rozhodčí doložka, ledaže byla tato doložka shledána neplatnou.²⁸⁷ Soudy v určitém státě, jež tak v dané věci nemohou rozhodnout, však paradoxně musí uzнат rozhodnutí soudu jiného státu, jehož soudy shledaly tuto doložku neplatnou? Z principu by přeci měla být rozhodčí doložce a rozhodčímu řízení vedenému na základě ní poskytnuta rovnocenná ochrana v rámci daného dožadovaného státu v obou případech.

²⁸⁴ Podrobněji *Hartley ICLQ 2014*, s. 864-866.

²⁸⁵ LUTZI, Tobias. The Protection of Arbitration Agreements within the EU after West Tankers, Gazprom, and the Brussels I Recast. *Conflict of Laws. net. [online]*. 2015 [cit. 2017-08-19]. Dostupné z: <http://conflictoflaws.net/2015/the-protection-of-arbitration-agreements-within-the-eu-after-west-tankers-gazprom-and-the-brussels-i-recast/>.

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ Srov. např. čl. 7 švýcarského RS 291 *Loi fédérale sur le droit international privé*, § 106 odst. 1 českého občanského soudního řádu.

Někdo by mohl považovat za jiskru řešení této situace ve prospěch rozhodčího řízení argumentaci vykonstruovanou na uvedené bázi pro účely odepření uznání předmětného rozhodnutí soudu pro rozpor s veřejným pořádkem dožádaného státu podle čl. 45 odst. 1 písm. a) Nařízení. K tomu lze zaprvé uvést, že vzhledem k omezujícím mantinelům použití tohoto institutu vysloveným SDEU je poněkud ambiciózní domněnkou, že by tato argumentace mohla vést ke kvalifikaci právní zásady, na níž je postaven právní řád daného členského státu, potažmo zásady společné všem členským státům.²⁸⁸ Zadruhé, i kdyby se tak podařilo, směřovala by výtku, že byla taková zásada porušena, vlastně vůči příslušnosti soudu, jenž vydal dané rozhodnutí, než vůči rozhodnutí jako takovému. A v tomto ohledu již narážíme na ustanovení čl. 45 odst. 3 Nařízení, jež zakazuje přezkoumávání příslušnosti soudu původu, včetně užití hlediska veřejného pořádku.²⁸⁹ A je irelevantní, že v tomto případě soud původu rozhodnul o své příslušnosti mimo režim Nařízení. Jedinou možnou obranou je tak nejspíš vyvinutí snahy o oddálení samotného uznání rozhodnutí soudu do doby vydání očekávaného rozhodčího nálezu a jeho předložení k uznání v dožádaném státě, a to všemožnými prostředky v souladu s článkem 38 Nařízení, zejména podáním opravných prostředků proti tomuto rozhodnutí v členském státě původu. To však pochopitelně pro stranu domáhající se rozhodčího řízení znamená mimo jiné vynaložení dalších finančních nákladů. Navíc předmětné ustanovení dává soudu, u něž se druhá strana dovolává rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, možnost diskrece ohledně toho, zda z tohoto důvodu řízení skutečně přeruší. Nezbyvá než uzavřít, že klasickou obecně deklarovanou předností arbitráže je sice rychlost jejího průběhu ve srovnání s řízeními před soudy, pakliže se však v tomto ohledu realita vymyká teorii, hrozí rozhodčím nálezům, že budou muset ustoupit dříve uznaným rozsudkům soudů ve stejné věci zakládajícím překážku *res iudicata*.

Nařízení vyjasnilo řadu otázek týkajících se vymezení rozhodčího řízení z jeho působnosti a jednoznačně jej podpořilo. Jako by chtělo mezi soudní a rozhodčí řízení nadobro položit tlustou čáru. To však s sebou nese zásadní nevýhodu: nejednotnost způsobenou postupem soudů v oblasti rozhodčího řízení podle vnitrostátních právních řádů a s tím spojené riziko paralelně vydaných protichůdných rozhodnutí, což je obecně v rozporu s cílem uvedeným pod bodem 21 preambule Nařízení, kterým je minimalizace souběžných řízení. Vedle toho Nařízení nepřineslo

²⁸⁸ KOZÁREK, Tomáš. Odmítnutí uznání soudního rozhodnutí v občanských a obchodních věcech mezi členskými státy EU na základě výhrady veřejného pořádku. *Bulletin České společnosti pro mezinárodní právo*, č. 1-2, 2017, s. 8-9. Dostupný z: http://files.csm-p-csil.org/200004266-3af9d3bf3d/BULLETIN_1_2_2017.pdf.

²⁸⁹ Pojem „pravidla pro určení příslušnosti“ zde chápeme obecně, tedy nikoli restriktivně pouze jako pravidla Nařízení o příslušnosti.

řešení ohledně preemptivních žalob podaných v rozporu s rozhodčí doložkou, jejichž riziko tak nadále bude přetrvávat.²⁹⁰

Jednou z otázek, která zůstala neupravenou, je posouzení přípustnosti náhrady škody způsobené porušením platně sjednané rozhodčí doložky. V návaznosti na výše popsany rozsudek SDEU ve věci *West Tankers* požadovala tato společnost náhradu škody, jež jí byla způsobena zahájením řízení před soudem v Syrakusách v rozporu s rozhodčí dohodou znějící ve prospěch rozhodčího tribunálu v Londýně. Náhrada by pokrývala především náklady vynaložené v souvislosti se soudním řízením. Rozhodci tehdy s ohledem na dané rozhodnutí SDEU odmítli vydat nález, jež by přiznával společnosti tuto náhradu škody, načež britský *High Court* jejich posouzení označil za nesprávné a konstatoval, že rozhodčí tribunál není na základě evropského práva zbaven příslušnosti udělit náhradu škody za porušení povinnosti účastnit se rozhodčího řízení.²⁹¹ Je otázkou, zda by ovšem následné uznání takového nálezu soudem (mimo stát, ve kterém bylo zahájeno řízení v rozporu s rozhodčí doložkou) nebylo shledáno nepřipustným podle Nařízení. Nutno uznat, že existence institutu přiznání náhrady škody za zahájení řízení u soudu členského státu v rozporu s ujednáním stran by *à priori* vedla k odrazení strany k zahájení takového řízení.²⁹² V již zahájeném řízení by se pak jednalo o opatření, které by straně bránilo, aby pokračovala v řízení. Účinek by tak byl tentýž jako v případě *anti-suit injunction*. A mnozí by tak v souladu s výkladem SDEU²⁹³ vyvodili, že se jedná o neoprávněný zásah soudu jednoho členského státu do řízení u soudu druhého členského státu, které spadá do rozsahu působnosti Nařízení. Lze shrnout, že Nařízení se nedotýká samotného vydání předmětného nálezu rozhodčím soudem a ve světle rozsudku ve věci *Gazprom*²⁹⁴ ani jeho uznání v tom členském státě, ve kterém je vedeno soudní řízení v rozporu s rozhodčí doložkou. Riziko nepřipustnosti však již naplňuje uznání daného nálezu v jiném členském státě, tedy i v tom, v němž byl nález vydán.

²⁹⁰ Nielsen 2013, s. 511.

²⁹¹ Rozhodnutí britského *High Court Queen's Bench Division (Commercial Court)* ze dne 4. 4. 2012 ve věci *West Tankers INC proti Allianz SpA*, EWHC 854 (Comm), bod 78. Dostupný také z: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2012/854.html> [cit. 2017-08-20].

²⁹² Hartley ICLQ 2014, s. 863.

²⁹³ Rozsudek *West Tankers*, bod 62.

²⁹⁴ Rozsudek *Gazprom*, bod 44.

4. JURISDIKCE ZALOŽENÁ PŘI ABSENCI DOHODY O VOLBĚ SOUDU

Na tomto místě je pro komplexní zachycení dané problematiky záhodno okrajově se zmínit o obecné a zvláštní příslušnosti stanovené Nařízením, jež budou rozhodujícími v okamžiku, kdy se strany mezinárodní kupní smlouvy na jurisdikční dohodě neshodnou nebo ji sjednají neplatně. Hlavním záměrem pojednání této kapitoly je poukázat na vybrané aspekty, které jsou konceptuálně spojeny s tematikou volby soudu. V těchto pasážích nemáme ambici jít do hloubky, jelikož za předpokladu účinné prorogace uvedené příslušnosti v zásadě ztrácejí na významu. Vzhledem k námi zastávanému pojetí mezinárodní kupní smlouvy zůstávají zcela stranou naší pozornosti ochranná ustanovení Nařízení věnovaná věcem pojištění, spotřebitelským smlouvám a individuálním pracovním smlouvám.

4.1 Obecná příslušnost

Obecným pravidlem je, že dotčená osoba²⁹⁵ žalována jest v místě svého domicilu. Dle čl. 4 odst. 1 Nařízení je příslušný jakýkoli soud daného členského soudu, v němž se domicil žalovaného nachází. Konkrétní soud je pak určen na základě vnitrostátních norem o místní příslušnosti, které ve většině případů na stejné bázi přivádí žalovaného k soudu v místě jeho skutečného domicilu.²⁹⁶

Jedná se o příslušnost obecnou, která může být za splnění určitých podmínek překonána všemi dalšími příslušnostmi zakotvenými Nařízením. Princip spočívá v tom, že je příslušnost založena na místě domicilu žalovaného, vyjma přesně vymezených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňují k použití odlišného hraničního určovatele.²⁹⁷ Společnou podmínkou je, že tyto výjimky z obecné příslušnosti Nařízení výslovně předvídá. Proto odchýlení se od ní na jiném základě, typicky prostřednictvím *common law* doktríny *forum non conveniens*²⁹⁸, není v souladu s Nařízením. A to platí ve vztahu jak k členským²⁹⁹, tak i nečlenským státům. Tento závěr potvrdil SDEU rovněž ve svém proslulém rozsudku ve věci *Onusu*, kdy uvedl, že použití takové námitky, „*která ponechává široký prostor pro uvážení soudci, kterému byl spor předložen, pokud jde o to, zda je vhodnější, aby meritum sporu rozhodl jiný cizí soud, může zasáhnout předvídatelnost pravidel*

²⁹⁵ Pokud jde o fyzickou osobu, tak nehledě na její státní příslušnost.

²⁹⁶ *Magnus – Mankowski 2016*, s. 108-109.

²⁹⁷ Mj. rozsudek *Profit Investment*, bod 62, rozsudek *Sohay*, bod 20.

²⁹⁸ Na základě této procesní námitky se může soud prohlásit za nepřislušný, domnívá-li se, že jiný soud má vhodnější předpoklady v dané věci rozhodnout.

²⁹⁹ To vyplývá i z čl. 5 odst. 1.

o příslušnosti upravených Bruselskou úmluvou, [...], a následkem toho i zásadu právní jistoty, která je základem této úmluvy“.³⁰⁰ Soudní dvůr v této kauze dospěl k závěru, že v případě řízení zahájeného před soudem členského státu v místě domicilu žalovaného, nemůže tento soud odmítnout svou příslušnost na základě toho, že soud v nečlenském státě se zdá být vhodnějším fórem pro rozhodnutí daného sporu.³⁰¹

Článek 4 stanovující základní příslušnost má kogentní povahu a lze se od něj odchýlit jen v Nařízením výslovně uvedených případech.³⁰² Potvrzuje se princip, dle kterého není dovoleno použití národního práva nad rámec zásad založených Nařízením, ledaže na něj Nařízení explicitně odkazuje.³⁰³

4.1.1 Domicil

Domicil³⁰⁴ žalované strany je základním aplikačním kritériem bruselských instrumentů, od účinnosti Nařízení však již nikoli absolutním. Nařízení se vymklo tomuto principu v případě prorogačních dohod odstraněním podmínky v podobě domicilu alespoň jedné strany na území členského státu. Na řízení v přeshraničních sporech zahájená před soudy členských států po účinnosti Nařízení na základě jurisdikčních dohod (bez ohledu na to, kdy byly sjednány)³⁰⁵ se tak jeho ustanovení použijí i vůči stranám ze třetích států. Původním záměrem Komise³⁰⁶, odvozeným od doporučení *Nuytsovy zprávy*³⁰⁷, bylo dokonce rozšířit jurisdikční pravidla Nařízení na žalované ve třetích státech, přítrž tomu však učinil Evropský parlament³⁰⁸. Domicil žalovaného tak pochopitelně zůstává obecnou zásadou, ze které vychází ostatní³⁰⁹ pravidla o určení příslušnosti. Vedle toho si prvek domicilu jako takový zachovává svůj význam i z hlediska prorogace, a to pro určení, zda je v předmětné věci obsažen mezinárodní prvek, jenž je předpokladem aplikace Nařízení.³¹⁰

³⁰⁰ Rozsudek *Owusu*, bod 41.

³⁰¹ Tamtéž, bod 46.

³⁰² Zejména rozsudek *Owusu*, rozsudek *Gasser*, rozsudek *Turner*. Z české judikatury usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3689/2011 ze dne 29. 11. 2011.

³⁰³ Srov. též podkapitulu 3.3 o autonomním výkladu Nařízení.

³⁰⁴ V českém překladu „bydliště“ ve vztahu k fyzickým i právnickým osobám.

³⁰⁵ Viz podkapitola o časové působnosti 3.2.2.

³⁰⁶ Návrh Evropské Komise COM (2010) 748 final, čl. 1.2.

³⁰⁷ *Nuytsova zpráva*, bod 147-151.

³⁰⁸ Zpráva EP ze dne 15. 10. 2012, A7-0320/2012, vysvětlující prohlášení, bod 2.

³⁰⁹ S výjimkou čl. 18 odst. 1, čl. 21 odst. 2 a článku 24.

³¹⁰ Podrobněji v podkapitole 5.4.4.

Pokud jde o domicil osob fyzických, jeho vymezení je Nařízením výslovně svěřeno národnímu právu soudu, u něhož byl podán návrh na zahájení řízení.³¹¹ Právní řády členských států nalézají v pojetí daného termínu shodu, když upřednostňují faktický pobyt dané osoby a kladou důraz zejména na časové hledisko. Britské pojetí například trvá na podmínce trvalého pobytu dané osoby ve Spojeném království (klasicky v délce alespoň 3 měsíců), jenž je zkoumán přednostně před existencí podstatného spojení mezi danou osobou a touto zemí. Princip permanentního usídlení s minimálními odlišnostmi v definici sdílí i kontinentální Evropa.³¹² Český Nejvyšší soud pro účely určení příslušnosti podle Nařízení 2001 před účinností občanského zákoníku definoval pojem bydliště fyzické osoby jako „*obec, resp. městský obvod, v němž tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat*“, tedy jako „*zejména místo, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popř. kde pracuje, jestliže tam také bydlí*“, a odlišil jej od pojmu *trvalého pobytu* i pojmu *obvyklého pobytu* užitého samotným nařízením.³¹³ Dnes je již směrodatnou zákonná definice bydliště zakotvená v § 80 občanského zákoníku. Odstavec první uvádí: „*Člověk má bydliště v místě, kde se zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případů*“. Odst. druhý mimo jiné doplňuje: „*Nelze-li takové místo zjistit, anebo lze-li jej zjistit jen s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy*.“ Tuto dikci již Nejvyšší soud samozřejmě následuje i ve vztahu k Nařízení.³¹⁴

Naopak v případě domicilu osob právnických již Nařízení poskytuje v čl. 62 autonomní definici tvořenou alternativním výčtem míst (sídlo, ústředí nebo hlavní provozovna), která se jím rozumí. Ve vztahu ke Kypru, Irsku a Velké Británii je pak doplněno podrobnější vymezení. Tato pluralita pochopitelně otevírá prostor pro *forum shopping*. Hlavním cílem tohoto širokého hraničního určovatele je však zajištění toho, aby spory ohledně činnosti jakékoli společnosti, jež je zřízena v členském státě či v něm vyvíjí obchodní činnost, byly řešeny před soudy členských států, resp. států Luganské úmluvy.³¹⁵ To odpovídá snaze o harmonizaci pravidel o příslušnosti ve vztahu ke společnostem s pravidly pro účely uznání práva na usazení společností na území EU uvedenými v článku 54 SFEU.

Samostatnou problematiku v této oblasti tvoří osoby neznámého pobytu. Optikou námi zkoumaných prorogačních dohod v rámci mezinárodních kupních smluv však bude tato otázka

³¹¹ Čl. 61 Nařízení.

³¹² *Dickinson – Lein 2015*, s. 545 – 546.

³¹³ Např. v usnesení ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 28 Cdo 797/2013.

³¹⁴ Např. v usnesení ze dne 2. 2. 2017, sp. zn. 18 Co 27/2017.

³¹⁵ Srov. *Pocarova zpráva*, bod 29. Uvedené se pochopitelně týká vedle členských států EU i Švýcarska, Norska, Islandu jakožto smluvních států Luganské úmluvy.

tématem zřídka³¹⁶, zejména až během zahájeného řízení, a proto odkazujeme na příslušnou literaturu zabývající se jí podrobněji.³¹⁷

4.1.2 Dopad pravidel o obecné příslušnosti na třetí státy

K aplikaci Nařízení stačí existence domicilu žalované strany na území členského státu. Nařízení jde však ještě dále.

Zaprvé, Nařízení může vstoupit do hry v řízeních proti žalovanému, který nemá domicil ani v jednom z členských států. Podle čl. 6 odst. 1 je příslušnost soudů členských států v těchto řízeních určena na základě jejich vnitrostátních právních předpisů. Účelem tohoto ustanovení je dle *Jenardovy zprávy* jak možnost aplikace pravidel překážky *lis pendens* na řízení založená na národních pravidlech o příslušnosti, tak možnost uznání a výkonu rozsudků v nich vydaných.³¹⁸ Výhradu si zde však zachovávají explicitně vyjmenovaná ustanovení o příslušnosti – vedle těch na ochranu spotřebitele a zaměstnance také ustanovení o věcně výlučné příslušnosti (čl. 24) a jurisdikčním ujednání o příslušnosti (čl. 25). Aplikace těchto ustanovení má prioritu před normami členských států o příslušnosti v civilních věcech.

Je otázkou, zda lze mezi tato ustanovení zařadit rovněž čl. 26 stanovující příslušnost danou souhlasnou účastí žalovaného na řízení založeném žalobcem u soudu členského státu³¹⁹, ačkoli zde není výslovně uveden, a vztáhnout tak jeho působnost rovněž na žalované z třetích států.³²⁰ Čl. 26 nikterak požadavek domicilu žalovaného nezmiňuje. *Jenardova zpráva* jeho aplikaci definovala pouze vůči žalovanému s domicilem na území členského státu.³²¹ Soudní dvůr však již v rozsudku *Group Josi* dovedl přípustnost založení této příslušnosti bez ohledu na bydliště žalovaného.³²²

Ke kladné odpovědi na danou otázku se lze přiklonit ve světle nedávného rozhodnutí SDEU ve věci *Taser International*. Soudní dvůr v duchu ochrany právní jistoty stran vyzdvihnul význam

³¹⁶ Lze si představit situaci, kdy sídlo alespoň jedné ze stran mezinárodní kupní smlouvy (jde-li o fyzickou osobu nepodnikatele prodávající zboží nikoli pro účely osobní potřeby a tedy stále v režimu CISG) se před podáním žaloby stane neznámým, což způsobí pochybnosti o přítomnosti mezinárodního prvku nezbytného pro aplikaci Nařízení.

³¹⁷ Kupříkladu: PAUKNEROVÁ, Monika. Žalovaný neznámého pobytu a evropské unijní právo. In: Poláček, B. (ed.). *Pocta Květoslavu Růžičkovi k 70. narozeninám*. Wolters Kluwer 2016, s. 305-316. ŠIRŮČKOVÁ, Pavlína. *Procesní postavení osoby neznámého pobytu ve světle "Nařízení Brusel I"* [online]. Disertační práce. Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze, 2015. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/122531>.

³¹⁸ *Jenardova zpráva*, s. 20-21.

³¹⁹ Podrobněji o této příslušnosti pojednává podkapitola 5.3.

³²⁰ Srov. CHLEBCOVÁ, Radka. The Impact Of Civil Jurisdiction Rules On Third States (Art. 4). [online] In: *Dny práva 2008*. 1. Vyd. Brno: Masarykova Unverzita, [online]. 2008 [cit. 2017-05-05]. Dostupné také z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/mezinaro/chlebcova.pdf>.

³²¹ *Jenardova zpráva*, s. 38. Stejně tak i *Pocarova zpráva*, bod 110.

³²² Rozsudek *Group Josi*, bod 44.

čl. 24 Nařízení 2001 (čl. 26 odst. 1 Nařízení) a v rámci sporu mezi stranami smlouvy, která obsahovala ujednání o příslušnosti soudů třetího státu, dospěl k závěru, že toto ustanovení brání tomu, aby se ustavený³²³ soud členského státu, na jehož území má žalovaný sídlo, z úřední povinnosti prohlásil za nepřislušný, aniž by byla jeho příslušnost namítána.³²⁴ Z odůvodnění jasně plyne, že jedinou výjimkou z aplikace obecného pravidla o konkludentním ujednání o příslušnosti soudu, jemuž byl spor předložen, je vedle vznesení námítky žalovaným proti této příslušnosti pouze použití kogentního čl. 24 Nařízení. Lze usoudit, že pravidlo o příslušnosti čl. 26 dané podrobením se jurisdikci soudu členského státu je aplikovatelné i ve sporech, v nichž jedna nebo obě strany mají domicil ve třetích státech. Nutno podotknout, že se ve směru k tomuto závěru posouvá i doktrinální přístup, leč prostřednictvím odchylné argumentace.³²⁵

Zadruhé, jak již bylo výše řečeno, pro případ existence dohody o volbě soudu Nařízení významně revidovalo předchozí úpravu tím, že pro svou aplikaci odstranilo kritérium domicilu zcela a před soudem členského státu se tak v režimu Nařízení může vést spor, jehož obě strany pocházejí z třetích států.³²⁶

4.2 Zvláštní příslušnost

Pravidla zvláštní příslušnosti vytváří možnost volby pro žalobce - ten je může aplikovat namísto ustanovení o příslušnosti obecné. Z pohledu strany mezinárodní kupní smlouvy je stěžejní článek 7 bod 1 Nařízení, jenž zakotvuje příslušnost soudu *v místě, kde předmětný závazek byl nebo měl být splněn*. Tato výjimka z pravidla obecné příslušnosti podle čl. 4 odst. 1 Nařízení je odůvodněna existencí úzkého vztahu mezi sporem (resp. smlouvou) a soudem, jenž má spor (z ní vyplývající) rozhodnout.³²⁷ Za účelem zajištění předvídatelnosti, jakožto hlavního cíle Nařízení, je definován samostatně hraniční určovatel pro případ prodeje zboží. Podle čl. 7 bodu 1 písm. b) odrážky první je tak místem plnění daného závazku *místo na území členského státu, kam podle smlouvy bylo nebo mělo být zboží dodáno*. Všimněme si, že dané ustanovení stanovuje jak příslušnost mezinárodní, tak místní. Podle Soudního dvora má být dané hledisko použito na všechny nároky

³²³ Tzn. soud, jemuž byl spor předložen.

³²⁴ Rozsudek *Taser International*, body 32 až 36.

³²⁵ Navzdory dosavadnímu převažujícímu názoru (výše citovaná Pocarova zpráva, Jenardova zpráva nebo např. KRUGER, Thalia. *Civil Jurisdiction Rules of the EU and their Impact on Third States*. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 124) tak činí nový komentář *Magnus – Mankowski 2016*, s. 681, argumentující aplikací čl. 25 o volbě soudu nehledě na domicil stran.

³²⁶ Viz podkapitola 5.4.1.

³²⁷ Srov. rozsudek *Tessili*, bod 13, rozsudek *MSG*, bod 29.

z téže smlouvy o prodeji zboží, a nikoliv pouze na nároky ze samotného závazku dodání.³²⁸ V souladu s výkladem SDEU tak český Nejvyšší soud označil za nárok související se smlouvou ve smyslu předmětného ustanovení například nárok na zaplacení smluvní pokuty za porušení sjednaných podmínek smlouvy.³²⁹

Jak již bylo řečeno, mezinárodní koupě zboží a poskytování služeb jsou nejběžněji uzavíranými mezinárodními transakcemi a zbylé typy smluv tvoří pouhý fragment celkového objemu mezinárodního obchodu. Ustanovení čl. 7 bodu 1 písm. b) Nařízení tak má v praxi mnohem větší význam než ustanovení písm. a) téhož článku. Primárně je vždy potřeba prověřit, zda místo plnění není ve smlouvě určeno. Při absenci určení aplikujeme čl. 7 bod 1 písm. b), pakliže se jedná o uvedené dva typy smluv a místo plnění se nachází na území členského státu. Není-li tomu tak, použijeme ustanovení písm. a) a příslušným je soud místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn.³³⁰

Možnost soudit se u jiného soudu než v místě domicilu je v případě speciální příslušnosti v souladu s čl. 7 obecně odůvodněna předmětem sporu, který v námi zkoumaném případě, tedy podle čl. 7 bodu 1 písm. a), tvoří *smlouva nebo nároky ze smlouvy*. Daný pojem je nutno vykládat autonomně za účelem zajištění jeho jednotného uplatňování ve všech členských státech, přičemž obecně pod tento pojem spadá žaloba, jež zpochybňuje právní závazek svobodně přijatý jednou osobou vůči jiné osobě.³³¹ V případě *Profit Investment* se SDEU zabýval otázkou, zda pod věci týkající se smlouvy nebo nároků z ní spadá rovněž posouzení existence samotné smlouvy, resp. žaloba znějící na určení její neplatnosti a případné vydání bezdůvodného plnění na základě této smlouvy. SDEU připomněl svůj dřívější rozsudek ve věci *Ejffer*³³², dle kterého do oblasti rozhodování o otázkách týkajících se smlouvy patří i pravomoc posoudit existenci podstatných náležitostí smlouvy, a na danou otázku odpověděl kladně.³³³

Za zmínku stojí i závěr SDEU v kauze *Zelger* vyznívající velkoryse ve prospěch příslušnosti soudu v místě očekávaného plnění závazku ve smyslu ustanovení čl. 7 bodu 1 písm. a) Nařízení. V daném případě šlo o splacení půjčky italským obchodníkem svému dlouholetému německému obchodnímu partnerovi. Německý *Bundesgerichtshof* se na SDEU obrátil s otázkou, zda neformální ústní ujednání o místě splacení dlužné částky platné podle německého práva, postačuje k založení mezinárodní příslušnosti dle čl. 5 bodu 1 Bruselské úmluvy (dnešní čl. 7 bod 1 Nařízení), nebo by

³²⁸ Rozsudek *Color Drack*, body 24-26.

³²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. 30 Co 1941/2015.

³³⁰ *Magnus – Mankowski* 2012, s. 120. Shodně SDEU v rozsudku *Corman-Collins*, bod 42.

³³¹ Mj. rozsudek *Kolassa*, bod 37 a 39, tuto tezi SDEU zopakoval i ve vztahu k Nařízení v rozsudku ze dne 7. 6. 2017, *Saale Kareda v. Stefan Benkö*, C-249/16, elektronická Sběrka rozhodnutí SDEU, body 28 až 30.

³³² Rozsudek *Ejffer*, zejm. body 7 a 8.

³³³ Rozsudek *Profit Investment*, bod 58.

muselo pro tento účinek splňovat náležitosti ujednání o volbě soudu předepsané čl. 17 této úmluvy (čl. 25 Nařízení). Soudní dvůr zkonstatoval, že příslušnost soudu v místě plnění a příslušnost stranami zvoleného soudu dle citovaných ustanovení jsou dva odlišné koncepty a pouze dohoda o volbě soudu podle čl. 17 Bruselské úmluvy podléhá náležitostem jím předepsaným. Jakmile strany smlouvy vyhoví požadavkům vnitrostátního právního řádu použitelného na danou smlouvu a dovolujícího specifikovat konkrétní místo plnění závazku ze smlouvy, aniž by pro to vyžadoval speciální formu, je takováto dohoda dostatečným titulem pro stanovení příslušnosti soudu v určeném místě v souladu s Bruselskou úmluvou.³³⁴ Domnívám se, že tento výklad lze aplikovat i ve vztahu k čl. 7 bodu 1 písm. a) Nařízení. Sjednání místa plnění reálně souvisejícího se smlouvou se tak z pohledu obchodníků zdá být únikovou cestou, kterou si zajistí platné určení sudiště, aniž by se museli zabývat naplňováním formálních podmínek jurisdikční dohody stanovených čl. 25 odst. 1 Nařízení. Jak ovšem rozebereme v rámci výkladu o formální platnosti dohody o volbě soudu, uvedené neplatí v případě cíleně určeného místa plnění, které nemá jakoukoli vazbu na smluvní plnění.³³⁵

4.2.1 Místo dodání zboží

Pro případ existence více míst dodání nacházejících se v jednom členském státě bude předmětné ustanovení stále použitelné, přičemž je podle Soudního dvora zapotřebí hledat ten soud, jenž má nejužší vztah ke smlouvě, tedy v místě hlavního dodání určitelného na základě ekonomických kritérií. Nelze-li takové místo stanovit, pak každé z míst dodání, resp. každý ze soudů v těchto místech, má významný vztah ke smlouvě, a je tak příslušný, načež zůstává na žalobci, který si zvolí. Žalovaný je zde poněkud chabě chráněn pouze tím, že možnost volby žalobce je omezena pouze na ty soudy, v jejichž obvodu bylo uskutečněno dodání.³³⁶ Tak zkonstatoval SDEU ve sporu *Color Drack* ohledně plnění ze smlouvy, v níž se německá společnost zavázala dodat zboží různým prodejcům rakouské společnosti v jejím státě. Zůstává otázníkem, zda lze takovéto řešení aplikovat i v případě, kdy se jednotlivá místa dodání nacházejí ve více než jednom členském státě. Podle některých autorů připadá toto řešení v úvahu jen potud, kdy je určitelné hlavní místo plnění, a pakliže nikoliv, namísto ustanovení čl. 7 bodu 1 písm. b) odrážky první upřednostňují aplikaci obecného čl. 7 bodu 1 písm. a) Nařízení.³³⁷ Jinými slovy v dotčených státech bude primárně hledáno místo, jež je nejužší spjato se smlouvou,

³³⁴ Rozsudek *Zelger*, bod 4, 5 a 6.

³³⁵ Viz podkapitola 5.5.6.

³³⁶ Rozsudek *Color Drack*, body 44 a 45.

³³⁷ *Alexandre 2017*, s. 11.

a teprve nebude-li nalezeno, je otázkou, zda souhlasit s omezením žalobcova práva volby na základě toho, že se skutkové okolnosti budou vyznačovat takovouto extrateritorialitou. Odhaduji, že by Soudní dvůr právo takovéto volby soudů jakéhokoli z dotčených členských států již označil za v rozporu se základním cílem Nařízení, kterým je princip předvídatelnosti.

Ve známé kauze *Car Trim* SDEU poskytnul bližší určení místa dodání zboží, které Nařízení nijak nedefinuje. Primárním hlediskem je určení konkrétního místa dodání zboží ve smlouvě dle vůle stran. V případě absence ujednání stran je dle SDEU rozhodným místo, kde zboží bylo nebo mělo být fyzicky předáno kupujícímu v konečném místě určení prodeje. Takový určovatel nejenže vykazuje vysoký stupeň předvídatelnosti, ale i odpovídá základnímu cíli smlouvy o prodeji zboží, kterým je konečné předání zboží kupujícímu.³³⁸ Nutno podotknout, že dosavadní řešení této otázky národními soudy bylo odlišné. Tehdy, kdy strany opomenuly specifikovat místo dodání ve smlouvě, se například francouzský *Cour de Cassation* za účelem jeho určení uchýlil k aplikaci hmotněprávní úpravy v čl. 31 CISG, která jej vedla k místu předání zboží prvnímu dopravci.³³⁹ Zakotvení autonomního určovatele odpovídajícího nejlépe genezi, cílům a systematické Nařízení v rozsudku *Car Trim* tak přispělo k žádoucímu sjednocení výkladu.

V praxi se snadno může přihodit, že dodavatel nesplní svůj závazek a zboží kupujícímu nedodá vůbec. Soudce by za normálních okolností při ověřování své příslušnosti vycházel z toho, co si strany předem dojednaly, tedy z místa dodání určeného ve smlouvě. Jak bude ovšem postupovat v situaci, kdy strany konkrétní místo dodání nijak nespécifikovaly, tedy ani explicitně ve smlouvě, ani ústní dohodou? Podle Soudního dvora musí v takovém případě soudce zohlednit všechna relevantní ujednání a doložky této smlouvy, které sice neobsahují přímé a výslovné označení místa dodání, jež by určilo soud příslušný rozhodovat o sporech mezi stranami, avšak pomocí nichž lze toto místo identifikovat.³⁴⁰ V případě *Electrosteel* tak soudci detekci místa dodání umožnily obecně známé a za zvyklosti mezinárodního obchodu považované doložky *Incoterms* vypracované Mezinárodní obchodní komorou. Soud takto dovodil na základě extenzivního výkladu spojení „*podle smlouvy*“ uvedeného v čl. 5 bodu 1 písm. b) první odrážky Nařízení 2001 (dnešní čl. 7 bod 1 písm. b) první odrážka Nařízení), kdy pro účely výkladu vyzdvihnul význam zvyklostí zavedených v mezinárodním obchodě, zejména pak jsou-li „*shromažďovány, upřesňovány a zveřejňovány uznávanými profesními organizacemi a v praxi široce uplatňovány hospodářskými subjekty*“.³⁴¹

Na základě citovaných rozsudků můžeme shrnout, že místo dodání zboží ve smyslu čl. 7 bodu 1 písm. b) odrážky první je určeno autonomně na ryze faktickém základě, tedy bez možnosti

³³⁸ Rozsudek *Car Trim*, bod 61.

³³⁹ *Fawcett a kol.* 2005, s. 132.

³⁴⁰ Rozsudek *Electrosteel*, bod 22.

³⁴¹ Tamtéž, bod 21.

uchýlení se k právu rozhodnému pro smlouvu. V tomto ohledu tak zůstává stranou i úprava místa dodání či zaplacení kupní ceny v člancích 31 a 57 Vídeňské úmluvy.³⁴² Autonomie hraničních určovatелů stanovených v čl. 7 bodu 1 písm. b) Nařízení vylučuje použití pravidel mezinárodního práva soukromého členského státu příslušného soudu, jakož i hmotného práva, které by bylo na jeho základě použitelné.³⁴³

4.2.2 Prodej zboží v. poskytování služeb

Dalším otazníkem k rozřešení bylo vymezení přesnějších limitů mezi prodejem zboží (resp. čl. 7 bodem 1 písm. b) odrážkou prvou Nařízení) a poskytováním služeb (resp. čl. 7 bodem 1 písm. b) odrážkou druhou). V případě *Car Trim* se stala předmětem kvalifikace smlouva, na základě které kupující stanovil určité požadavky ohledně pořízení, zpracování a dodání daného zboží, a to zejména pokud jde o záruku kvality výroby, spolehlivost dodání a řádné administrativní vyřízení zakázky. SDEU upřednostnil kritérium původu materiálu, který má být dle smlouvy zpracován, když zkonstatoval, že indicií pro kvalifikování smlouvy jako o prodeji zboží je fakt, že kupující nedodal materiály, ze kterých bylo zboží zhotoveno nebo vyrobeno. Je pak vedlejší, zda si kupující vymínil určité požadavky ohledně jeho pořízení. Ve prospěch kvalifikace jakožto prodeje zboží pak SDEU zdůraznil i fakt, že je prodávající odpovědný za kvalitu zboží, jež je výsledkem jeho činnosti, a jeho soulad se smlouvou.³⁴⁴ Takový závěr k naší spokojenosti odpovídá rovněž kvalifikaci kupní smlouvy podle ustanovení čl. 3 odst. 1 CISG.

V kauze *Corman-Collins* se Soudní dvůr zabýval kvalifikací rámcové smlouvy o autorizovaném prodeji, načež odvodil, že ji nelze považovat za prodej zboží ve smyslu ustanovení čl. 7 bodu 1 písm. b) odrážky první Nařízení, nýbrž za smlouvu o poskytování služeb ve smyslu odrážky druhé daného ustanovení. Zdůraznil, že pro účely kvalifikace smlouvy je vždy potřeba vycházet ze závazku, který je pro ni charakteristický. O smlouvě o prodeji zboží ve smyslu citovaného ustanovení lze hovořit i v případě trvalého obchodního vztahu mezi dvěma hospodářskými subjekty, pakliže se tento vztah omezuje na smlouvy po sobě jdoucí, jejichž předmětem je dodání a odebrání zboží. Taková kvalifikace však dle SDEU neodpovídá struktuře typické smlouvy o autorizovaném prodeji, pro niž je charakteristická rámcová dohoda, jejímž předmětem je

³⁴² *Alexandre 2017*, s. 10.

³⁴³ Rozsudek *Car Trim*, bod 53.

³⁴⁴ Rozsudek *Car Trim*, body 40 a 42.

závazek spočívající v dodání a zásobování sjednaný do budoucna, která obsahuje zvláštní smluvní ustanovení ohledně distribuce zboží.³⁴⁵

³⁴⁵ Rozsudek *Corman-Collins*, bod 36.

5. VOLBA SOUDU V REŽIMU NAŘÍZENÍ

5.1 Role prorogační dohody

Rozhodnutí smluvních stran ošetřit zavčas vzájemná práva a povinnosti pro případ eventuálně vzniklých sporů mezi nimi bezpochyby přispívá k jejich oboustranné důvěře. Dohoda určující to, který konkrétní soud bude příslušný k řešení těchto sporů, snižuje riziko jevu *forum shopping*, resp. *race to the courts*, čímž zákonitě vede k posílení právní předvídatelnosti, která je základem každého dobře fungujícího mezinárodního soukromoprávního vztahu.

Shoda na místě sudiště (fóra) má z praktického hlediska zásadní význam. Fórum totiž neznamena jen konkrétní místo řešení sporu, ale i vytvoření vazby na konkrétní právní řád. Princip *legis fori* ovlivňuje, jaké normy procesní, kolizní či přímé se budou v daném případě aplikovat, jakož i otázku výhrady veřejného pořádku. Vše se pak pochopitelně odráží i v rozhodování o meritu věci.³⁴⁶

Smluvní strany budou ve svých mezinárodních obchodních vztazích pochopitelně vždy upřednostňovat sudiště vykazující pro ně určitou proximitu danou například znalostí jazyka, právního prostředí, nezbytných formalit. Nespornou výhodou může být i snazší přístup k soudu, nižší náklady, rychlost řízení a jiné kvality, které se podle lokality budou lišit. Dohody o příslušnosti mnohdy budou vést k fóru neutrálnímu z pohledu obou stran (tradičním je švýcarské), jindy k soudu vyloženě známému častým řešením daného typu sporu a znalostí daného odvětví včetně jeho obchodních zvyklostí.³⁴⁷

Principiální rozdíly v rámci soudních řízení nalezneme přirozeně mezi kontinentální a anglosaskou oblastí. Před anglickými soudy mají vedení sporu v rukách převážně strany a soudce vystupuje relativně pasivně – nevyšetřuje skutečnosti a posuzuje právní stránku věci v rozsahu, v jakém je mu předložena stranami. Od smluvních stran, resp. jejich právních zástupců, se tak vyžaduje vynaložení podstatně většího úsilí. Není pak divu, že vedení řízení před *Commercial Court of the Queen's Bench Division of the High Court*, jenž ve Spojeném království rozhoduje většinu mezinárodních sporů, je poněkud nákladná záležitost. Tím spíše, pokud dle běžného pravidla hradí povinná strana té vítězné pouze tři čtvrtiny jejích celkových vynaložených nákladů.³⁴⁸

³⁴⁶ Kyselovská – Rožebnalová 2014, s. 21. Rožebnalová 2010, s. 214.

³⁴⁷ *Orgonik 2009* [online], [cit. 2017-04-20].

³⁴⁸ Srov. Rogerson 2013, s. 40-41.

Existence dohody o volbě soudu je rovněž v zásadě jedním z hledisek, ke kterému se přihlíží při určování rozhodného práva.³⁴⁹ Obecně platí, že tam, kde si strany ohledně rozhodného práva nic nesjednají, lze na jurisdikční dohodu nahlížet jako na tacitní volbu práva.³⁵⁰ A někdy i naopak, v anglosaské právní oblasti dokonce některé soudy za určitých okolností pohlížely na dohodu stran o volbě práva jako na určovatele fóra, tedy *de facto* jako na výlučné dohody o volbě soudu, což poněkud nabourávalo princip autonomie vůle stran.³⁵¹ Optimálním řešením z hlediska právní jistoty stran mezinárodní obchodní transakce je volba soudu doprovázená volbou práva téže země.³⁵² Ostatně v praxi to tak často i bývá, že právo zvoleného soudu je rovněž stranami zvoleným rozhodným právem, kterým se řídí hlavní smlouva (*lex contractus*).³⁵³

5.2 Vztah k ostatním příslušnostem zakotveným Nařízením

Jurisdikce založená platnou dohodou smluvních stran je výrazem autonomie vůle, jednoho z hlavních principů Nařízení i soukromého práva vůbec. Není pochyb, že se prosadí před obecnou i speciální příslušností, tedy před články 4, 6, 7, 8 Nařízení. Na druhou stranu má prorogace ve smyslu čl. 25 své limity v podobě oddílů 3 až 6 kapitoly II Nařízení.³⁵⁴

5.2.1 Výlučná příslušnost podle čl. 24

V první řadě se jedná o výlučnou příslušnost ve smyslu článku 24 Nařízení, který stanovuje kogentně a taxativně případy řízení (mezinárodní koupě zboží mezi nimi ovšem není), v nichž mají kompetenci pouze jím určené soudy a žádné jiné. V praxi to značí, že každý soud členského státu musí vždy z moci úřední ještě před rozhodováním ve věci samé ověřit, zda zde není dána výlučná příslušnost dle Nařízení, přičemž zde nelze argumentovat národním právem a aplikovat tak například doktrínu *forum non conveniens*.³⁵⁵ Pokud jde o stanovení příslušnosti, hraje ta výlučná podle čl. 24 v aplikační hierarchii Nařízení prim. Pravidla v něm obsažená mají totiž „výlučnou a kogentní povahu, která se specifickou silou platí jak pro jednotlivce, tak pro soud“.³⁵⁶ Díky tomu tato

³⁴⁹ Bod 12 preambule Nařízení Řím I.

³⁵⁰ Magnus – Mankowski 2012, s. 461.

³⁵¹ Podrobněji srov. HOOK, Maria. The Choice Of Law Agreement as a Reason for Exercising Jurisdiction. *International & Comparative Law Quarterly*. 2014, Vol. 63 (4), s. 972-975.

³⁵² Bríža 2012, s. 15-16.

³⁵³ Dickinson – Lein 2015, s. 296.

³⁵⁴ Čl. 25 odst. 4.: „Dohody o příslušnosti ani obdobná ustanovení v základací listině trustu nemají právní účinek, jsou-li v rozporu s články 15, 19 nebo 23 nebo pokud mají soudy, jejichž příslušnost má být vyloučena, podle článku 24 výlučnou příslušnost.“

³⁵⁵ Dickinson – Lein 2015, s. 256.

³⁵⁶ Rozsudek Solway, bod 44.

příslušnost "přebije" vždy jakoukoli jinou příslušnost včetně té zvolené, přičemž ji pochopitelně nelze smluvně vyloučit.

Síla výlučné příslušnosti dle čl. 24 tkví rovněž v tom, že její nedodržení (opomenutí soudu ji *ex officio* zohlednit) může být důvodem pro odepření uznání následného rozhodnutí, což neplatí pro příslušnost zvolenou stranami podle čl. 25.³⁵⁷ V pomyslné pyramidě ji následuje příslušnost ve věcech smluv pojistných, spotřebitelských a pracovních.³⁵⁸ Pokud se však soustředíme na mezinárodní kupní smlouvu, chápanou jako koupi zboží mezi obchodníky se sídlem v různých státech, nejsou zmíněné přednostní příslušnosti naším tématem.

5.2.2 Otázka derogačního účinku dohody vůči příslušnosti podle čl. 35

Problematictější se zdá být určení vztahu příslušnosti prorogované a té zakotvené v čl. 35 Nařízení upravujícím předběžná a zajišťovací opatření. Ustanovení zní: „*Předběžná nebo zajišťovací opatření, která jsou upravena právem jednoho členského státu, je možné u soudů tohoto členského státu navrhnout i tehdy, kdy je pro rozhodnutí ve věci samé příslušný soud jiného členského státu.*“ Stranám je tak dána možnost se nevázat v případě žádosti o vydání předběžného opatření na soud rozhodující v meritu věci, což může mít v konkrétním případě své výhody. Jinými slovy, taková žádost může být podána jak k soudu příslušnému ve věci samé, tak eventuálně k soudu jiného členského státu, který není příslušným k rozhodnutí ve věci samé a jehož příslušnost je dána článkem 35.³⁵⁹ Tuto příslušnost má zadruhé jmenovaný soud nehledě na to, zda řízení ve věci samé již bylo zahájeno či může být zahájeno před soudem jiného členského státu. Jedná se vlastně o další (ač systematicky oddělenou) příslušnost předvídanou Nařízením vedle těch stanovených čl. 4 a čl. 7 až 26.³⁶⁰ S ohledem na judikaturu SDEU³⁶¹ je zapotřebí dodat, že rozhodnutí, která nařizují předběžná či zajišťovací opatření budou uznána jinými členskými státy v režimu Nařízení.

Můžeme se však setkat s jasně projevenou vůlí smluvních stran vyloučit možnost navrhnout vydání předběžného opatření u jiného než jimi zvoleného soudu. Lze snadno pochopit úmysl stran podřídit veškeré záležitosti související s jejich sporem pod jedno *chapeau* prorogovaného soudu, kdy tříštění sudišť v dané věci pro ně může být minimálně nepraktické. Existuje názor, že derogační účinek prorogační dohody vůči příslušnosti k vydání předběžných opatření by měl

³⁵⁷ Čl. 45 odst. 1 písm. e) bodu ii) Nařízení.

³⁵⁸ Neplatná bude jurisdikční dohoda v rozporu s čl. 15, 19 a 23 Nařízení, resp. odepřeno bude uznání rozhodnutí vydané nepřislušným soudem, jestliže žalovanou stranou je osoba vyjmenovaná v čl. 45 odst. 1 písm. e).

³⁵⁹ *Valdhans – Drličková – Robová 2015*, s. 64, rozsudek *Van Uden*, body 22 a 28.

³⁶⁰ Rozsudek *Van Uden*, body 20 a 29.

³⁶¹ Rozsudek SDEU ze dne 14. 10. 2014, *Mærsk Olie & Gas A/S proti Firma M. de Haan en W. de Boer*, C-39/02, Sbírka 2004 I-09657, bod 46 (soud odkazuje na bod 184 *Schlosserovy zprávy*), rozsudek *Gothaer*, bod 24.

být posouzen národním právem soudu.³⁶² Jednoznačný závěr ohledně možnosti stran jurisdikční dohodou vyloučit použití článku 35 však nenalezneme.

Lze souhlasit s výkladem, dle kterého není-li v jurisdikční dohodě ve vztahu k předběžným opatřením nic stanoveno, zvolený soud má *vylučnou* příslušnost rozhodnout ve věci, nikoli však ohledně vydání případného předběžného opatření.³⁶³ To znamená, není-li stanoveno výslovně jinak, není jurisdikční dohodou dotčena příslušnost soudu jiného členského státu³⁶⁴ vydat předběžné opatření v souladu se svým národním právem, jak dovoluje čl. 35, jehož hlavním cílem je usnadnit promptní vydání opatření. Tento výklad lze podpořit rovněž rozhodnutím SDEU ve věci *Solvay*, na základě kterého lze potvrdit aplikaci čl. 35 Nařízení (resp. 31 starého Nařízení 2001) i ve věcech, pro něž existuje výlučná příslušnost podle čl. 24 (resp. čl. 22).³⁶⁵ Jak poznamenává *T. Garber*, rozšíření derogačního účinku prorogační dohody i na předběžná nebo zajišťovací opatření by znamenalo podstatné oslabení právní ochrany strany, jejíž nárok by byl ohrožen nebo narušen. Kupříkladu v případech, kdy se předmět předběžného opatření nachází ve státě, jehož jurisdikce byla derogována, by efektivní ochrana jejich práv nebyla ani možná.³⁶⁶

Na druhou stranu těžko dovodíme kogentní povahu čl. 35 a hovoříme-li o čistě obchodních vztazích, zbavení práva vyloučit jeho aplikaci by bylo hrubým potlačením principu autonomie stran.³⁶⁷ V případě *St. Paul Dairy* SDEU zkonstatoval, že čl. 24 Bruselské úmluvy (dnešní čl. 35 Nařízení) tím, že opravňuje soud nepřislušný v meritu věci rozhodnout o vydání předběžného opatření, představuje výjimku ze systému příslušností založených touto úmluvou, a tudíž by měl být vykládán restriktivně. Hlavním záměrem tohoto ustanovení je zabránění způsobení újmy smluvním stranám v důsledku průtahů spjatých s mezinárodním řízením.³⁶⁸ Jak SDEU uvedl v případě *Van Uden*, předběžné opatření ve smyslu čl. 24 Bruselské úmluvy má být chápáno jako opatření vydané ve věci spadající do působnosti této úmluvy, jež je určeno k zachování faktické a právní situace, jakož i na ochranu práv, jejichž uznání se strana domáhá u soudu příslušného rozhodnout ve věci samé. Podmínkou vydání takového předběžného opatření je existence opravdového spojujícího prvku mezi předmětem opatření a teritoriální jurisdikcí členského státu soudu, u něhož je vydání opatření navrhováno.³⁶⁹ Případnou multiplikaci příslušností tak lze

³⁶² Srov. *Dickinson – Lein* 2015, s. 304 včetně poznámky pod čarou č. 203.

³⁶³ *Magnus – Mankowski* 2012, s. 506.

³⁶⁴ Ze znění čl. 35 Nařízení lze vyvodit, že se bude aplikovat i v případě, že návrh na vydání předběžného opatření bude podán k soudu nikoli jiného členského státu, nýbrž k jinému soudu ovšem v tomtéž členském státě.

³⁶⁵ *Valdbans – Drůčková – Robová* 2015, s. 68.

³⁶⁶ *Magnus – Mankowski* 2016, s. 807 včetně poznámek pod čarou.

³⁶⁷ Srov. znění odst. 16 a 17 preambule Nařízení.

³⁶⁸ Rozsudek *St. Paul Dairy*, body 11 a 12.

³⁶⁹ Rozsudek *Van Uden*, body 37 a 40.

opodstatnit pouze do té míry, kdy požadované opatření sleduje popsany záměr.³⁷⁰ Jak poznamenává *A. Dickinson* odkazuje na *Heidelberskou zprávu*, pokud jde o vyloučení příslušnosti soudu k vydání předběžného opatření, je podstatné, jak je koncipována smlouva.³⁷¹ V daném případě šlo o analýzu případu *Van Uden*, ve kterém figurovala dohoda rozhodčí, tento závěr však lze analogicky vztáhnout rovněž na dohodu o volbě soudu.

S ohledem na uvedené lze konstatovat, že smluvní strany, které mají zájem dichotomní příslušnost podle čl. 35 Nařízení v rámci svého vztahu vyloučit, by měly v prorogační dohodě výslovně určit, že soud zvolený k rozhodnutí ve věci samé je výlučně příslušný rovněž k vydání předběžných či zajišťovacích opatření a čl. 35 se ve sporu mezi nimi nepoužije.³⁷²

Pomineme-li jurisdikci soudu založenou čl. 35 Nařízení, mohli bychom se s výše popsanou dualitou příslušností k vydání předběžného opatření setkat rovněž v rámci souběžně zahájených řízení, a to i přestože se uplatní pravidlo překážky *lis pendens*. SDEU v případě *Van Uden* potvrdil, že soud příslušný ve věci samé je nadán rovněž příslušností k vydání předběžného opatření.³⁷³ Příslušnost vydat předběžné opatření se zde odvíjí od příslušnosti ve věci samé a nikoliv od čl. 35. Tento závěr vztáhl britský soud³⁷⁴ dokonce na situaci, kdy jinak příslušný soud přerušil řízení ve věci samé v souladu s článkem 27 odst. 1 Nařízení 2001 (čl. 29 odst. 1 Nařízení) do doby, než o své nepřislusnosti rozhodnul soud, před nímž bylo ve stejné věci zahájeno řízení dříve, ovšem mezitím tomuto jinak příslušnému soudu nebyla odňata příslušnost k vydání předběžného opatření. Naopak si lze představit situaci, kdy soud, před nímž je zahájeno řízení v rozporu s jurisdikční dohodou, přeruší řízení³⁷⁵, nicméně se bude domnívat, že dohoda je neplatná a že příslušnost svědčí jemu. Na žádost jedné ze smluvních stran se pak bude považovat za příslušného k vydání předběžného opatření na ochranu jejích práv do doby vydání rozhodnutí zvoleného soudu o jeho vlastní příslušnosti. Ačkoli je výskyt takové situace méně pravděpodobný, směřuje-li úmysl stran k tomu jí taktéž zabránit, lze pochopitelně doporučit neomezovat se v jurisdikční dohodě na pouhé vyloučení aplikace určitých ustanovení včetně čl. 35 Nařízení, ale výslovně přiznat předmětné příslušnosti výlučně zvolenému soudu. Takovou specifikaci již nalezneme například v jurisdikční doložce sjednané mezi účastníky sporu ve věci

³⁷⁰ DICKINSON, Andrew. Provisional Measures in the Brussels I Review: Disturbing the Status Quo. *Journal of Private International Law*. 2010, 6 (3), 519. s. 530.

³⁷¹ Tamtéž, s. 529.

³⁷² Stejný závěr konstatuje *M. P. Sender a T. Garber v Magnus – Mankowski* 2016, s. 807.

³⁷³ Rozsudek *Van Uden*, bod 19.

³⁷⁴ Rozhodnutí britského *High Court Queen's Bench Division (Commercial Court)* ve věci *Morgan LTD proti Primacom AG and others*, EWHC 957 (Comm), 2005, viz *Stone* 2010, s. 210, nebo BRIGGS, Adrian. *Civil Jurisdiction and Judgments*. 6. vydání. Abingdon: CRC Press, 2015, s. 604-605.

³⁷⁵ At' už v souladu s čl. 29 odst. 1 nebo čl. 31 odst. 2 Nařízení (pakliže řízení před ním bylo zahájeno dříve než před prorogovaným soudem).

Alstom. Dle této doložky měly podléhat veškeré spory "... vylučné a konečné jurisdikci soudů v Paříži, a to včetně zrychlených řízení, vydání rozhodnutí o pozastavení a předběžných opatření".³⁷⁶

5.3 Příslušnost daná souhlasem žalovaného podle čl. 26

Není-li soud členského státu příslušný rozhodnout daný spor podle jiných ustanovení Nařízení, stává se jím ve chvíli, kdy se žalovaný, nehledě na jeho jinou dohodu s žalobcem, účastní dobrovolně řízení proti němu zahájeného, aniž by tím namítal nepřislušnost tohoto soudu. Takovéto podřízení se jurisdikci soudu, jemuž byl spor předložen, je Soudním dvorem označováno za „konkludentní souhlas s příslušností [tohoto] soudu, ..., a tedy za ujednání o jeho příslušnosti“.³⁷⁷ Toto pravidlo o příslušnosti se použije s výjimkou případů výslovně uvedených ve druhé větě čl. 26 Nařízení. Mezi těmito výjimkami není uvedena příslušnost založená čl. 25 Nařízení, a tudíž „neexistují důvody související s obecnou systematikou nebo cíli tohoto nařízení, které by umožňovaly se domnívat, že strany nemohou předložit spor jinému soudu, než který byl určen dohodou“.³⁷⁸ To platí bez ohledu na to, jaký soud strany touto dohodou volily – třeba i soud nečlenského státu³⁷⁹ či rozhodčí.³⁸⁰ Smluvní strany tak mohou tohoto institutu využít například v případě, že změní názor ohledně výběru příslušného soudu. Vyhnou se takto nutnosti změny smlouvy předepsaným způsobem, tedy zpravidla formou oboustranně podepsaných písemných dodatků. Aktivní účast žalovaného na řízení je základní podmínkou založení příslušnosti dle čl. 26, přičemž za účast ve smyslu tohoto ustanovení není považována ani účast opatrovníka ustanoveného soudem podle vnitrostátních předpisů žalovanému z důvodu, že jeho pobyt není znám.³⁸¹

5.3.1 Obrana ve prospěch dohody o volbě soudu

Stanovenými limity příslušnosti podle čl. 26 Nařízení je situace, kdy jinému soudu členského státu náleží výše uvedená vylučná příslušnost podle čl. 24, a dále situace, kdy se žalovaný řízení před ustaveným soudem účastní, ovšem za účelem vznesení námitky proti příslušnosti tohoto soudu. SDEU stanovil univerzální podmínku účinnosti takové námitky: žalovaný námitku musí vznést v rámci prvního vyjádření adresovaného soudu, tedy před jakoukoli první obranou ve věci

³⁷⁶ Rozsudek *Alstom*, bod 15.

³⁷⁷ Rozsudek *ČPP*, bod 21, rozsudek *Cartier*, bod 34, rozsudek *Taser International*, bod 21.

³⁷⁸ Např. rozsudek *ČPP*, bod 25. Podobně rozsudek *Elefanten Schuh*, bod 11.

³⁷⁹ Mj. rozsudek *Taser*, bod 36, viz podkapitola 4.1.2.

³⁸⁰ *Magnus – Mankowski* 2016, s. 679.

³⁸¹ Rozsudek SDEU ze dne 11. 9. 2014, *A proti B a další*, C-112/13, elektronická Sběrka SDEU, bod 61.

samé.³⁸² Bez ohledu na to, co stanoví vnitrostátní pravidla, kontestace mezinárodní příslušnosti daného soudu tak musí být vždy prvním úkonem, který žalovaný před tímto soudem činí. Před českým soudem bude okamžikem pro vznesení námitky nepřislušnosti vyjádření žalovaného k žalobě.³⁸³ Pakliže se žalovaný současně s podanou námitkou vyjádří k meritu věci či podá protinávrh, musí být z podání jasná subsidiární povaha tohoto vyjádření ve vztahu k námitce, tedy nejlépe s předesláním jeho účinků pro případ, že se daný soud přece jen prohlásí za příslušný. Jak SDEU konstatoval v kauze *Cartier*, zřejmým hlavním cílem takového podání musí být vždy zpochybnění příslušnosti.³⁸⁴ Ve věci *BMW se* Soudní dvůr zabýval situací, kdy žalovaná společnost BMW uplatnila v rámci svého prvního úkonu před soudem, jemuž byl spor předložen, více námitek procesní povahy: zpochybnila nejen příslušnost tohoto soudu, ale rovněž řádnost oznámení žaloby a mandát právního zástupce žalující společnosti. SDEU ve svém rozsudku z července 2017 potvrdil, že v případě jednoznačného zpochybnění příslušnosti soudu není důležité, že toto zpochybnění není jediným předmětem tohoto prvního úkonu žalovaného³⁸⁵, a upřesnil, že „... *námitka založená na nepřislušnosti soudu, jemuž byl spor předložen, uplatněná v rámci prvního úkonu žalovaného na obranu podpůrně k dalším námitkám procesní povahy uplatněným v rámci téhož úkonu, nemůže být považována za soublas s příslušností soudu ...*“.³⁸⁶

Za souhlasnou účast na řízení SDEU nepovažuje ani odpor podaný proti evropskému platebnímu rozkazu i přesto, že jím není namítána nepřislušnost a dokonce jsou v něm uvedeny důvody týkající se věci samé.³⁸⁷ Tento závěr doprovodil Nejvyšší soud ČR odůvodněním, že podání odporu není první obranou ve věci adresovanou soudu, tou je až první procesní úkon, kterým se žalovaný na soud obrací po zrušení platebního rozkazu.³⁸⁸

Nutno doplnit, že čl. 26 se díky jeho extenzivnímu výkladu SDEU vztahuje rovněž na žalobce reagujícího na protižalobu žalovaného, vedenou typicky s cílem započtení vlastního nároku. Žalobce se zde dostává do pozice žalovaného, a jakmile svým prvním úkonem vznesе obranu vůči danému vzájemnému návrhu ve věci samé, aniž by namítnul nepřislušnost, podřizuje se mezinárodní jurisdikci soudu.³⁸⁹

³⁸² Rozsudek *Elefanten Schuh*, bod 15 a 16, rozsudek *Cartier*, bod 36.

³⁸³ Ze závěrů SDEU v dané problematice vychází Nejvyšší soud ČR např. ve svém nedávném usnesení ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1860/2015.

³⁸⁴ Rozsudek *Cartier*, bod 37.

³⁸⁵ Rozsudek *BMW*, bod 34.

³⁸⁶ Tamtéž, bod 36.

³⁸⁷ Rozsudek SDEU ze dne 13. 6. 2013, *Goldbet Sportwetten GmbH proti Massimo Sperindeo*, C-144/12, elektronická Sběrka SDEU. Rozsudek SDEU ze dne 10. 3. 2016, *Flighbt Refund Ltd v. Deutsche Lufthansa AG*, C-94/14, elektronická Sběrka SDEU.

³⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 2784/2016, body 28 a 29.

³⁸⁹ Rozsudek SDEU ze dne 7. 3. 1985, *Hannelore Spitzley v. Sommer Exploitation S.A.*, C- 48/84, Sběrka 1985 00787, body 19 a 20.

Přesné podmínky účasti před soudem či podání kvalifikované námitky nepřislušnosti (resp. stanovení okamžiku prvního vyjádření ve věci) předepisuje vnitrostátní procesní právo státu fóra.³⁹⁰ V situaci, kdy žalobce ve snaze vyhnout se účinkům sjednané jurisdikční dohody podá žalobu k jinému než ujednanému soudu, který se nachází v jiném než členském státě bydliště žalovaného, je žalovaný za účelem řádného namítnutí nepřislušnosti soudu nucen studovat procesní právo, kterým se tento soud řídí. Mohl by se tomu vyhnout prostou nepřítomností u soudu, načež by se daný soud měl v souladu s čl. 28 Nařízení prohlásit z moci úřední za nepřislušného, nevyplývá-li jeho příslušnost z Nařízení. Tento soud ovšem nemusí být vyrozuměn o existenci jurisdikční dohody ve prospěch jiného soudu, pakliže se jí žádná ze stran nedovolá³⁹¹, a nelze vyloučit riziko, že se neshledá příslušným dle jiného ustanovení Nařízení. V případě mezinárodní kupní smlouvy lze uvažovat o příslušnosti podle čl. 7 odst. 1 písm. b) Nařízení, pokud žalobce navzdory jurisdikční dohodě podá žalobu k soudu členského státu v místě plnění smlouvy, resp. dodání zboží. Nejlepším řešením pro žalovaného se zdá podání žaloby v totožné věci k dohodou určenému soudu, načež nepřislušný soud je povinen přerušit řízení ve prospěch zvoleného soudu v souladu s výjimkou z pravidla *lis pendens* zakotvenou nově Nařízením v čl. 32 odst. 1. I zde se však předpokládá aktivita žalovaného ve formě alespoň doručení kopie jurisdikční dohody nepřislušnému soudu společně s kopií listiny prokazující zahájení řízení u zvoleného soudu. Není však již nucen dokazovat platnost dohody.³⁹²

Rozsah působnosti čl. 26 Nařízení je skutečně široký. Aplikuje se nejen v případech ujednání o příslušnosti soudů třetích států.³⁹³ Jak jsme rozebrali výše³⁹⁴, vztahuje se nejspíše i na žalovaného, jehož domicil se nachází ve třetím státě. Na druhou stranu mezinárodní příslušnost danou podřízením se podle čl. 26 nelze založit ve prospěch soudu nečlenského státu (takové podřízením by se řídilo vnitrostátními procesními normami tohoto soudu).³⁹⁵ Lze shrnout, že ve výše rozebíraném žebříčku příslušností dle jejich přednosti se takto stanovená příslušnost staví za výlučnou příslušnost danou čl. 24.³⁹⁶

Předmětem odborného sporu je rovněž otázka, zda podrobení se mezinárodní příslušnosti soudu členského státu podle čl. 26 v sobě implikuje i podrobení se jeho příslušnosti vnitrostátní, tedy místní. S tím úzce souvisí i další otázka, zda namítnutí místní nepřislušnosti soudu má účinky

³⁹⁰ Srov. *Jenardova zpráva*, s. 38; rozsudek *Elefanten Schuh*, body 14 a 17.

³⁹¹ *Bogdan 2012*, s. 66.

³⁹² *Dickinson – Lein 2015*, s. 340.

³⁹³ Rozsudek *Taser International*, body 28 a 36.

³⁹⁴ V podkapitole 4.1.2.

³⁹⁵ *Magnus – Mankowski 2016*, s. 675.

³⁹⁶ Odhlédneme-li od sporů se spotřebitelem, zaměstnancem a ve věcech pojištění, kde je podle čl. 26 odst. 2 Nařízení nezbytné ověření jejich informovaného souhlasu.

popření rovněž té mezinárodní podle čl. 26. V tomto ohledu existují dva přístupy. První zastává názor, že dané ustanovení pokrývá jak mezinárodní, tak místní příslušnost³⁹⁷, zatímco druhý přístup jej považuje za pravidlo čistě mezinárodní příslušnosti, které nemá s teritoriální příslušností, jež je věcí vnitrostátního práva, co dočinění. V tomto kontextu podotkněme, že vymezení příslušností založených Nařízením jakožto striktně mezinárodních nedotýkajících se místní příslušnosti poněkud není na místě vzhledem k tomu, že jsou mnohdy *de facto* jejím určovatelem. Takto ovlivňuje teritoriální jurisdikci kupříkladu mezinárodní příslušnost stanovená podle čl. 7 bodu 1 až 5. Taktéž není vyloučeno, aby smluvní strany sjednaly v souladu s čl. 25 příslušnost konkrétního soudu. Vzhledem k tomu, že se k dané problematice Soudní dvůr dosud nevyjádřil, nezbývá než žalovanému v případě jeho úmyslu zabránit založení příslušnosti soudu podle čl. 26 z opatrnosti doporučit namítnout výslovně nepřislušnost mezinárodní s odkazem na citované ustanovení.

5.4 Základní prvky volby soudu

Dohoda o soudní příslušnosti je institutem smíšené povahy, jelikož obsahuje jak prvky procesní, tak smluvní.³⁹⁸ Svědčí jí tak zásada *pacta sunt servanda*, ovšem jen do jisté míry. Její vymáhání je v unijním měřítku omezeno principem vzájemné důvěry při výkonu spravedlnosti mezi členskými státy, který se promítá například v zákazu vydávání *anti-suit injunctions* ve prospěch dohody³⁹⁹.

Pravidla o příslušnosti stanovená Nařízením, tedy včetně příslušnosti stranami zvolené, se použijí přednostně před národními pravidly o příslušnosti. Článek 25 Nařízení má tak přednost i před eventuálními ustanoveními vnitrostátního práva, která by jurisdikční dohody zakazovala, či stanovala určitá omezení nebo podmínky, byť by se jednalo o normy kogentní.⁴⁰⁰ Je navíc výlučným atributem čl. 25 stanovit formální podmínky dohod o volbě soudu v mezinárodních sporech spadajících do věcné působnosti Nařízení. Soudy se v tomto ohledu nemohou uchýlit k vnitrostátním pravidlům, ať už rigidnějším (např. český ZMPS⁴⁰¹ nedovoluje jinou než

³⁹⁷ Tento přístup zaujímá zřejmě i Nejvyšší soud ČR – viz např. jeho usnesení ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 2784/2016, bod 9, nebo usnesení ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2823/2015, odstavec 20 odůvodnění.

³⁹⁸ *Pauknerová – Rožebnalová a kol. 2013*, § 85, *Briggs 2008*, s. 531-532.

³⁹⁹ Rozsudek *Turner*, bod 31.

⁴⁰⁰ *Magnus – Mankowski 2012*, s. 448-449.

⁴⁰¹ § 86 odst. 1 ZMPS.

písemnou formu dohody) či naopak benevolentnějším (příkladem bylo Nizozemsko, které jako jediný členský stát uznávalo i jurisdikční dohody, jež nebyly uzavřeny v písemné formě⁴⁰²).

Vedle formálních podmínek ustanovení uvádí i jednu hmotněprávní podmínku, kterou je existence vazby vzniklého nebo budoucího sporu mezi stranami, tedy předmětu jurisdikční dohody, na jejich určitý právní vztah, v jehož souvislosti byla tato dohoda sjednána.⁴⁰³ Jinými slovy jde o to, že jsou účastníci sporu spojeni alespoň jednou smlouvou. V rámci dlouhodobě pokračujícího obchodního vztahu lze jurisdikční dohodu prvotní smlouvy vztáhnout i na další transakce obdobného charakteru. Stejně tak působnost jurisdikčního ujednání hlavní smlouvy lze rozšířit na smlouvy vedlejší uzavřené v souvislosti s ní. Nelze však považovat za platnou jurisdikční dohodu pokrývající obecně jakékoli existující i budoucí spory mezi stranami.⁴⁰⁴ Co se týká zbývajících věcně právních podmínek platnosti, ustanovení prostřednictvím inkudované kolizní normy odkazuje na vnitrostátní právní řád státu zvoleného soudu.

5.4.1 Soud jako východisko aplikace

Jak již bylo uvedeno, jednou z nejvýznamnějších změn zavedených přepracovaným zněním v podobě Nařízení je upuštění od aplikačního požadavku, aby alespoň jedna ze stran dohody o volbě soudu měla domicil (bydliště) v členském státě. Tímto je demonstrována vůle ještě více posílit Nařízením obecně podporovanou smluvní volnost stran.⁴⁰⁵ Nařízení tak nově dopadá rovněž na dohodu uzavřenou mezi obchodníky z nečlenských států ve prospěch sudiště nacházejícího se na území členských států, pakliže byla uzavřena v souladu s pravidly Nařízení. V případě, že zvolený soud shledá takovou dohodu neplatnou pro nenaplnění náležitostí předepsaných čl. 25, nemusí se však nutně prohlásit za nepřislušný. Vyhovuje-li dohoda pravidlům jeho národního práva, může v dané věci rozhodnout, ovšem mimo režim Nařízení.⁴⁰⁶ To znamená, že soudy ostatních členských států nemohou být zbaveny příslušnosti na základě ustanovení vyčtených v čl. 6 odst. 1 Nařízení.

Díky této novince se stal bezpředmětným spor odborníků o to, který okamžik by měl být rozhodným pro posouzení místa bydliště, zda uzavření jurisdikční dohody anebo zahájení řízení

⁴⁰² *Nuytsova zpráva*, bod 93. Dnes účinný nizozemský *Code of Civil Procedure* však již v souladu s čl. 8 odst. 5 písemnou formu vyžaduje.

⁴⁰³ Rozsudek *Profit Investment*, bod 23.

⁴⁰⁴ *Magnus – Mankowski 2012*, s. 468.

⁴⁰⁵ *Alexandre 2017*, s. 12-13.

⁴⁰⁶ Srov. HARTLEY, Trevor. Choice-of-court agreements and the new Brussels I Regulation. *Law Quarterly Review*, č. 129, 2013, s. 316-317.

(kde zásadní slabinou byla možnost stran změnou bydliště změnit právní režim dohody).⁴⁰⁷ Z českého pohledu stojí za zmínku, že Nařízení touto změnou rovněž učinilo prakticky obsolentním ustanovení § 85 ZMPS.⁴⁰⁸

Na druhou stranu se však tímto významným rozšířením svého rozsahu aplikace dostalo Nařízení do střetu s Haagskou úmluvou o dohodách o volbě soudu ze dne 30. června 2005 („Haagská úmluva“ nebo „HÚ“).⁴⁰⁹ Její ustanovení čl. 26 odst. 6 stanovuje, že „[t]outo úmluvou není dotčeno uplatňování pravidel organizace regionální hospodářské spolupráce, která je smluvní stranou této úmluvy ...“ – tedy jako je EU – „... přijatých před úmluvou či po ní ...“ – tedy jako je Nařízení – „... pokud žádná ze stran nemá bydliště ve smluvním státě, který není členským státem organizace regionální hospodářské spolupráce; ...“.⁴¹⁰ Jak však poznamenává *D. Alexandre*, Haagská úmluva má prozatím stále omezený geografický rozsah⁴¹¹, její smluvní stranou není⁴¹² např. Dánsko, Švýcarsko, Čína, USA, Kanada či Rusko, resp. mimo EU je její smluvní stranou pouze Mexiko a Singapur.⁴¹³

Luganská úmluva korespondující se zněním Nařízení 2001 se v tomto ohledu aplikuje na dohody o volbě soudů států EFTA za předpokladu, že jedna ze stran má domicil ve státě vázaném úmluvou. V opačném případě zvolený soud postupuje podle vnitrostátních právních předpisů, podle kterých se rozhodne, zda se ujme vedení sporu či nikoliv.

Hlavním aplikačním kritériem čl. 25 Nařízení je tak zvolení soudu či soudů členského státu. Za příslušný lze označit jak soud v konkrétním místě, tak i obecně soudy celého členského státu či soudy jednoho územního celku, resp. právního systému v rámci tohoto státu⁴¹⁴, přičemž určení konkrétního soudu je pak na vnitrostátních předpisech a není-li na základě nich určitelný, na volbě žalobce v mezích daných dohodou.⁴¹⁵

Ze znění bodu 15 preambule Nařízení i z judikatury⁴¹⁶ SDEU dovozujeme, že volnost stran ve výběru soudu není limitována žádným požadavkem objektivního spojujícího prvku mezi daným smluvním vztahem a zvoleným soudem členského státu. Vzhledem k odstranění podmínky, aby alespoň jedna ze stran jurisdikční doložky měla domicil v členském státě, tak není překážkou aplikace Nařízení ani absence jakéhokoli spojení sporu s územím Evropské unie. Tento posun jistě nejvíce přišel vhod britským soudům, jež byly tradičně zvyklé rozhodovat spory

⁴⁰⁷ *Břížka 2012*, s. 157, *Magnus – Mankowski 2012*, s. 466-467.

⁴⁰⁸ *Břížka a kol. 2014*, s. 498.

⁴⁰⁹ Vůči EU a členským státům vstoupila v platnost 1. 10. 2015.

⁴¹⁰ Podrobněji se interakcí těchto dvou nástrojů zabýváme v podkapitole 6.3.

⁴¹¹ *Alexandre 2017*, s. 13.

⁴¹² K datu 3. srpna 2017, viz <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98>.

⁴¹³ Podrobněji podkapitola 6.1.

⁴¹⁴ Příkladem je v rámci Velké Británie volba soudů Anglie a Walesu.

⁴¹⁵ *Dickinson – Lein 2015*, s. 280.

⁴¹⁶ Rozsudek *Zelger*, bod 4, rozsudek *Hugo Trumpy*, bod 52.

stran z různých koutů světa, aniž by požadovaly spojitost věci se Spojeným královstvím. V jiných státech však může panovat odlišný názor, podle kterého je nežádoucí, aby jejich soudy plýtvaly čas a prostředky na čistě mezinárodní spory. Při naplnění podmínek aplikace Nařízení však soudy členských států nehledě na jejich vztah ke sporu mají povinnost takový spor rozhodnout. Výhradu vůči této povinnosti soudů dává státům na rozdíl od Nařízení Haagská úmluva ve svém čl. 19.

5.4.2 Volba soudu nečlenského státu

Ustanovení čl. 25 odst. 1 Nařízení výslovně hovoří o zvolení soudu nebo soudů *některého členského státu*. Stejně tak čl. 23 Luganské úmluvy zmiňuje volbu soudu nebo soudů státu vázaného touto úmluvou. Prorogační dohoda ve prospěch soudu třetího státu, který není vázán Nařízením, resp. státu, který není vázán Luganskou úmluvou, tak z pohledu tohoto soudu bezpochyby nebude podléhat aplikaci uvedených ustanovení. Není sporu o tom, že zvolený soud nacházející se mimo EU a státy EFTA se nebude řídit předmětnými právními instrumenty.

Otázkou však je, jak se má soud v členském státě, resp. státě EFTA, postavit k jurisdikční dohodě určující za *vylučně* příslušný soud třetího státu v případě, že je před ním zahájeno řízení? Jsou-li stranami této jurisdikční dohody osoby mající domicil na území členských států, zbavuje tato dohoda soud členského státu jeho příslušnosti, jež by mu nebýt dohody příslušela, a vyřazuje tak z aplikace pravidla o příslušnosti daná Nařízením? Jinými slovy jak daleký je tedy nepřímý derogací účinek takovéto dohody? Odpověď na tuto otázku byla předmětem polemik mnoho let. Jak uvádí *Heidelberská zpráva*⁴¹⁷, uniformita napříč členskými státy rozhodně nevládne, některé v této otázce aplikují unijní úpravu, jiné národní právo. Nařízení ovšem žádné ustanovení řešící tuto otázku nezakotvilo. Důvodem mlčení byl nejspíše předpoklad Komise, že tuto mezeru pokryje Haagská úmluva.⁴¹⁸

Danou problematiku analyzuje⁴¹⁹ T. Hartley (pro něj příznačnou) metodou zkoumání dopadů jednotlivých tří v úvahu připadajících možností výkladu Nařízení. První možností je, že Nařízení přiznává dohodě ve prospěch třetího státu stejný účinek (tzv. reflexní účinek) jako dohodám ve prospěch soudů členského státu v režimu Nařízení. Soud by tak byl povinen odmítnout svou příslušnost. Na základě teorie reflexního účinku by se platnost takové dohody posuzovala podle

⁴¹⁷ *Heidelberská zpráva*, bod 388.

⁴¹⁸ *Ratkovic – Rotar 2013*, s. 249.

⁴¹⁹ *Hartley 2013*, s. 90-97.

Nařízení. Tím by vlastně byla popřena dikce čl. 25, který výslovně hovoří o volbě soudu „některého členského státu“.

Druhou variantou výkladu je, že Nařízení nenařizuje, ale dovoluje soudu odmítnout svou příslušnost dle svého uvážení a svého práva. To by však mohlo být považováno za užití institutu *forum non conveniens*, který je obecně díky výkladu SDEU v již výše rozebíraném případě *Owusu* považován za neslučitelný s Nařízením. Na druhou stranu k této možnosti výkladu se přibližovala *Schlösserova zpráva* k Bruselské úmluvě, když upřednostňovala⁴²⁰, aby ustanovený soud navzdory prorogační doložce znějící ve prospěch nečlenského státu rozhodl o platnosti této doložky v souladu s vlastním národním právem včetně jeho kolizních norem, načež tento závěr podpořil SDEU v rozsudku *Coreck*⁴²¹.

Třetí výklad zakazuje soudu odmítnout svou příslušnost a nutí ho fakticky k ignorování předmětné jurisdikční dohody. Tento poslední výklad dlouho převažoval s ohledem na známý posudek⁴²² SDEU ve věci nové Luganské úmluvy. Výsledkem posudku mělo být určení, zda Luganská úmluva zakotvující pravidla Nařízení 2001 vůči státům EFTA má být uzavřena na jedné straně toliko Evropským společenstvím, anebo Společenstvím společně s členskými státy, což záviselo na posouzení, zda tato úmluva má nějaký dopad na toto nařízení. Soud vyvodil existenci daného dopadu na základě konstatování, že ač tato úmluva obsahuje stejná pravidla o příslušnosti jako Nařízení 2001, aplikace jejího ustanovení o dohodě o volbě soudu může vést vlastně k určení příslušnosti soudu nečlenského státu EU (státu EFTA), zatímco nebýt této úmluvy, byl by v určitých případech příslušný soud členského státu. Podstatou sdělení tak bylo, že dohoda určující za příslušný soud třetího státu by v členském státě neměla žádný účinek, nebýt Luganské úmluvy. Vzhledem k tomu, že následně v případě uzavření Haagské úmluvy bylo rozhodnuto, že její stranou bude taktéž pouze Unie, tentýž závěr byl dovozován ve vztahu k soudům ostatních smluvních států.⁴²³ Tento přístup založený na absolutní nemožnosti soudu členského státu odmítnout svou jurisdikci ovšem vůbec nectí princip autonomie vůle.

Domnívám se, že v situaci, kdy je zahájeno řízení před soudem členského státu navzdory sjednané jurisdikční dohodě určující za příslušný soud nečlenského státu, je ustavený soud limitován pouze povinností ověřit, zda nebylo porušeno některé z ustanovení Nařízení o příslušnosti kogentní povahy, tedy zakotvující příslušnost, jež má přednost před příslušností určenou ujednáním o volbě soudu. Touto hierarchií příslušností jsme se již v této práci

⁴²⁰ *Schlösserova zpráva*, bod 176.

⁴²¹ Rozsudek *Coreck*, bod 19.

⁴²² Posudek ze dne 7. 2. 2006 ve věci nové *Luganské úmluvy*, 1/03, Sběrka 2006 I-01145.

⁴²³ *Hartley 2013*, s. 94-95.

zabývali.⁴²⁴ Jako vodítko nám poslouží čl. 25 odst. 4 Nařízení, který výslovně chrání příslušnost soudu členského státu v situaci, kdy je sjednaná jurisdikční doložka v rozporu s ustanoveními chránícími slabší stranu⁴²⁵ nebo tehdy, kdy je tento soud příslušný výlučně ve smyslu čl. 24, a takové doložce nepřiznává právní účinek. Toto ustanovení by mělo být použitelné nejen vůči ujednání o příslušnosti soudů členských států ve smyslu čl. 25 Nařízení, ale i ujednání o příslušnosti soudu třetího státu, ačkoli v souladu s dikcí čl. 25 odst. 1 toto ujednání v zásadě nepodléhá režimu Nařízení. V případě porušení daných ustanovení nemůže ustavený soud členského státu odmítnout svou příslušnost.

Nicméně uvedená ochrana se pochopitelně nijak nedotkne prorogací v rámci obchodních smluv, včetně mezinárodních smluv kupních. V jejich případě nemohlo dojít k porušení ustanovení o příslušnosti vyšší síly a příslušnost ustanoveného soudu by za normálních okolností, tedy nebýt prorogační dohody ve prospěch soudu třetího státu, byla založena například na základě obecné či alternativní příslušnosti. Zde je na místě posouzení platnosti dané dohody v souladu s národním právem fóra, resp. vnitrostátním mezinárodním právem soukromým daného členského státu, eventuálně Haagskou úmluvou. V případě, že bude dohoda shledána platnou, měla by být soudu dána možnost dle svého uvážení odmítnout svou příslušnost zcela, byť by se jednalo o soud v místě bydliště žalovaného. Existuje také názor, podle kterého je v souladu s cíli Nařízení požadovat, aby jurisdikční doložka ve prospěch soudu třetího státu, jež vyřazuje pravidla Nařízení o příslušnosti z aplikace, splňovala formální požadavky čl. 25.⁴²⁶ Takový závěr ovšem neobstojí zejména ve světle rozsudku ve věci *Gothaer*, ve kterém SDEU výslovně deklaroval nemožnost aplikace čl. 23 Nařízení 2001 (čl. 25 Nařízení) na smluvní ustanovení o založení příslušnosti soudů nečlenského státu.⁴²⁷

5.4.3 Pravidlo mezinárodní překážky *lis pendens*

Výše uvedený závěr je jednoznačně podpořen nově zavedenými ustanoveními článků 33 a 34 Nařízení. V souladu s čl. 33 odst. 1 soud členského státu ustavený ve věci, jehož příslušnost je založena dle jednoho z taxativně uvedených ustanovení, *může* řízení přerušit, probíhá-li již řízení v téže věci a mezi týmiž stranami před soudem ve třetím státě, kdy se předpokládá vydání rozhodnutí způsobilého k uznání a výkonu v členském státě. Podle čl. 34 má soudce tuto

⁴²⁴ Viz podkapitola 5.2 pojednávající o vztahu zvolené příslušnosti k ostatním příslušnostem zakotveným Nařízením.

⁴²⁵ Ve vztahu k pracovní smlouvě srov. rozsudek SDEU ze dne 19. 7. 2012, *Ahmed Mahamdia proti République algérienne démocratique et populaire*, C-154/11, elektronická Sbirka rozhodnutí SDEU, bod 66.

⁴²⁶ *Dickinson – Lein* 2015, s. 281.

⁴²⁷ Rozsudek *Gothaer*, bod 36.

pravomoc za daných podmínek i v případě žalob, které spolu „pouze“ souvisí. Tato ustanovení představují podle preambule Nařízení flexibilní nástroj, který má umožnit soudům v členských státech zohlednit řízení, která byla zahájena u soudů ve třetích státech.⁴²⁸ Zaprvé dovolují v této situaci soudu členského státu postupovat podle svého uvážení. Soud není nucen řízení zastavit, záleží, zda sám uzná tento krok za nezbytný s ohledem na řádný výkon spravedlnosti.⁴²⁹ Zadruhé je tato diskrece možná pouze tehdy, je-li příslušnost soudu založena vybranými ustanoveními: jedná se o případ obecné příslušnosti založené domicilem žalovaného podle čl. 4 a dále zvláštních příslušností podle čl. 7, 8 a 9. Mám za to, že vzhledem k této nové úpravě lze považovat závěry ve věci *Owusu*, jež ve vztahu ke třetím státům přisuzovaly ustanovení o obecné příslušnosti kogentní charakter, za do značné míry překonané.

V předmětných ustanoveních není zmínka o volbě soudů třetích států, což je pochopitelné, Nařízení neupravuje příslušnost soudů států mimo EU. Nicméně, není důvod pod ně nezařazovat řízení před zvolenými soudy třetích států už s vzhledem k tomu, že Komise původně navrhovala jejich přijetí v souvislosti s obecným rozšířením působnosti jurisdikčních pravidel Nařízení 2001 na žalované mající domicil ve třetím státě, které se však do finální podoby neprosadilo.⁴³⁰

Na druhou stranu má nová úprava paralelních řízení v členském a třetím státě svá úskalí. Zaprvé se uplatní pouze vůči řízením před soudy nečlenských států dříve zahájeným⁴³¹, tedy takovým, která v momentě ustavení soudu členského státu již běží.⁴³² To ve svém důsledku znamená, že strana usilující o uznání jurisdikční doložky ve prospěch soudu státu, který není vázán Nařízením, Luganskou úmluvou, ani Haagskou úmluvou, si bude muset s podáním žaloby ke zvolenému soudu pospíšet.⁴³³ Toto pravidlo *prior tempore* tak může vést k nežádoucímu *race to the courts*. Setkáme se s názorem, který z tohoto důvodu považuje za příliš restriktivní výklad omezující možnost přerušování řízení výlučně na situace, kdy řízení před soudem třetího státu bylo zahájeno jako první.⁴³⁴

Obtížnosti v praxi bude dále zřejmě způsobovat podmínka v podobě existence přesvědčení soudce, že přerušování řízení je nezbytné s ohledem na řádný výkon spravedlnosti. K tomu preambule uvádí, že při tomto zohledňování „*by měl soud daného členského státu posoudit všechny okolnosti konkrétního případu*“ s tím, že „*[m]ezi tyto okolnosti může patřit souvislost mezi skutečnostmi případu*“

⁴²⁸ Bod 23 preambule Nařízení.

⁴²⁹ Čl. 33 odst. 1 písm. b) a čl. 34 odst. 1 písm. c) Nařízení.

⁴³⁰ Viz podkapitola 4.1 o obecné příslušnosti.

⁴³¹ Okamžik zahájení řízení specifikuje čl. 32 Nařízení.

⁴³² *Heinze – Steinrötter 2017*, s. 10. V případě, že je před soudem členského státu zahájeno řízení jako první v pořadí, použije se vnitrostátní právo. *Nielsen 2013*, s. 516.

⁴³³ *Hartley 2013*, s. 96.

⁴³⁴ Srov. *Dickinson – Lein 2015*, s. 351-352.

*a mezi stranami a dotčeným třetím státem, fáze, do které řízení ve třetím státě dospělo v okamžiku, kdy je řízení zahájeno u soudu členského státu, a zda lze očekávat, že soud třetího státu bude moci vydat rozhodnutí v přiměřené době“.*⁴³⁵ Mimochodem tyto faktory znají britské soudy ve spojitosti s uplatňováním doktríny *forum non conveniens*. Soudy členských států tak musí počítat s tím, že od nich bude očekáváno relevantní odůvodnění jejich uvážení přerušit řízení. Váha a obsah jednotlivých faktorů bude možná brzy předmětem výkladu SDEU.

Do výčtu příkladů faktorů, které by měl soud vzít v úvahu, doplňuje preambule Nařízení ještě jeden: skutečnost, že *„je soud třetího státu v tomto konkrétním případě výlučně příslušný za okolností, kdy by mohl mít výlučnou příslušnost soud členského státu“*. Podle čl. 25 odst. 1 věty druhé se stranami zvolená příslušnost považuje za výlučnou, nedohodnou-li se strany jinak. Tato presumpce se nevyskytovala v Bruselské úmluvě, založilo ji až Nařízení 2001 a je výrazem respektování autonomie společné vůle smluvních stran. S ohledem na toto znění se lze domnívat, že pojem výlučná příslušnost se tak rozumí nejen výlučná příslušnost ve smyslu čl. 24 Nařízení, ale i výlučná příslušnost založená dohodou stran podle čl. 25.⁴³⁶ Setkáme se však i s opačným tvrzením opřeným o fakt, že zadruhé jmenovaná příslušnost nikdy neměla a nemá stejné postavení jako první jmenovaná věcná mandatorní příslušnost.⁴³⁷ Tuto nerovnocennost rozhodně nepopírám, je doložena zejména ustanoveními čl. 26 odst. 1, čl. 27 a čl. 45 odst. 1 písm. e) bodu ii), jež privilegium dávají pouze příslušnosti ve smyslu čl. 24. Na druhou stranu lze za účelem demonstrování zvýšení významu příslušnosti podle čl. 25 připomenout, že posílení účinnosti dohod zakládajících tuto příslušnost oproti předchozím úpravám je hlavním cílem Nařízení.⁴³⁸ Navíc skutečnost, že v uvedených ustanoveních je favorizovaná věcná mandatorní příslušnost vždy přesně identifikována (například výslovným odkazem na čl. 24), mne vede k závěru, že místy se vyskytující nijak blíže nespecifikovaný pojem „výlučné příslušnosti“ může zahrnovat oba předmětné druhy příslušností.

Co se týká Luganské úmluvy, její pravidla odpovídají stále pravidlům Nařízení 2001 a ke sjednání aktualizované úpravy doposud nedošlo, tudíž neobsahuje ustanovení korespondující čl. 33 a 34 Nařízení. Soudy států EFTA by však taktéž měly posuzovat platnost dohod o volbě soudů států, jež nejsou vázány touto úmluvou, podle jejich vnitrostátních pravidel.

⁴³⁵ Bod 24 odstavec první preambule Nařízení.

⁴³⁶ Srov. *Hay 2013*, s. 4.

⁴³⁷ *Forner – Delayua 2016*, s. 385-386.

⁴³⁸ Návrh Evropské Komise COM (2010) 748 final, čl. 3.1.3.

5.4.4 Volba soudu v čistě vnitrostátních případech

Účelem Nařízení je „sjednotit pravidla pro určení příslušnosti v občanských a obchodních věcech v mezinárodním obledu“⁴³⁹. Obecně je zastáván názor, že se aplikuje ve věcech nadaných určitým elementem mezinárodnosti⁴⁴⁰, neboli dopadá na spory určitým způsobem překračující hranice jednoho státu. Aplikace Nařízení bude bezesporu vyloučena ve sporu mezi stranami majícími obě domicil ve státě zvoleného soudu, tedy v čistě vnitrostátních věcech. Je však splněno kritérium použitelnosti Nařízení v podobě mezinárodního prvku v případě, kdy smluvní strany s domicilem v témže státě uzavřou dohodu o volbě soudu jiného členského státu? Kupříkladu dvě společnosti se sídlem v ČR uzavřou kupní smlouvu, jejímž místem plnění je rovněž ČR, a neexistuje zde jakákoli souvislost mezi ní a jiným státem, vyjma v ní obsažené jurisdikční doložky ve prospěch irských soudů.

Jak potvrdil SDEU v rozsudku ve věci *Group Josi*, aplikaci Nařízení v zásadě nebrání, nachází-li se domicil žalobce ve třetím státě.⁴⁴¹ Použije se i v případě, jenž se nedotýká dvou a více členských států, nýbrž zahrnuje vztah soudů pouze jednoho členského státu a soudů státu nečlenského, jako ve věci *Owusu*, kdy obě strany sporu měly domicil v jednom členském státě a cizí prvek tvořily skutkové okolnosti, ke kterým došlo ve státě třetím.

Obecná nauka mezinárodního práva soukromého zkoumá určitou váhu mezinárodního prvku obsaženého v soukromoprávních vztazích, má se jednat o skutečnost pro daný vztah relevantní, nikoli zanedbatelnou.⁴⁴² Fakt, že jsou smluvní strany rozdílné státní příslušnosti, není relevantním mezinárodním prvkem jejich vztahu, jelikož státní příslušnost není hraničním určovatelem vedoucím k aplikaci Nařízení.⁴⁴³ Nicméně, judikatura SDEU v tomto ohledu vyznívá *in favore* aplikace Nařízení. Soudní dvůr našel mezinárodní prvek právě i v poněkud okrajové skutečnosti daného případu, konkrétně ve věci *Hypoteční banka*⁴⁴⁴ v německé státní příslušnosti žalovaného neznámého pobytu, ačkoli jeho poslední bydliště se nacházelo ve stejném členském státě jako sídlo žalující banky, tedy v České republice.

Otázka použitelnosti Nařízení v případě, kdy volba soudu je v konkrétním sporu jediným mezinárodním elementem, dosud nebyla Soudním dvorem řešena (výše zmíněný případ se netýká jurisdikčních ujednání) a z pohledu soudů tak zůstává spornou.⁴⁴⁵ Historicky se setkáme

⁴³⁹ Bod 4 preambule Nařízení.

⁴⁴⁰ *Magnus – Mančowski 2012*, s. 452, *Jenardova zpráva*, s. 8.

⁴⁴¹ Rozsudek *Group Josi*, bod 61.

⁴⁴² Srov. *Pauknerová 2013*, s. 3.

⁴⁴³ Srov. *Alexandre 2017*, s. 5.

⁴⁴⁴ Rozsudek SDEU ze dne 17. 11. 2011, *Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner*, C- 327/10, Sbírka 2011 I-11543.

⁴⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 2784/2016, bod 35.

s rozdílnými přístupy. Na rozdíl od *Jenardovy zprávy*⁴⁴⁶ nepovažuje *Schlosserova zpráva*⁴⁴⁷ volbu soudu jiného státu za skutečnost zakládající mezinárodní charakter smlouvy podmiňující aplikaci Bruselské úmluvy. Tento závěr potvrzuje *Pocarova zpráva*⁴⁴⁸ ve vztahu k Luganské úmluvě.

Vzhledem k vazbě mezi Nařízením a Haagskou úmluvou, jejíž pravidla unijní normotvůrce při přípravě Nařízení reflektoval⁴⁴⁹, může její úprava posloužit jako výkladová pomůcka. Koneckonců oba instrumenty mají v této oblasti společnou vizi⁴⁵⁰ a úmluva je tak považována za možný srovnávací pramen⁴⁵¹. Haagská úmluva v čl. 1 vymezuje svou působnost na dohody o výlučné soudní příslušnosti v mezinárodních věcech občanských a obchodních. Ustanovení čl. 1 odst. 2 úmluvy pak jasně stanovuje, že pro účely určení příslušnosti „je věc mezinárodní, pokud strany nemají bydliště nebo sídlo v téže smluvním státě a vztah stran a veškerých jiných prvků týkajících se sporu, bez ohledu na místo zvoleného soudu, nesouvisí pouze s jedním státem.“⁴⁵² Z této dikce lze jednoznačně vyčíst, že pro naplnění znaku mezinárodnosti nutně nemusí strany dohody sídlit v různých státech, ale postačí, souvisí-li jakýkoli prvek týkající se jejich sporu (jiný než volba soudu) s jakýmkoli jiným státem (tedy i mimo rámec států vázaných Haagskou úmluvou, resp. Nařízením). Za účelem zajištění koherence je žádoucí vykládat ustanovení Nařízení týkající se volby soudu ve světle Haagské úmluvy.⁴⁵³ To platí i pro posouzení prvku mezinárodnosti, který je prerekvizitou použitelnosti Nařízení.

Na podporu tohoto výkladu lze zmínit rovněž rozhodnutí francouzského *Cour de Cassation*, jenž nepřímo označil za předpoklad aplikace čl. 23 Nařízení 2001 (čl. 25 Nařízení) mezinárodní prvek spočívající dokonce v tom, že strany jurisdikční dohody mají domicil v různých státech.⁴⁵⁴ V daném sporu mezi žalobcem majícím domicil ve Francii a žalovanou společností se sídlem ve Velké Británii bylo namítáno, že mezinárodní prvek není dán vzhledem k tomu, že britská společnost má ve Francii svou pobočku zapsanou v příslušném registru. V souladu s čl. 63 Nařízení se domicilem právnické osoby rozumí místo jejího sídla, ústředí nebo hlavní provozovny. Podobnou definici obsahuje čl. 4 odst. 2 Haagské úmluvy, přičemž s ohledem na

⁴⁴⁶ *Jenardova zpráva*, s. 38.

⁴⁴⁷ *Schlosserova zpráva*, bod 174.

⁴⁴⁸ *Pocarova zpráva*, bod 104.

⁴⁴⁹ Návrh Evropské Komise COM (2010) 748 final, čl. 3.1.3.

⁴⁵⁰ Study to Inform an Impact Assessment on the Ratification of the Hague Convention on Choice of Court Agreements by the European Community. Final report, 7. 12. 2007, s. 96. Dostupná z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/ia_choice_courts_agreement_en.pdf [cit. 2017-08-31].

⁴⁵¹ *Heidelberská zpráva*, bod 390.

⁴⁵² Čl. 1 odst. 2 Haagské úmluvy.

⁴⁵³ *Weller 2017*, s. 93.

⁴⁵⁴ Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Chambre commerciale, financière et économique*, ze dne 23. 9. 2014 ve věci *les consorts X proti la société Compass Group Holdings PLC*, č. 810 (12 – 26.585).

důvodovou zprávu⁴⁵⁵ lze odvodit, že pro naplnění mezinárodního prvku postačí, když se alespoň jeden z vyjmenovaných faktorů (v uvedeném případě sídlo společnosti) bude nacházet v jiném státě (než se nachází zbylé prvky týkající se stran nebo sporu).

V této souvislosti lze poukázat rovněž na ustanovení čl. 3 odst. 3 Nařízení Řím I, které sice volbu práva umožňuje i v jinak čistě vnitrostátních situacích, tedy kdy jediným cizím prvkem je volba práva určitého státu a „*všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jiné zemi*“, ovšem zásadně limituje tuto volbu tím, že zachovává účinky kogentních norem vnitrostátního práva této země.⁴⁵⁶ Odborná veřejnost tuto volbu označuje za „neplnohodnotnou“.⁴⁵⁷ Z našeho pohledu je důležité rovněž znění bodu 15 preambule Nařízení Řím I, které doplňuje, že omezení účinků zvoleného práva se uplatní, „*ať již volba práva byla spojena s volbou soudu, či nikoli*“. Z toho plyne, že na vnitrostátní povaze věci nic nezmění ani cizí prvek v podobě volby soudu.

S ohledem na výše uvedené se lze více než domnívat, že se SDEU v dané otázce přikloní ke stejnému závěru⁴⁵⁸. Do té doby tak budou mít pravděpodobně tendenci rozhodovat i některé vnitrostátní soudy (jako zmíněný *Cour de Cassation*). Důležité je rovněž dodat, že jakmile zvolený soud na základě svého uvážení shledá konkrétní případ dostatečně mezinárodní, a tudíž v něm následně vydá rozhodnutí, ostatní členské státy budou za normálních okolností povinny toto rozhodnutí uznat. Obecným pravidlem je, že soudy nemohou odmítnout uznat rozhodnutí vydané v režimu Nařízení z důvodu nedostatku příslušnosti soudu, jenž toto rozhodnutí vydal. Výjimky jsou taxativně stanoveny v čl. 45 odst. 1 písm. e) Nařízení jako důvody odepření uznání. Tyto se však v první řadě prakticky nedotknou sporů z mezinárodních kupních smluv, navíc přímo neupravují otázku mezinárodního prvku. A v souladu s čl. 45 odst. 3 se nelze v tomto ohledu uchýlit ani k namítnutí rozporu s veřejným pořádkem. Požadavek mezinárodnosti je zde naplněn tím, že rozhodnutí vydal soud jiného členského státu.⁴⁵⁹

⁴⁵⁵ Hartley – Dogauchi zpráva, bod 41.

⁴⁵⁶ Čl. 3. odst. 3 Nařízení Řím I zní: „*V případě, že všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jiné zemi než v zemi, jejíž právo bylo zvoleno, není volbou práva, kterou strany učinily, dotčeno použití ustanovení práva této jiné země, od níž se nelze smluvně odchylovat*“.

⁴⁵⁷ Březka 2012, s. 27.

⁴⁵⁸ Který zastává mj. také M. Weller (Weller 2017, s. 93-97), T. Hartley (Hartley 2013, s. 103).

⁴⁵⁹ Hartley 2013, s. 104.

5.4.5 Osobní působnost dohod o volbě soudu

Ujednání o příslušnosti obsažené ve smlouvě může v zásadě vyvolávat účinky pouze ve vztazích mezi stranami, které s uzavřením této smlouvy souhlasily.⁴⁶⁰ V minulosti již byla řešena otázka, zda se lze za určitých okolností dovolávat jurisdikční doložky i vůči třetím osobám. Čl. 25 Nařízení v tomto ohledu nic nestanovuje.

Ve věci *Refcomp* se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda se lze jurisdikční doložky obsažené v kupní smlouvě sjednané mezi výrobcem věci a kupujícím (původním nabyvatelem) dovolávat vůči dalšímu nabyvateli věci (z titulu na sebe navazujících smluv o převodu vlastnictví), který podal žalobu na náhradu škody proti výrobcí jakožto spolužalovanému. SDEU poukázal na to, že v řetězci smluv o převodu vlastnictví se smluvní povinnosti stran mohou lišit v závislosti na konkrétní smlouvě, takže práva, která může další nabyvatel vůči bezprostředně předcházejícímu prodávajícímu uplatňovat, nejsou nutně stejná jako práva, která měl výrobce ve svém vztahu k prvnímu kupujícímu. SDEU tak dospěl k závěru, že se vůči třetí osobě „... *nelze dovolávat doložky o soudní příslušnosti, která byla sjednána ve smlouvě mezi výrobcem této věci a jejím původním nabyvatelem, ledaže se prokáže, že tato třetí osoba skutečně projevila souhlas s uvedenou doložkou* ...“.⁴⁶¹

V pozdějším rozhodnutí ve věci *CDC Hydrogen Peroxide* SDEU potvrdil, že doložku o příslušnosti, se kterou třetí osoba nesouhlasila, lze vůči této osobě uplatnit pouze za předpokladu, že podle vnitrostátního práva rozhodného pro meritum věci tato třetí osoba vstoupila do všech práv a povinností původní smluvní strany.⁴⁶²

V tomto kontextu lze zmínit též rozsudek SDEU z června 2017 ve věci *Malcon Navigation*, v němž s odkazem na svou předchozí relevantní judikaturu konstatoval, že „... *doložka o soudní příslušnosti, uvedená ve smlouvě uzavřené mezi dvěma společnostmi, nemůže být namítána zástupci jedné z těchto společností za účelem zpochybnění příslušnosti soudu rozhodujícího o žalobě na náhradu škody směřující ke založení jejich společné a nerozdílné odpovědnosti za údajné protiprávní jednání, kterého se dopustili při výkonu svých funkcí*“.⁴⁶³

⁴⁶⁰ Rozsudek *Refcomp*, bod 29.

⁴⁶¹ Rozsudek *Refcomp*, bod 41.

⁴⁶² Rozsudek *CDC Hydrogen Peroxide*, bod 65.

⁴⁶³ Rozsudek *Malcon Navigation*, bod 43.

5.5 Formální platnost

Již od samého počátku existence jednotných bruselských pravidel o příslušnosti upřednostňuje Soudní dvůr autonomní aplikaci úpravy regulující dohodu o volbě soudu, a pokud jde o předepsané formální náležitosti, nedovoluje jakoukoli ingerenci národních právních řádů.⁴⁶⁴ Jakékoli další jimi stanovené požadavky jsou tak neaplikovatelné. Při ověřování platnosti dohody po formální stránce lze vycházet pouze z dikce čl. 25 Nařízení a jeho autonomního výkladu.⁴⁶⁵ Stejně tak otázky tímto ustanovením přímo nestanovené by měly být zodpovězeny nezávisle na vnitrostátním právu.

Formální podmínky dohody o příslušnosti upravuje čl. 25 v odstavci prvním a druhém. Jedním z hlavních cílů úpravy formálních podmínek v čl. 25 je zajištění faktického konsenzu stran.⁴⁶⁶ K platnosti dohody je vyžadováno, aby byla uzavřena (a) písemně nebo (b) ústně s písemným potvrzením, anebo (c) ve formě odpovídající buď zvyklostem zavedeným mezi stranami dohody, nebo (d) v mezinárodním obchodě ve formě, jež odpovídá obchodním zvyklostem v daném odvětví, které strany znaly nebo musely znát.

5.5.1 Písemná forma

V případě neexistence jakékoliv obchodní zvyklosti je ke stvrzení souhlasu s jurisdikční dohodou obecně zapotřebí písemná forma. Klasicky připojený podpis smluvních stran v určitých případech není striktně vyžadován a postačuje, je-li kontrahent dostatečně identifikován. I pouhá výměna písemné korespondence, na které se aktivně podílí obě strany a která zaznamenává souhlas s jurisdikční dohodou, splňuje tuto náležitost. Pochopitelně vždy je nutné vyjádření souhlasu obou stran. Nevyhovující z hlediska požadavku písemné formy bude smlouva, na níž chybí podpis jedné strany, byť by se jednalo o jí vytvořenou formulářovou smlouvu.⁴⁶⁷

Vedle klasické listinné podoby se za písemnou formu považují v souladu s čl. 25 odst. 2 Nařízení rovněž veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody. Historicky je tomu tak až od účinnosti Nařízení 2001. Základní podmínkou je zde vlastnost daného elektronického prostředku spočívající v možnosti trvale uchovat záznam elektronické komunikace⁴⁶⁸, tedy bez ohledu na to, zda bude skutečně uchován. V praxi se

⁴⁶⁴ Rozsudek *Estasis*, bod 7, rozsudek *Elefanten Schuh*, body 25 a 26, rozsudek *Coreck Maritime*, bod 13, rozsudek *Hugo Trumpp*, body 34 a 35.

⁴⁶⁵ Rozsudek *Refcomp*, bod 21.

⁴⁶⁶ Rozsudek *CarsOnTheWeb*, bod 30.

⁴⁶⁷ *Magnus – Mankowski 2016*, s. 636, *Joseph 2015*, s. 78.

⁴⁶⁸ Např. v emailové schránce, na disku či USB.

klasicky jedná o komunikaci prostřednictvím emailu. Za dostatečnou autorizaci emailu je obecně považován⁴⁶⁹ „prostý“ elektronický podpis, tedy není vyžadován zaručený nebo kvalifikovaný podpis ve smyslu relativně nového unijního nařízení o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu, tzv. eIDAS nařízení.⁴⁷⁰ Tento závěr lze podpořit především s ohledem na znění čl. 25 odst. 1 eIDAS nařízení⁴⁷¹ a také na skutečnost, že koneckonců samotné Nařízení Brusel I bis mezi formálními náležitostmi dohody o příslušnosti výslovně podmínku podpisu neuvádí, natož podpisu v určité formě. Jinou otázkou pak je, co vše lze podřadit pod definici obvyčejného elektronického podpisu zakotvenou v čl. 3 bodě 10 eIDAS nařízení, která jím rozumí „*data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a která podepisující osoba používá k podepsání*“. Vzhledem k této dikci se lze domnívat, že postačí jak přiložený „oscannovaný“ podpis, tak i pouhé připojení textového podpisu v těle emailu.

V této souvislosti učiníme pro zajímavost z čistě komparativního hlediska letmou odbočku do českého práva, kde lze poukázat na nově přijatý zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, jenž reaguje na uvedené eIDAS nařízení. V souladu s ustanovením § 7 tohoto zákona postačuje k platnosti soukromoprávního jednání učiněného v písemné formě ve smyslu § 561 odst. 1 občanského zákoníku „prostý“ elektronický podpis (to neplatí pro stát a jiné veřejnoprávní subjekty byť jednající v rámci soukromoprávního vztahu). Česká úprava v daném ohledu významně snížila požadavky na autentičnost podpisu, čímž daleko méně chrání podepisujícího v kontrastu s například německým právem, které pro soukromoprávní povinně písemné jednání vyžaduje⁴⁷² v případě využití elektronických prostředků jedině podpis kvalifikovaný.⁴⁷³ Nicméně, ve vztahu k formálním podmínkám zakotveným v čl. 25 Nařízení jsou jakékoli exkurzy do národních právních řádů zcela irelevantní vzhledem k principu jeho autonomního výkladu.

⁴⁶⁹ Magnus – Mankowski 2016, s. 650.

⁴⁷⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES, účinné od 1. 7. 2016. Definici druhů elektronických podpisů zakotvuje čl. 3 v bodě 10, 11, 12.

⁴⁷¹ Které stanoví, že „[e]lektronickému podpisu nesmějí být upírány právní účinky a nesmí být odmítán jako důkaz v soudním a správním řízení pouze z toho důvodu, že má elektronickou podobu nebo že nespĺňuje požadavky na kvalifikované elektronické podpisy“.

⁴⁷² Srov. § 126a BGB.

⁴⁷³ Podrobněji a kriticky vůči této úpravě viz KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, roč. 2016, č. 12, [online]. 2016 [cit. 2017-08-11]. Dostupný také z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nahradi-elektronicky-podpis-prosty-ten-tradicni-vlastnorucni?>

5.5.2 Obchodní podmínky

Vzhledem k tomu, že obchodní podmínky bývají již neodmyslitelnou součástí mezinárodních kupních smluv, je zásadní a v praxi velmi frekventovanou otázkou, zda se v nich obsažená doložka o příslušnosti stala platnou součástí smlouvy uzavřené mezi stranami. Dle ustáleného výkladu SDEU naplňuje náležitost písemné formy ve smyslu čl. 25 odst. 1 písm. a) Nařízení rovněž jurisdikční ujednání začleněné do všeobecných obchodních podmínek, pakliže je v samotném textu smlouvy podepsané oběma jejími stranami na tyto obchodní podmínky výslovně odkázáno, a to ať už jsou vytištěny na rubu této smlouvy či nikoliv.⁴⁷⁴ Vyžadován je vždy jednak výslovný odkaz, jenž může být přezkoumán smluvní stranou jednající s běžnou pečlivostí, a současně to, že předmětné všeobecné podmínky, jejichž součástí je jurisdikční ujednání, byly druhé smluvní straně prokazatelně oznámeny (zda se tak opravdu stalo, pochopitelně prověřuje soud, jemuž byl spor předložen).⁴⁷⁵ Na druhou stranu je zřejmě považováno za dostačující, když smlouva takto výslovně odkazuje na obchodní podmínky jako celek, aniž by speciálně zmiňovala existenci obsažené jurisdikční doložky.⁴⁷⁶ Uvedené platí i v případě sjednání smlouvy odkazem na dřívější nabídku doprovázenou obchodními podmínkami.⁴⁷⁷ Existuje výjimka, kdy ujednání jakožto součást obchodních podmínek vytištěných na rubu smluvního dokumentu bude považováno jako vyhovující požadavku písemné formy, ačkoli na tyto podmínky nebude v textu smlouvy výslovně odkázáno. Je jí situace, kdy by závaznost těchto podmínek z důvodu nedostatku souhlasu popírala strana, která je sama předložila v rámci uzavření smlouvy.⁴⁷⁸

Co se týká obchodních podmínek dostupných v elektronické podobě, lze zmínit případ A proti P vedený před *Cour d'appel* v Bruselu. Polská společnost P zaslala belgické společnosti A poptávku na dodání solárních panelů, která rovněž zahrnovala odkaz na internetovou stránku obsahující všeobecné podmínky společnosti P, jejichž součástí byla i jurisdikční doložka ve prospěch soudů v Bruselu, načež společnost A tuto nabídku potvrdila. Následně proběhla mezi stranami emailová komunikace ohledně místa dodání, aniž by byly dojednávány jiné podmínky. Soud odmítnul považovat odkaz na webovou stránku za splnění písemné formy ujednání o volbě soudu ve smyslu čl. 25 odst. 2 Nařízení z důvodu absence skutečného souhlasu strany vzhledem

⁴⁷⁴ Rozsudek *Estatís Salotti*, bod 10, rozsudek *Hugo Trumpy*, bod 13, rozsudek *Profit Investment*, bod 26, rozsudek *Alstom*, bod 39.

⁴⁷⁵ Rozsudek *Estatís Salotti*, bod 12.

⁴⁷⁶ Srov. *Calster 2016*, s. 120.

⁴⁷⁷ Rozsudek *Estatís Salotti*, bod 13.

⁴⁷⁸ *Fawcett a kol. 2005*, s. 46.

ke způsobu zpřístupnění obchodních podmínek, u něhož není v dostatečné míře zajištěno, že se s nimi tato strana seznámí.⁴⁷⁹

Příkladem z nedávné doby je rozsudek ve věci *Alstom*. V tomto konkrétním případě byla ujednání o použitelném právu a soudní příslušnosti součástí obchodních podmínek, jež byly předány jako součást přílohy dokumentu představujícího první ze smluv uzavřených mezi stranami a na něž bylo v této smlouvě výslovně odkázáno. Ujednání o volbě práva vylučovalo aplikaci CISG a za rozhodné určovalo francouzské právo, přičemž jurisdikční ujednání určovalo v případě neúspěšného řešení sporů smírně za příslušné soudy v Paříži (žalovanou stranou byla společnost se sídlem ve Francii). Žalující maďarská společnost popírala platnost předmětných ustanovení, jelikož měla za to, že nejsou nedílnou součástí smluvního celku. Předmětné ujednání o příslušnosti dle SDEU splnilo požadavky čl. 25 odst. 1 týkající se souhlasu stran.⁴⁸⁰

Kladnou odpověď ohledně splnění formálních náležitostí, resp. písemné formy, lze očekávat i v případě jiného dokumentu, do něhož je vnořeno jurisdikční ujednání, na který je při uzavření smlouvy výslovně odkázáno a který je smluvní straně prokazatelně oznámen. Pro ilustraci si uveďme případ *Profit Investment*, ačkoli se týkal koupě cenných papírů, jež obecně není považována za koupi zboží podle Vídeňské úmluvy. Požadavek písemné formy zde byl označen za splněný v případě vložení doložky o soudní příslušnosti do prospektu emise dluhopisů, kdy na tento prospekt bylo ve smlouvě podepsané při emisi na primárním trhu výslovně odkázáno. Aby bylo následně možné tuto doložku uplatnit i vůči dalšímu nabyvateli dluhopisu při jeho prodeji na sekundárním trhu, musí se logicky souhlas s doložkou nebo stejný odkaz na prospekt objevit i ve smlouvě uzavřené při tomto prodeji. Postačující je opět smluvní odkaz na prospekt, není tedy nutný přímý souhlas s jurisdikční doložkou.⁴⁸¹

5.5.3 Elektronické obchodování

V dnešní době obchodování prostřednictvím internetu je již běžné uzavření smlouvy přímo za pomoci aktivních webových stránek prodejce. Důležité je tak znát podmínky, za jakých je smlouva sjednána platně. Kupující kliknutím na službu, vyplněním formuláře a odsouhlasením všeobecných podmínek prodejce vytvoří objednávku, která je vlastně návrhem na uzavření smlouvy zaslaným kliknutím prodejci. Ten pak písemně, obvykle emailem, nejprve potvrdí přijetí oferty. K následnému uzavření smlouvy je zpravidla potřeba další úkon prodejce, který

⁴⁷⁹ *Calster 2016*, s. 121-122.

⁴⁸⁰ Rozsudek *Alstom*, body 40 (poznámávám, že český překlad rozsudku je v tomto bodě chybný), 41 a 49.

⁴⁸¹ Rozsudek *Profit Investment*, body 29 a 30.

pochopitelně nechce být ničím zavázán do doby, než ověří, že dodání objednaného zboží může splnit. Smlouva je tedy platně uzavřena až zpravidla dodáním zboží, nebo výslovným souhlasem s uzavřením smlouvy ze strany prodejce, atd.⁴⁸² Nejzásadnějším momentem je chvíle, kdy je kupující před odesláním objednávky prodejci standardně vyzván k potvrzení jeho souhlasu s obchodními podmínkami prodejce pomocí „*click-wrap*“. Součástí těchto obchodních podmínek je dohoda o příslušnosti. Stalo se tak otázkou, zda vyjádření souhlasu s dohodou takovýmto kliknutím splňuje požadavky kladené na sdělování elektronickými prostředky ve smyslu čl. 23 odst. 2 Nařízení 2001 (dnešního čl. 25 odst. 2 Nařízení).

Tuto otázku zodpověděl Soudní dvůr v rozsudku ve věci *CarsOnTheWeb*, v níž se zabýval právě mezinárodní kupní smlouvou uzavřenou elektronickou cestou. SDEU dospěl k závěru, že „*click-wrap*“ je sdělením elektronickými prostředky, které umožňuje trvalý záznam dohody ve smyslu předmětného ustanovení za podmínky, že tato technika umožňuje tisk a uložení textu obchodních podmínek před uzavřením smlouvy.⁴⁸³ Rozhodující je zde tedy existence možnosti pořízení trvalého záznamu obchodních podmínek prostřednictvím tisku nebo uložení, nikoli to, zda byl takový záznam skutečně pořízen. Mimoto Soudní dvůr dodal, že skutečnost, že internetová stránka, která tyto podmínky obsahuje, se automaticky neotvírá při registraci na internetové stránce a při každém nákupu, nemůže zpochybnit platnost dohody o příslušnosti.⁴⁸⁴

Za písemnou formu prostřednictvím elektronických prostředků ve smyslu čl. 25 odst. 2 Nařízení je považována vedle emailu a popsaného *website* obchodování také například komunikace faxem či naopak moderní tzv. elektronická výměna dat („EDI“).⁴⁸⁵ Mezi odborníky je shoda v tom, že lze do této kategorie těžko zařadit komunikaci prostřednictvím SMS nebo hlasové schránky. Jednotně se však již komentáře nevyjadřují ohledně nahrávek video konferencí.⁴⁸⁶

5.5.4 Ústně uzavřené smlouvy a zvyklosti zavedené mezi stranami

V obchodní praxi není ničím neobvyklým, že je smlouva uzavřena primárně ústně, často například telefonicky, načež konkrétní podmínky jsou v písemné formě předány až následně při uskutečnění plnění.

⁴⁸² *Magnus – Mankowski 2016*, s. 651.

⁴⁸³ Rozsudek *CarsOnTheWeb*, bod 40.

⁴⁸⁴ Tamtéž, bod 39.

⁴⁸⁵ *Joseph 2015*, s. 78.

⁴⁸⁶ *Srov. Magnus – Mankowski 2016*, s. 651, *Joseph 2015*, s. 78.

Tak tomu bylo v případě *Segoura*, kdy prodávající se sídlem v Hamburgu dodal kupující společnosti sídlící v Bruselu v návaznosti na jejich ústní dohodu zásilku koberců, přičemž jí současně s fakturou předložil i dokument potvrzující její předchozí objednávku, jenž stanovoval, že zboží bylo dodáno v souladu s obchodními podmínkami, jež byly vytištěny na rubu dokumentu a obsahovaly ujednání o příslušnosti. Toto písemné potvrzení již belgická kupující nepotvrdila. SDEU ve svém tehdejší rozsudku z roku 1976 zkonstatoval, že formální podmínky (čl. 17 Bruselské úmluvy) jsou naplněny pouze v případě, že písemné potvrzení ústní smlouvy ze strany prodávajícího odkazující na jím předložené obchodní podmínky je písemně přijato kupujícím. Skutečnost, že kupující nevznesl proti předmětnému jednostrannému potvrzení námitku, ještě nezakládá jeho souhlas s jurisdikční doložkou. Dle SDEU bylo v takovém případě rovněž irelevantní, že prodávající při ústním sjednání smlouvy na jeho obchodní podmínky odkazoval.⁴⁸⁷ Výjimku připustil SDEU v případě, že ústní dohody představují zavedenou obchodní zvyklost mezi stranami, přičemž obě po celou dobu vychází z určitých všeobecných podmínek jedné ze stran tvořících základ jejich obchodního vztahu a obsahujících doložku o soudní příslušnosti. Bylo by pak v rozporu s dobrou vírou, kdyby příjemce písemného potvrzení rozporoval existenci jurisdikční doložky, ať už toto potvrzení písemně přijal nebo nikoliv.⁴⁸⁸ Nicméně, i přes připuštění výjimky v podobě obchodní zvyklosti bylo citované rozhodnutí kritizováno za to, že neodpovídá zvykům a potřebám mezinárodního obchodu, který je na operování se všeobecnými podmínkami obsahujícími jurisdikční doložky naopak vysoce závislý, přičemž vzhledem k časté potřebě kalkulace s kolísavými cenami na trhu je nezbytná možnost uzavírat kontrakty promptně prostřednictvím potvrzení objednávky zahrnujícím sadu podmínek.⁴⁸⁹ Tyto faktory mimochodem vedly ke zmírnění unifikované bruselské úpravy formálních podmínek včleněním nového písmene ustanovení založeném na obchodních zvyklostech v mezinárodním obchodě.⁴⁹⁰

Soudní dvůr ve svých pozdějších rozsudcích ve věci *Bergboefer a Iveco Fiat* zaujal v dané problematice liberálnější postoj. Deklaroval, že formálním podmínkám je vyhověno, je-li ústně sjednaná doložka o příslušnosti písemně potvrzena jednou ze stran, načež druhá strana proti tomuto potvrzení nevznesl v přiměřené době po jeho obdržení žádnou námitku.⁴⁹¹ Je přitom bezpředmětné, která ze stran učiní písemné potvrzení dohody, tedy zda ta strana, v jejíž prospěch

⁴⁸⁷ Rozsudek *Segoura*, body 10 a 12.

⁴⁸⁸ Rozsudek *Segoura*, body 11 a 12.

⁴⁸⁹ *Schlosserova zpráva*, odstavec 179.

⁴⁹⁰ Tamtéž.

⁴⁹¹ Rozsudek *Bergboefer*, body 15 a 16, rozsudek *Iveco Fiat*, bod 10.

tato doložka byla sjednána, nebo naopak ta, vůči které byla v rámci pozdějšího sporu vznesena.⁴⁹² Dané kauzy se sice netýkaly mezinárodního prodeje zboží založeného standardně na smlouvě, jejíž přílohou jsou obchodní podmínky, lze však očekávat jejich vliv i na tento typ smluv. Domnívám se, že i v situaci relativně nového obchodního vztahu mezi stranami, jež si dosud žádné vzájemné zvyklosti nezavedly, kdy prodávající v návaznosti na objednávku dodá kupujícímu zboží s písemným potvrzením objednávky odkazujícím na obchodní podmínky obsahující prorogační ujednání, nemusí být pro splnění formálních náležitostí ve smyslu čl. 25 odst. 1 Nařízení nutně vyžadováno, aby příjemce potvrzení potvrdil rovněž písemně. Ovšem za podmínky, že následně po přijetí zboží vůči němu nevznesl žádný protest. A tím spíše, reagoval-li na něj objednávkou dalšího zboží v souladu s danými obchodními podmínkami.⁴⁹³

Kauza *Iveco Fiat* je zajímavá ještě z jiného pohledu, kterým je problematika tacitního prodloužení smlouvy. Předmětem zkoumání SDEU zde byla formální platnost jurisdikční doložky obsažené ve smlouvě, jež byla uzavřena na dobu určitou s možností jejího prodloužení písemnou formou. Po její expiraci však smluvní strany nadále fakticky udržovaly svůj obchodní vztah na jejím základě. Otázkou bylo, zda ujednání o příslušnosti zůstává v platnosti navzdory nesplnění podmínky stanovující, že smlouva může být prodloužena pouze písemně. SDEU rozlišil dvě situace. Pakliže by právo rozhodné pro smlouvu dovolovalo tacitní obnovení smlouvy, aniž by byla dodržena její doložka určující pro tento účel povinnou písemnou formu, pak všechna její ustanovení jsou nadále pro strany závazná, tedy včetně ujednání o příslušnosti, s nímž strany vyslovily souhlas v souladu s čl. 17 Bruselské úmluvy (čl. 25 Nařízení). Pokud ovšem podle rozhodného práva nebude možné prodloužit původní smlouvu jinak než písemně, pak je v takovém případě zapotřebí posoudit, zda ujednání o příslušnosti převzaté fakticky společně s ostatními ustanoveními splňuje potřebné náležitosti. SDEU dospěl k závěru, že formální podmínky dané jurisdikční doložky jsou pak splněny pouze za předpokladu, že jedna ze stran potvrdila písemně druhé straně tuto doložku nebo celý soubor smluvních ustanovení, jehož je součástí, a současně druhá strana proti tomu nevznesla v patřičné době žádnou námitku.⁴⁹⁴ K tomu lze poznamenat, že ve světle dnešní úpravy dovolující uzavření jurisdikční doložky variantně ve formě odpovídající zvyklostem zavedeným mezi stranami, případně za určitých okolností rovněž ve formě odpovídající obchodním zvyklostem v daném odvětví,

⁴⁹² Rozsudek *Bergboefer*, bod 14.

⁴⁹³ S ohledem např. na rozhodnutí *Queen's Bench Division (Commercial Court)* ve věci *Middle East Tankers & Freighters Bunker Services S.A. v. Abu Dhabi Container Lines P.J.S.C. and others*, EWHC 957 (Comm), 2002, viz např. *Fawcett a kol.* 2005, s. 47.

⁴⁹⁴ Rozsudek *Iveco Fiat*, body 7 až 10.

by v takovémto případě byla nemalá šance, že by takové tacitní prodloužení smlouvy bylo shledáno platným.

Jak bylo rozebráno v předchozím výkladu, platné uzavření dohody o volbě soudu lze vyvodit z praxe zavedené mezi stranami ve smyslu čl. 25 odst. 1 písm. b) Nařízení. Nicméně založení konsenzu stran ohledně této volby musí být vždy s jistotou prokázáno. Pod pojmem zvyklosti zavedené mezi stranami rozumíme jimi oběma dodržovaný specifický děle trvající a opakovaný postup v rámci jejich vzájemných obchodních vztahů, běžný natolik, že se jeví jako odůvodněné, že se na něj některá ze stran spoléhá. Nebude sem tak spadat případ, kdy jsou strany zvyklé uzavírat jejich vzájemní kupní smlouvy ústně a zasílat následně společně s fakturou za dodané zboží obchodní podmínky, které se však odchyľují od těch předešle sjednaných.

Znění ustanovení písm. b) a c) čl. 25 odst. 1 Nařízení odpovídá formulaci zakotvené v čl. 9 odst. 1 a 2 CISG. Judikatura a právní doktrína spojená s těmito články tak může sloužit jako pomocná báze při interpretaci dotyčných ustanovení Nařízení.⁴⁹⁵

5.5.5 Uzavření dohody ve formě odpovídající obecným obchodním zvyklostem

Ustanovení čl. 25 odst. 1 písm. c) Nařízení reflektuje požadavky a praktiky mezinárodního obchodu, zejména pak již neodmyslitelné užívání standardních podmínek obsahujících doložku o volbě soudu.⁴⁹⁶ Ne vždy je v praxi možné vyžadovat na protistraně písemné potvrzení obchodních podmínek zaslaných obvykle jako příloha potvrzení objednávky. Zajištění skutečného souhlasu stran však nadále zůstává jedním z cíľů sledovaných citovaným ustanovením ve snaze zabránit tomu, aby jurisdikční doložky vložené do smluvních podmínek jednou ze stran byly druhou stranou odsouhlaseny bez povšimnutí.⁴⁹⁷

SDEU ve věci *MSG* shledal založení souhlasu s předmětnou doložkou v situaci, kdy strana sice nereagovala na potvrzující obchodní dopis druhé strany obsahující předtištěný odkaz na příslušné soudy, opakovaně však hradila bez jakýchkoliv výhrad faktury vydané druhou stranou a obsahující podobný odkaz. Takové jednání bylo totiž v souladu s praxí zavedenou v daném odvětví mezinárodního obchodu, v němž strany vykonávají činnost, přičemž tuto praxi znaly nebo měly znát.⁴⁹⁸ Soudní dvůr uvedl, že je na národním soudu, aby tyto podmínky ověřil, tedy (i) že předmětná smlouva je mezinárodně-obchodním vztahem (např. mezinárodní kupní smlouvou ve smyslu CISG), (ii) že v odvětví, v němž strany působí, existuje taková zvyklost a (iii) že tuto

⁴⁹⁵ Srov. *Magnus – Mankowski 2016*, s. 644-645.

⁴⁹⁶ *Joseph 2015*, s. 84.

⁴⁹⁷ *Rozsudek Profít Investment*, bod 39.

⁴⁹⁸ *Rozsudek MSG*, bod 20.

zvyklost strany znaly nebo měly znát. Současně však SDEU poskytnul objektivní podmínky pro toto posouzení. Takovou zvyklostí je postup, který je hospodářskými subjekty dotčeného obchodního odvětví ve skutečnosti *obecně a běžně dodržován* při sjednávání smluv daného typu. Právo státu kterékoli ze smluvních stran v tomto ohledu není směrodatné. Skutečná nebo předpokládaná vědomost smluvních stran o této zvyklosti je považována za prokázanou, jestliže již v dřívější době navázaly obchodní vztahy mezi sebou nebo s jinými aktéry daného odvětví, anebo je-li dotčený postup natolik dobře znám, že je považován za ustálenou praxi.⁴⁹⁹ V rozsudku ve věci *Hugo Trumpy* Soudní dvůr dále uvedl, že není nutné, aby tato praxe byla prokázána ve všech smluvních státech nebo v konkrétních zemích. Případná publicita poskytnutá v rámci specializovaných organizací nebo sdružení vzorovým formulářům zahrnujícím ujednání o příslušnosti soudu může sice usnadnit prokázání obecného a běžného dodržování určité praxe, nicméně není předpokladem její existence.⁵⁰⁰

5.5.6 Určitost obsahu ujednání

Soudní dvůr ve věci *Coreck Maritime* při posuzování formulace jurisdikční doložky deklaroval, že konkrétní soud v ní nemusí být označen explicitně, postačuje „*stanovení objektivních kritérií, na základě kterých má být dle dohody stran příslušný soud určen*“, přičemž tato „*kritéria musí být formulována natolik precizně, aby byl podle nich národní soud schopen zjistit, zda je k rozhodnutí věci příslušný*“.⁵⁰¹ V konkrétním případě tak SDEU shledal platným ujednání určující za příslušné soudy ve státě hlavního místa podnikání přepravce. V souladu s tímto výkladem tak prorogační doložka nemusí být nutně formulována tak, aby bylo možné určit příslušný soud pouze na základě jejího znění. Podstatná je zde existence opravdového konsenzu smluvních stran ohledně prorogační dohody.⁵⁰²

Tento výklad SDEU zopakoval například v kauze *Alstom*, kdy bylo označeno za platné a vyhovující požadavkům Nařízení co do určitosti obsahu takové jurisdikční ujednání, jež určovalo za příslušné soudy konkrétního města členského státu. SDEU opírá daný výklad inspirovaný obvyklou obchodní praxí o to, že čl. 25 Nařízení se v souladu s body 15 a 19 preambule zakládá na uznání autonomní vůle stran v oblasti jurisdikce soudů ve sporech

⁴⁹⁹ Tamtéž, body 21, 23 a 24. Tyto závěry zopakovány v rozsudku *Profit Investment*, body 41, 43 a 48.

⁵⁰⁰ Rozsudek *Hugo Trumpy*, bod 27 až 28.

⁵⁰¹ Rozsudek *Coreck Maritime*, bod 33.

⁵⁰² *Kyselovská – Rozehnalová 2014*, s. 454-456.

spadajících do působnosti Nařízení.⁵⁰³ Ze stejného závěru vyšel nedávno rovněž Nejvyšší soud v případě prorogační doložky odkazující na obecný soud podle místa trvalého bydliště.⁵⁰⁴

Z pohledu stran mezinárodní kupní smlouvy je na tomto místě příhodné připomenout také výše rozebírané rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Zelger*. Výklad v něm obsažený dovoluje aprobovat jakožto příslušný soud v místě dodání zboží, které si strany určí byť pouze neformálně ústně, vyhoví-li tím požadavkům vnitrostátního právního řádu použitelného na danou kupní smlouvu. Odlišuje zcela koncept zvláštní příslušnosti od příslušnosti sjednané, která je striktně vázána splněním formálních podmínek. Ve skutečnosti tak ujednání o konkrétním místě plnění může posloužit jako skryté ujednání o příslušnosti soudu ovšem s rozdílem spočívajícím v jeho méně striktně předepsané formě. Nicméně, jiná je situace v případě, kdy si strany určí místo dodání nemající žádnou opravdovou souvislost s plněním na základě smlouvy, tedy jenom za účelem založení jurisdikce soudů v tomto místě. Tento zastřený právní úkon je v rozporu s podmínkou úzkého vztahu mezi smlouvou a soudem, jež odůvodňuje stanovení zvláštní příslušnosti podle čl. 7 bodu 1 jakožto výjimku z pravidla obecné příslušnosti podle čl. 4 odst. 1 Nařízení. Jak odvodil Soudní dvůr ve věci *MSG*, takovéto ujednání o fiktivním místě plnění se řídí čl. 25 Nařízení, a musí tak splňovat jím předepsané náležitosti z hlediska formy.⁵⁰⁵

5.6 Materiální platnost

Prorogace určitého soudu členského státu sebou současně nese derogační efekt vůči jinému soudu, který by nebýt dohody byl ve věci příslušný podle pravidel Nařízení. Zda se skutečně jedná o svobodně, vážně a určitě vyjádřenou vůli smluvních stran proto podléhá přezkoumání. Ani Bruselská úmluva, ani Nařízení 2001 neposkytovalo žádné vodítko pro účely takového přezkumu. SDEU se sice otázkou konsenzu stran zabýval⁵⁰⁶, nebylo však zcela zřejmé, zda pro řešení právní úpravou nepokrytých otázek je zapotřebí vycházet pouze z jejího autonomního výkladu, nebo zde existuje prostor pro národní právo a pokud ano, tak které. Jak uvádí Heidelberská zpráva, přístup soudů členských států v posuzování substantivní stránky konsenzu, tedy nad rámec formálních požadavků stanovených Nařízením 2001, nebyl jednotný. Některé

⁵⁰³ Rozsudek *Alstom*, bod 44.

⁵⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1860/2015, odst. 15.

⁵⁰⁵ Rozsudek *MSG*, bod 33.

⁵⁰⁶ Mj. rozsudek *Benincasa*, bod 27, rozsudek *Gasser*, bod 51.

aplikovaly *lex causae* smlouvy obsahující jurisdikční doložku, jiné *lex fori*. Tatáž jurisdikční dohoda tak mohla být v jednom členském státě shledána platnou a v jiném už nikoli.⁵⁰⁷

Nářízení vyplnilo tuto intenzivně debatovanou mezeru v úpravě zavedením jednotné kolizní normy pro účely posuzování věcné platnosti dohody o volbě soudu. Podle čl. 25 odst. 1 Nářízení je příslušnost soudu nebo soudů členského státu na základě dohody stran dána, „*pokud tato dohoda není z hlediska své věcné platnosti podle práva tohoto členského státu neplatná*“. Rozhodným je právo členského státu zvoleného soudu (*forum prorogatum*), a to včetně kolizních norem tohoto státu.⁵⁰⁸ Národní právo tak dostalo aplikační prostor. Je však omezen striktně na posouzení materiální platnosti dohody o volbě soudu, a je proto nutno oddělovat tuto stránku platnosti od té formální, jež je pokryta výlučně Nářízením a je zárukou založení souhlasu stran. Nelze totiž připustit užití národního práva ke stanovení dalších požadavků nad povolený rámec.

Nářízení blíže nespécifikuje pojem věcné platnosti. Jeho vymezení je však nezbytné pro určení, v jakém rozsahu se bude rozhodné národní právo aplikovat. Linie mezi tím, co spadá do kategorie formální platnosti a co do té materiální, není jednoznačně určitelná.⁵⁰⁹ Stejný koncept kolizní normy svěřující posouzení materiální platnosti jurisdikční dohody právu státu zvoleného soudu nalezneme v Haagské úmluvě, s níž evropský normotvůrce záměrně sladil úpravu Nářízení.⁵¹⁰ Důvodová zpráva k Haagské úmluvě za důvody hmotněprávní neplatnosti považuje „*obecně uznávané důvody jako je podvod, omyl, uvádění nesprávných informací, nátlak a nezpůsobilost*“.⁵¹¹ Do této sféry tak budou zřejmě spadat vady konsenzu stran, které nejsou vadami formálními, a dále nedostatek právní způsobilosti stran.⁵¹² S ohledem na výše rozebrané rozhodnutí SDEU ve věci *Refcomp* nebude možné pod rozsah kolizní normy zařadit otázku sukcese, tedy přechodu práv a povinností jedné ze stran jurisdikční dohody na třetí osobu, kterou totiž Soudní dvůr vyložil jakožto autonomní pojem a vyloučil možnost jejího řešení dle vnitrostátního práva.⁵¹³ V tomto ohledu lze spatřovat odlišnost Nářízení od Haagské úmluvy.⁵¹⁴

⁵⁰⁷ *Heidelberská zpráva*, bod 377.

⁵⁰⁸ Bod 20 preambule Nářízení.

⁵⁰⁹ *Dickinson – Lein 2015*, s. 297 včetně poznámky pod čarou č. 148.

⁵¹⁰ Důvodová zpráva k návrhu Evropské Komise COM (2010) 748 v bodě 3.1.3. uvádí, že zavedení předmětné kolizní normy odráží řešení založené v Haagské úmluvě.

⁵¹¹ *Hartley – Dogauchi zpráva*, bod 126. Nejedná se však o úplný výčet. Podobně *Forner – Delaygua 2016*, s. 394. Co se týká nezpůsobilosti stran, Haagská úmluva v čl. 6 písm. b) však výslovně dovoluje její přezkum rovněž podle práva nezvoleného soudu, je-li ustaven ve věci.

⁵¹² *Ratkovic – Rotar 2013*, s. 255.

⁵¹³ Rozsudek *Refcomp*, bod 39.

⁵¹⁴ *Hartley – Dogauchi zpráva*, bod 97.

5.6.1 Posuzování platnosti dohody nezvoleným soudem

Nové pravidlo se zdá být na první pohled prospěšné z více důvodů. Dovoluje zvolenému soudci, který bude obvykle i soudcem ustaveným ve věci, posuzovat materiální platnost jurisdikční dohody podle vlastního práva. Sleduje tak optimální princip *qui eligit iudicem, elegit ius*. Navíc vede k tomu, že všechny soudy členských států, tedy i ty nezvolené, před kterými bylo zahájeno řízení, aplikují v tomto ohledu stejné právo.⁵¹⁵

Je-li ve věci ustaven soud, jenž není určen v dohodě o příslušnosti, může do doby, než je řízení zahájeno u prorogovaného soudu, přezkoumat platnost této dohody, aby ověřil, zda je jeho příslušnost na základě ní skutečně derogována. Výhodou zavedení nové kolizní normy ve vztahu k věcné platnosti jurisdikční dohody může být i praktické posílení účinnosti této dohody. Nezvolené soudy (typicky v místě bydliště žalovaného) totiž budou mít z důvodu neochoty aplikovat cizí mezinárodní právo soukromé tendenci odolávat shledání doložky neplatnou (vyhoví-li formálním požadavkům) a raději se prohlásí za nepřislušné.⁵¹⁶ Narážíme zde na standardní bariéru obecně spjatou s používáním zahraničního práva. Získat spolehlivou informaci o obsahu relevantní normy zahraničního právního řádu, jenž daný soudce nikdy nestudoval, je nejen časově náročné, někdy i prakticky nemožné. Jazyk daného právního řádu pro něj může být problematický, existuje zde značné riziko mylného porozumění normám z důvodu nedostatku potřebného vhledu do jejich vlastního kontextu. A empirické průzkumy ukazují, že ve velké většině rozhodnutí se tak již stalo.⁵¹⁷ V praxi tyto faktory mohou soudce velmi snadno vést k upřednostnění vydání rozhodnutí o platnosti jurisdikční doložky, které je pak předmětem uznání a výkonu v jiném členském státě (ještě plynulejšího v režimu Nařízení). Takový postup vlastně posiluje unifikační účinek kolizní normy čl. 25 odst. 1 Nařízení. Nicméně, jak si rozebereme dále, povinnost zkoumat cizí právní řád derogovanému soudu odpadá ve chvíli, kdy je zahájeno řízení před zvoleným soudem na základě dohody o výlučné příslušnosti. Nezvolený soud přeruší řízení (leč dříve zahájené) v souladu s čl. 31 odst. 2 Nařízení (stanovujícím výjimku z obecného pravidla *lis pendens*), aniž by zkoumal platnost dohody.

⁵¹⁵ Srov. Ballesteros 2014, s. 295.

⁵¹⁶ Srov. Forner – Delaygua 2016, s. 403.

⁵¹⁷ BOGDAN, Michael. *Private international law as component of the law of the forum: general course*. The Hague: Hague Academy of International Law, 2012, s. 48-49.

5.6.2 Uznání rozhodnutí o platnosti jurisdikčního ujednání

Rozhodnutí nezvoleného soudu o své nepřislušnosti na základě platné jurisdikční dohody je rozhodnutím, které musí být uznáno jinými členskými státy v režimu Nařízení. SDEU ve věci *Gotbaer* jasně deklaroval, že „[r]ozhodnutím, jímž soud členského státu vzhledem k platnosti smluvního ustanovení o založení příslušnosti odmítl na jeho základě svou příslušnost, jsou tak soudy ostatních členských států vázány jak v případě rozhodnutí o nepřislušnosti tohoto soudu obsaženého ve výroku jeho rozhodnutí, tak v případě zjištění ohledně platnosti tohoto ustanovení obsažených v odůvodnění tohoto rozhodnutí“.⁵¹⁸ Jednou vydané rozhodnutí o platnosti jurisdikční doložky je závazné pro soudy ostatních členských států.

Nabízí se otázka, zda je tento závazný výklad použitelný i v situaci, kdy nezvolený soud na základě výše popsaných pravidel nesprávně aplikuje právo státu zvoleného soudu a označí jurisdikční doložku za neplatnou dříve, než bude zahájeno řízení před soudem zvoleným. Skutečně tak vznikne povinnost uznat výše uvedené rozhodnutí, dokonce i státem soudu zvoleného? Na jednu stranu lze argumentovat tím, že rozsudek *Gotbaer* (vydaný v listopadu 2012) se týkal výkladu Nařízení 2001, jenž neoperuje jednotnou kolizní normou pro posouzení materiální platnosti připouštějící aplikaci národního práva. Výklad obsažený v rozsudku by tak měl být správně použitelný do té míry, kdy se jedná o posouzení splnění formálních náležitostí ujednání o příslušnosti ve smyslu čl. 25 Nařízení. Princip vzájemné důvěry mezi soudy členských států by měl být zohledňován pouze potud, kde soudy rozhodují dle unijních předpisů, v tomto případě Nařízení. Na druhou stranu, ve věci *Gotbaer* byly předmětem výkladu ustanovení upravující uznání rozhodnutí vydaného členským státem. Stejně jako jeho předchůdce i Nařízení klade v bodu 26 preambule důraz na zásadu vzájemné důvěry mezi soudy členských států ohledně uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, což dle SDEU „... předpokládá, že uvedený pojem nebude vykládán restriktivně, aby se předešlo zejména sporům o existenci „rozhodnutí““.⁵¹⁹ Dle Soudního dvora by připuštění toho, že by soud dožádaného členského státu mohl považovat za neplatné smluvní ustanovení o založení příslušnosti, které soud členského státu původu uznal za platné, odporovalo zákazu přezkumu rozhodnutí ve věci samé, zejména pokud soud původu mohl shledat svou příslušnost při neexistenci tohoto ustanovení.⁵²⁰

Nelze jinak než konstatovat riziko, že stejné účinky, jaké mělo předmětné rozhodnutí o nepřislušnosti, mohou být zrcadlově přiznány i takovému rozhodnutí, kterým je naopak jurisdikční dohoda zneplatněna.⁵²¹ Tím spíš, bereme-li v potaz již zmíněný čl. 45 odst. 3 Nařízení,

⁵¹⁸ Rozhodnutí *Gotbaer*, bod 41.

⁵¹⁹ Rozhodnutí *Gotbaer*, bod 28.

⁵²⁰ Tamtéž, bod 38.

⁵²¹ Ke stejnému závěru dospěl i *M. Weller a S. Franço* (*Weller* 2017, s. 125 včetně poznámky pod čarou č. 148).

jenž je založen na principu vzájemné důvěry mezi členskými státy a dle nějž příslušnost soudu původu rozhodnutí, jež má být uznáno, nelze přezkoumat. Pod pojmem rozhodnutí ve smyslu tohoto ustanovení⁵²² je rozuměno i rozhodnutí obsahující zjištění platnosti⁵²³ či neplatnosti jurisdikční doložky. Soudům jiných členských států tak není dovoleno přezkoumat, zda soud posoudil platnost jurisdikční doložky správně.

Z výše uvedeného vyplývá jasné doporučení: za účelem ochrany účinků jurisdikční doložky je v případě vzniku sporu v první řadě vždy nezbytné neprodleně zahájit řízení před prorogovaným soudem.

5.6.3 Dohody o výlučné příslušnosti

Klasickým modelem jurisdikční dohody je volba konkrétního fóra, ať už konkrétního jednoho soudu nebo soudů jednoho členského státu, resp. území jednoho právního řádu⁵²⁴, kdy se určení fóra uplatní vůči oběma stranám bez rozdílu a vede k vyloučení soudní příslušnosti jiných soudů v jiných členských státech. Pro tento typ dohod rovněž platí výše uvedené ohledně posuzování jejich věcné platnosti a z tohoto typu očividně vychází i znění bodu 20 preambule Nařízení. Odpovídá mu rovněž definice dohod o výlučné příslušnosti zakotvená v čl. 3 písm. a) Haagské úmluvy. Je nepodstatné, že strany ve své dohodě uvedou jmenovitě jakožto příslušné vícero soudů v rámci jednoho členského státu.⁵²⁵ Jakmile se prorogace pohybuje v rámci jurisdikce jednoho členského státu, lze hovořit o absolutně výlučné příslušnosti.

V běžné obchodní praxi se však lze setkat s dohodami formulovanými například tak, že za určitých podmínek bude příslušný soud jednoho členského státu a za jiných soud druhého členského státu. Známým je rozsudek Soudního dvora ve věci *Meeth*, ve kterém označil za platný reciproční typ jurisdikční doložky, dle které žaloval-li německý kupující, příslušnými byly soudy francouzské, žalovala-li francouzská prodávající, příslušnými byly soudy německé.⁵²⁶ Každá ze stran tak mohla být žalována jen u soudů státu svého domicilu. Z pohledu každé ze stran se jednalo *de facto* o příslušnost absolutně výlučnou, jež byla dána recipročním vyloučením příslušnosti všech jiných soudů (tedy zbylých pravidel o příslušnosti).⁵²⁷

Nařízení samostatně nedefinuje pojem výlučnosti. S ohledem na uvedený autonomní výklad SDEU lze pod dohody o výlučné příslušnosti ve smyslu Nařízení zařadit i takovéto reciproční

⁵²² Resp. čl. 36 a celé kapitoly III Nařízení.

⁵²³ Rozhodnutí *Gothaer*, bod 43.

⁵²⁴ *Dickinson – Lein 2015*, s. 294 (bod 9.64).

⁵²⁵ Srov. *Hartley – Dogachi zpráva*, bod 102 až 104.

⁵²⁶ Rozsudek *Meeth*, bod 6.

⁵²⁷ Tamtéž, bod 5.

dohody, byť překračují jurisdikci jednoho členského státu (tedy navzdory tomu, že se v čl. 25 Nařízení hovoří o příslušnosti soudu nebo soudů *některého členského státu*), jelikož jsou funkčně rovnocenné dohodám o absolutně výlučné příslušnosti.⁵²⁸

5.6.4 *Nevýlučné dohody reciproční a asymetrické dohody*

Nevýlučné jurisdikční dohody jsou typicky takové, jež svěřují stranám možnost volby sudiště.⁵²⁹ Jedná se vlastně o dohody o volitelné příslušnosti. Strany se tak mohou dohodnout, že jejich spor je příslušný rozhodnout konkrétní soud nebo soudy některého členského státu, není tím však bráněno podání žaloby k jinému soudu. Vzhledem k Nařízením zakotvené presumpci dohod výlučných⁵³⁰, je nezbytné nevýlučnou povahu ujednání výslovně deklarovat a nejlépe i upřesnit její účinky (podstatné jsou ty derogační). Dohodnou-li se totiž strany bez dalšího pouze na tom, že nevýlučnou příslušnost má soud v Berlíně, může to být různě interpretováno: například tak, že strany nejsou omezeny touto nominací vůbec a mohou kdykoliv (tedy i po ustavení nominovaného soudu) podat žalobu k jakémukoli jinému soudu bez nějakých konsekvencí, anebo tak, že jednou zahájené řízení u berlínského soudu jako prvně ustaveného soudu z něj činí soud výlučně příslušný.⁵³¹ Jak seznáme dále, aplikace pravidel Nařízení povede v praxi ke druhému řešení. Nevýlučné dohody se mohou objevit zejména ve smlouvách vytvářejících dlouhodobě trvající závazky, kdy se strany nechtějí vázat povinností obracet se výlučně na stanovený soud a vzhledem k těžko predikovatelné budoucnosti se chtějí vyvarovat případného porušení jurisdikční dohody a nároků s tím spojeným.

Kontroverzi pak způsobují dohody nerekiproční, tedy ujednání umožňující volbu sudiště pouze jedné ze stran. S jednostranně volitelnými jurisdikcemi se setkáme typicky v dohodách, jejichž stranou je banka.⁵³² Takové dohody uznávají soudy *common law*⁵³³, zatímco některé kontinentální soudy je shledaly nevynutitelnými, jako například⁵³⁴ francouzský Kasační soud v kauzách *Rothschild*⁵³⁵ či *ICH proti Crédit Suisse*⁵³⁶. Soud v zadruhé uvedené věci uvedl, že dohoda

⁵²⁸ *Keyes – Marshall 2015*, s. 358. Autoři tento přístup nicméně kritizují, s. 356 a 361.

⁵²⁹ *Rozehnalová a kol. 2013*, kapitola III. 2.9.

⁵³⁰ Čl. 25 Nařízení věta druhá: „*Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná.*“

⁵³¹ *Briggs 2008*, s. 116-117.

⁵³² *Keyes – Marshall 2015*, s. 345-346.

⁵³³ Tamtéž, s. 346 včetně poznámky pod čarou č. 3; *Abmed 2016*, s. 993.

⁵³⁴ Jiným příkladem odmítnutí výkonu těchto dohod je rozhodnutí bulharského Nejvyššího kasačního soudu ze dne 2. 9. 2011, č. 1193/2010.

⁵³⁵ Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Première chambre civile*, ze dne 26. 9. 2012 ve věci *Madame X proti Banque Privée Edmond de Rothschild Europe*, č. 983 (11 – 26.022).

⁵³⁶ Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Première chambre civile* ze dne 25. 3. 2015 ve věci *ICH proti Crédit Suisse*, č. 415 (13-27264).

stran, která má derogační účinky vůči jinak příslušným soudům, musí přesně identifikovat zvolený soud, a asymetrickou dohodu shledal v rozporu s principy předvídatelnosti a právní jistoty, jež jsou cílem úpravy čl. 23 Luganské úmluvy (čl. 25 Nařízení). Záhy ve svém pozdějším rozhodnutí ve věci *Apple Sales International v. eBizcuss*⁵³⁷ se však odklonil od původního postoje a naopak označil danou asymetrickou dohodu za účinnou, jelikož umožňovala dostatečnou identifikaci příslušných soudů a odpovídala tak požadavku předvídatelnosti. Lze tak konstatovat, že v nahlížení na tento typ dohod se soudy liší nejen stát od státu, ale i tytéž soudy podle daných okolností. Soudní dvůr se dosud k účinnosti asymetrických dohod nevyjádřil, s ohledem na uvedené by však uniformní řešení bylo žádoucí.

Dohody jiné než absolutně výlučné, tedy ty „neúplně“ výlučné a nevýlučné, at' už reciproční či asymetrické, mohou způsobit komplikace právě v rámci posuzování jejich materiální platnosti. Rozhoduje-li o platnosti komplexní doložky jeden z prorogovaných soudů, je pochopitelné, že bude postupovat dle svého vlastního práva. Pakliže půjde o soud derogovaný, tedy v doložce neuvedený, měl by se správně prohlásit za příslušného ve věci jedině za podmínky, že jurisdikční doložka bude neplatná podle národních právních řádů, včetně kolizních norem, všech států, jejichž soudy jsou v doložce určeny.⁵³⁸ To opět nahrává úsudku o tom, že derogovaný soud bude v takovém případě velmi pravděpodobně odrazen od tak složitého posuzování platnosti doložky znamenajícího zkoumání několika různých zahraničních právních řádů.

5.6.5 Samostatnost dohody o volbě soudu

Jurisdikční dohoda může mít reálně podobu jak samostatné dohody mezi stranami (zejména v případě již vzniklého sporu), tak ustanovení integrovaného ve smlouvě hlavní. I na takové ustanovení však pohlížíme jako na ujednání nezávislé na ostatních ustanoveních hlavní smlouvy.⁵³⁹

V době, kdy tato separabilita nebyla výslovně zakotvena (učinilo tak Nařízení) zodpovídal SDEU v případě *Benincasa* na otázku, zda soudy členského státu, jež byly platně zvoleny k rozhodování sporů vzniklých v souvislosti se smlouvou, mají výlučnou příslušnost i v případě žaloby domáhající se prohlášení této smlouvy za neplatnou. Poukázal na skutečnost, že jurisdikční doložka se řídí primárně Bruselskou úmluvou a její právní režim je tak odlišný od zbytku smlouvy, jejímž rozhodným právem je *lex causae* určené normami mezinárodního práva

⁵³⁷ Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Première chambre civile* ze dne 7. 10. 2015 ve věci *Apple Sales International proti eBizcuss*, č. 1053 (14-16.898).

⁵³⁸ Srov. *Dickinson – Lein 2015*, s. 296.

⁵³⁹ Srov. Čl. 25 odst. 5 Nařízení; shodně čl. 3 písm. d) Haagské úmluvy.

soukromého státu příslušného soudu. Kladnou odpověď navíc odůvodnil tím, že ustavený soud přeci má mít možnost rozhodnout o své příslušnosti bez toho, aby posuzoval věc samou. A bylo by podkopáním principu právní jistoty, kdyby se jedna strana mohla vyvázat z ujednání o volbě soudu jednoduše tím, že by namítala neplatnost celého kontraktu.⁵⁴⁰

Neplatnost smlouvy tak neučiní automaticky neplatným jurisdikční ujednání, které je její součástí. Na druhou stranu souhlas s ním je dán zpravidla při uzavření této smlouvy. Proto pokud mluvíme o věcné platnosti, souhlas daný pod nátlakem či jiné vadou projevení vůle k uzavření smlouvy již ujednání o volbě soudu postihnout mohou.⁵⁴¹ Ve výsledku je však zajištěno, že fórum zvolené stranami bude vykonávat svou pravomoc i v případě, že platnost hlavní smlouvy bude předmětem sporu.

5.6.6 Rozhodné hmotné právo pro posouzení materiální platnosti

Narizení v bodu 20 preambule upřesňuje, že při rozhodování o materiální platnosti ujednání o příslušnosti je aplikováno právo státu zvoleného soudu včetně pravidel mezinárodního práva soukromého tohoto státu. Jakmile kolizní norma odkáže na jinou kolizní normu, přirozeně tím vzniká riziko zpětného odkazu. Narizení jej, soudě dle jeho znění, očividně připouští záměrně.

Unifikovanou kolizní normu pro posuzování platnosti smluv, včetně dohody o volbě práva, obsahuje Narizení Řím I v čl. 10 odst. 1. Toto narizení ovšem výslovně v čl. 1 odst. 2 písm. e) dohody o volbě soudu ze své působnosti vylučuje, přestože jsou vedle dohod o volbě práva běžně součástí stejné smlouvy. Řešení je tak potřeba hledat ve vnitrostátních normách mezinárodního práva soukromého jednotlivých členských států. Kolizní normy určující právo posouzení věcné platnosti se pochopitelně stát od státu liší. Jedny povedou k aplikování hmotněprávních norem *legis fori*, jiné k *legi causae*, kterým může být i právo jiného státu.⁵⁴² Některé státy, včetně ČR, ani speciální kolizní normu vztahující se k platnosti jurisdikční doložky neobsahují. Nevýhodou zpětného odkazu je, že případná aplikace cizího práva při posuzování platnosti dohody může soudci způsobit nesnáze a prodloužit tak značně celý proces, což rozhodně k účinnosti jurisdikčních doložek nepřispěje.⁵⁴³ Navíc, aplikace cizího právního řádu se může soud od soudu lišit. V případě mezinárodních kupních smluv nebude CISG v tomto ohledu nijak nápomocná, jelikož se dle svého čl. 4 písm. a) obecně nedotýká platnosti smlouvy nebo kteréhokoliv jejího ustanovení.

⁵⁴⁰ Srov. rozsudek *Benincasa*, bod 25, 27 a 29.

⁵⁴¹ Srov. *Former – Delaygua 2016*, s. 400.

⁵⁴² *Nielsen 2013*, s. 523.

⁵⁴³ *Ratkovic – Rotar 2013*, 258-259.

Další neblahou konsekvencí může být řetězení zpětných odkazů. Pakliže italské mezinárodní právo soukromé odkáže na právní řád Belgie, znamená to, že tento odkaz zahrnuje rovněž belgické kolizní normy? Jak pak naložit s případným zpětným nebo dalším odkazem? Množství veličin, jež je potřeba zkoumat, narůstá, jelikož jednotlivé právní řády řeší otázku zpětného a dalšího odkazu různě.⁵⁴⁴

Výhodu zpětného odkazu nalézají někteří autoři v případech, kdy strany volí vůči sobě neutrální sudiště státu, jehož hmotné právo by nebylo vhodné aplikovat například ve vztahu k určení způsobilosti stran k uzavření dohody. Zpětný odkaz tak ospravedlňují tím, že vede k aplikaci práva úžeji spojeného se zkoumanou záležitostí.⁵⁴⁵ Speciální postavení otázky právní způsobilosti spočívající v odlišném právním režimu se mimochodem uplatňuje i v souladu s čl. 6 písm. b) Haagské úmluvy.⁵⁴⁶

Část odborné veřejnosti je za účelem dosažení žádoucí uniformity zastáncem rozšíření působnosti Nařízení Řím I na otázku určení rozhodného hmotného práva pro posouzení věcné platnosti dohody o volbě soudu, a to navzdory jejího obecného vynětí z působnosti nařízení. Tato exkluze totiž nebrání soudům aplikovat principy v něm obsažené. Znamená spíše to, že nejsou povinny toto nařízení aplikovat. Jeho použití je považováno za vhodné zejména v případech, kdy právo zvoleného soudu nezakotvuje kolizní normy určující rozhodné právo pro materiální platnost dohody.⁵⁴⁷ Pravdou je, že odmítneme-li aplikaci Nařízení Řím I v této otázce, vzniká zde nežádoucí roztržičnost rozhodných právních režimů. Soud tak bude ve výsledku aplikovat nutně dva různé celky hmotněprávních norem vůči jediné smlouvě. Jedním celkem určeným na základě vnitrostátních kolizních norem se bude řídit platnost ujednání o příslušnosti soudu, druhým celkem určeným Nařízením Řím I pak zbytek smlouvy včetně ujednání o volbě práva. Může se také jednoduše stát, že se ve vztahu k jedné smlouvě budou aplikovat dva různé právní systémy, tedy jak systém *common law*, tak kontinentálního práva. Nicméně uznejme, že toto řešení odpovídá principu oddělitelnosti ve smyslu čl. 25 odst. 5 Nařízení. Uvedený výklad ve prospěch aplikační jednotnosti není podpořen ani tím, že na rozdíl od Nařízení Brusel I bis Nařízení Řím I výslovně zpětný a další odkaz vylučuje.

Ambiciózní řešení *de lege ferenda* vedoucí k uniformitě navrhuje *M. Weller*. Podle něj by v otázce posouzení materiální platnosti jurisdikční dohody mělo Nařízení namísto odkázání na vnitrostátní kolizní normy, umožňující zpětný odkaz a vedoucí tak k překvapivým výsledkům, odkazovat na nestátní unifikovaná pravidla, konkrétně na Návrh společného referenčního rámce

⁵⁴⁴ Podrobněji *Hartley 2013*, s. 166-167.

⁵⁴⁵ *Ratkovic – Rotar 2013*, s. 258.

⁵⁴⁶ *Hartley – Dogauchi zpráva*, bod 94 a 150.

⁵⁴⁷ *Ballesteros 2014*, s. 299 včetně poznámky pod čarou č. 37 a 38.

(DCFR)⁵⁴⁸. Stejné řešení zastává i v případě Haagské úmluvy ovšem s tím, že použitelnými by měly být globálnější Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT⁵⁴⁹. Takové východisko by pak zjednodušilo práci soudům, zejména nezvoleným.⁵⁵⁰

Český ZMPS žádnou speciální kolizní normu ve vztahu k materiální platnosti jurisdikční doložky neobsahuje. Nalezneme v něm pouze obecné kolizní normy týkající se způsobilosti k právním jednáním fyzických (§ 29) a právnických osob (§ 30) a existence a platnosti právního jednání (§ 41). Úprava prorogační dohody v §§ 85 a 86 řeší pouze její formu. Nicméně česká doktrína označuje v tomto ohledu za rozhodné *legem fori*, a to vzhledem k procesním účinkům tohoto institutu. Jak uvádějí komentáře k zákonu, materiální hledisko platnosti jurisdikční dohody, tedy zda nevznikla omylem, podvodem, pod výhrůžkou, nátlakem apod., se bude řídit českým právem jakožto *legis fori*.⁵⁵¹ Ze stejného závěru vyšel rovněž český Nejvyšší soud⁵⁵², když v rámci posuzování předmětné dohody o volbě soudu řešil danou otázku (již považoval za neupravenou Nařízením 2001) podle *legis fori*, přičemž rovněž bez bližšího upřesnění dodal, že volba práva ve vztahu k jurisdikční dohodě není možná.⁵⁵³ S odmítnutím možnosti volby rozhodného práva pro posouzení věcné platnosti dohody však již nelze souhlasit. Stranám by mělo být obecně umožněno zvolit si právo použitelné na jejich jurisdikční dohodu⁵⁵⁴. Bylo by v příkrém rozporu s principem smluvní volnosti stran nepřiznat účinky volbě práva ve vztahu k institutu, jež je jako takový výrazem této volnosti. Taktéž autoři komentáře k ZMPS jsou toho názoru, že „by mělo být možné sjednat pro otázky její materiální platnosti volbu práva, alespoň pokud jde o vztahy v mezinárodním obchodě“.⁵⁵⁵

Ve shodě s některými autory se rovněž domnívám, že ve smlouvě výslovně učiněná volba ve prospěch práva státu zvoleného soudu by měla znamenat vyloučení kolizních norem tohoto práva z aplikace a tím rizika zpětného odkazu v rámci určování práva rozhodného pro prosouzení materiální platnosti jurisdikční doložky.⁵⁵⁶ Je-li zde jasná vůle smluvních stran podřídít

⁵⁴⁸ Platnosti smluv se věnuje Kniha II. Kapitola 7 DCFR.

⁵⁴⁹ Autor odkazuje na Principy z roku 2010, dodávám, že v květnu 2016 byla na 96. zasedání Řídící Rady UNIDROIT přijata aktualizovaná verze těchto principů. Principy UNIDROIT 2016 jsou dostupné z: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf>. Platnosti smluv se věnuje Kapitola 3 těchto principů.

⁵⁵⁰ *Weller 2017*, s. 100-111.

⁵⁵¹ *Břížka a kol. 2014*, s. 503. Shodně *Pauknerová – Rozehnalová a kol. 2013*, § 85.

⁵⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2626/2014. Soud se zabýval určitostí pojmu „obecný soud zhotovitelky“ obsaženého v předmětné jurisdikční dohodě, přičemž to pokládal za otázku spojenou s touto dohodou o volbě soudu, která není Nařízením 2001 upravena. Za účelem jejího posouzení pak užil *lex fori*, ač se jedná spíše o otázku, jež by měla být vykládána autonomně (a SDEU tak i učinil ve věci *Coreck*). Jedná se z mého pohledu o formální stránku souhlasu, nikoli věcnou.

⁵⁵³ Odst. 16 odůvodnění usnesení.

⁵⁵⁴ Srov. např. *Camilleri 2011*, s. 316.

⁵⁵⁵ *Břížka a kol. 2014*, s. 517-518.

⁵⁵⁶ *Ballesteros 2014*, s. 297 včetně pozn. pod čarou č. 23.

svůj spor vzniklý ze smlouvy zvolenému soudu a současně jeho vlastnímu právu, je vzhledem ke koncepci oddělitelnosti žádoucí, vyjádří-li svou vůli ohledně volby práva rovněž v jurisdikční doložce.

5.7 Existence konsenzu smluvních stran

Vedle splnění podstatných náležitostí dohody o volbě soudu může být zkoumána také skutečnost, zda zde vůbec existovala shodná vůle oferenta a akceptanta dohodu uzavřít. Existence konsenzu smluvních stran bude jistě zkoumána dříve než jeho platnost formální (způsob projevu vůle) či věcná (kvalita vůle).⁵⁵⁷ Projevy vůle stran danou smlouvu uzavřít se zpravidla časově neshodují. Otázkou pak je, zda dohoda vznikla, případně v jakém okamžiku.⁵⁵⁸ Nařízení explicitní odpověď neobsahuje. Mnozí autoři se proto zamýšleli nad rozhodným právním režimem speciálně pro posouzení existence souhlasu s jurisdikční dohodou.⁵⁵⁹ V tomto ohledu lze vyvinout následující úvahy.

Jak již bylo výše zmíněno, ujednání o příslušnosti ve smyslu čl. 25 Nařízení je podle SDEU pojmem autonomním, při jehož výkladu je potřeba vycházet pouze z Nařízení samotného, tedy nezávisle na národních právních řádech. Co se týká formálních náležitostí, SDEU zapovídá národnímu právu klást na jurisdikční dohodu další požadavky nad rámec těch uvedených v čl. 25.⁵⁶⁰ Praxe smluvních států ve věci zkoumání vzniku konsenzu stran ukázala na časté použití národního práva, přičemž některé řády hledíce na tuto dohodu jako na procesní institut odkazují na *legem fori*, jiné na *legem causae*.⁵⁶¹ Uchylování se k národní právní úpravě bylo způsobeno rovněž tím, že Nařízení 2001 ohledně materiální stránky souhlasu s jurisdikční dohodou mlčelo. Nařízení zakotvilo kolizní normu odkazující na právo státu určeného soudu včetně jeho norem mezinárodního práva soukromého. Lze však tuto kolizní normu analogicky vztáhnout i na otázku existence dohody stran?

V první řadě lze poukázat na úvahu o tom, že si strany mohou zodpovědět otázku rozhodného práva i pro tuto konkrétní otázku samy.⁵⁶² Není-li zde zvláštního ujednání a vycházíme tak pouze z Nařízení, jak víme, taktéž otázky jím výslovně neupravené, musí být

⁵⁵⁷ *Former – Delaygua 2016*, s. 394.

⁵⁵⁸ Kupříkladu v případě pozdního přijetí nabídky.

⁵⁵⁹ Např. *Brand 2008*, s. 40-42.

⁵⁶⁰ Srov. rozsudky SDEU ve věci *Refcomp*, bod 21; *Benincasa*, bod 25; *Hugo Trumphy*, bod 49; *Gasser*, bod 68, *Powell Duffryn*, body 13 a 14.

⁵⁶¹ Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 159, body 376-377, jež v tomto ohledu vychází ze studie JLS/C4/2005/03.

⁵⁶² *Camilleri 2011*, s. 316.

vykládány autonomně, tedy primárně bez přihlídnutí ke konkrétnímu národnímu právu.⁵⁶³ Jednou z možností při hledání legitimního výkladu Nařízení za účelem určení rozhodného práva pro posouzení existence souhlasu stran s dohodou je opřít se o dikci Nařízení Řím I, kdy interpretace těchto dvou předpisů by měla být konzistentní.⁵⁶⁴ Toto nařízení se sice na dohody o volbě soudu neaplikuje⁵⁶⁵, to nám však nebrání v něm hledat společné principy za účelem vyplňování mezer v úpravě.⁵⁶⁶ Článek 10 odst. 1 Nařízení Řím I obecně k existenci souhlasu smluvních stran stanoví, že „[e]xistence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy se určuje podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné“.⁵⁶⁷ Toto ustanovení pokrývá rovněž souhlas stran s volbou práva, kterým se má řídit jejich závazkový vztah.⁵⁶⁸ Nařízení Řím I stanovuje očividně pro obě otázky - existenci souhlasu stran s volbou práva i materiální platnost tohoto souhlasu – jeden právní režim. Obě se tedy posoudí dle stejného právního řádu.⁵⁶⁹ To nahrává úsudku, že bychom mohli podřadit otázku existence souhlasu s volbou soudu pod hlavičku materiální platnosti a vztáhnout tak na ni kolizní normu čl. 25 odst. 1 Nařízení (včetně bodu 20 jeho preambule) za použití *analogie legis*. Nehledě na komplikace způsobené při hledání rozhodného právního řádu případným zpětným odkazem, by to pak znamenalo nutnost zabývat se konkrétní úpravou uzavírání smlouvy, resp. zkoumat okamžik jejího vzniku. Pokud jde o jurisdikční ujednání, které je od počátku součástí hlavní smlouvy, ačkoli je z hlediska platnosti na hlavní smlouvě nezávislé⁵⁷⁰, okamžik jeho vzniku by teoreticky dávalo smysl posuzovat dle *legis causae*.⁵⁷¹ Nevýhoda spočívající v nejednotnosti národních právních úprav je v oblasti mezinárodní koupě zboží oslabena existencí unifikované úpravy v podobě CISG, která reguluje uzavření kupní smlouvy v části II. Až na výjimky⁵⁷² jsou členské státy EU i státy EFTA jejími smluvními stranami. Za předpokladu, že strany kupní smlouvy z vlastní vůle aplikaci úmluvy nevyloučily⁵⁷³ nebo smluvní stát neučinil vůči její

⁵⁶³ Podkapitola 3.3 o autonomním výkladu Nařízení.

⁵⁶⁴ *Magnus – Mankowski 2012*, s. 32.

⁵⁶⁵ Vylučuje je výslovně ze své působnosti v čl. 1 odst. 2 písm. e).

⁵⁶⁶ Vazba mezi těmito instrumenty je vyjádřena v bodě 7 preambule Nařízení Řím I, odkaz na volbu soudu nalezneme v bodě 20.

⁵⁶⁷ Články 10 a 11 Nařízení Řím I se zabývají rozhodným právem pro materiální a formální platnost smlouvy hlavní jako celku.

⁵⁶⁸ Čl. 10 odst. 1 ve spojení s čl. 3 odst. 5 Nařízení Řím I. V případě, že je dohoda o volbě součástí smlouvy hlavní jako její ustanovení, můžeme vycházet přímo z dikce čl. 10 odst. 1.

⁵⁶⁹ *Břížva 2012*, s. 55.

⁵⁷⁰ V souladu s koncepcí oddělitelnosti podle čl. 25 odst. 5 Nařízení.

⁵⁷¹ Nelze však vyloučit aplikaci obecných norem vnitrostátního práva upravujících proces kontraktace.

⁵⁷² Kterými jsou ke dni 21/2/2017 Velká Británie, Irsko, Portugalsko a Malta (http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html).

⁵⁷³ V souladu s čl. 6 CISG.

relevantní části výhradu⁵⁷⁴, by soud teoreticky za účelem určení okamžiku uzavření smlouvy, resp. jurisdikční doložky, aplikoval přednostně CISG jakožto přímou normu.⁵⁷⁵ Při zkoumání procesu kontraktace optikou CISG ovšem můžeme narazit na zásadní problém daný koncepcí *mirror image rule*, jíž se v této práci rovněž blíže věnujeme.⁵⁷⁶ V souladu s čl. 19 odst. 3 CISG je totiž odchylka týkající se řešení sporů obsažená v odpovědi na nabídku považována za podstatnou změnu podmínek nabídky, a tudíž činí z této odpovědi protinabídku, ledaže je ujednání o volbě soudu považováno za obchodní zvyklost.⁵⁷⁷ Za určitých okolností to ve výsledku může vést ke zjištění nedostatku smluvního konsenzu ohledně jurisdikční doložky. Zde vidíme, jak důležitou roli může hrát koncepce oddělitelnosti dohody o volbě soudu od zbytku smlouvy ve smyslu čl. 25 odst. 5 Nařízení.

Výše uvedené poněkud komplikované úvahy o právu rozhodném pro posouzení existence souhlasu s volbou soudu se však z mého pohledu v závěru uplatní leda částečně, a to ve světle judikatury Soudního dvora postavené v dané oblasti na výkladově silně autonomní bázi. Konzistentní linku v jeho interpretaci tvoří následující teze. V kauze *Alstom* Soudní dvůr připomenul, že ustanovený soud má vždy povinnost *in limine litis* přezkoumat, zda ujednání přiznávající mu příslušnost bylo skutečně předmětem souhlasu účastníků sporu vyjádřeného jasně a přesně, přičemž jedním z hlavních cílů úpravy formálních podmínek je zajištění, že tento souhlas byl skutečně dán.⁵⁷⁸ Následně stvrdil stanovisko generálního advokáta, když zkonstatoval, že existenci dohody mezi stranami ve smyslu čl. 23 odst. 1 Nařízení 2001 (resp. čl. 25 odst. 1 Nařízení) lze dovozovat ze splnění formálních požadavků stanovených v témže ustanovení.⁵⁷⁹ Ač by se někomu dané řešení mohlo zdát příliš simplifikované, považuji to naopak za jeho přednost nejlépe odpovídající principu autonomního výkladu čl. 25 Nařízení a současně koncepci nezávislosti jurisdikční dohody na smlouvě hlavní. Tento výklad presumuje existenci souhlasu vždy při splnění kladených formálních podmínek. Pochopitelně nám neposkytne bližší vodítko pro stanovení výše hledaného okamžiku vzniku konsenzu. V případě kupních smluv je tento okamžik určitelný v souladu se CISG, případně nebude-li se tato aplikovat, s rozhodným vnitrostátním právem. Lze argumentovat tím, že ve věci *Alstom* rozhodoval SDEU ještě podle Nařízení 2001, jehož čl. 23 neobsahoval kolizní normu pro posuzování věcné platnosti jurisdikční dohody. Ovšem ani nové znění čl. 25 Nařízení ani legislativní historie nenasvědčuje tomu, že by

⁵⁷⁴ Skandinávské státy (Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko) ovšem učinily v souladu s článkem 92 CISG výhradu, díky níž nejsou vázány částí II CISG upravující uzavírání smlouvy.

⁵⁷⁵ Čl. 23 ve spojitosti zejména s čl. 18 odst. 2 CISG.

⁵⁷⁶ Podrobněji viz podkapitola 2.4.

⁵⁷⁷ Ve vztahu k rozhodcím doložkám srov. *Hrnčířková 2012*, s. 119-123.

⁵⁷⁸ Rozsudek *Alstom*, bod 37; rozsudek *CarsOnThe Web*, bod 29, rozsudek *MSG*, bod 15.

⁵⁷⁹ Rozsudek *Alstom*, bod 38.

nová úprava týkající se materiální platnosti dohody měla za cíl řešit otázku určení existence souhlasu a zvrátit dosavadní judikaturu SDEU v tomto směru.⁵⁸⁰

5.7.1 *Battle of forms*

Zejména mezinárodní koupě zboží se vyznačuje častým výskytem jevu zvaného *battle of forms*, jenž je v této práci rovněž popsán. Může tak vzniknout otázka, zda se konkrétní ujednání o volbě soudu stalo součástí smlouvy či nikoli. Každá strana se v praxi snaží prosadit svoje vlastní obchodní podmínky, tedy včlenit do smlouvy svoji jurisdikční doložku v nich obsaženou. V případě, že se doložky stran liší, je pak problematické určení, která z nich se stane tou finálně závaznou, resp. obchodní podmínky které ze stran se stanou součástí smlouvy. V tomto ohledu nám výše uvedený závěr ohledně souhlasu s jurisdikčním ujednáním, jež je dán splněním formálních podmínek, pochopitelně nepostačí. Obě kolidující doložky totiž mohou Nařízením předepsaným požadavkům vyhovět. Zde je již skutečně zapotřebí zkoumat okamžik uzavření smlouvy podle rozhodného práva, resp. zkoumat, zda souhlas s ujednáním o volbě soudu inkorporovaným do smlouvy nebyl učiněn omylem.⁵⁸¹

V tomto případě se domnívám, že nelze jinak, než pro tento účel určit rozhodné národní právo v souladu s kolizní normou čl. 25 odst. 1 Nařízení, tedy prostřednictvím příslušných kolizních norem státu sudiště (není-li jich, pak na základě *lex fori*). V případě aplikace CISG, kdy se dle převládajícího akademického názoru považuje problematika bitvy forem za vnitřní mezeru úpravy, se při řešení dané situace uplatní v první řadě obecné principy, na kterých je tato úmluva založena⁵⁸², a nejčastěji pak pravidlo *knock out*.⁵⁸³ Nevyhnutelným výsledkem tohoto postupu je bohužel neúčinnost kolidujících jurisdikčních doložek. Nebude-li aplikace CISG možná⁵⁸⁴, uplatní se národní právo. Potenciál zachování účinku jedné z jurisdikčních doložek má pak případné použití pravidla *last shot*. Z uvedeného plyne, že by obchodníci měli mít ve svém zájmu na paměti potřebu výslovného smluvního ujednání ohledně příslušnosti a nespoléhat se na své obchodní podmínky.

⁵⁸⁰ Stanovisko generálního advokáta ve věci *Alstom*, bod 47.

⁵⁸¹ Podobně srov. *Favcett a kol. 2005*, s. 37.

⁵⁸² Především Principy UNIDROIT, PECL (DCFR).

⁵⁸³ Podrobněji viz podkapitola 2.5.2 této práce. Srov. také *Hrnčířková 2012*, s. 127 a 129-131.

⁵⁸⁴ Bude vyloučena stranami, neuplatní se v souladu se svými pravidly působnosti, či problematika bitvy forem bude soudcem považována za nikoli vnitřní, ale vnější mezeru úpravy CISG.

5.8 *Lis pendens* ve vztahu k dohodě o volbě soudu

Pro případ výskytu souběžných řízení⁵⁸⁵ v téže věci mezi týmiž stranami před soudy různých členských států zůstává podle čl. 29 odst. 1 Nařízení obecným pravidlem, že později ustavený soud bez návrhu přeruší řízení, dokud o své příslušnosti nerozhodne soud, u něhož bylo zahájeno řízení dříve⁵⁸⁶. Existují dvě základní výjimky z tohoto pravidla. Zaprvé, přednost má vždy řízení před soudem, jemuž svědčí výlučná příslušnost ve smyslu čl. 24 Nařízení (ovšem mezinárodní koupě zboží pod jeho působnost nespadá), a tedy není oprávněn přerušit řízení ani odmítnout příslušnost a musí věcně rozhodnout.⁵⁸⁷ Druhou výjimku zavedlo Nařízení ve prospěch výlučné příslušnosti soudu dané dohodou stran podle čl. 25.

5.8.1 *Výjimka z pravidla překážky lis pendens ve prospěch dohod o výlučné příslušnosti*

Revolucí vnesenou do jurisdikčních pravidel za účelem posílení účinnosti dohod o volbě soudu je tato nově zakotvená výjimka z obecného ustanovení o *lis pendens* v podobě čl. 31 odst. 2, jenž stanoví následující: „[a]niž je dotčen článek 26, je-li řízení zahájeno u soudu členského státu, jemuž dohoda uvedená v článku 25 svěřuje výlučnou příslušnost, přeruší soudy jiného členského státu řízení, dokud soud, u něhož bylo zahájeno řízení na základě dohody, neprohlásí, že podle dohody není příslušný“. Důvodem novely byla snaha zamezení obstrukční taktice tzv. italského torpéda, jejíž legálnost byla potvrzena kontroverzním rozsudkem v případě *Gasser*. Účelem této taktiky bylo blokovat účinky platně uzavřené jurisdikční dohody podáním žaloby jako první v pořadí u nezvoleného soudu, nejlépe pověstného dlouhými soudními průtahy, který tak byl chráněn ve vztahu k soudu zvolenému, leč ve stejné věci mezi týmiž stranami později ustavenému, pravidlem překážky věci zahájené v souladu s čl. 27 odst. 1 Nařízení 2001, resp. Luganské úmluvy.

Ustanovení čl. 31 odst. 2 Nařízení ukládá nezvolenému soudu přerušit řízení před ním vedené v návaznosti na ustavení zvoleného soudu ve stejné věci a zároveň v zásadě⁵⁸⁸ opravňuje zvolený soud vést toto řízení nehledě na to, zda nezvolený soud již rozhodl o přerušení řízení.⁵⁸⁹ Nezvolený soud v této situaci ani neověřuje, zda je zvolený soud skutečně příslušný, tedy

⁵⁸⁵ S cílem zabránit vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí.

⁵⁸⁶ Okamžik zahájení řízení specifikuje čl. 32 Nařízení (bod 21 preambule).

⁵⁸⁷ Rozsudek *Weber*, bod 56. Rozhodnutí jiného soudu, než výlučně příslušného dle čl. 24, totiž nemůže být uznáno podle čl. 45 odst. 1 písm. e) bodu i).

⁵⁸⁸ S výhradou čl. 26, nebo shledá-li, že je nepřislušný, či v případě existence vzájemně si odporujících výlučných dohod.

⁵⁸⁹ Bod 22 odst. 1 preambule Nařízení.

nezkoumá platnost jurisdikční dohody.⁵⁹⁰ Proveďte leda kontrolu, zda je v ní určenému soudu svěřena příslušnost *vylučná*.⁵⁹¹ Straně domáhající se účinků této dohody lze za účelem popření příslušnosti nezvoleného soudu doporučit co nejdříve podat žalobu k dohodou určenému soudu. Současně před nezvoleným soudem nesmí učinit jiný úkon, než kterým by namítala jeho nepříslušnost (tedy včetně *prima facie* prokázání existence jurisdikční dohody), aby se vyvarovala založení příslušnosti podle čl. 26 Nařízení.

Osobně si ustanovení čl. 31 odst. 2 vykládám ve světle zásady vzájemné důvěry mezi soudy členských států tak, že by měl nezvolený soud přenechat přezkum dohody plně na soud zvolený a vyčkat jeho rozhodnutí o své příslušnosti.⁵⁹² Navíc pakliže by rozhodovaly současně dva soudy o platnosti téže dohody, vzniklo by přirozeně riziko vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí. V kruhu bychom se tak dostali do rozporu s cílem litispendenčních ustanovení, kterým je zabránění tomuto jevu.⁵⁹³ Jiná by byla odpověď, kdybychom se v dané věci řídili Haagskou úmluvou. Čl. 6 úmluvy výslovně svěřuje tuto kontrolní kompetenci nezvolenému soudu před přerušением řízení, což znamená mimo jiné posouzení platnosti dohody podle práva státu zvoleného soudu⁵⁹⁴, a co se týká posouzení způsobilosti stran k uzavření dohody dokonce podle práva svého státu⁵⁹⁵. Nařízení žádné takto jednoznačně znějící ustanovení neobsahuje a vzhledem ke zmíněným zásadám není extenzivní výklad jeho čl. 31 odst. 2 v tomto duchu dle mého na místě.

Nehledě na výše uvedené je ovšem potřeba si uvědomit onu existující skulinu, která by stranu, jež má v úmyslu dohodu o volbě soudu obejít, mohla přece jen ponoukat k uchýlení se ke strategii italského torpéda. V případě, že by snad soud, jenž není určen v prorogační dohodě, nedal jí určenému soudu přednost a v rozporu s uvedeným pravidlem Nařízení v dané věci rozhodnul, není zde předjímana žádná sankce. Vydá-li totiž rozhodnutí ve věci dříve než soud prorogovaný, nebude jeho neoprávněný postup důvodem pro odepření uznání tohoto rozhodnutí vzhledem k ustanovení čl. 45 odst. 3 Nařízení.⁵⁹⁶ Bohužel, jak je vidno

⁵⁹⁰ Tento závěr preferují např. *Dickinson – Lein 2015*, s. 340, *Magnus – Mankowski 2016*, s. 751-752.

⁵⁹¹ Srov. *Heinze – Steinrötter 2017*, s. 17-18.

⁵⁹² Za předpokladu, že před zvoleným soudem bylo záhy zahájeno řízení. Oddálením zahájení tohoto řízení se vlastně dává nezvolenému soudu možnost závazně rozhodnout o platnosti jurisdikční dohody, je-li před ním vznesena její existence. Srov. *Ballesteros*, s. 306-307.

⁵⁹³ Čl. 21 preambule Nařízení.

⁵⁹⁴ Čl. 6 písm. a) Haagské úmluvy.

⁵⁹⁵ Čl. 6 písm. b) Haagské úmluvy (jedná se o výjimku z pravidla, že materiální platnost se posuzuje podle práva státu zvoleného soudu).

⁵⁹⁶ Otázka týkající se této problematiky vyvstala ve vztahu k nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti v případě C-386/17, *Stefano Liberato v. Luminita Luisa Grigorescu* (ke dni uzavření rukopisu této práce byl ve fázi projednávání).

i z následujícího výkladu ohledně souvisejících řízení, vyskytuje se v režimu Nařízení přece jen určité reziduum příležitosti pro uplatnění žaloby tzv. italského torpéda.

5.8.2 Jiné než absolutně výlučné dohody

Podstatnou nevýhodou dohod o nevýlučné příslušnosti je, že s sebou nesou zvýšené riziko vzniku souběžných řízení. Výše zmíněná výjimka z obecného pravidla překážky *lis pendens* ve smyslu čl. 31 odst. 2 Nařízení se s ohledem na dikci tohoto ustanovení uplatní pouze v případě řízení později zahájeného a paralelně vedeného u soudu členského státu, jemuž dohoda uvedená v čl. 25 svěřuje *výlučnou* příslušnost. Je tak otázkou, zda je nezvolený soud zbaven možnosti přezkumu platnosti dohody o nevýlučné příslušnosti v okamžiku, kdy je zahájeno řízení u jednoho ze zvolených soudů.

Výše jsme si vymezili, jak rozumíme pojmu dohoda o výlučné příslušnosti, tedy že vedle té absolutně výlučné pod něj spadá i klauzule recipročně výlučná nominující dva soudy z různých členských států. Vycházíme-li z této premisy, pak bychom měli souhlasit s tím, že se ustanovení čl. 31 odst. 2 aplikuje rovněž na ujednání typu *Meeth*. Lze však namítnout, že tento postup je v rozporu se zněním druhého odstavce bodu 22 preambule Nařízení, který uvádí, že výjimka z obecného pravidla litispendence zakotvená tímto ustanovením, „*by se neměla vztahovat na situace, kdy strany uzavřely vzájemně si odporující dohody o výlučné volbě soudu nebo pokud soud určený v dohodě o výlučné volbě soudu zahájil řízení jako první*“, kdy v takových situacích se uplatní obecné ustanovení Nařízení o litispendenci. Ač tak není výslovně uvedeno, lze souhlasit s tím, že se bod 22 preambule z hlediska systematiky i logiky věci vztahuje k čl. 31 odst. 2 a podrobněji jej rozvádí. Na druhou stranu se však nelze spokojit s tvrzením, že pod *situaci, kdy strany uzavřely vzájemně odporující dohody o výlučné příslušnosti*, lze obecně zahrnout i klauzuli typu *Meeth*. Důvodovou zprávu k odst. 2 bodu 22 preambule nenajdeme⁵⁹⁷, těžko však dovodíme, že záměr jeho vložení směřoval právě vůči tomuto typu dohod.⁵⁹⁸ V reálu by tento závěr vedl totiž k tomu, že by jedna strana ve snaze obejít jurisdikční dohodu tohoto typu podala žalobu jako první k nezvolenému soudu

⁵⁹⁷ Jelikož se tento odstavec v původním návrhu Komise ani v pozměňovacím návrhu Evropského parlamentu nevyskytoval, poprvé se objevil v návrhu Rady EU ze dne 6. 6. 2012, č. JUSTCIV 209 CODEC 1495.

⁵⁹⁸ Lze se rovněž domnívat, že tato výjimka z výjimky směřuje na případ existence dvou samostatných výlučných jurisdikčních dohod uzavřených mez stranami v rámci jednoho právního vztahu (i nedopatřením), jež se ve svém znění liší pouze v určení soudu, kdy obě opravňují strany podat žalobu k soudům z rozdílných členských států a ve výsledku tak tvoří jednu dohodu o nevýlučné příslušnosti. A. Nuyts ve svém článku *La refonte du règlement Bruxelles I. Revue critique de droit international privé*, roč. 16, č. 53, 2013, dokonce spatřuje účel zavedení bodu 22 odst. 2 preambule Nařízení v tom, aby čelil situacím, kdy se každá ze smluvních stran domáhá svých vlastních obchodních podmínek, přičemž každé obsahují různá jurisdikční ujednání o výlučné příslušnosti. Vzhledem k obecným způsobům řešení bitvy forem, se nám toto řešení zdá spíše druhořadé.

jiného členského státu spoléhajíc na jev italského torpéda. Druhá strana, jež by podala žalobu v souladu s jurisdikční dohodou, by nemohla profitovat z čl. 31 odst. 2 pouze z důvodu formulace této dohody. Pakliže SDEU jednou přiznal klauzulím *Meeth* postavení výlučných jurisdikčních dohod, měly by mít stejnou ochranu. Není důvod omezovat výjimku z obecného pravidla litispence podle čl. 31 odst. 2 zakotvenou za účelem posílení výlučných jurisdikčních dohod pouze na dohody absolutně výlučné. Bod 22 odst. 2 je proto potřeba vykládat tak, že se vztahuje pouze na případ, kdy jsou zahájena řízení paralelně u obou soudů určených v klauzuli typu *Meeth*, kdy se má uplatnit klasické litispendenční pravidlo a přednost dostane ten ze zvolených soudů, u něhož je řízení zahájeno dříve, a nikoli na vztah mezi řízením zahájeným před nezvoleným soudem a souběžně zahájeným řízením před soudem prorogovaným.

Aplikace pravidla *prior tempore* na klauzuli typu *Meeth* sice způsobuje, že podáním žaloby k jednomu ze zvolených soudů se tento stává absolutně výlučně příslušným a druhý soud musí svou příslušnost odmítnout na základě čl. 31 odst. 3 Nařízení, ačkoliv se jedná rovněž o zvolený soud, takový následek odpovídající aplikaci výjimky z výjimky (kterou odst. 2 bodu 22 preambule Nařízení nepochybně představuje) je však z mého pohledu přijatelnějším řešením. Koneckonců prostým účelem klauzule *Meeth* je přeci dosáhnout toho, aby strana, která je žalována, byla žalována ve státě svého domicilu, což je tímto řešením splněno.

Nadnesené řešení koresponduje taktéž s čl. 31 odst. 1 Nařízení, dle kterého, „[j]e-li pro určité řízení dána výlučná příslušnost více soudů, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepřislušný ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první“. Toto ustanovení již svým obsahem odpovídá klasickému pravidlu překážky litispence. Z jeho znění není úplně zřejmé, zda se aplikuje i vůči výlučné příslušnosti založené dohodou stran podle čl. 25 nebo pouze vůči výlučné příslušnosti podle čl. 24⁵⁹⁹. Jeho vztáhnutí na oba případy nezpůsobuje riziko kolize, věcně mandatorní příslušnost bude mít pochopitelně vždy přednost, což ošetřuje čl. 25 odst. 4 Nařízení. Nicméně, tato nejasnost ohledně působnosti předmětného ustanovení stejně nehraje ve výsledku až takovou roli. Jediným myslitelným případem subsumovatelným pod toto ustanovení je totiž vedle konfliktu příslušností podle čl. 24 leda konflikt příslušností daný na základě klauzule typu *Meeth*. Aplikování obecného pravidla překážky litispence na zadruhé jmenovaný konflikt však s ohledem na výše uvedené dovozujeme rovněž výkladem bodu 22 odst. 2 preambule.

Co se týká všech dohod o příslušnosti jakkoli nevýlučných (tedy včetně dohod asymetrických), jsem toho názoru, že o použitelnosti čl. 31 odst. 2 Nařízení nemůže být vůbec řeč

⁵⁹⁹ K problematice identifikace pojmu „výlučná příslušnost“ též zmínka v podkapitole 5.4.2 o volbě soudu nečlenského státu.

a ve vztahu k nezvoleným soudům ustaveným ve věci, na kterou se tyto dohody vztahují, se uplatní obecné ustanovení o litispendenci podle čl. 29 Nařízení.

5.8.3 *Související řízení*

Pozornost věnujme ještě jinému aspektu působnosti čl. 31 Nařízení. Zůstává totiž nejasné, zda se „obrácené“ pravidlo *lis pendens* vztahuje nejen na paralelně zahájená řízení mezi týmiž stranami v téže věci, ale i na řízení, která spolu „pouze“ souvisejí. Pakliže jím nejsou pokryty obě oblasti, objevuje se zde prostor pro snadné obcházení tohoto ustanovení a dohod a volbě soudu jako takových.

Otázka souběžných navzájem souvisejících řízení před soudy různých členských států je upravena v čl. 30 Nařízení. Soudu, u něhož je související řízení zahájeno později, je svěřena diskreční pravomoc přerušit řízení⁶⁰⁰, případně se za splnění určitých podmínek prohlásit za nepřislušného ve prospěch spojení předmětných řízení před prvně ustaveným soudem⁶⁰¹. Nabízí se zde dvě základní otázky. Podle jakých kritérií je žaloba kvalifikována jako související a nikoli identická s druhou žalobou? A jaký je možný rozsah dané diskrece soudu?

Autonomní výklad ohledně konceptu souvisejících žalob poskytnul Soudní dvůr již ve vztahu k Bruselské úmluvě a jeho závěry jsou použitelné i vůči Nařízení. Základním účelem litispendenčních pravidel je minimalizovat možnost souběžných řízení a zabránit vydání neslučitelných rozhodnutí v různých členských státech.⁶⁰² Zatímco však cílem čl. 29 regulujícího řízení ve stejné věci je prevence vydání rozhodnutí vzájemně si přímo odporujících, kdy uznání některého z nich bude jinak odepřeno v souladu s čl. 45 odst. 1 písm. d), čl. 30 sleduje zamezení vzniku i takových rozhodnutí, která si sice odporují ve svých závěrech, avšak samostatnému výkonu každého z nich nic nebrání. Čl. 30 má tak oproti čl. 29 cíl obecnější, kterým je zajištění koordinace výkonu soudních pravomocí mezi státy EU.⁶⁰³

Předpokladem aplikace čl. 29 Nařízení je zahájení řízení *v téže věci mezi týmiž stranami*. Totožnost stran i věci je nutno vykládat autonomně.⁶⁰⁴ Identita stran ve smyslu čl. 29 je posuzována nikoli dle formy ale dle podstaty, resp. zájmů těchto osob ve vztahu k předmětu sporu. Dvě osoby mohou být v tomto ohledu považovány za jednu a tu stejnou osobu, pokud

⁶⁰⁰ Čl. 30 odst. 1 Nařízení.

⁶⁰¹ Čl. 30 odst. 2 Nařízení.

⁶⁰² Bod 21 preambule Nařízení, rozsudek *Gasser*, bod 41.

⁶⁰³ Srov. rozsudek *Tatry*, bod 55 a 57. *Fentiman 2015*, s. 372-373.

⁶⁰⁴ Rozsudek *Gubisch*, bod 11.

rozsudek vůči jedné osobě bude mít účinek *res indicata* i vůči druhé.⁶⁰⁵ Co se týká předmětu řízení, nemusí se jednat o dvě naprosto identické žaloby shodné v nároku⁶⁰⁶, jehož se strana domáhá. Důležité je, že se žaloby shodují věcně a mají společný právní i faktický základ.⁶⁰⁷ Pod pojmem „věc“ ve smyslu čl. 29 je potřeba rozumět cíl (záměr), jenž žaloba sleduje.⁶⁰⁸ Oproti tomu žaloby spolu související se sice odvíjí od stejné právní otázky, avšak liší se natolik ve sledovaném cíli, že zde nehrozí riziko, že si budou následně vydané rozsudky vzájemně konkurovat při „ucházení se“ o uznání v dožádaném členském státě.⁶⁰⁹ O stejnou věc tak půjde například tehdy, kdy se jedna strana žalobou domáhá plnění závazku z konkrétní smlouvy, zatímco druhá strana žaluje naopak za účelem prohlášení této smlouvy za neplatnou. Záměrem obou žalob je totéž, a to zjištění, zda je daná smlouva závazná nebo nikoliv.⁶¹⁰ Na tomto interpretačním základě odvodil národní soud věcnou totožnost žalob v případě *Gasser*. Jako již věcně nikoli totožné, a tedy mimo rámec čl. 29, byly posouzeny: žaloba kupujícího proti prodávajícímu pro porušení záruky za kvalitu zboží na jedné straně a žaloba prodávajícího pro nezaplacení kupní ceny na straně druhé.⁶¹¹ Jak v návaznosti na zmapování určitých případů před britskými soudy poznamenává R. Fentiman, škála případů spadajících pod čl. 29 je poměrně úzká.⁶¹²

Jak usuzují *D. Kenny a R. Hennigan*, čl. 31 odst. 2 Nařízení lze použít pouze v případech souběžných řízení v totožné věci a nikoliv ve věcech souvisejících. Tím se stranám otevírá prostor, jehož využitím mohou dosáhnout „deaktivování“ jurisdikční doložky. Strana jednoduše pozmění podstatu svého nároku a podá žalobu k nezvolenému soudu, čímž se vyhne aplikaci čl. 31 odst. 2 a v režimu čl. 29 bude profitovat minimálně z časových prodlev, dokud se tento soud neprohlásí za nepřislušný. Ve svém důsledku by to mohlo znamenat pokračování praktik italského torpéda.⁶¹³ Východiskem úvahy autorů bylo rozhodnutí irského *Supreme Court* ve věci *Websense proti Itway*⁶¹⁴ z února 2014, jímž přerušil před ním vedené řízení a dal přednost italskému soudu rozhodnout o své příslušnosti v související věci (vycházející však ze stejné distribuční dohody), a to navzdory existující dohodě mezi stranami o výlučné příslušnosti irských soudů.

⁶⁰⁵ Rozsudek *Drouot*, bod 19.

⁶⁰⁶ Rozsudek *Gubisch*, bod 17.

⁶⁰⁷ Rozsudek *Gantner*, bod 24 a 25.

⁶⁰⁸ Rozsudek *Tatry*, bod 41.

⁶⁰⁹ *Fentiman 2015*, s. 382-383.

⁶¹⁰ Rozsudek *Gubisch*, bod 15-16.

⁶¹¹ Rozhodnutí britského *High Court Queen's Bench Division* ze dne 22. 3. 2010 ve věci *Smith's Vitamins and Herbs Ltd v Ceprodí Compagnie Européenne De Produits Dietetiques SA*, EWHC 1025, 2010 (*Fentiman 2015*, s. 387).

⁶¹² *Fentiman 2015*, s. 387-390.

⁶¹³ Srov. *Kenny – Hennigan 2015*, s. 202-203 a 207.

⁶¹⁴ Rozhodnutí irského *Supreme Court* ze dne 14. 2. 2014 ve věci *Websense International Technology Limited v. Itway Spa*, IESC 5, 2014.

Strana domáhající se jurisdikční doložky podáním žaloby ke zvolenému soud může současně u prvně ustaveného nezvoleného soudu leda namítnout jeho nepřislušnost, nikoli od něj účinně požadovat, aby se prohlásil za nepřislušného s ohledem na vhodnost projednání a rozhodnutí o obou žalobách ve společném řízení před později ustaveným soudem. Tuto diskreční pravomoc má pouze soud, u něhož bylo řízení zahájeno později. Řešení by bylo marně spatřováno v možnosti přesvědčení tohoto později ustaveného soudu o tom, že porušení jurisdikční dohody je důvodem pro odmítnutí přerušování řízení. Za účelem řádného výkonu spravedlnosti musí být pojem souvisejících žalob vykládán široce, aby pokryl všechny případy, v nichž existuje riziko vzájemně neslučitelných rozhodnutí.⁶¹⁵ Právě toto riziko způsobené úzkým vztahem⁶¹⁶ mezi takovými žalobami je jedním z faktorů, jež soud musí v rámci svého uvážení, zda řízení přerušit, vzít v úvahu.⁶¹⁷ Jak je výslovně uvedeno rovněž v rozsudku irského *Supreme Court* ve věci *Websense proti Itway*, porušení platného jurisdikčního ujednání není považováno za faktor dostatečný k ospravedlnění pokračování ve vedení řízení souběžně s prvně ustaveným soudem.⁶¹⁸ Lze očekávat, že tendencí soudů v tomto ohledu bude ve světle zásady vzájemné důvěry přiklonit se k přerušování řízení.⁶¹⁹

Nutno uvést několik argumentů vedoucích k závěru, že čl. 31 odst. 2 Nařízení nelze aplikovat ve vztahu k souvisejícím žalobám.⁶²⁰ Zprv, preambule jasně uvádí, že výjimka z obecného pravidla *lis pendens* se uplatňuje v situaci, „*kdy u soudu, který nebyl určen v dohodě o výlučné volbě soudu, bylo zahájeno řízení a později bylo u takto určeného soudu zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami.*“⁶²¹ Na druhou stranu, preambule sice slouží jako interpretační vodítko, nicméně není tím výlučně rozhodujícím.⁶²² Koneckonců přímé vyloučení případu souvisejících žalob z působnosti dané výjimky z pravidla také neobsahuje. Navíc hned v prvé větě tohoto bodu preambule je zdůrazněno, že cílem stanovení výjimky v podobě čl. 31 odst. 2 je „*zabránění nekalým praktikám při vedení sporu*“. Z druhé lze poukázat na to, že čl. 29 odst. 1 stanoví pravidlo *prior tempore* s výslovnou výhradou, tedy „*[a]niž je dotčeno ustanovení čl. 31 odst. 2*“. Článek 30 regulující související žaloby žádnou podobnou výhradu nezmiňuje.

Domnívám se, že výklad znamenající vyloučení souvisejících žalob z rozsahu působnosti čl. 31 je zapotřebí kategoricky odmítnout. V daném ohledu nelze vycházet pouze z gramatického

⁶¹⁵ Rozsudek Tetry, bod 53.

⁶¹⁶ Čl. 30 odst. 3 Nařízení.

⁶¹⁷ Stanovisko generálního advokáta ve věci *Owens Bank*, bod 76.

⁶¹⁸ Lze se však setkat i opačnými závěry, zejména u britských soudů, viz *Dickinson – Lein 2015*, s. 333.

⁶¹⁹ Ve prospěch tohoto závěru se vyjadřuje i komentář *Dickinson – Lein 2015*, s. 334, kritizující rozhodnutí britských soudů pokračovat v předmětném řízení.

⁶²⁰ Jak uvádí *Kenny – Hennigan 2015*, s. 206-207.

⁶²¹ Bod 22 preambule Nařízení.

⁶²² *Hartley 2013*, s. 312.

výkladu předmětných ustanovení, ale je nezbytné vzít v potaz teleologické i systematické hledisko. Není pochyb, že jedním z hlavních cílů Nařízení bylo učinit přítrž nekalým praktikám tzv. italského torpéda a posílit tím dohody o výlučné příslušnosti soudu. Těžko lze připustit domněnku, že úmysl normotvůrce směřoval pouze k takovémuto polovičatému řešení. V důvodové zprávě k návrhu Nařízení je v tomto směru dáována jasná přednost zvolenému soudu před jakýmkoli jiným soudem, aniž by zde byla zmínka o jakémkoli omezení na řízení ve stejné věci. Naopak bylo předjíáno, že tato změna povede k eliminaci „*zneužívání možnosti zahajovat řízení u nepřislušných soudů*“.⁶²³ Dále, skutečnost, že čl. 31 následuje až po čl. 30, nahrává tomu, že daná výjimka z pravidla litispendence se vztahuje jak k čl. 29, tak i k čl. 30, tedy i na řízení navzájem související. Ustanovení čl. 31 odst. 2 a 3 je proto na místě vykládat extenzivně, což lze ospravedlnit především záměrem vyloučení nekalých praktik podkopávajících autonomii vůle stran.

Nehledě na výše uvedené je potřeba druhotně trvat na tom, aby byl široce vykládán rovněž pojem „řízení v téže věci“ ve smyslu čl. 29 Nařízení. Dle mého nelze rozsah tohoto pojmu omezovat pouze na vyložene zrcadlově stejné žaloby lišící se pouze v petitu, kdy jedna sleduje kladnou odpověď a druhá naopak potvrzení stanoviska opačného, nýbrž jej chápat jako zahrnující obecně žaloby na plnění jakýchkoli závazků z téže smlouvy.

⁶²³ Návrh Evropské Komise COM (2010) 748 final, bod 3.1.3. Podobně bod 1.2. a znění původního bodu 19 preambule (dnešní bod 22). Změnu předmětného bodu preambule provedl až Evropský parlament (Zpráva EP ze dne 15. 10. 2012, A7-0320/2012), přičemž z bodu 3. vysvětlujícího prohlášení není zřejmý úmysl vyloučení souvisejících žalob v dané věci.

6. VOLBA SOUDU V REŽIMU HAAGSKÉ ÚMLUVY

6.1 Základní charakteristika Haagské úmluvy

Již dlouhá léta trvají na půdě Haagské konference pro mezinárodní právo jednání s cílem sjednotit pravidla o mezinárodní příslušnosti soudů a o uznání a výkonu rozhodnutí napříč kontinenty.⁶²⁴ V ambici sjednat globální úmluvu pokrývající celou oblast však členové konference doposud nedosáhli konsenzu. Zaměřili se tak na oblast, ve které nacházeli největší shodu, a dali vzniknout Haagské úmluvě o dohodách o volbě soudu („Haagská úmluva“ nebo „HÚ“), jejíž finální znění bylo předloženo na 20. zasedání konference v červnu 2005.⁶²⁵

Uniformní pravidla daná Haagskou úmluvou mají potenciál posílit celosvětový obchod. Jejich cílem je zajistit účinnost jurisdikčních dohod a usnadnění výkonu rozhodnutí následně vydaných dohodou určenými soudy, a i ve státech z rozdílných právních oblastí, což z pohledu obchodníků znamená větší právní jistotu a snížení nákladů spojených s vymáháním rozhodnutí. Jedná se o určitou paralelu k Newyorské úmluvě, jež tak činí ve vztahu k dohodám rozhodčím.⁶²⁶

V současnosti je Haagskou úmluvou vázáno 29 smluvních států⁶²⁷. Vedle unijní sedmadvacítky (tedy bez účasti Dánska⁶²⁸) jsou jimi doposud pouze Mexiko a Singapur. Haagská úmluva vstoupila v platnost dne 1. října 2015 vůči všem stávajícím smluvním státům vyjma Singapuru, vůči němuž se tak stalo přesně o rok později. Od chvíle, kdy ji podepsaly v roce 2009 jako první Spojené státy americké a Evropská unie se očekávalo, že následná ratifikace těmito smluvními stranami spustí řetězovou reakci dalších států⁶²⁹ - ta však nepřišla. Proces ratifikace úmluvy je ve Spojených státech pozdržen debatou o nejvhodnější metodě její implementace do vnitrostátního práva. Na jedné straně je odbornou veřejností (akademiky a *American Bar Association*) navrhována⁶³⁰ implementace na federální úrovni po vzoru předpisu ve vztahu k Newyorské úmluvě a na druhé straně je ze strany *Uniform Law Commission* podporována

⁶²⁴ Nejbližší setkání *Special Commission* je plánováno na polovinu listopadu 2017 (<https://assets.hcch.net>).

⁶²⁵ P. D. TROOBOFF. Choice-of-Court Clauses. *The National Law Journal* [online]. 2004 [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.cptech.org/ecom/jurisdiction/trooboff2004.pdf>.

⁶²⁶ Hartley – *Dogauchi zpráva*, s. 21.

⁶²⁷ Třicátou smluvní stranou je EU jako celek. Status úmluvy dostupný na oficiálních stránkách Haagské konference mezinárodního práva soukromého: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98>. Pod pojmem „smluvní stát“ zahrnujeme i jednotlivé státy EU, jež jsou Haagskou úmluvou vázány na základě jejího schválení (rozhodnutím Rady 2014/887/EU) a uzavření jménem EU, viz prohlášení EU podle čl. 30 Haagské úmluvy (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1044-&disp=resdn>).

⁶²⁸ Vzhledem k čl. 1 a 2 Protokolu č. 22 SEU, viz prohlášení EU podle čl. 30 Haagské úmluvy.

⁶²⁹ Ratkovic – *Rotar 2013*, s. 250.

⁶³⁰ Podrobněji k upravenému kompromisnímu návrhu: HENDRIX, Glenn P., et al. Memorandum of the American Bar Association Section of International Law Working Group on the Implementation of the Hague Convention On Choice of Court Agreements. *International Lawyer*, roč. 49, č. 3, 2016, s. 255-272.

implementace jednotného zákona přijatého jednotlivými státy, a to vedle federálního předpisu. Bohužel poslední vývoj ukazuje, že nalezení kompromisu je v nedohlednu, a tím i ratifikace HÚ ze strany Spojených států.⁶³¹

Naplnění cílů Haagské úmluvy v širším teritoriálním měřítku tak stále zůstává spíše ve stádiu aspirace než reálného dění.⁶³² Jak zjistíme z následujícího výkladu, úmluva se nyní uplatní ve skutečně úzkém záběru (zejména vzhledem k přednostní aplikaci Nařízení). Její expandování závisí na ratifikaci dalších států. Vedle Spojených států Haagskou úmluvu podepsaly, ale prozatím neschválily, Ukrajina a nedávno i Čína a Černá hora.⁶³³ Dle vyjádření generálního tajemníka Haagské konference je ratifikace HÚ zvažována mj. Austrálií, Novým Zélandem či Dánskem.⁶³⁴

Úprava dohody o volbě soudu zakotvená Nařízením má leccos společného s úpravou Haagské úmluvy. V této části se zaměříme spíše na zásadní rozdíly mezi těmito dvěma právními režimy.

6.1.1 *Rozsah působnosti*

Haagská úmluva vymezuje rámec své působnosti v čl. 1 a 2. Aplikuje se v zásadě na jurisdikční dohody o *vylučné* soudní příslušnosti ve sporech z obchodních transakcí, jelikož mezi výjimkami z působnosti výslovně uvádí jak smlouvy spotřebitelské, resp. jakékoli smlouvy „*jejichž stranou je fyzická osoba jednající především za sebe, rodinu nebo domácnost*“, tak smlouvy pracovní. Dále jsou vyloučeny např. záležitosti rodinného práva, insolvence, přeprava cestujících a zboží, věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí, platnost, neplatnost nebo zrušení právnických osob a platnost rozhodnutí jejich orgánů či platnost práv duševního vlastnictví jiných než autorských a souvisejících práv, ad. Oblast působnosti Haagské úmluvy se od působnosti Nařízení tedy podstatně liší. Co se týká rozhodčího řízení, zde je úprava obou instrumentů konzistentní: explicitně zakotvené vynětí rozhodčího a s ním souvisejícího řízení v čl. 2 odst. 4 HÚ je dle důvodové zprávy vykládáno široce a pokrývá jakákoli podpůrná soudní řízení i rozhodování o platnosti rozhodčí dohody.⁶³⁵

⁶³¹ Jak uvádí T. Folkmen ve svém příspěvku z 11. 1. 2017 COCA: Bad News on US Ratification, [online], 2017 [cit. 2017-09-12], dostupném z: <https://lettersblogatory.com/2017/01/11/coca-bad-news-on-us-ratification/#more-24052>.

⁶³² Moore – Jedrey 2016, s. 2 a 6.

⁶³³ Viz <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> [cit. 2017-10-10].

⁶³⁴ BERNASCONI, Christophe. Choice of Court Convention: an inspired choice. *International Financial Law Review*. [online] 2015. [cit. 2017-09-10]. Dostupné z: <http://www.iflr.com/Article/3493513/Choice-of-Court-Convention-an-inspired-choice.html>.

⁶³⁵ Hartley – Dogauchi *zpráva*, bod 84.

Vedle defaultního výčtu daných exempcí navíc Haagská úmluva smluvním státům v čl. 21 odst. 1 dovoluje učinit prohlášení, mají-li silný zájem tuto úmluvu neuplatnit na další konkrétní věci. Takovéto jednostranné prohlášení učinila i EU ve vztahu k určitým typům smluv ve věcech pojištění s výhradou možnosti jeho případného odvolání.⁶³⁶

Rozsah působnosti Haagské úmluvy je striktně omezen pouze na jurisdikční dohody sjednané ve prospěch soudu nebo soudů smluvních států a na rozsudky těchto zvolených soudů smluvních států. Odlišuje se tak od Newyorské úmluvy, která se vztahuje na uznání a výkon rozhodčího nálezu bez ohledu na to, kde byl vydán, ledaže smluvní stát učinil opačné prohlášení.⁶³⁷

V souladu s čl. 16 se HÚ nevztahuje na dohody o výlučné příslušnosti uzavřené před jejím vstupem v platnost vůči státu dohodou zvoleného soudu, a dále na řízení zahájená před vstupem v platnost pro stát soudu, u něhož bylo řízení zahájeno.

6.1.2 Mezinárodnost sporu

Existence mezinárodního prvku ve sporu je předpokladem aplikace Haagské úmluvy. Článek 1 ve druhém odstavci definuje obsah tohoto prvku: pro jeho naplnění se musí buď domicily stran nacházet v různých členských státech, nebo alespoň některý prvek týkající se jejich sporu (vyjma místa zvoleného soudu) souviset s odlišným členským státem. Čistě vnitrostátní věci tak stojí mimo režim HÚ a jiné než zvolené soudy nejsou navzdory dohodě o volbě povinny odmítnout svou příslušnost v těchto věcech.

Stejně jako v režimu Nařízení je možné, aby strany pro svůj občanský nebo obchodní vztah s mezinárodním prvkem zvolily soud, který však s nimi nebo jejich vztahem nemá žádnou souvislost. Kupříkladu strana se sídlem v Německu se může dohodnout se stranou sídlící v Singapuru, že příslušným rozhodnout jejich spor je soud v Nizozemsku. V zásadě mohou libovolně zvolit soud v kterémkoli jiném státě vázaném Haagskou úmluvou a tento soud je pak v souladu s čl. 5 povinen spor rozhodnout, ledaže by dohoda stran nebyla platná. Článek 19 HÚ však smluvním státům dovoluje učinit výhradu spočívající v tom, že stát výslovně deklaruje, že jeho soudy mají možnost podle vlastního uvážení odmítnout rozhodovat spory, byť k tomu byly stranami zvoleny, pakliže s výjimkou této volby „*neexistuje žádná souvislost mezi daným státem*

⁶³⁶ Prohlášení EU ze dne 11. 6. 2015, dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1044&disp=resdn> [cit. 2017-08-15].

⁶³⁷ Čl. 1 odst. 1 a odst. 3 Newyorské úmluvy.

a stranami nebo předmětem sporu“. V souladu s tímto ustanovením tak soudy daného státu mohou učinit nehledě na to, jak je spor mezinárodní, i kdyby se dotýkal sebevíce jiných států současně.⁶³⁸

Uvedená specifikace mezinárodního prvku se však nevztahuje na uznání a výkon rozhodnutí podle Haagské úmluvy. Podle jejího čl. 1 odst. 3 se pro tyto účely věc považuje za mezinárodní, „pokud se strana domáhá uznání nebo výkonu zahraničního soudního rozhodnutí“. Opět je zde možnost úniku v podobě prohlášení státu ve smyslu čl. 20, na jehož základě mohou soudy tohoto státu odmítnout uznat rozhodnutí vydané v čistě vnitrostátní záležitosti, kde jediným cizím prvkem byla volba soudu jiného státu.

6.2 Dohoda o výlučné příslušnosti

6.2.1 Pojem

Haagská úmluva omezuje svoji aplikaci na dohody o soudní příslušnosti výlučné a rovněž zakotvuje jednotné vymezení tohoto pojmu v čl. 3 písm. a)⁶³⁹, což je žádoucí vzhledem k rozdílnosti nahlížení na jurisdikční dohody v jednotlivých právních kulturách. Oproti kontinentální Evropě, kde je doložka v případě absence jiného ujednání považována za výlučnou, americké soudy naopak tradičně presumují nevýlučnost doložky.⁶⁴⁰ V souladu s čl. 3 písm. b) platí domněnka výlučnosti dohody vyvratitelná jiným výslovným ujednáním stran. Vyloučení příslušnosti ostatních soudů tak nemusí být explicitní. Výlučnost spočívá ve volbě soudu nebo soudů jednoho smluvního státu, přičemž v případě státu s více právními systémy se pod pojmem stát rozumí i jednotlivá územní jednotka (např. Skotsko).⁶⁴¹

Primární vyloučení dohod o nevýlučné soudní příslušnosti včetně těch asymetrických z režimu HÚ⁶⁴² je ovšem zmírněno článkem 22, jenž dává smluvnímu státu možnost učinit prohlášení, že jeho soudy budou uznávat a vykonávat rozhodnutí vydaná soudy ostatních smluvních států určenými nevýlučnou dohodou. Jedním z hlavních účelů omezení působnosti

⁶³⁸ Weller 2017, s. 94.

⁶³⁹ Rozumí se jí „dohoda se rozumí dohoda uzavřená mezi dvěma nebo více stranami, která splňuje požadavky písmene c) a určí, pro účely rozhodování sporů, které vznikly nebo mohou vzniknout v souvislosti s konkrétním právním vztahem, soudy jednoho smluvního státu nebo jeden či více konkrétních soudů jednoho smluvního státu s vyloučením soudní příslušnosti jiných soudů“.

⁶⁴⁰ P. D. TROOBOFF. Choice-of-Court Clauses. *The National Law Journal* [online]. 2004 [cit. 2017-08-30].

Dostupné z: <http://www.cptech.org/ecom/jurisdiction/trooboff2004.pdf>.

⁶⁴¹ Hartley – *Dogauchi zpráva*, bod 107.

⁶⁴² Kritizuje A. Briggs (*Briggs 2008*, s. 529).

HÚ na výlučné dohody byla snaha zabránit problémům jinak spjatým s uplatněním pravidla překážky litispendence.⁶⁴³

6.2.2 Podstatné náležitosti

Formální náležitosti jurisdikční dohody se řídí harmonizovanými pravidly čl. 3 písm. c) Haagské úmluvy. Je striktně vyžadováno, aby dohoda byla uzavřena nebo zdokumentována v písemné formě, resp. „jiným komunikačním prostředkem, který zpřístupňuje informace tak, aby byly využitelné pro další potřebu“.⁶⁴⁴ Inspirací pro citovanou formulaci byl patrně čl. 6 Vzorového zákona UNCITRAL o elektronickém obchodu. Za pomoci komentáře k tomuto instrumentu a *Hartley – Dogauchi zprávy* lze vyvodit, že se Haagská úmluva bude aplikovat i ve vztahu k ujednání v *click-wrap* nebo *browse-wrap* smlouvě.⁶⁴⁵ Na rozdíl od čl. 25 Nařízení nedává Haagská úmluva v rámci formy uzavření dohody prostor zvyklostem.

Materiální stránka konsenzu je v souladu s čl. 5 odst. 1, čl. 6 písm. a) a čl. 9 písm. a) HÚ posuzována na základě práva zvoleného soudu včetně jeho kolizních norem. Výjimku z tohoto pravidla představuje čl. 6 písm. b), dle kterého posuzuje nezvolený soud, je-li ustaven ve věci, způsobilost strany k uzavření jurisdikční dohody podle svého práva.

Volba soudu musí být předmětem konsenzu. Nejsou-li dány elementární faktické prvky souhlasu, aplikace Haagské úmluvy nepřichází v úvahu, bez ohledu na to, že rozhodné právo vymykající se obsahově právním řádům ostatních států by zde existenci souhlasu našlo. Stejně jako v případě Nařízení se základní principy souhlasu aplikují nezávisle na právu kteréhokoli smluvního státu HÚ.⁶⁴⁶ Mimoto je zde rovněž zakotven princip nezávislosti dohody na smlouvě hlavní z hlediska platnosti.

Jurisdikční dohoda může být závazná i pro třetí strany, které s ní výslovně nevyslovily souhlas, pakliže převzaly práva a povinnosti jedné z původních stran dohody, přičemž posouzení, zda k tomuto převzetí došlo, je otázkou vnitrostátního práva státu soudu. Oproti Nařízení, v jehož režimu musí být osobní působnost jurisdikční dohody, tedy včetně otázky sukcese, vykládána autonomně, Haagská úmluva svěřuje posouzení těchto účinků národním právům smluvních států, mezi nimiž v tomto ohledu nemusí panovat jednota. Na základě tzv. *closely related* doktríny platné v systému *common law* může být třetí osoba považována za osobu vázanou

⁶⁴³ *Hartley – Dogauchi zpráva*, bod 47.

⁶⁴⁴ Čl. 3 písm. c) bod ii) Haagské úmluvy.

⁶⁴⁵ KYSELOVSKÁ, Tereza. *Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 106-107.

⁶⁴⁶ *Hartley 2013*, s. 133-134. *Hartley – Dogauchi zpráva*, body 95-96.

jurisdikční doložkou, načež následné rozhodnutí soudu pak bude muset být uznáno ostatními dožádanými státy, ledaže by aplikace zmíněné doktríny byla podle čl. 9 písm. e) HÚ v rozporu s jejich veřejným pořádkem.⁶⁴⁷

6.2.3 Účinky dohody

Soud určený stranami je příslušný rozhodnout jejich spor a v souladu s čl. 5 odst. 2 HÚ v zásadě nesmí odmítnout svou příslušnost „na základě toho, že spor by měl být rozhodován soudem jiného státu“, tedy například podle doktríny *forum non conveniens* nebo *lis pendens*. Existují výjimky, kdy zvolený soud může svou příslušnost odmítnout. Tou primární je neplatnost jurisdikční dohody. Dále úmluva, na rozdíl od Nařízení explicitně, stanovuje, že jejími pravidly o příslušnosti nejsou dotčena vnitrostátní pravidla pro určení věcné příslušnosti rozdělující příslušnost mezi soudy jednoho státu, ani pravidla procesní. Tedy i v případě, kdy si strany zvolí jeden konkrétní soud pro rozhodnutí sporu, který však nespadá do rámce jeho věcné kompetence, nebude tento soud nucen daný spor vést.⁶⁴⁸

Druhým pilířem zajištění účinků dohody o výlučné příslušnosti je článek 6 HÚ⁶⁴⁹ ukládající jakémukoli jinému než zvolenému soudu povinnost přerušit nebo pozastavit řízení, na které se dohoda vztahuje, s výjimkou taxativně stanovených případů. Mezi tyto okolnosti patří neplatnost dohody podle práva státu zvoleného soudu, nezpůsobilost strany k uzavření dohody podle práva státu ustaveného soudu (tedy nikoli zvoleného soudu), nebo situace, kdy by „*uvedení dohody v platnost vedlo ke zjevné nespravedlnosti nebo by bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem státu*“⁶⁵⁰ ustaveného soudu. Škála těchto okolností je sice omezená, nicméně vytváří ve srovnání s úpravou Nařízení nezvolenému soudu přece jen širší prostor pro nalezení své příslušnosti rozhodnout ve věci namísto soudu zvoleného. Soudu určenému dohodou stran je v režimu HÚ dána priorita v očividně menší míře, než je tomu v režimu čl. 31 odst. 2 Nařízení. HÚ naopak svěřuje paralelní kompetence nezvolenému soudu.⁶⁵¹ Její čl. 6 tak vytváří určitý prostor pro preemptivní žaloby typu italského torpéda podané v rozporu s jurisdikční dohodou a znamenající pro poctivého žalovaného mimo jiné výdaje vynaložené na takto zahájené řízení. Absence pravidla *lis pendens* vede k úsudku, že Haagská úmluva není založena na stejném principu vzájemné důvěry mezi

⁶⁴⁷ BLACK, Vaughan, PITEL, Stephen G. A.. Forum-selection clauses: beyond the contracting parties. *Journal of Private International Law*. 2016, ročník 12, č. 1, s. 58 včetně poznámky pod čarou č. 120. Autoři předvídají tento výsledek zejména v případě, že by se smluvním státem úmluvy stala Kanada.

⁶⁴⁸ Moore – Jedrey 2016, s. 2.

⁶⁴⁹ Jedná se o ustanovení podobné čl. III odst. 3 Newyorské úmluvy.

⁶⁵⁰ Čl. 6 písm. c) Haagské úmluvy.

⁶⁵¹ Weller 2017, s. 115.

soudy smluvních států, jako je tomu v případě Nařízení a soudů členských států. Odborná veřejnost hovoří ve vztahu k HÚ o systému omezené nebo parciální vzájemné důvěry.⁶⁵²

V návaznosti na uvedené vyvstává otazník ohledně toho, zda Haagská úmluva připouští vydávání *anti-suit injunctions*. Důvodová zpráva k tomuto výslovnou odpověď neposkytuje, ani takový příkaz nekvalifikuje jako předběžné ochranné opatření ve smyslu čl. 7 HÚ. Podle tohoto ustanovení se HÚ na předběžná opatření nevztahuje – nevyžaduje ale ani nebrání jejich vydání. Soud tak případné opatření přijímá na základě svého vnitrostátního práva. V případě, že se však určitý soudem přijatý příkaz stane posléze trvalým, bude v ostatních smluvních státech vykonatelný podle čl. 8 HÚ.⁶⁵³ Ohlédneme-li se však za přípravnými pracemi na této úmluvě, zjistíme, že dřívější důvodová zpráva k předběžnému návrhu úmluvy uváděla tento typ příkazu jako příklad předběžného opatření.⁶⁵⁴ Následná plenární debata mezi vedoucími delegáty v rámci 20. zasedání Haagské konference⁶⁵⁵, které vedlo k finalizaci HÚ, vyzněla ve prospěch závěru, že *anti-suit injunction* udělená za účelem vymáhání jurisdikčních dohod jsou v souladu s touto úmluvou. Tím se pro stranu, která čelí řízení zahájeným v rozporu s ujednáním o výlučné příslušnosti, otevírá možnost požadovat u zvoleného soudu (v systému *common law*) vydání takového příkazu podle *lex fori*, načež stane-li se příkaz trvalým, bude také vykonatelným v jiných smluvních státech.⁶⁵⁶

6.3 Interakce s Nařízením

6.3.1 Řešení vztahu obou instrumentů

V rámci pojednání vztahujícího se k Nařízení jsme několikrát učinili pro výkladové účely exkurz do regulace Haagské úmluvy a poukázali jsme si na existující koherenci mezi oběma nástroji. V určitých záležitostech se však tyto úpravy obsahově rozcházejí, načež to, která z nich bude v konkrétním případě rozhodující, určíme na základě čl. 26 odst. 6 HÚ, jenž se zabývá jejich vzájemným vztahem. Toto ustanovení obsahuje dvě pravidla dávající přednost aplikaci Nařízení.

⁶⁵² *Abmed – Beaumont 2017*, s. 395-396 a 408.

⁶⁵³ *Hartley – Dogauchi zpráva*, body 160-162.

⁶⁵⁴ Důvodová zpráva k předběžnému návrhu Haagské úmluvy ze dne 26. 12. 2004, vypracovali *T. Hartley, M. Dogauchi*, s. 195-197, dostupná z: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=3512&dtid=35> [cit. 2017-09-17].

⁶⁵⁵ Zaznamenaná zápisem z jednání č. 9 (*Second Commission meeting*) ze dne 20. 6. 2005, 20. Zasedání Haagské konference, s. 623-624, *Abmed – Beaumont 2017*, s. 397.

⁶⁵⁶ *Abmed – Beaumont 2017*, s. 398 včetně poznámek pod čarou č. 61 a 62 (odkazující na *D. Josepha*). Lze souhlasit s autory, že použití uvedených *travaux préparatoires* za účelem jednotného výkladu Haagské úmluvy ve smyslu čl. 23 úmluvy je v souladu s čl. 32 Vídeňské úmluvy o smluvním právu upravujícím interpretaci mezinárodních smluv.

První se uplatní při určování příslušnosti soudů, druhé při uznávání a výkonu soudních rozhodnutí.

V souladu s prvním pravidlem stanoveným v čl. 26 odst. 6 písm. a) má Nařízení před Haagskou úmluvou aplikační přednost vždy v situacích, kdy (i) obě strany sporu mají domicil⁶⁵⁷ v členských státech EU, nebo kdy (ii) jedna strana má domicil v členském státě EU a druhá strana ve státě, jenž není smluvní stranou úmluvy, anebo (iii) obě strany mají domicil ve státech, které nejsou smluvními stranami úmluvy.⁶⁵⁸ Předpokladem aplikace Nařízení ve třetím případě je samozřejmě skutečnost, že si tyto dvě strany sídlící mimo EU zvolí v souladu s čl. 25 Nařízení ve své jurisdikční dohodě soud nebo soudy některého členského státu EU. Druhý a třetí případ nejsou z důvodu citovaného ustanovení na první pohled přímo čitelné, lze je však vyvodit za pomoci důvodové zprávy.⁶⁵⁹

Naopak jakmile alespoň jedna ze stran sporu bude mít domicil ve smluvním státě Haagské úmluvy, který není členským státem EU, prosadí se úprava této úmluvy před Nařízením. V oblasti pravidel o příslušnosti může dojít ke kolizi právě mezi popsányými čl. 6 Haagské úmluvy a čl. 31 odst. 2 Nařízením.⁶⁶⁰ Pro ilustraci si uveďme příklad: společnost se sídlem v České republice uzavře se společností se sídlem v Rakousku kupní smlouvu obsahující doložku o volbě soudů v Irsku. Rakouská společnost podá žalobu k soudu ve Vídni, zatímco česká společnost následně podá žalobu k soudu v Dublinu. V tomto případě by vídeňský soud měl přerušit před ním zahájené řízení ve prospěch příslušnosti dublinského soudu podle čl. 31 odst. 2 Nařízením, jenž má vzhledem k domicilu obou stran sporu prioritu. Bylo by tomu i v případě lišícím se pouze tím, že by jedna ze stran měla sídlo například v mimounijní Brazílii, tedy ve státě, který není vázán HÚ. Tato úmluva by v daném případě hrála prim za podmínky, že by obchodním partnerem české firmy a následně její protistranou ve sporu byla společnost sídlící v Mexiku, přičemž sjednaná doložka by zněla ve prospěch příslušnosti soudu kteréhokoli smluvního státu⁶⁶¹, tedy i soudu členského státu Unie (kromě Dánska). Vzhledem k prozatím omezené škále smluvních států se HÚ nyní uplatní pouze ve sporu vedeném před zvoleným soudem smluvního státu mezi subjektem majícím domicil v některém z členských států EU vyjma Dánska na straně jedné a subjektem s domicilem v Mexiku anebo Singapuru na straně druhé, případně mezi stranami z těchto dvou neevropských smluvních států. Mimochodem, pakliže nedojde k jinému dojednání,

⁶⁵⁷ Haagská úmluva užívá pojmu „*résidence*“, v českém překladu bydliště, jenž ve vztahu k právníkům osobám definuje v čl. 4 odst. 2.

⁶⁵⁸ Moore – Jedrey 2016, s. 5.

⁶⁵⁹ Hartley – Dogauchi zpráva, bod 293 ve spojitosti s body 273 a 274.

⁶⁶⁰ V důvodové zprávě nic k této korelaci nenalezneme, jelikož byla vypracována před přijetím Nařízením a zabývá se tak vztahem úmluvy a Nařízením 2001.

⁶⁶¹ Vzhledem k dikci čl. 3 písm. a) Haagské úmluvy.

vystoupení Velké Británie z EU může ve výsledku znamenat zvýšení poměru aplikace této úmluvy.

Druhé pravidlo zakotvené v čl. 26 odst. 6 písm. b) HÚ stanoví, že úmluva ustoupí aplikaci Nařízení, pokud jde o uznání a výkon soudních rozhodnutí mezi členskými státy Unie, resp. v případech kdy se soud původu i soud dožádaný nacházejí na území Unie.

6.3.2 Ochrana unijních principů

Jak již bylo v této práci rovněž zmíněno, Haagská úmluva byla sjednána Unií jménem členských států. Následkem toho má formálně postavení unijního práva, je závazná ve vztahu k členským státům (vyjma Dánska), má přednost před jejich vnitrostátním právem, je přímo aplikována jejich soudy a tam, kde se členských států dotýká, podléhá interpretační pravomoci SDEU v souladu s čl. 267 SFEU. Má vůči nim v určitém ohledu tedy stejný účinek jako Nařízení.⁶⁶²

Výše jsme si v kontextu čl. 6 Haagské úmluvy poukázali na to, že vydání *anti-suit injunction* na podporu dohody o výlučné příslušnosti je z pohledu úmluvy považováno za přípustné. Představme si spor mezi českou společností a singapurskou společností, jež si sjednaly výlučnou jurisdikční dohodu ve prospěch irských soudů, kdy singapurská společnost podá žalobu typu italského torpéda k italskému soudu. Teoreticky by irský soud (jakožto soud se systémem *common law*) měl být oprávněn vydat na návrh české strany předmětný příkaz za účelem „zmrazení“ vedení řízení před italským soudem. Jedná se však o soudy dvou členských států a takový krok by znamenal jasné nabourání principu jejich vzájemné důvěry při výkonu spravedlnosti, na kterém je v obecné (celounijní) rovině postaveno Nařízení.

Ve světle rozsudku SDEU ve věci *Nipponkoa* dospěli *M. Ahmed* a *P. Beaumont* k závěru, že fundamentální principy, jež jsou pilířem Nařízení, nemohou být narušeny ani aplikací Haagské úmluvy.⁶⁶³ V předmětné kauze se Soudní dvůr zabýval výkladem čl. 71 Nařízení upravujícího jeho vztah k mezinárodním úmluvám, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání a výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech. SDEU uvedl, že ačkoli je Nařízením⁶⁶⁴ stanoveno použití těchto úmluv v rozsahu jejich působnosti, „... nesmí [tím] být dotčeny takové zásady, které jsou základem soudní spolupráce ve věcech občanských a obchodních v rámci Evropské unie, ...“, přičemž mezi nimi jmenuje zásady týkající se minimalizace rizika souběžných řízení, jakož i vzájemné

⁶⁶² Hartley 2013, s. 22-23.

⁶⁶³ *Ahmed – Beaumont* 2017, s. 404-409.

⁶⁶⁴ Jednalo se o výklad totožného ustanovení Nařízení 2001.

důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie.⁶⁶⁵ Aplikace mezinárodní úmluvy nemůže vést k výsledkům, které budou méně příznivé pro dosažení řádného fungování vnitřního trhu, než jsou výsledky, ke kterým vedou ustanovení Nařízení. Ustanovení úmluvy tak mohou být „... použita v rámci Unie pouze tehdy, když umožňují dosáhnout cílů ... vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie za podmínek přinejmenším stejně příznivých, jako jsou podmínky vyplývající z použití [N]ařízení“.⁶⁶⁶ V předmětné kauze tak převážila interpretace určitého ustanovení Nařízení 2001 nad jí odporující interpretací určitého ustanovení mezinárodní smlouvy. Ostatně bylo tomu tak i v případě *West Tankers*, kdy SDEU označil za neslučitelné s Nařízením 2001, resp. se zásadou vzájemné důvěry, vydání *anti-suit injunction* na podporu platné dohody o rozhodčím řízení, tedy na základě Newyorské úmluvy.⁶⁶⁷

Z uvedeného vyplývá, že bazální principy Nařízení mohou překonat jakoukoli interpretaci čl. 6 Haagské úmluvy, která není konformní s fungováním obráceného pravidla *lis pendens* ve smyslu čl. 31 odst. 2 Nařízení. Hypoteticky by tak ve výše uvedeném ilustrativním případě česká společnost neměla dosáhnout vydání *anti-suit injunction* irským soudem a italský soud by měl být povinen přerušit řízení v souladu s čl. 31 odst. 2 Nařízení v návaznosti na zahájení řízení u irského soudu, tedy navzdory použitelnosti Haagské úmluvy.⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ Rozsudek *Nipponkoa*, bod 36.

⁶⁶⁶ Tamtéž, body 37 a 38.

⁶⁶⁷ Rozsudek *West Tankers*, body 30 a 34.

⁶⁶⁸ *Ahmed – Beaumont 2017*, s. 407-408.

ZÁVĚR

Výrazem civilizačního rozvoje je rovněž fungující mezinárodní obchod. Nejen díky nadnárodní integraci či modernizaci komunikačních prostředků a dopravních sítí došlo k výraznému zrychlení jeho tempa. Přeshraniční prvek obchodní transakce ovšem představuje pro její strany potenciální rizika, na která nejsou na vnitrostátní scéně zvyklí. K jejich zmírnění přispívají regionálně či globálně harmonizované právní úpravy vytvářené s cílem překonat překážky spočívající v odlišnostech jednotlivých národních právních řádů. Tato práce se zabývá řešením mezinárodních obchodních sporů před soudy, resp. mezinárodní soudní příslušností. Jako reprezentanta obchodních smluv jsme pro její dominanci z hlediska výskytu vybrali mezinárodní kupní smlouvu a zúžili jsme tak spektrum našeho zkoumání na spory vzniklé z této smlouvy. V podstatě jsou však výsledky tohoto výzkumu použitelné i na jiné obchodní závazkové vztahy.

Vídeňská úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží je jedinou unifikovanou hmotněprávní úpravou mezinárodní koupě zboží. Nařízení Brusel I bis a Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu zase procesními předpisy, jež vytváří transnacionální systém řešení sporů. Všechny tyto instrumenty se zásadně podílejí na posílení právní jistoty subjektů přeshraničních transakcí. Jsou objektem pozornosti stran soukromoprávních mezinárodních sporů, nadnárodně v praxi působících právních kapacit a akademiků z oblasti mezinárodního práva soukromého a staly se předmětem zkoumání mimo jiné i této práce.

Cílem našeho pojednání je podrobnější analýza hlavních problematických otázek spojených s volbou soudu, k nimž jednotlivě vyvozujeme z našeho pohledu ospravedlnitelný výklad dotčené právní úpravy a mnohdy navrhuje konkrétní praktická řešení. Vybrané aspekty daného tématu nejsou zkoumány izolovaně, nýbrž jsou zasazeny do komplexněji pojaté studie předmětné unijní úpravy. Jádrem našeho zkoumání je tak čl. 25 Nařízení, ovšem vyložení obecných i zvláštních ustanovení, regulujících primárně jiné otázky týkající se příslušnosti soudu, je nezbytné pro demonstraci určitých souvislostí a obecných principů, na kterých je úprava ujednání stran o příslušnosti soudu postavena.

Úvodní část této práce zahrnuje nezbytné vymezení zkoumaného prvku. Pokusili jsme se vymezit pokud možno co nejpřesněji obrysy pojmu mezinárodní kupní smlouvy, přičemž jsme pro tento účel aplikovali CISG, kterou považujeme v tomto ohledu za primárně směrodatnou. Důsledkem toho je také to, že tuto smlouvu chápeme jako smlouvu ryze obchodního charakteru.

Nezbytná je taktéž kvalifikace zboží, obzvláště nesnadná tehdy, pokud jde o oblast duševního vlastnictví, kde i drobné nuance mají vliv na výsledné vymezení pojmu. CISG je příkladem úspěšného nalezení kompromisu, což se ovšem nevyhnutelně odráží v jejích nedokonalostech, konkrétně tzv. vnitřních mezerách v úpravě. Neobešli jsme se proto bez rozebrání otázky jejich vyplňování, kdy je smluvním stranám dán určitý preventivně varovný signál a dále vyzdvížen význam obecných zásad, na kterých je CISG založena, a zdrojů těchto zásad. Didakticko praktické je pak pojednání věnující se krok za krokem uzavírání mezinárodní kupní smlouvy, v rámci něhož bylo poukázáno na zásadní momenty či problematické prvky jednání stran a vyvozena doporučení.

Jak již bylo předesláno, těžištěm této práce je komplexní pojednání o volbě soudu příslušného rozhodnout spor vzešlý z mezinárodní kupní (obchodní) smlouvy a obecně o mezinárodní příslušnosti soudů, a to primárně v režimu Nařízení a doplňkově i Haagské úmluvy.

Nejprve jsme si rozebrali jednotlivé aspekty působnosti Nařízení. S ohledem na aktuální dění byl učiněn krátký exkurz na téma vystoupení Spojeného království z Evropské unie a jeho dopadů na justiční spolupráci v obchodněprávních věcech. Ačkoli vzhledem k době dokončení této práce (říjen roku 2017) nebyly konečné obrysy řešení vzájemných vztahů známy, nalezneme zde určité postřehy, které jsou posléze rozvinuty v kapitole věnované Haagské úmluvě. Zajímavá je rovněž úloha Nařízení perspektivou rozhodčích řízení, kdy jsme si v návaznosti na dosavadní vývoj interakce soudního a rozhodčího řízení představili změny zavedené Nařízením i přelomovou judikaturu a potýkali se s některými dosud ne zcela vyjasněnými otázkami. Řešen je případ paralelně vedených řízení a kolize mezi výsledným rozhodčím nálezem a rozhodnutím soudu, resp. mezi aplikací Newyorské úmluvy a Nařízením. Zásadním se v tomto ohledu ukazuje faktor časový i teritoriální, tj. místa sudiště.

Bez povšimnutí nezůstává ani příslušnost soudu daná tehdy, neexistuje-li mezi stranami platná volba soudu. Vyvozena je kupříkladu aplikovatelnost Nařízení i vůči žalovaným z nečlenských států. V oblasti pravidel o zvláštní příslušnosti je zkoumán pojem nároku ze smlouvy či místa plnění, resp. dodání zboží, kdy je pro účely určení soudní příslušnosti konstatována přednost hlediska faktického. Dále jsme si vymezili postavení sjednané příslušnosti v hierarchii příslušností a podrobněji se v tomto kontextu zabýváme přednostní příslušností danou souhlasem žalovaného a tím, jak se účinně vyvarovat jejímu založení a „ubránit“ tak jurisdikci zvolenou. Pozornost je věnována rovněž v systematice zvláště stojící „nenápadné“

příslušnosti pro vydání předběžných nebo zajišťovacích opatření a s ní spojené případné multiplikaci soudních příslušností.

Dále se již tato práce plně soustřeďuje na volbu soudu v režimu Nařízení, její vlastnosti a případná úskalí a konečně na náležitosti platné jurisdikční dohody. Ta v sobě zahrnuje prvky nejen smluvní, ale i procesní, což jí přináší poněkud anomální postavení, zejména při jejím vymáhání. Základním prvkem je zvolení soudu členského státu. Zde vyvstává otázka volby soudu státu nečlenského. V případně mezinárodní kupní smlouvy dovozujeme možnost ustaveného soudu členského státu odmítnout svou příslušnost ve prospěch soudu třetího státu za podmínky ověření platnosti dané prorogační dohody podle národního práva. Navazujeme analýzou nově zavedené úpravy zohledňující řízení vedená před soudy nečlenských států, kdy rovněž ve prospěch smluvní autonomie stran hájíme význam volby soudu, leč nečlenského státu. Oproti tomu pouhou volbu soudu jiného členského státu v ryze vnitrostátních sporech nepovažujeme za dostatečné naplnění prvku mezinárodnosti jakožto kritéria aplikace Nařízení. Výkladem opřeným o dikci Haagské úmluvy ospravedlňujeme takový přístup, dle kterého postačí, je-li jakýkoli další prvek sporu (a nemusí jít nutně o domicil stran) spojen s jakýmkoli jiným státem.

Z hlediska formální platnosti jsme zkoumali různé podoby písemné formy projevu, včetně ujednání o příslušnosti soudu zahrnutého do obchodních podmínek či do smlouvy uzavřené „*on-line* kliknutím“. Neopomenuli jsme ani podmínky písemného potvrzení ústně učiněné dohody a prorogaci odpovídající obchodním zvyklostem. Formální požadavky jsou upraveny výlučně Nařízením a je vždy potřeba nezapomínat na autonomní způsob jejich aplikace.

Problematictější, leč o to zajímavější, shledáváme otázku materiální platnosti jurisdikčních dohod. Mimochodem ne zcela jednoznačnou je i hranice mezi vadami materiálními a formálními. Pokud jde o Nařízením nově zavedenou kolizní normu, nalézáme jak její výhody přispívající k účinnosti dohod (a spočívající zejména v neochotě nezvoleného soudu zkoumat věcnou platnost dohody), tak i problematické prvky. Takovým je určování rozhodného práva pro posouzení věcné platnosti dohody, kdy se závěrem jeví jako nejistější, ač pro někoho nejspíš utopické, doplnění textu jurisdikční doložky o volbu tohoto práva. Rovněž jsme si upřesnili kvalifikaci jednotlivých typů jurisdikční dohody: dohod (absolutně) výlučných a dohod nevýlučných, tedy recipročních i asymetrických, jejichž vynutitelnost je stále nevyjasněnou otázkou.

Obchodníci mohou při vymáhání svých prorogačních dohod narazit na zásadní mez. Jak na mnoha místech této práce konstatujeme, sebevíce platná dohoda o příslušnosti se může minout svým účinkem, pakliže nezvolený soud nedbaje pravidel rozhodne o její neplatnosti, resp. své

příslušnosti, a potažmo i ve věci samé. Pravidla o uznání rozhodnutí vycházející ze zásady vzájemné důvěry mezi soudy členských států jsou nekompromisní. Nelze jinak než konstatovat, že je v tomto ohledu právo asertivnějším smluvním stranám, tedy těm, které za účelem ochrany účinků jurisdikční dohody za všech okolností neprodleně zahájí řízení před zvoleným soudem.

Zásadní problematikou ve sféře mezinárodního obchodu je nepochybně rovněž výskyt vzájemně si odporujících obchodních podmínek smluvních stran, tedy jev známý jako tzv. bitva forem. Ačkoliv se důsledky této bitvy projeví až v okamžiku sporu, vyplácí se je předvídat již při zrodu smlouvy. Rozdíly ve způsobech řešení jsou markantní a použití určitého z nich může být pro smlouvu fatální. Znázornění jednotlivých modelů a rozlišení mezi právními řádů států podle toho, který z nich je jim vlastní, má v rámci této práce za cíl přispět k lepší orientaci a obezřetnosti v praxi. Zajímavé je pak zaostření na ujednání o příslušnosti soudu začleněné do soupeřících obchodních podmínek a otázka platnosti takových doložek. Důslednou aplikací čl. 19 odst. 3 CISG by odlišnost doložky akceptanta od doložky oferenta znamenala podstatnou změnu oferty bránící okamžitému vzniku smlouvy. Je tak vhodnější pohlížet na takovou kolizi obchodních podmínek jako na vnitřní mezeru CISG a za účelem jejího vyplnění aplikovat primárně dostupné *soft-law* zdroje obecných principů mezinárodního obchodu. Nejčastějším nástrojem řešení této situace je pak *knock out* pravidlo, jehož použití ovšem ve výsledku vede k tomu, že ani jedna z doložek o příslušnosti nebude součástí smlouvy. V případě, že z určitých důvodů nebude použito CISG na pořadu dne, uplatní se vnitrostátní právo a s ním případně i *last shot* pravidlo, které by za předpokladu plnění smlouvy vedlo k upřednostnění jurisdikční dohody obsažené v posledních předložených obchodních podmínkách. Na obchodníky je tak apelováno, aby nespolehali na doložky týkající se řešení sporů zahrnuté do svých obchodních podmínek, nýbrž dbali na jejich sjednání nejlépe již při vzniku smlouvy.

V rámci pojednání o prorogaci v režimu Nařízení jsme probrali rovněž pravidlo *lis pendens* a novodobou výjimku z tohoto pravidla, zakotvenou s cílem posílit účinky jurisdikčních dohod. Podařilo se nám rozklíčovat aplikaci této výjimky ve vztahu k jiným než absolutně výlučným dohodám. Maximálně defenzivní výklad ve prospěch sjednané výlučné příslušnosti soudu jsme nadnesli v otázce z našeho pohledu nejvíce alarmující, kterou je případ souběžně vedených navzájem souvisejících řízení.

V závěru této práce jsme doplnili naše zkoumání volby soudu o optiku Haagské úmluvy. I přes její původně slibný potenciál zůstaly kvůli zbrzděnému procesu ratifikace dalšími státy cíle této úmluvy prozatím spíše v latentní fázi. Vzhledem k určitým vazbám a interakci mezi touto úmluvou a Nařízením bylo však žádoucí její režim aplikovatelný na dohody o výlučné příslušnosti

představit. Vysledovali jsme jak shodu mezi oběma právními úpravami, tak podstatné odlišnosti, které by nás mohly v budoucnu zajímat v obchodních vztazích se stranami majícími domicil v potenciálně smluvních státech Haagské úmluvy v mimo-unijním prostoru. Základní rozličnost v úpravě nalézáme pak v oblasti litispence.

Volba soudu v obchodních vztazích může být základem úspěšného řešení vzniklých sporů. Účinky jurisdikčních dohod však nejsou vždy zaručeny. V tomto ohledu došlo ke znatelnému pokroku, nicméně určité relikty překážek v jejich vymáhání stále existují. Pokusili jsme se proto poskytnout přijatelná řešení. Tato práce komplexně zachycuje aktuální úpravu pravidel o soudní příslušnosti v obchodním sporu, přináší praktické poznatky a v určitých otázkách rovněž navrhuje k akademické diskuzi nad učiněným výkladem.

Novodobým, nyní již běžným jevem na poli mezinárodního obchodu je rovněž volba mimosoudních způsobů řešení sporů. Jde-li o mezinárodní kupní smlouvu, její standardizované modely stále běžně obsahují rozhodčí doložky.⁶⁶⁹ Tyto bývaly dokonce běžněji používané než doložky jurisdikční⁶⁷⁰. Dnes je však vůči rozhodčímu řízení patrná čím dál větší opatrnost.⁶⁷¹ A tak zatímco se tradiční mezinárodní rozhodčí řízení postupem času stává předmětem kritiky pro potlačení svých původních předností v praxi, vzestupný trend popularity lze sledovat u mediace. Alternativní formy vedení přeshraničních sporů jsou jistě stále aktuálním tématem a komplexní analýza každé z nich prizmatem mezinárodních kupních smluv by byla hodna samostatného elaborátu. Tato práce má potenciál být o tuto tematiku volně rozšířena, a nabízí tak námět k dalšímu zkoumání.

⁶⁶⁹ Např. ICC *Model International Sale Contract*.

⁶⁷⁰ *Fawcett a kol. 2005*, s. 22.

⁶⁷¹ Lze se s ní setkat i ze strany mezinárodních advokátních kanceláří, viz např.: <http://www.fieldfisher.com/publications/2014/10/litigation-or-arbitration#sthash.Oxubp2NK.fGfAiPED.dpbs>.

SEZNAM ZKRATEK

Bruselská úmluva	Bruselská úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (72/454/CEE, OJ L299) (v platnosti od 1. 2. 1973)
BGB	německý občanský zákoník (<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i>)
CISG	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980 (<i>The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods</i>)
ČR	Česká republika
DCFR	Návrh společného referenčního rámce, Principy, definice a vzorová pravidla evropského soukromého práva (<i>Draft Common Frame of Reference</i>)
EU	Evropská unie
Haagská konference	Haagská konference mezinárodního práva soukromého
Haagská úmluva	Úmluva o dohodách o volbě soudu ze dne 30. června 2005
HÚ	Úmluva o dohodách o volbě soudu ze dne 30. června 2005 (<i>Convention on Choice of Court Agreements</i>)
ICC	Mezinárodní obchodní komora v Paříži (<i>International Chamber of Commerce</i>)
Komise	Evropská komise
Lisabonská smlouva	Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, Lisabon 13. prosince 2007
Luganská úmluva	Úmluva o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná 30. října 2007 v Luganu (2007/712/EC, OJ L339)
Nářízení	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění), tzv. nařízení Brusel I bis (vyjma článků 75 a 76 účinné od 10. 1. 2015)
Nářízení 2001	Nářízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tzv. nařízení Brusel I (v platnosti od 1. 3. 2002)
Nářízení Brusel I bis	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění), tzv. nařízení Brusel I bis (vyjma článků 75 a 76 účinné od 10. 1. 2015)

Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)
Newyorská úmluva	Úmluva o uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů podepsaná v New Yorku dne 10. června 1958
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSN	Organizace spojených národů
PECL	Principy evropského smluvního práva (<i>Principles of European Contract Law</i>)
Principy UNIDROIT	Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT
Rada	Rada EU
SDEU	Soudní dvůr Evropské Unie
SES	Smlouva o založení evropského společenství
SFEU	Smlouva o fungování Evropské Unie
Soudní dvůr	Soudní dvůr Evropské Unie
UCC	americký Jednotný obchodní zákoník
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (<i>United Nations Commission on International Trade Law</i>)
UNIDROIT	Mezinárodní ústav pro unifikaci soukromého práva (<i>International Institute for the Unification of Private Law</i>)
Unie	Evropská unie
Úmluva	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980 (<i>The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods</i>)
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Vídeňská úmluva	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980 (<i>The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods</i>)
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

SEZNAM POUŽÍYCH ZDROJŮ

KNIHY

zkrácená citace

AUDIT, Bernard. *La vente internationale de marchandises: Convention des Nations-Unies du 11 avril 1980*. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1990. ISBN 2-275-00728-8.

Audit 1990

BAUDENBACHER, Carl, Philipp SPEITLER a Bryndís PÁLMAŘSDÓTTIR. *The EEA and the EFTA Court: decentred integration: to mark the 20th anniversary of the EFTA court*. Oxford, United Kingdom: Hart Publishing, 2014. ISBN 978-1-84946-626-4.

BEJČEK, Josef, ELIÁŠ, Karel, RABAN, Přemysl a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-337-0.

BIANCA, Cesare M. a Michael J. BONELL. *Commentary on the international sales law: the 1980 Vienna sales convention*. 5. vyd. Milan: Giuffrè, 1987, ISBN 978-88-1401-276-1.

Bianca – Bonell 1987

BOGDAN, Michael. *Concise introduction to EU private international law*. 2nd ed. Groningen, Holandsko: Europa Law Publishing, 2012. ISBN 9789089521088.

Bogdan 2012

BOGDAN, Michael. *Private international law as component of the law of the forum: general course*. The Hague: Hague Academy of International Law, 2012. ISBN 978-90-04-22634-0.

BRAND, Ronald A. *The 2005 Hague Convention on Choice of Court Agreements: commentary and documents*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-87866-1.

Brand 2008

BRIDGE, Michael G. *The International Sale of Goods: law and practice*. 2. vyd. New York: Oxford University Press Inc., 2007, ISBN 978-0-19-927358-4.

Bridge 2007

BRIGGS, Adrian. *Agreements on jurisdiction and choice of law*. Oxford: Oxford University Press, 2008. Oxford private international law series. ISBN 978-0-19-928230-2.

Briggs 2008

BRIGGS, Adrian. *Civil Jurisdiction and Judgments*. 6. vydání. Abingdon: CRC Press, 2015. ISBN 9781317566571.

BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. C.H. Beck, Praha, 2014. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2.

Bříza a kol. 2014

BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. C.H. Beck, Praha, 2012. Právní praxe. ISBN 978-80-7179-606-0.

Bříza 2012

BURSÍKOVÁ, Lenka, Tomáš SVOBODA, Ivo KRÝSA, Dagmar SOCHOROVÁ, Vlastimil VITOUL a Jaroslav BENÁK. *Právnícké osoby veřejného práva z perspektivy veřejnoprávní a soukromoprávní*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7774-4. Dostupné také z: http://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Bursikova_Pravnicke_osoby_verejneho_prava.pdf.

DICKINSON, Andrew, Eva LEIN a Andrew JAMES. *The Brussels I Regulation recast*. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-871428-6.

Dickinson – Lein 2015

DIMATTEO, Larry A. a další. *International sales law: a critical analysis of CISG jurisprudence*. New York: Cambridge University Press, 2005. ISBN 978-0-5218-4980-7. Dostupné z: <http://www.ourpgs.com/books/law2/International%20sales%20law.pdf>.

DiMatteo 2005

FAWCETT, James J., Jonathan HARRIS a M. G. BRIDGE. *International sale of goods in the conflict of laws*. Oxford [England]: Oxford University Press, 2005. Oxford private international law series. ISBN 0-19-924469-3.

Fawcett a kol. 2005

FENTIMAN, Richard. *International commercial litigation*. Second edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-871291-6.

Fentiman 2015

FLECHTNER, Harry M., BRAND, Ronald A., WALTER, Mark S. *Drafting contracts under the CISG*. New York: Oxford University Press, 2008, ISBN 978-0-19-534074-7.

Flechtner – Brand – Walter 2008

GEORGE, M. a A. DICKINSON. *Statutes on the Conflict of Laws*. Oxford, Hart Publishing, 2015. ISBN 978-15-0990-049-7.

GILLETTE, Clayton P., WALT, Steven D. *The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods: Theory and Practice*. Cambridge University Press, 2016, ISBN 978-1-107-14962-5.

HARTLEY, Trevor C. *International commercial litigation: text, cases and materials on private international law*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-1-107-47956-2.

Hartley 2015

HARTLEY, Trevor. *Choice-of-court Agreements under the European and International Instruments. The Revised Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Convention*. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN: 978-0-19-921802-8.

Hartley 2013

HENDRYCH, Dušan. <i>Právnícký slovník</i> . 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.	<i>Hendrych 2009</i>
HONNOLD, John a Harry M. FLECHTNER. <i>Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention</i> . 4. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. ISBN 978-90-411-2753-2.	<i>Honnold – Flechtner 2009</i>
HUBER, Peter a Alastair MULLIS. <i>The CISG: a new textbook for students and practitioners</i> . München: Sellier, 2007. ISBN 978-3-86653-020-1.	<i>Huber – Mullis 2007</i>
HULMÁK, Milan. <i>Uzavírání smluv v civilním právu</i> . Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-062-1.	
JOSEPH, David. <i>Jurisdiction and arbitration agreements and their enforcement</i> . Third edition. London: Sweet & Maxwell, 2015. Litigation library. ISBN 978-04-1403-431-0.	<i>Joseph 2015</i>
KANDA, Antonín. <i>Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku: Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží</i> . Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-183-9.	<i>Kanda 1999</i>
KOEN, Lenaerts, MASELIS, Ignace a Kathleen GUTMAN. <i>EU procedural law</i> . Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-01-9102-313-2.	
KRÖLL, Stefan, MISTELIS, Loukas, VISCASILLAS, Maria del Pilar Perales. <i>UN convention on contracts for the International Sale of Goods (CISG)</i> . München: C.H. Beck, 2011, ISBN 978-1-84113-170-2.	<i>Kröll – Mistelis – Viscasillas 2011</i>
KRUGER, Thalia. <i>Civil Jurisdiction Rules of the EU and their Impact on Third States</i> . Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-01-9922-857-7.	
KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. <i>Mezinárodní právo soukromé</i> . 8. vydání. Brno: Doplněk, 2015. ISBN 978-80-7239-321-3.	<i>Kučera a kol. 2015</i>
KYSELOVSKÁ, Tereza, ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. <i>Rozhodování soudního dvora EU ve věcech příslušnosti: (analýza rozhodnutí dle nařízení Brusel Ibis)</i> . Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7770-6. Dostupné rovněž z: https://is.muni.cz/repo/1230214/Rozhodovani_Soudniho_dvora_EU_ve_vecech_prislusnosti.pdf	<i>Kyselovská – Rozehnalová 2014</i>
KYSELOVSKÁ, Tereza. <i>Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní</i> . Brno: Masarykova univerzita, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-7424-8. Dostupné také z: http://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Kyselovska_Elektronizace.pdf .	

- LANDO, Ole a Hugh BEALE. *Principles of European contract law. Parts I and II, Combined and revised*. Hague: Kluwer Law International, 2003. ISBN 90-411-1305-3.
- LOOKOFSKY, Joseph M. *Understanding the CISG: a compact guide to the 1980 United Nations convention on contracts for the international sale of goods*. 3. vyd. Copenhagen: DJOF Publishing, 2008. ISBN 978-90-411-2589-7. *Lookofsky 2008*
- MAGNUS, Ulrich a Peter MANKOWSKI. *Brussels I Regulation. 2nd rev. ed.* München: Sellier-European Law Publishers, 2012. European commentaries on Private International Law. ISBN 978-3-86653-142-0. *Magnus – Mankowski 2012*
- MAGNUS, Ulrich a Peter MANKOWSKI. *Brussels Ibis Regulation*. Köln: Otto Schmidt, 2016. European commentaries on Private International Law. ISBN 978-3-504-08005-1. *Magnus – Mankowski 2016*
- MALÝ, Josef. *Obchod nehmotnými statky: patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*. Praha: Beck, 2002. ISBN 80-7179-320-5.
- NOVÝ, Zdeněk. *Dobrá víra jako princip smluvního práva v mezinárodním obchodu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-376-9. *Nový 2012*
- PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda a Marta ZAVADILOVÁ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-368-5. *Pauknerová – Rozebnalová a kol. 2013*
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-504-6. *Pauknerová 2013*
- ROGERSON, Pippa. *Collier's conflict of laws*. 4th ed. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-0-521-73505-6. *Rogerson 2013*
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, STŘELEČEK, Karel, SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří. *Mezinárodní obchodní transakce*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, ISBN 80-210-3575-7. *Valdhans a kol. 2004*
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická. ISBN 80-210-3054-2.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS, Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-016-5. *Rozebnalová a kol. 2013*
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-196-X. *Rozebnalová 2006*

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. <i>Právo mezinárodního obchodu</i> . 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.	Rozeňnalová 2010
ROZEHNALOVÁ, Naděžda. <i>Standardizované formy uzavírání smluv v mezinárodním obchodě</i> . Brno: Masarykova univerzita, 1991. ISBN 80-210-0269-7.	
SCHWENZER, Ingeborg, ed. <i>Schlechtriem & Schwenzler: Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)</i> . 3. vyd. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-956897-0.	Schlechtriem – Schwenzler 2010
STONE, Peter. <i>EU private international law: harmonization of laws</i> . 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2012. ISBN 9780857932495.	Stone 2010
VALDHANS, Jiří, Klára DRLIČKOVÁ a Iveta ROHOVÁ. <i>Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech uznání a výkonu cizího soudního rozhodnutí: (analýza rozhodnutí dle nařízení Brusel Ibis)</i> . Brno: Masarykova univerzita, 2015. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-7784-3. Dostupné také z: http://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Valdhans_Vykon_ciziho_rozhodnuti.pdf .	Valdhans – Drličková – Rohová 2015
VAN CALSTER, Geert. <i>European private international law</i> . Second edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2016. ISBN 978-1-84946-672-1.	Calster 2016

ČLÁNKY

AHMED, Mukarrum, BEAUMONT, Paul. Exclusive choice of court agreements: some issues on the Hague Convention on choice of court agreements and its relationship with the Brussels I recast especially anti-suit injunctions, concurrent proceedings and the implications of BREXIT. *Journal of Private International Law*, roč. 13, č. 2, 2017, s. 386-410.

AHMED, Mukarrum. BREXIT and English Jurisdiction Agreements: The Post-Referendum Legal Landscape. *European Business Law Review*, 2016, ročník 27, č. 7, s. 989–998.

ALEXANDRE, Danièle. Identification of the Competent Judge in Europe. In: Nord, Nicolas a Gustavo Cerqueira, ed. *International Sale of Goods: A Private International Law Comparative and Prospective Analysis of Sino-European Relations*. Springer International Publishing, 2017, ISBN 978-3-319-54036-8, s. 3-18.

BALLESTEROS, Mónica Herranz. The Regime of Party Autonomy in The Brussels I Recast: The Solutions Adopted For Agreements On Jurisdiction. *Journal of Private International Law*. 2014, roč. 10, č. 2, s. 291-308.

BEATTY, Elizabeth. Brussels Regulation Recast: changes to EU rules on jurisdiction and the enforcement of judgments. *Harrison Clark Rickerbys*. 2015. Dostupné z: <https://www.hclrlaw.com/blog/brussels-regulation-recast-changes-eu-rules-jurisdiction-enforcement-judgments/>.

BĚLOHLÁVEK. Alexander. Rozhodnutí (ESD) ve věci West Tankers a jeho (poněkud) skryté souvislosti v kontextu aktuálního vývoje evropského civilního procesu, aneb frontální útok komunitárních struktur na rozhodčí řízení a Newyorskou úmluvu. In: *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1. Dostupné také z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Belohlavek_Alexander.pdf

BERNASCONI, Christophe. Choice of Court Convention: an inspired choice. *International Financial Law Review*. 2015. Dostupné z: <http://www.iflr.com/Article/3493513/Choice-of-Court-Convention-an-inspired-choice.html>.

BERNASCONI, Christophe. The Personal and Territorial Scope of the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Article 1). *Netherlands International Law Review*, č. 46, 1999, s. 148. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bernasconi.html>.

zkrácená citace

Ahmed – Beaumont
2017

Ahmed 2016

Alexandre 2017

Ballesteros 2014

Bělohlávek 2009

Bernasconi 1999

BLACK, Vaughan, PITEL, Stephen G. A. Forum-selection clauses: beyond the contracting parties. *Journal of Private International Law*. 2016, ročník 12, č. 1, s. 26-59.

BOHŮNOVÁ, Petra. K aplikaci Nařízení Brusel I při posuzování platnosti rozhodčí smlouvy. In: *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1. Dostupné také z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Bohunova_Petra__1132_.pdf

Bohůnová 2009

BURIANSKI, Markus a Daniel ECKSTEIN. Focus on the practical consequences of the ECJ's Gazprom decision. 2015. *Dispute Resolution Magazine*. Dostupný také z: <http://www.whitecase.com/publications/article/focus-practical-consequences-ecjs-gazprom-decision>.

CAMILLERI, Simon P. Recital 12 of the Recast Regulation: A new hope? *International and Comparative Law Quarterly*, 2013, roč. 62, č. 4, s. 899-916.

CAMILLERI, Simon Patrick. Article 23: Formal Validity, Material Validity or Both? *Journal of Private International Law*, 2011, ročník 7, č. 2, s. 297 an.

Camilleri 2011

DICKINSON, Andrew. Provisional Measures in the Brussels I Review: Disturbing the Status Quo. *Journal of Private International Law*. 2010, Vol. 6 (3), s. 519 - 564.

DIEDRICH, Frank. Maintaining Uniformity in International Uniform Law Via Autonomous Interpretation: Software Contracts and the CISG. *Pace International L. Rev.*, 1996, č. 8, s. 303-338. Dostupný z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/Diedrich.html>.

FERRARI, Franco. Interprétation uniforme de la Convention de Vienne de 1980 sur la vente internationale. *Revue internationale de droit comparé*. Bruxelles: Bruylant, 1996, č. 4, s. 813-852. Dostupné z: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/issue/ridc_0035-3337_1996_num_48_4.

Ferrari 1996

FORNER-DELAYGUA, Quim. Changes to jurisdiction based on exclusive jurisdiction agreements under the Brussels I Regulation Recast. *Journal of Private International Law*. 2016, ročník 12, č. 3, s. 379-405.

Forner – Delaygua 2016

HANZL, Martin. Mezinárodní kupní smlouva. *Právní rádce*. Praha: Economia, 2003, č. 7.

HARTLEY, Trevor. Choice-of-court agreements and the new Brussels I Regulation. *Law Quarterly Review*, č. 129, 2013, s. 309-317.

HARTLEY, Trevor. The Brussels I Regulation and arbitration. *International and Comparative Law Quarterly*, roč. 63, č. 4, 2014, s. 843-866.

Hartley ICLQ 2014

HAY, Peter. Notes on the European Union's Brussels-I 'Recast' Regulation. *The European Legal Forum*, č. 1, 2013, s. 1-36. Dostupný také z: http://www.ipr-verlag.de/download/leseprobe_EuLF.pdf.

Hay 2013

HEINZE, Christian, STEINRÖTTER, Björn. The Revised Lis Pendens Rules in the Brussels Ibis Regulation. In: Lazić, Vesna a Steven Stuij, ed. *Brussels Ibis Regulation: Changes and Challenges of the Renewed Procedural Scheme*. Hague: T.M.C. Asser Press, 2017, ISBN 978-94-6265-147-0, s. 1-26.

Heinze – Steinrötter
2017

HENDRIX, Glenn P., et al. Memorandum of the American Bar Association Section of International Law Working Group on the Implementation of the Hague Convention On Choice of Court Agreements. *International Lawyer*, roč. 49, č. 3, 2016, s. 255-272.

HOOK, Maria. The Choice Of Law Agreement as a Reason for Exercising Jurisdiction. *International & Comparative Law Quarterly*. 2014, roč. 63 č. 4, s. 963-975.

HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Vídeňská úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží a platnost rozhodčích doložek. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, DRLIČKOVÁ, Klára a kol. *Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží - ano či ne?* Brno: Masarykova univerzita, 2012. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 978-80-210-5956-6.

Hrnčířiková 2012

HULMÁK, Milan. Kontraktační proces podle Vídeňské úmluvy o mezinárodní koupi zboží ve srovnání s úpravou České republiky. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2005, č. 11, s. 1219-1236.

Hulmák 2005

HÝBLOVÁ, Karla. Role dobré víry při obchodování podle Vídeňské úmluvy. *Právní fórum*. Praha: ASPI, 2008, č. 7, s. 293-302.

Hýblová 2008

CHLEBCOVÁ, Radka. The Impact Of Civil Jurisdiction Rules On Third States (Art. 4). In: *Dny práva 2008*. 1. Vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4733-4. Dostupné také z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/mezinaro/chlebcova.pdf>.

Chlebcová 2008

CHLEBCOVÁ, Radka. Uzavření smlouvy dle článku 19 Vídeňské úmluvy. *Právní fórum*. Praha: ASPI, 2008, č. 7, s. 302-316.

KAPITÁN, Zdeněk. Podmínky aplikovatelnosti Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. *Právní fórum*. Praha: ASPI, 2008, č. 7, s. 275-289.

Kapitán 2008

KARTON, Joshua. Contract Law in International Commercial Arbitration: The Case of Suspension of Performance. *International and Comparative Law Quarterly*. British Institute of International and Comparative Law: Glasgow, 2009, č. 4, s. 863-896.

KENNY, David, HENNIGAN, Rosemary. Choice-of-Court Agreements, The Italian Torpedo, and the Recast of the Brussels I Regulation. *International and Comparative Law Quarterly*, roč. 64, č. 1, 2015, s. 197-209.

*Kenny – Hennigan
2015*

KEYES, Mary a MARSHALL, Brooke Adele. Jurisdiction Agreements: Exclusive, Optional and Asymmetrical. *Journal of Private International Law*. 2015, roč. 11, č. 3, s. 345-378.

*Keyes – Marshall
2015*

KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, č. 12, 2016. Dostupný také z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nahradi-elektronicky-podpis-prosty-ten-tradicni-vlastnorucni?>

KOZÁREK, Tomáš. Odmítnutí uznání soudního rozhodnutí v občanských a obchodních věcech mezi členskými státy EU na základě výhrady veřejného pořádku. *Bulletin České společnosti pro mezinárodní právo*. 2017, č. 1-2, s. 8-9. Dostupný na: http://files.csm-p-csil.org/200004266-3af9d3bf3d/BULLETIN_1_2_2017.pdf.

LUTZI, Tobias. The Protection of Arbitration Agreements within the EU after West Tankers, Gazprom, and the Brussels I Recast. *Conflict of Laws. net*. 2015. Dostupné z: <http://conflictoflaws.net/2015/the-protection-of-arbitration-agreements-within-the-eu-after-west-tankers-gazprom-and-the-brussels-i-recast/>.

McMAHON, John P. Drafting CISG Contracts and Documents and Compliance Tips for Traders. *Pace Law School Institute of International Commercial Law: CISG Database* [online]. 2008. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/contracts.html>.

MOORE, Christopher P., JEDREY, Nathaniel E., RODGERS, Konrad. Hague Convention on Choice of Court Agreements Enters into Force. *Business Law Review*, roč. 37, č. 1, 2016, s. 2-6.

Moore – Jedrey 2016

NIELSEN, Peter Arnt. The new Brussels I Regulation. *Common Market Law Review*, roč. 50, č. 2, 2013, s. 503-528.

Nielsen 2013

NOVOTNÁ, Petra. Prameny evropského smluvního práva. Právní fórum. Praha: ASPI, 2008, č. 7, s. 289-293.

NUYTS, Arnaud. La refonte du règlement Bruxelles I. *Revue critique de droit international privé*, 2013, roč. 16, č. 53, s. 1-65.

ORGONÍK, Martin. Účinnost neexkluzivní a exkluzivní prorogace z českého pohledu. In *COFOLA 2009: the Conference Proceedings*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1187-1197, ISBN 978-80-210-4821-8. Dostupné také z: <https://sauron.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Martin%20Orgonik.pdf>.

Orgoník 2009

PAUKNEROVÁ, Monika. Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu: Vídeňská úmluva OSN, Nařízení Řím I a Společné evropské právo kupní smlouvy. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 6, s. 167-172.

Pauknerová OR 2012

PAVLOVÁ, Barbora. Stručně o Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. *Právní fórum*. Praha: ASPI, 2007, č. 6, s. 206-211.

Pavlová 2007

RATKOVIC, Tena and Dora Z. ROTAR. Choice-Of-Court Agreements Under The Brussels I Regulation (Recast). *Journal of Private International Law*. 2013, roč. 9, č. 2, s. 245 - 268.

Ratkovic – Rotar 2013

RÉSIMONT, Nicolas, PHILIPPET, Manon. Jurisdiction and Enforcement of Judgments Post-Brexit: State of Play. *Stibbe*. 2017. Dostupné na: <https://www.stibbe.com/en/news/2017/march/jurisdiction-and-enforcement-of-judgments-post-brexit-state-of-play>.

SCHWENZER, Ingeborg a Pascal HACHEM. The CISG - Successes and Pitfalls. *American Journal of Comparative Law*. Michigan: The American Journal of Comparative Law, 2009, č. 2, s. 457-478.

Schwenger – Hachem 2009

SVOBODOVÁ, Klára. Bitva forem v mezinárodním obchodním styku. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, č. 6, s. 8-13.

TROOBOFF, Peter D. Choice-of-Court Clauses. *The National Law Journal*. 2004. Dostupné z: <http://www.cptech.org/ecom/jurisdiction/trooboff2004.pdf>.

VIZCARRA, Ana E. V. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. In: *Thirty-five Years of Uniform Sales Law: Trends and Perspectives*. UNCITRAL, 2015. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/35_Years_of_Unifom_Sales_Law-E.pdf.

WELLER, Matthias. Choice of court agreements under Brussels Ia and under the Hague convention: coherences and clashes. *Journal of Private International Law*. 2017, roč. 13, č. 1, s. 91-129.

Weller 2017

WINSHIP, Peter. Formation of International Sales Contract under the 1980 Vienna Convention. *International Lawyer*. Chicago: American Bar Association, 1983, č. 17, s. 1-18. Dostupný z: <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/winship3.html>.

ŽÍDEK, Petr. Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. Specifika výkladu mezinárodně unifikovaného právního předpisu. *Právní fórum*. Praha: ASPI, 2008, č. 3, s. 81-89.

Židek 2008

ZPRÁVY

zkrácená citace

HESS, Burkhard, PFEIFFER, Thomas, SCHLOSSER, Peter. Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study JLS/C4/2005/03, 2007.

Heidelberská zpráva

EVRIGENIS, Demetrios I. a Konstantinos D. KERAMEUS. Zpráva o přistoupení Řecké republiky k Úmluvě Společenství o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. C 298, s. 1, bod 35).

Evrigenis – Kerameus zpráva

HARTLEY, Trevor, DOGAUCHI, Masato. *Úmluva ze dne 30. Června 2005 o dohodách o volbě soudu. Důvodová zpráva. Stálý úřad Haagské konference o mezinárodním právu soukromém*. 2013. ISBN: 978-92-79-58136-6. Dostupná také z: <https://www.hcch.net/>.

Hartley – Dogauchi zpráva

JENARD, Paul. Zpráva k úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. C 59, 5. 3. 1979.

Jenardova zpráva

Návrh Evropské Komise ze dne 14. 12. 2010, COM (2010) 748 final: Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Návrh Evropské Komise

NUYTS, Arnaud. Study on Residual Jurisdiction. General report. 3. 9. 2007. Dostupná také z: ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_residual_jurisdiction_en.pdf.

Nuytova zpráva

POCAR, Faust. Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsaná v Luganu dne 30. října 2007. Důvodová zpráva profesora Fausta Pocara. Úř. věst. C 319, 23. 12. 2009.

Pocarova zpráva

SCHLOSSER, Peter. Zpráva k Úmluvě o přistoupení Dánska, Irska a Spojeného království ze dne 9. října 1978. Úř. věst. C 59, 5. 3. 1979.

Schlosserova zpráva

Zpráva Evropského Parlamentu ze dne 15. 10. 2012, A7-0320/2012: o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Zpráva EP

Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, COM (2009) 174 final z 21. 4. 2009. Dostupná také z: <http://www.europarl.europa.eu/>.

Zpráva Komise

JINÉ PRAMENY

zkrácená citace

The Great Repeal Bill: White Paper, ze dne 30. 3. 2017. Dostupná z: <https://www.gov.uk/government/publications/the-great-repeal-bill-white-paper>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Sdělení o politice rozšíření EU pro rok 2016, COM (2016) 715 final z 9. 11. 2016. Dostupná také z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/CS/COM-2016-715-F1-CS-MAIN.PDF>.

Prof. BONOMI, Andrea. Přednáška v rámci kurzu *Droit international privé*. *Université de Lausanne*: prosinec 2011.

Bonomi 2011

Prof. Jeanneret-DRUCKMAN, Karen. Přednáška v rámci kurzu *Droit du commerce international (Droit Comparé II)*. *Université de Lausanne*: listopad 2011.

Druckman 2011

ROZHODNUTÍ SDEU⁶⁷²

zkrácená citace

Rozsudek ze dne 6. 10. 1976, <i>Hőszig Kft. v Alstom Power Thermal Services</i> , C-222/15, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Alstom</i>
Rozsudek ze dne 3. 7. 1997, <i>Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl.</i> , C-269/95, Sbírka 1997 I-3767.	<i>Benincasa</i>
Rozsudek ze dne 11. 7. 1985, <i>F. Bergboefer GmbH & Co. KG proti ASA SA</i> , C-221/84, Sbírka 1985 02699.	<i>Bergboefer</i>
Rozsudek ze dne 13. 7. 2017, <i>Bayerische Motoren Werke AG v Acacia Srl</i> , C-433/16, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>BMW</i>
Rozsudek ze dne 25. 2. 2010, <i>Car Trim GmbH v KeySafety Systems Srl.</i> , C-381/08, Sbírka 2010 I-01255.	<i>Car Trim</i>
Rozsudek ze dne 21. 5. 2015, <i>Jaouad El Majdoub v. CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH</i> , C-322/14, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>CarsOnTheWeb</i>
Rozsudek ze dne 27. 2. 2014, <i>Cartier parfums - lunettes SAS a Axa Corporate Solutions Assurances SA proti Ziegler France SA a dalším</i> , C- 1/13, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Cartier</i>
Rozsudek ze dne 21. 5. 2015, <i>Cartel Damage Claims Hydrogen Peroxide SA (CDC) v. Evonik Degussa GmbH a další</i> , C-352/13, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>CDC Hydrogen Peroxide</i>
Rozsudek ze dne 3. 5. 2007, <i>Color Drack GmbH v Lexx International Vertriebs GmbH</i> , C-386/05, Sbírka 2007 I-03699.	<i>Color Drack</i>
Rozsudek ze dne 9. 11. 2000, <i>Coreck Maritime GmbH proti Handelsveem BV a dalším</i> , C-387/98, Sbírka I-09337.	<i>Coreck Maritime</i>
Rozsudek ze dne 19. 12. 2013, <i>Corman-Collins SA v. La Maison du Whisky SA</i> , C-9/12, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Corman-Collins</i>
Rozsudek ze dne 15. 7. 1964, <i>Flaminio Costa proti E.N.E.L.</i> , C-6/64, Sbírka 1964 01141.	<i>Costa</i>
Rozsudek ze dne 20. 5. 2010, <i>Česká podnikatelská pojišťovna a.s., Vienna Insurance Group v Michal Bilas</i> , C- 111/09, Sbírka 2010 I-04545.	<i>ČPP</i>

⁶⁷² Všechna rozhodnutí Soudního dvora jsou dostupná z: <https://curia.europa.eu/>.

Rozsudek ze dne 19. 5. 1998, <i>Drouot assurances SA proti Consolidated metallurgical industries (CMI industrial sites), Protea assurance a Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne.</i> , C-351/96, Sbírka 1998 I-03075.	<i>Drouot</i>
Rozsudek ze dne 4. 3. 1982, <i>Effer SpA v Hans-Joachim Kantner</i> , C-38/81, Sbírka 1982 00825.	<i>Effer</i>
Rozsudek ze dne 9. 6. 2011, <i>Electrosteel Europe SA v Edil Centro SpA</i> , C-87/10, Sbírka 2011 I-04987.	<i>Electrosteel</i>
Rozsudek ze dne 24. 6. 1981, <i>Elefanten Schub GmbH proti Pierru Jacquainovi</i> , C-150/80, Sbírka 1981 01671.	<i>Elefanten Schub</i>
Rozsudek ze dne 14. 12. 1976, <i>Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. v Rima Polstereimaschinen GmbH</i> , C-24/76, Sbírka 1976 01831.	<i>Estasis Salotti</i>
Rozsudek ze dne 8. 5. 2003, <i>Gantner Electronic GmbH proti Basch Exploitation Maatschappij BV</i> , C-111/01, Sbírka 2003 I-04207.	<i>Gantner</i>
Rozsudek ze dne 9. 12. 2003, <i>Erich Gasser GmbH proti MISAT Srl</i> , C-116/02, Sbírka 2003 I-14693.	<i>Gasser</i>
Rozsudek ze dne 13. 5. 2015, <i>"Gazprom" OAO v. Lietuvos Respublika</i> , C-536/13, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Gazprom</i>
Rozsudek ze dne 15. 11. 2012, <i>Gothaer Allgemeine Versicherung AG a další proti Samskíp GmbH</i> , C-456/11, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Gothaer</i>
Rozsudek ze dne 13. 7. 2000, <i>Group Josi Reinsurance Company SA v Universal General Insurance Company (UGIC)</i> , C- 412/98, Sbírka 2000 I-05925.	<i>Group Josi</i>
Rozsudek ze dne 8. 12. 1987, <i>Gubisch Maschinenfabrik KG proti Giulio Palumbo</i> , C-144/86, Sbírka 1987 04861.	<i>Gubisch</i>
Rozsudek ze dne 16. 3. 1999, <i>Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA proti Hugo Trumphy SpA</i> , C-159/97, Sbírka 1999 I-159.	<i>Hugo Trumphy</i>
Rozsudek ze dne 11. 11. 1986, <i>SpA Iveco Fiat proti Van Hool NV</i> , C-313/85, Sbírka 1986 03337.	<i>Iveco Fiat</i>
Rozsudek ze dne 28. 1. 2015, <i>Harald Kolassa v. Barclays Bank plc</i> , C-375/13, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Kolassa</i>
Rozsudek ze dne 28. 6. 2017, <i>Georgios Leventis a Nikolaos Vafeias v. Malcon Navigation Co. Ltd a Brave Bulk Transport Ltd</i> , C-436/16, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Malcon Navigation</i>

Rozsudek ze dne 25. 7. 1991, <i>Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA</i> , C-190/89, Sbírka 1991 I-03855.	<i>Marc Rich</i>
Rozsudek ze dne 9. 11. 1978, <i>Nikolaus Meeth v. Glacetal</i> , C-23/78, Sbírka 1978 02133.	<i>Meeth</i>
Rozsudek ze dne 20. 2. 1997, <i>Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) v Les Gravières Rhénanes SARL</i> , C-106/95, Sbírka 1997 I-00911.	<i>MSG</i>
Rozsudek ze dne 13. 7. 1993, <i>Mulox IBC Ltd proti Hendricku Geelovi</i> , C-125/92, Sbírka 1993 I-04075.	<i>Mulox</i>
Rozsudek ze dne 19. 12. 2013, <i>Nipponkoa Insurance Co. (Europe) Ltd v. Inter-Zuid Transport BV</i> , C-452/12, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Nipponkoa</i>
Rozsudek ze dne 20. 1. 1994, <i>Owens Bank Ltd v Fulvio Bracco and Bracco Industria Chimica SpA</i> , C-129/92, Sbírka 1994 I-00117.	<i>Owens Bank</i>
Rozsudek ze dne 1. 3. 2005, <i>Andrew Onusu proti N. B. Jackson, jednajícímu pod obchodní firmou "Villa Holidays Bal-Inn Villas", a dalším.</i> , C- 281/02, Sbírka 2005 I-01383.	<i>Onusu</i>
Rozsudek ze dne 10. 3. 1992, <i>Powell Duffryn v. Petereit</i> , C-214/89, Sbírka 1992 I-1745.	<i>Powell Duffryn</i>
Rozsudek ze dne 20. 4. 2016, <i>Profit Investment SIM SpA v Stefano Ossi and Others</i> , C-366/13, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Profit Investment</i>
Rozsudek ze dne 7. 2. 2013, <i>Refcomp SpA proti Axa Corporate Solutions Assurance SA a další</i> , C-543/10, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Refcomp</i>
Rozsudek ze dne 13. 11. 1979, <i>Sanicentral GmbH proti René Collinovi</i> , C-25/79, Sbírka 1979 03423.	<i>Sanicentral</i>
Rozsudek ze dne 14. 12. 1976, <i>Galeries Segoura SPRL v Société Rabim Bonakdarian</i> , C-25/76, Sbírka 1976 01851.	<i>Segoura</i>
Rozsudek ze dne 12. 7. 2012, <i>Solvay SA v. Honeywell Fluorine Products Europe BV a další</i> , C-616/10, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Solvay</i>
Rozsudek ze dne 28. 4. 2008, <i>St. Paul Dairy Industries NV proti Unibel Exxer BVBA</i> , C-104/03, Sbírka 2008 I-3481.	<i>St. Paul Dairy</i>
Rozsudek ze dne 17. 3. 2016, <i>Taser International Inc. v SC Gate 4 Business SRL and Cristian Mircea Anastasiu</i> , C- 175/15, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Taser International</i>

Rozsudek ze dne 6. 12. 1994, <i>The owners of the cargo lately laden on board the ship "Tatry" proti the owners of the ship "Maciej Rataj"</i> , C-406/92, Sbírka 1994 I-05439.	<i>Tatry</i>
Rozsudek ze dne 6. 10. 1976, <i>Industrie Tessili Italiana Como proti Dunlop AG.</i> , C-12/76, Sbírka 1976 01473.	<i>Tessili</i>
Rozsudek ze dne 27. 4. 2004, <i>Gregory Paul Turner v. Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd and Changepoint S.A.</i> , C- 159/02, Sbírka 2004 I-03565.	<i>Turner</i>
Rozsudek ze dne 5. 2. 1963, <i>NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen</i> , C-26/62, Sbírka 1963 00003.	<i>Van Gend en Loos</i>
Rozsudek ze dne 17. 11. 1998, <i>Van Uden Maritime BV (Van Uden Africa Line) proti Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line a dalším</i> , C-391/95, Sbírka 1998 I-07091.	<i>Van Uden</i>
Rozsudek ze dne 3. 4. 2014, <i>Irmengard Weber v. Mechthilde Weber</i> , C-438/12, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	<i>Weber</i>
Rozsudek ze dne 10. 2. 2009, <i>Allianz SpA a Generali Assicurazioni Generali SpA proti West Tankers Inc.</i> , C-185/07, Sbírka 2009 I-00663.	<i>West Tankers</i>
Rozsudek ze dne 17. 1. 1980, <i>Siegfried Zelger v Sebastiano Salinitri</i> , C- 56/79, Sbírka 1980 00089.	<i>Zelger</i>
Rozsudek ze dne 15. 2. 2007, <i>Lechouritou proti Německu</i> , C-292/05, Sbírka 2007 I-01519.	
Rozsudek ze dne 14. 10. 1976, <i>LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol</i> , C- 29/76, Sbírka 1976 01541.	
Rozsudek ze dne 17. 11. 2011, <i>Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner</i> , C-327/10, Sbírka 2011 I-11543.	
Rozsudek ze dne 7. 3. 1985, <i>Hannelore Spitzley v. Sommer Exploitation S.A.</i> , C-48/84, Sbírka 1985 00787.	
Rozsudek ze dne 11. 9. 2014, <i>A proti B a další</i> , C-112/13, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	
Rozsudek ze dne 13. 6. 2013, <i>Goldbet Sportwetten GmbH proti Massimo Sperindeo</i> , C-144/12, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	
Rozsudek ze dne 10. 3. 2016, <i>Flight Refund Ltd v. Deutsche Lufthansa AG</i> , C-94/14, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.	

Rozsudek ze dne 14. 12. 1976, *Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani s.n.c. proti Rüwa Polstereimaschinen GmbH*, C-24/76, Sbírka 1976 01831.

Posudek ze dne 7. 2. 2006 *ve věci nové Luganské úmluvy*, 1/03, Sbírka 2006 I-01145.

Rozsudek ze dne 19. 7. 2012, *Abmed Mahamdia proti République algérienne démocratique et populaire*, C-154/11, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.

Rozsudek ze dne 8. 3. 1988, *SPRL Arcado proti SA Haviland*, C-9/87, Sbírka 1988 01539.

Rozsudek ze dne 7. 6. 2017, *Saale Kareda v. Stefan Benkö*, C-249/16, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.

Rozsudek ze dne 14. 10. 2014, *Mærsk Olie & Gas A/S proti Firma M. de Haan en W. de Boer*, C-39/02, Sbírka 2004 I-09657.

Rozsudek ze dne 4. 5. 2010, *TNT Express Nederland BV proti AXA Versicherung AG*, C-533/08, Sbírka 2010 I-04107.

Rozsudek ze dne 21. 6. 2012, *Wolf Naturprodukte GmbH proti SEWAR spol. s r. o.*, C-514/10, elektronická Sbírka rozhodnutí SDEU.

ROZHODNUTÍ VNITROSTÁTNÍCH SOUDŮ A ROZHODČÍ NÁLEZY

Usnesení Nejvyššího soudu ČR⁶⁷³ ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1860/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3689/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 28 Cdo 797/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 2784/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2823/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 2. 2017, sp. zn. 18 Co 27/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2626/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. 30 Co 1941/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 2006, sp. zn. 32 Odo 725/2004.

Rozhodnutí britského *High Court Queen's Bench Division (Commercial Court)* ze dne 4. 4. 2012 ve věci *West Tankers INC proti Allianz SpA*, EWHC 854 (Comm). Dostupný také z: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2012/854.html>.

Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation*⁶⁷⁴, *Première chambre civile*, ze dne 26. 9. 2012 ve věci *Madame X proti Banque Privée Edmond de Rothschild Europe*, č. 983 (11 – 26.022).

Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Première chambre civile* ze dne 25. 3. 2015 ve věci *ICH proti Crédit Suisse*, č. 415 (13-27264).

Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Première chambre civile* ze dne 7. 10. 2015 ve věci *Apple Sales International proti eBizcuss*, č. 1053 (14-16.898).

Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Chambre commerciale, financière et économique*, ze dne 23. 9. 2014 ve věci *les consorts X proti la société Compass Group Holdings PLC*, č. 810 (12 – 26.585).

Rozhodnutí francouzského *La Cour de Cassation, Première chambre civile*, ze dne 16. 7. 1998 ve věci *Les Verrieres de Saint-Gobain SA v. Martinswerk GmbH*, č. 1309 P. Dostupný z: <http://www.unilex.info/-case.cfm?id=281>.

Rozhodnutí⁶⁷⁵ francouzského *Cour d'Appel* v Grenoblu, *Chambre Commerciale*, ze dne 26. 4. 1995, č. 213.

⁶⁷³ Všechna níže uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR jsou dostupná z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁶⁷⁴ Všechna níže uvedená rozhodnutí *La Cour de Cassation* s výjimkou rozhodnutí ze dne 16. 7. 1998 jsou dostupná z: <https://www.courdecassation.fr/>.

⁶⁷⁵ Všechna níže uvedená rozhodnutí francouzských, německých, rakouských a švýcarských soudů a nálezů rozhodčích soudů jsou dostupná z: <http://www.unilex.info/> nebo <http://cisgw3.law.pace.edu/>.

Rozhodnutí francouzského *Cour d'Appel* v Grenoblu ze dne 22. 2. 1995, č. 53.

Rozhodnutí německého *Amtsgericht* Kehl ze dne 6. 10. 1995, č. 3 C 925/93.

Rozhodnutí německého *Bundesgerichtshof* ze dne 9. 1. 2002, č. VIII ZR 304/00.

Rozhodnutí německého *Oberlandesgericht* Koblenz ze dne 4. 10. 2002, č. 8 U 1909/01.

Rozhodnutí německého *Oberlandesgericht* Köln ze dne 26. 8. 1994, č. 19 U 282/93

Rozhodnutí německého *Oberlandesgericht* München ze dne 8. 3. 1995, č. U5460/94.

Rozhodnutí německého *Oberlandesgericht* Saarbrücken ze dne 13. 1. 1993, č. 1 U 69/92.

Rozhodnutí rakouského *Oberlandesgericht* Linz ze dne 23. 3. 2005, č. 6 R 200/04f.

Rozhodnutí rakouského *Oberster Gerichtshof* ze dne 20. 3. 1997, č. 2 Ob 58/97m.

Rozhodnutí švýcarského *Handelsgericht* Zürich ze dne 26. 4. 1995, č. HG920670

Nález rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži ze dne 1. 12. 1997, č. 8817.

Nález Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži z roku 1995, č. 8324.

Nález Vídeňského rozhodčího soudu ze dne 15. 6. 1994, č. SCH-4318.

ŘEŠENÍ SPORŮ Z MEZINÁRODNÍ KUPNÍ SMLOUVY

ABSTRAKT

Tématem této disertační práce je řešení soudních sporů vzniklých z mezinárodních obchodních vztahů, resp. z mezinárodní kupní smlouvy jakožto jejich společného jmenovatele.

Úvodní část práce se věnuje vymezení pojmu mezinárodní kupní smlouvy (kapitola první) a procesu jejího uzavírání (kapitola druhá) v režimu Úmluvy OSN o mezinárodní koupi zboží. Zaobírá se mimo jiné problematikou mezer v právní úpravě a jejich vyplňováním, jednotnou interpretací či obchodními zvyklostmi. Zahrnuty jsou i komparativní poznatky. Předmětem pozornosti je rovněž v praxi se nezdávající jev příznačný pro používání obchodních podmínek zvaný *bitva forem*.

Těžištěm této práce je pojednání o pravidlech o soudní příslušnosti optikou mezinárodního obchodního vztahu. Autorka se zaměřuje na právní úpravu unijní: nařízení Brusel I bis (dále jen „Nařízení“). Středobodem pozornosti je pak volba soudu. Kapitola třetí se zabývá teritoriální, věcnou a časovou působností Nařízení, či jeho autonomním výkladem. Zajímavá je rovněž role Nařízení v oblasti rozhodčích řízení. Kapitola čtvrtá zkoumá pravidla o příslušnosti soudu použitelná v případě, kdy mezi obchodníky nedojde k žádnému platnému ujednání ohledně soudiště. Kapitola pátá je věnována dohodám o volbě soudu, analyzuje jejich základní rysy, náležitosti, či potenciální úskalí spjatá s jejich sjednáváním a uplatňováním před soudy. Vymezuje postavení sjednané výlučné příslušnosti v hierarchii ostatních příslušností, přičemž rozebírá také úpravu příslušnosti založené souhlasem žalovaného. Rozvedena je rovněž kontroverzní otázka volby soudu nečlenského státu nebo volby soudu v čistě vnitrostátních případech. Dále se již autorka plně soustřeďuje na formální a materiální platnost dohody a na překážku *litispence*.

Kapitola šestá na závěr představuje globálnější instrument pro vymáhání ujednání o soudní příslušnosti, kterým je Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu. Nastíněny jsou rovněž konkrétní odlišnosti mezi touto úmluvou a Nařízením.

Klíčová slova: Mezinárodní kupní smlouva
Dohoda o volbě soudu
Nařízení Brusel I bis
Haagská úmluva
CISG

INTERNATIONAL SALES DISPUTE RESOLUTION

ABSTRACT

This dissertation deals with judicial resolution of disputes arising from cross-border commercial relationships, more precisely from international sales contract as their common representative.

The introduction defines the term of international sales contract (chapter one) and the process of its formation (chapter two) under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (“CISG”). It addresses *inter alia* the gap filling of the CISG, uniform interpretation or commercial usages. Some comparative notes are also provided. Further, it examines a phenomenon called “battle of forms” that often occurs in practice when dealing with standard terms and conditions.

The focal point of the thesis is the rules of jurisdiction set out in the Brussels I Regulation Recast (“Regulation”) which are analysed from the perspective of an international commercial relationship. The emphasis is on the prorogation of jurisdiction under the Regulation. The third chapter deals with the territorial, temporal and material scope of application of the Regulation, as well as with its autonomous interpretation. It also discusses the role of the Regulation in arbitration. Chapter four reviews the rules of jurisdiction applicable when there is no valid choice of court agreement. Chapter five addresses a choice of court agreement. It examines its main characteristics, requirements, as well as potential drawbacks related to its formation and enforcement. It defines the position of an agreed exclusive jurisdiction among other types of jurisdiction. In this context, attention is also paid to the jurisdiction established by submission of the defendant. The thesis also concerns various issues related to prorogation agreements, including controversial designation of a court of a non-member state or choice of a foreign court in wholly domestic cases. The rest of Chapter five scrutinizes in detail the questions related to formal and material validity of a jurisdiction agreement and *lis pendens* rules.

Chapter six attends to the Hague Convention on Choice of Court Agreements and its applicability within international commercial litigation, and it also looks into the distinctions between this instrument and the Regulation.

Keywords: International sales contract
Choice of court agreement
Brussels I recast Regulation
Hague Convention
CISG

